

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

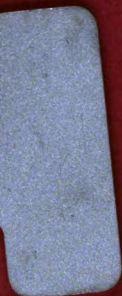
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Dr. N. B. Donkersloot,

A C H T
S P E K

UIT HET

KANTONNEMENTSLEVEN.

Aan

Zyne Majesteit den Koning der Belgen;

van

den Schrijver.

SCHETSEN

UIT HET

KANTONNEMENTSLEVEN.

TRINITE.

SCHEFFEN

UIT HET

KANTONNEMENTSLEVEN

IN

NOORD-BRABAND.

(1830—1855)

DOOR

Dr. N. B. DONKERSLOOT.

MET PLATEN.

DORDRECHT,

BIJ H. LAGERWEIJ.

1843.

V O O R R E D E.

Wanneer ik zeide, dat de afzonderlijke uitgave dezer Schetsen op aanzoek van onderscheidene vrienden en bekenden plaats had, — dan sprak ik waarheid, maar eene waarheid, die te dikwijls voorgewend wordt, om nog eenig geloof te verdienen. Wanneer ik zeide, dat ik in de gunstige opname dezer Schetsen mijne eenigste belooning zocht, — dan sprak ik onwaarheid, maar eene onwaarheid, die door hare dagelijksche aanwending den schijn van geloofbaarheid verworven heeft. Ik zal er dus niets anders van zeggen, dan dat het gunstig oordeel, waarmede het publiek mijnen eersten letterarbeid ontvangen heeft, en waarop ik nimmer had durven hopen, den Uitgever van het maandwerk Europa te rade is doen worden, de afzonderlijke stukken bij elkander uit te geven, tegen welk voornemen ik, als van deze stukken eenmaal afstand gedaan hebbende, niets konde of wilde inbrengen. Ware ik vroeger met dit plan van den Uitgever bekend geweest, ik had mij deze gelegenheid stellig ten nutte gemaakt, om hier en daar fouten te herstellen of verbeteringen aan te brengen, hetwelk mij thans, als zijnde de originele tekst dadelijk nagedrukt, onmogelijk is geworden. Men neme

dus deze eerstelingen mijner pen goedgunstig op , en vergeve mij het gebrekkige , dat er ruimschoots in verspreid is ; terwijl ik vast beloof van de aanmerkingen , die een billijk recensent er op maken zal , bij eene volgende gelegenheid een dankbaar gebruik te maken. Het oordeel van meer ervarenen zal mij dan ook verder aanmoedigen of terughouden. Ware ik niet , en door mijnen naam , en door het ontzag voor personen en plaatsen , weêrhouden geworden , voorzeker zouden deze Schetsen dan eene meerdere gemakkelijheid , misschien aangenaamheid voor de lezers , verkregen hebben , doch men kan alles zoo niet zeggen.

Dat dus niemand mijner vroegere krijgsmakkers zich aan den inhoud van dit werk moge ergeren , dat het velen eene aangename en verpozende herinnering moge schenken , en dat het publiek met welgevallen dit boekje mag doorbladeren , is de hartgrondige wensch van

DEN SCHRIJVER.

I N H O U D.

I.	VLUCHTIGE BLIK OP NOORD-BRABAND EN DESZELFS INWONERS, GEDURENDE HET VERBLIJF DER NEDERLANDSCHE TROEPEN ALDAAR. . . .	Bl.	1.
II.	DE EERSTE DAG IN HET KANTONNEMENT. . . .	»	6.
III.	HET VERBLIJF OP DE VOORPOSTEN	»	19.
IV.	HET KAMP.	»	26.
V.	HET DUËL.	»	41.
VI.	DE OUDE VRIJSTER.	»	54.
VII.	DE PRUTTELAAR.	»	72.
VIII.	HET TESTAMENT VAN EEN OUD SOLDAAAT. . . .	»	80.
IX.	DE VIJAND! DE VIJAND!	»	86.
	I. DE PUNCH-PARTIJ.	»	87.
	II. DE ALARM.	»	90.
	III. DE VIJAND.	»	95.
X.	DE GOEDE LUITENANT.	»	100.
XI.	EEN AVONTUUR MET DEN KWARTIERMEESTER. . .	»	111.
XII.	TRINETTE	»	118.
XIII.	DE KANDIDAAT-VRIJMETSELAAR.	»	134.
XIV.	DE GEHEIME ORDER.	»	151.
XV.	HET SPOOK.	»	162.
XVI.	DE MAGERE PATIENT.	»	167.
XVII.	HET ZONDERLINGE KWARTIER.	»	177.
XVIII.	DE DICHTER VAN ERP.	»	182.

XIX.	HET HUWELIJK VAN DE MARKETENTSTER . .	Bl. 194.
XX.	DE REIS VAN OOM SPREEUW.	» 205.
	I. BIOGRAPHISCHE SCHETS.	» 205.
	II. DE TELEURSTELLING.	» 207.
	III. HET PLAN.	» 209.
	IV. DE REIS.	» 212.
XXI.	DE PRINCIPIMANIE.	» 219.
XXII.	HET GOUDEN KRUIS.	» 224.
XXIII.	HET ONVERWACHTE VADERSCHAP.	» 241.
XXIV.	DE ZWARE STRAF.	» 255.
XXV.	DE STORM IN HET KAMP.	» 259.
XXVI.	DE OUDE RUS , KOMPAGNIES- EN KANTONNE- MENTS-KOMMANDANT	» 267.
XXVII.	DE ZELFMOORDER.	» 282.
XXVIII.	HET BINNENRUKKEN DER SCHUTTERIJEN. . .	» 288.
	I. 24 AUGUSTUS 1834.	» 288.
	II. DE INSPECTIE.	» 295.
	III. DE LAATSTE DAG IN HET KANTONNE- MENT	» 295.
	IV. FEESTELIJKE INTOGT BINNEN NIJ- MEGEN.	» 299.

SCHETSEN UIT HET KANTONNEMENTS- LEVEN IN NOORD-BRABAND.

(1830—1835.)

VLUGTIGE BLIK OP NOORD-BRABAND EN DESZELFS INWONERS ,
GEDURENDE HET VERBLIJF DER NEDERLANDSCHE TROEPEN
ALDAAR.

Noord-Braband , vroeger Staats-Braband , heeft reeds in de geschiedenis eene zekere vermaardheid verkregen. Zoowel door het groot aantal Beheerschers , wier bevelen het beurtelings moest gehoorzamen , als door de bloedige oorlogen , welke het meermalen ten tooneele verstrekte.

Het is eene provincie , die , vroeger aan het hoofd staande der Spaansche en Oostenrijksche Nederlanden , steeds eene belangrijke plaats bekleedde , en naderhand , van de zeventien vereenigde Nederlandsche gewesten een der voornaamste mogt geheeten worden. Niettegenstaande zij echter kon gerekend worden het centrum uit te maken der Vereenigde Nederlanden , zoo bleven de meesten , immers Noord-Nederlanders , met haar onbekend , tenzij de handel in voorwerpen van industrie , of eenig ander bijzonder belang , deze derwaarts voerde. Voor plaats toch van uitspanning , leverde zij geene genoegzame bronnen op , en zij moest zich derhalve vergenoegen met hare landgenooten , welke zich van het Zuiden naar het Noorden , en vice versa , begaven , te zien doortrekken. Door de afscheiding echter van België , werd hare plaats in de rij der getrouw geblevene gewesten merklijk veranderd ; dewijl zij nu , als ten Zuiden en Oosten aan België en Limburg gelegen zijnde , de grensprovincie uitmaakte , die Nederland van zijne , thans vijandige , naburen scheidde.

Deze ligging nu maakte haar tot de verzamelplaats van bijna alle, strijdkrachten, welke Noord-Nederland tegen de Belgen overstelde. Het was echter thans geen gewoon armee-korps dat zich daar verzamelde; maar de keur van een opgewonden volk, dat, terwijl het zijne gewone bezigheden vaarwel gezegd had, den arm leende ter verovering der afgevallene gewesten, of minstens ter bescherming van de onkreukbaarheid van het bedreigde Vaderland.

Zij zag de bloeiende jongelingschap, welke zich der wetenschap, schoone kunsten, nijverheid, koophandel of landbouw onttrokken had, geheel en belangeloos aan de dienst van Koning en Vaderland gewijd, en hun leven voor beiden veil geven. Zij zag den grijzen krijgsman, wiens lauweren, in vroegeren tijd geoogst, hem eene eervolle rust waarborgden, op nieuw door heilig vuur ontstoken, met vaste hand het zwaard omvatten, dat reeds van zulke belangrijke bedrijven konde gewagen. Zij zag vaders en zonen, armen en rijken, geleerden en eenvoudigen, burgers en staatslieden, met den soldaat van beroep om den voorrang wedijveren in trouw en heldenmoed. Zij zag eindelijk de heldhaftige zonen en kleinzonen van den beminden Vorst in het lot der krijgers deelen, en hen den weg betreden, die hen, als afstammelingen van een beroemd geslacht, slechts tot eer en glorie voeren kon. De bodem, die vroeger meermalen getuige was van Neêrlands heldenmoed in den bangen strijd tegen de wreede Spanjaarden, zou thans niet, even als toen, door stroomen bloeds onzer dapperen gedrenkt worden; maar van de geestdrift daveren, die een honderdduizendtal der uitgezochtste strijders voor den geboortegrond aan den dag legde; en die, na een tiendaagschen strijd, den landgenoot de blijken bragt, dat zij niet ijdel geweest was. Het was er toen verre van af, dat men zoude denken, na deze zegepraal, het moedig heir nog zoo vele jaren in eene werkeloosheid te zien verkeerden, die zoo zeer in strijd was met de roemzucht, die de wakkere gemoederen bezielde. Deze tijd echter, hoe weinig voedsel ook aan den strijdlust der opgewonden menigte gevende, gaf den bewoners van andere provincien langzamerhand het burgerschap hunner nieuwe woonplaats,

en wrochte eene onderlinge overeenstemming, waarvan de geschiedenis anders vreemd zou gebleven zijn. Handels-, familie- en vriendschaps-betrekkingen waren het gevolg dezer naauwe kennis, en zullen, zelfs in de toekomst, nog schoone vruchten dragen.

Men kan de Noord-Brabanders, over het algemeen, een goed soort van menschen noemen. Zij zijn eerlijk, goedhartig en zeer aan hunne voorvaderlijke godsdienst gehecht, als men wil, een weinig bijgeloovig, maar desniettemin voor overtuiging vatbaar. Zij hebben eene bijzondere neiging voor industrie, hetwelk waarschijnlijk moet gezocht worden in de onvruchtbaarheid van den grond, dien zij bewonen en die, wanneer men het noordelijk gedeelte, of het land van Altona uitzondert, meestal dor en schraal is. De arbeidzame landbouwers echter weten zich en hunne huisgezinnen nog steeds een redelijk bestaan te verschaffen, dat hun te gemakkelijker valt door de ontberingen, waaraan zij zich gewend hebben, en de weinige behoeften, die zij kennen.

Toen het leger het eerst deze oorden bezocht, vond men er, de steden en grootere plaatsen uitgezonderd, weinig beschaving; zij was geëvenredigd aan den schamelen toestand, waarin zich zoo vele kleinere dorpen bevonden. Naderhand echter, toen de inkwartiering meerdere jaren geduurd had, begonnen én plaatsen én inwoners een geheel ander aanzien te verkrijgen. Uit de nederige woningen, waaraan, sedert den eersten opbouw, nimmer een beitel of troffel gebezigd was, en die, uit ruwe materialen te zamen geflanst, nooit, zelfs niet door het goedkoopste verfje bedekt waren, verzezen thans nette, fraai geschilderde en vrolijke verblijven. Hunne bewoners, die vroeger met verwondering den blik eens vreemdelings aanschouwden, en met terughoudenheid diens kennismaking vermeden, hadden thans eene soort van gemeenzaamheid met hunne logeergasten aangenomen, die zich meermalen ook tegenover hogere personen niet verzaakte.

Van de ongelooflijke sprongen, die de tijd gemaakt heeft in de bevordering en uitbreiding van de kennis der keukenvoortbrengselen, waren zij, die zulke geringe behoeften hadden en slechts de toebereiding hunner eigene produkten

kenden, natuurlijk geheel vreemd gebleven. Thans echter was het niets bijzonders, als ons uit de deur eener kleine woning, in een afgelegen dorp, de heerlijke geur van gebak en gebraad tegenkwam, wier oorsprong weldra den verlangenden blik des gragen krijgsmans duidelijk zou worden. Zij, die vroeger slechts in de verte hadden hooren gewagen, dat er nog een edeler drank bestond, dan hun geliefdskoosd gerstenat, vroegen thans, met eene ondubbelzinnige kennis van zaken: «welk merk van wijn verkiest Mijnheer te drinken?» Vooral moest men den ijver roemen, waarmede zich de logementhouders op het onthaal hunner gasten toededen. Al wat ons de vindingrijkheid eens Hollandschen restaurateurs smakelijks en lekkers kon verschaffen, — al de uitspanningen, waarmede ons elders een beroemd koffijhuis-houder ten zijnent lokte, zochten wij hier niet te vergeefs. Een smakelijke, ruim voorziene tafel, geurige wijn, — een fraai buffet, met een lief, spraakzaam en elegant gekleed Brabandsch meiske er in, die geenszins doof was voor de menigvuldige galanterien, waarin zich de zonen van Mars, als om strijd, uitputteden, waren uitlokkend genoeg om de militair het verblijf aldaar, boven dat van zijn eenzaam kwartier te doen verkiezen. — Het geheel was, nadat het leger aldaar een jaar of vijf gekantonneerd was geweest, van gedaante veranderd. Alles droeg, in vergelijking met den toestand van het platteland vóór de revolutie, thans de onmiskenbare sporen eener klimmende welvaart. De inwoners bevonden er zich wél bij, zoo vele vreemdelingen in hun midten te hebben. Zij wenschten niets liever, dan voortduring van het status quo, en gaven hun leedwezen, bij het vertrek der troepen, niet zelden door klagten en verzoekschriften te kennen, waarvan wij onderscheidene voorbeelden zouden kunnen aanhalen, toen, ten gevolge van het huiswaarts keeren der Schutterijen, sommige plaatsen hunne inkwartiering verloren. Ten dien tijde toch waren er meerdere Gemeenten, die om nieuwe inkwartiering verzochten, en klaagden, dat zij bij andere dorpen moesten achterstaan, welke de inlegering behouden of op nieuw verkregen hadden. Dit moge ter ontwapening dienen der onregtmatische klagt,

welke éénmaal eenige dagbladschrijvers aanhieven over het ongelukkig lot der Noord-Brabanders, die voortdurend onder zulk eenen zwaren last gebukt gingen, en hun, waarschijnlijk omdat deze zich niet tegen de inkwartiering verzetteden, de eigenschap van lijdzaamheid toeschreven. Het moge hun, in het begin, een last toegeschenen hebben; maar dat gewaande onrecht werd weldra als een lust beschouwd. En geen wonder, wanneer er, onder eene bevolking van nog geen 380,000 zielen, dagelijks plus minus (*) tachtig duizend guldens extra verdeeld wordt; dan moet het toch den burger welgaan, wiens bedrijf daardoor eene ongekende mate van voorspoed erlangt — den landman, wiens voortbrengselen hierdoor in waarde stijgen — den geleerde en kunstenaar, wier werk uit de welvaart der inwoners eene ruimere belooning trekt. Voegt men hier nu nog bij het voordeel, dat de magere grond uit het aanwezen van eene belangrijke kavallerie trok, — de handelsbetrekkingen, die zij met de bewoners der andere provincien aanknoopten, en vooral de voorregten, die het verblijf der Vorstelijke personen aan sommige plaatsen geschonken heeft, — dan kan het niet anders of het stoffelijk belang der Noord-Brabanders moet, bij deze gelegenheid, veel gewonnen hebben.

En nu hun zedelijk belang?

Het kan niet ontkend worden, dat daár, waar zulk een groot getal van menschen, wier toenmalige stand reeds de kiem eener onbezorgde en vrolijke levenswijze met zich voerde, is opeengehoopt, de menigvuldigste schakeeringen worden aangetroffen, welke er tusschen ingetogenheid en losbandigheid denkbaar zijn; en dat de bewerkers der onzedelijkheid ook hier en daar hunne slagtoffers hebben nagelaten. Doch het moge hier, ter eere van de handhavers der godsdienst en zedelijkheid, gezegd worden, dat het verwonderenswaardig is, hoe weinigen zich op het dwaalspoor lieten voeren, in vergelijking van de verleiding, waaraan zij, schier ieder uur, waren blootgesteld. In tegenoverstelling van het

(*) Volgens eene naauwkeurige berekening, zou het leger dagelijks in Noord-Brabant iets minder dan eene ton gouds verteerd hebben; om welke redenen de bovengenoemde som niet te hoog gesteld is.

nadeel, dat de zeden er mede konden geleden hebben, heeft de aanwezigheid van zoo vele bekwame en wél opgevoede mannen noodzakelijk een gunstigen invloed op de beschaving en veredeling van den geest der inwoners moeten uitoefenen. Vele vooroordeelen zijn er uitgeroeid, en er is eene verdraagzaamheid, vooral in het punt van godsdienst, aangekweekt, die het naauwer verkeer met de belijders van een ander geloof zoo zeer behoefde, en die nog lang de schoonste vruchten dragen zal. In één woord: Noord-Brabant heeft er bij gewonnen; — het is in beschaving, in welvaart, in menschenkennis vooruitgegaan!

II.

DE EERSTE DAG IN HET KANTONNEMENT.

Naauwelijks had men mij den rang van officier van gezondheid der 3de klasse waardig gekeurd, of eene aanstelling, als zoodanig, bij het garnizoen te Amsterdam, was er het blijde gevolg van. Men moet in het jaar 1850 en 1851 in Amsterdam geweest zijn, om zich een juist denkbeeld te kunnen vormen van de geestdrift, die de brave burgerij bezielde voor datgene, hetwelk men toen, in de wandeling, de heilige zaak noemde.

Men moet er in persoon geweest zijn, om zich de edele verontwaardiging voor te stellen, die den Amstelaar aan den dag legde, wanneer hij den naam van Belg hoorde noemen; — eene verontwaardiging, die zich steeds in een vloed van donderende bedreigingen, of in een opwekkend Vaderlandsch gezang lucht gaf, ten spijt van hen, die welligt minder in deze blijde stemming deelden.

Doch ik zou van het kantonnement spreken en niet van Amsterdam! Vergeef mij dus deze kleine afwijking; — ik wilde den lezer maar alleen zeggen, dat het een groot contrast was, zoo maar in eens uit de woelige, jubelende en zoo zeer met de militairen ingenomen Amstelstad, naar het

afgelegen Noord-Brabant te vertrekken, waar de geestdrift wel niet zoo luid werd uitgedrukt als in de Hoofdstad, maar daarom niet minder degelijk was.

In weervil nogtans van alle aantrekkelijkheden, die mij aan mijne garnizoensplaats bonden, moest ik het Hooge bevel opvolgen, en mij bij een bataillon van eene der Afdeelingen vervoegen, dat mij weldra onder zijne sterkte opnam, en juist bezig was een ander kantonnement te betrekken.

Onze destinatie was Eindhoven, een klein maar vrolijk stadje, welks nijvere bevolking, over het algemeen, eene tamelijke welvaart geniet.

Het is de Hoofdplaats van het 2de Arrondissement en was, in vroegere tijden, nog al eens dikwijls een twistappel, dien de Spanjaarden en Staatschen beurtelings in bezit namen. Niettegenstaande het in 1545 door *Maarten van Rossum*, en, negen jaren later, andermaal in de asch gelegd werd, hebben zich hare gebouwen tot aan de grachten uitgestrekt, door welke het gebied der stad uitsluitend bepaald wordt.

Van het karakter der inwoners kan ik niet veel zeggen; want, terwijl ik uit de vele nette gebouwen, die het marktplein omsingelden, reeds in gedachten een vrolijk verblijf had uitgezocht, en wij, in afwachting onzer biljetten, steeds op den « plaats rust » stonden, luidde het barsche bevel van onzen zwaarlijvigen kommandant: « Eerste kompagnie aantreden! » Nog dacht ik medelijdend na over de zware taak van deze kompagnie, die, na eenen langdurigen marsch, zich andermaal gereed moest maken om hare krachten in te spannen, toen men mij kwam gelasten bij den Majoor te komen.

« Dokter, » sprak de kommandant, « het spijt mij; dat wij op dit oogenblik geene nadere kennis kunnen maken; — geef mij je order maar hier en marcheer met deze eerste kompagnie naar Aalst, alwaar ge u onder het onmiddellijk bevel zult stellen van den kapitein *** Zorg goed voor de zieken, en voor het opmaken van het vijf-daagsch rapport, adieu, à revoir! »

« Dat spijt mij, » verstoutte ik mij te zeggen.

« Laat appél slaan! » riep de Majoor, zonder acht op mij te geven.

« Majoor ! » zei ik nogmaals , « zou ik »

« Ben je nog niet weg , Dokter ? daar marcheert je troep al heen , maak als de duivel dat je er bij bent , hoor ! » ...

Is dat een manier van handelen ! dacht ik bij mij zelve.

Intusschen haalde ik weldra het detachement in , en volgde dit vrij lam en lijdzaam tot Aalst , een dorpje op den straatweg van Eindhoven naar Valkenswaard. Nadat wij op de plaats onzer bestemming eenigen tijd halt hadden gehouden , en het verward geschreeuw en door elkander loopen een weinig bedaard was , duwde men mij een biljet in de hand , hetwelk mij den toegang moest verschaffen tot de woning eens schoenmakers , wiens spijs en drank mij weldra zouden voeden en laven.

Alvorens mij echter derwaarts te begeven , vervoegde ik mij tot den kapitein — kommandeerenden officier , terwijl ik de eer had Z.W.Ed.Gestr. te zeggen : « dat ik mij , bij dezen , onder zijne orders stelde. »

« Dat spreekt voor den duivel van zelve , » sprak de kapitein. « Alles staat hier onder mijne orders. Maar als jij niet beter weet dan ik , wat je te doen staat , dan zal het er met de zieken verdoemd slecht uitzien. »

« Ik kan alzoo naar mijn kwartier gaan ? »

« Of je moest er , bij geval , liever naar toe willen kruipen ! A propos ! kan je omberen ? »

« Ja kapitein. »

« Nu , hier zal wel een herberg voor officieren zijn ; — daar wacht ik je dan van avond. »

« Met plezier kapitein , » hernam ik , het hart vol blijdschap , dat een kantonnements-kommandant met mij zou willen kaart spelen. Na een eind weegs geloopen en gezocht te hebben , vond ik eindelijk mijn kwartier. « Ben ik hier bij *H. v. Fr.* ? » vroeg ik.

« Kom maar in ! » riep de hospes. « U hebt zeker een biljet voor u en den oppasser ; lus-je soep ? Oppasser , wil je een borrel ? »

« Waar is mijn kamer ? » vroeg ik , « ten twee ure eet

ik, — soep is goed, daarna vleesch, groenten en een klein dessert. »

« Hier is een kamer, » was het antwoord; « daar slaap ik in, met nog een luitenant en u, mijnheer! — vleesch krijgt gij van daag niet, of gij moest er de beentjes voor willen houden, waarvan de soep zal gekookt worden. Naderhand een kanneke bier, groote boonen met uitgebraden spek, en dessert? ha, ha, ha, je moet nog leeren, jonge heer! »

Ik kan niet zeggen, dat dit eerste onthaal mij bijzonder in de hand viel, evenmin als de ontvangst bij den kommandant van mijn korps; en wanneer ik niet eenigzins gestreeld was door den gemeenzamen toon van den bewindvoerder van ons detachement, dan had ik nu reeds het toeval verwenscht, dat mij aan het garnizoen ontrukte. Het kwam mij wijders vreemd voor, dat de overige leden des huisgezins hun nieuwen gast niet kwamen verwelkomen, weshalve ik om water en een handdoek verzocht, ten einde almede in de gelegenheid te zijn, ook het vrouwelijk personeel mijner woning te leeren kennen. Aan dit verlangen werd dan ook spoedig gedeeltelijk voldaan, door eene lange, magere, vijftigjarige vrouw, die mij eene blaauwe kom overreikte, waarin met gele letters geschreven stond: « *was Gott will, ist mein Zill*, » welke spreuk van onder een groenachtig water doorschermerde. Wat den handdoek betrof, deze was het overschot van een verongelukten boezelaar, die tot het bewuste doel zoude kunnen worden aangewend. Langs den rand der kom droop daarenboven nog eene taaije massa groene zeep af, welk reinigingsmiddel mij, naar de verzekering der lange vrouw, slechts heden, maar niet verder zoude verstrekt worden.

Na deze verrassende kennismaking, begon ik ons vertrek nader te onderzoeken, en vond, terwijl ik een paar bruine deurtjes in den wand openrukte, eene legerstede, die reeds het vermoeide ligchaam van den bewusten luitenant droeg, in wien ik, niettegenstaande hij om het eene oog een zwarten zijden doek geknoopt had, toch den officier herkende, dien ik zoo even in het opsluitend gelid had zien marcheeren. Hoewel Z.W.Ed.Gestr. bemerkte, dat ik op het punt

stond, hem naar de oorzaak te vragen van het zwarte verband, liet hij mij daartoe geenszins den tijd, maar verhaalde mij onbewimpeld, dat hij het blaauw en gezwollen oog te danken had aan de dochter des huizes, die, nadat hij ze een welkomstkus op de wang had gedrukt, in stede van dit met gelijke munt te betalen, had kunnen goedvinden, liever met hare onnalsche hand zijn oog te kussen, zoodat er de vonken uitspatten. Het was er verre van af, dat ik den luitenant de gevolgen benijdde, die zulk een verliefde aanval had na zich gesleept. Ik bepaalde mij slechts met hem de noodige hulpmiddelen aan de hand te doen ter herstelling des ontramponcerden toestands van zijn gezichtsorgaan; waartegen hij, tot dus verre, de hulp der huisgenooten niet had ingeroepen, uit vrees dat deze zich van eene homöopathische kuur mochten bedienen. Gelukkig had de wonde het overige organisme nog niet beleedigd; want weldra nam de zieke plaats aan de tafel, waarop de vrouw des huizes bezig was de verschillende gerechten te zetten, die ons middagmaal zouden uitmaken, en volmaakt getuigden van den voorzeggenden geest, dien de hospes hieromtrent, eenige uren vroeger, had aan den dag gelegd. Het voornaamste, dat mij, aan ons diner, in het oog viel, was de huishoudkundige bekwaamheid onzer gastvrouw, die, in één oogenblik, de blaauwe waskom in een soepterrine, en de handdoek in een tafellaken had gemetamorphoseerd. De soep was intusschen lekker, — het bier en brood eveneens, — met het overige deel maakte ik geen kennis, evenmin als de luitenant, die zich, na van het eerste geregt eene, met zijne ongesteldheid in strijd zijnde, hoeveelheid genuttigd had, andermaal op zijne donzen legerstede ging uitrusten, terwijl hij mij inmiddels den last opdroeg, hem bij den kapitein als kwartierziek te willen aanmelden. Spoedig kweet ik mij op het middag-appel van deze gewigtige taak, en ontving van den kommandant tot antwoord, dat hij mij des avonds, in de societeit (sociabeler gedachtenis), zoude verwachten.

Alvorens den lezer derwaarts heen te leiden, zal ik hem met de verdere personen bekend maken, die het hooger personeel van het detachement uitmaakten, dewijl zij, nu, zoowel als

vervolgens, meermalen in deze schetsen zullen voorkomen. Het betaamt mij intusschen, als oud militair, volgens rang en ancienniteit, dus met den kapitein, kommandant van de kompagnie, het detachement en tevens van het kantonnement te beginnen. Deze nu was een man van nagenoeg veertig jaren, van eene niet groote, maar breede gestalte; zijn uitzigt was donker, ja ik zou haast zeggen wreed. Zijne stem was eenigzins krakend, en klonk altijd nog een weinig voort, nadat de woorden reeds uitgesproken waren; vooral wanneer hij aan deze eenige klem wilde bijzetten. Uit militaire ouders geboren, bij militairen opgevoed, kende hij geen anderen, dan dezen stand, dien hij natuurlijk als de volmaaktste beschouwde. Zijn geheele kennis bepaalde zich dan ook tot militaire, vooral praktische kundigheden; terwijl hij, *faute de mieux*, met iedere andere wetenschap onbarmhartig den draak stak. Hij was zeer ondergeschikt jegens zijne meerderen; doch had het geluk niet bij deze in groote achting te staan, in weerwil van zijn voorbeeldeloozen dienstijver. Voor zijne onderhebbenden was hij goed, maar door deze slechts ten deele bemind; omdat de afwisseling zijner gestrengheid of toegevendheid, dikwijls zulke onbeduidende gronden had. Omtrent zijne dapperheid kan ik niets bepaalds zeggen, aangezien die, immers gedurende mijne aanwezigheid, niet op de proef werd gesteld. Goedhartig was hij wel; want wij konden hem nog al leiden, en als het zoo te pas kwam, in ons belang overhalen. Hij was een minnaar van het kaartspel en van eenen vrolijken avond. Hij zou, in zijne opgewondenheid, gaarne eene week traktement gegeven hebben aan dengene, die hem of de zijnen, (want hij was gehuwd) een vleijenden toast had toegebracht. In het kort: hij was een goed soldaat en een goed kameraad.

De in rang op den kapitein volgende officier was de eerste luitenant Q., bij het bataillon gewoonlijk de oude Rus genaamd; omdat hij den Russischen veldtogt van *Napoleon* medegemaakt, en in dezen eenige wonden bekomen had. Van hoevele feiten hij ook zou kunnen gewagen, de geschiedenis heeft echter zijne aantekeningen moeten derven, dewijl zijne herinnering zich alléén tot den noodlottigen

terugtogt over de Beresina bepaalde, welke gebeurtenis hij, schier dagelijks en bij iedere gelegenheid, in vergelijking of toepassing bragt. Hij was een klein, plat en mager mannetje, van eene bleekgele kleur en een doorgaans onvergenoegd voorkomen. Zijne hoepelvormige beentjes hadden zich, met looden schreden op het pad der eer voortbewogen, doch droegen een ligchaam rond, waarin een trouw en edel hart huisvestte. Zijne hersenen hadden, volgens zijn zeggen, bij den overtocht der Beresina, zooveel geleden, dat hij er thans niet veel meer van durfde vergen. Hij was bijkans vijftig jaren, en verlangde niets liever, dan, met den rang van kapitein, gepensioneerd te worden, welke wensch ik hoop, dat thans vervuld zal zijn. Zuinigheid was zijne hoofd-eigenschap, waarin men ook de reden moest zoeken dat hij, hoe hartsogtelijk hij ook het kaartspel beminde, zich maar niet aan de ongenade kon gewennen, waarmede de grillige bladen, zelfs hunne vurigste aanbidders, somtijds straffen. Hij verriette zijne dienst, zonder de minste afwijking, lachte bijna nimmer en liet zich menige aardigheid, ten zijnen koste, welgevallen, wanneer die slechts zijne dapperheid of dienstijver onaangeroerd liet. Overigens had hij geene vijanden, weinig vrienden, ja bijkans niemand, dien hij als zoodanig aannam.

De derde was een zeer beschaafd jong mensch, die door eene diep wetenschappelijke opleiding, hoogst innemende manieren en eene grondige kennis van zijn vak, gepaard aan persoonlijke dapperheid, waarvoor hij reeds eene ridderlijke belooning ontvangen had, een sieraad van zijn stand mogt genoemd worden. Zijne satirieke invallen nogtans en zijne toespelingen, alsmede het overwigt dat hij, in verstand, over velen zijner meerderen zoowel als minderen, had, berokkendden hem dikwijls vele onaangenaamheden, die niet altijd even gemakkelijk werden bijgelegd, maar meermalen zijne verplaatsing van de eene kompagnie naar de andere, en eindelijk naar een ander korps ten gevolge hadden. Hoewel men hem wel eens beschuldigde van niet regtuit te zijn, was hij een aangenaam mensch in den omgang, en doorgaans een goed makker.

Daarna moeten wij van een Duitscher spreken, die geheel vrijwillig zijn bloed en leven prijs gaf, ten dienste van ons Vaderland, en van wien het nog altijd een raadsel bleef, of liefde voor onze zaak, dan wel haat tegen onze vijanden, hem tot deze edele opofferingen bewogen hadden. Zijne prijszwaardige belangeloosheid liet het hier echter nog niet bij, maar strekte zich steeds verder uit; want, niet tegenstaande hij, in zijn eigen Vaderland, hooger en meerdere verdiensten kon verwerven, stelde hij zich hier met den (voor hem) nederigen rang van 1ste luitenant, en de daaraan verbonden negen honderd gulden te vreden; terwijl hij zich, ten einde geen noodeloozen trots aan den dag te leggen, de ontvangst der kampagne-vivres, ja zelfs van den aanvang der kampagne af, zich zeer gemoedelijk liet welgevallen. Gaarne zou hij als soldaat in onze gelederen hebben dienst genomen, indien hij niet bewust geweest ware, dat men meer behoefte aan officieren had. Hij bestudeerde met onvermoeide vlijt de eigenschappen des Nederlandschen volks en, vermits hij meende, dat zuinigheid een der hoofdtrekken van deszelfs karakter was, dreef hij de beoefening daarvan zóó verre, dat hij, onder de luitenants, weldra een bemiddeld man mogt genoemd worden. Zijne lichaamsgestalte kon men, met regt, vierkant heeten, — het hoofd was dik, — de oogen waren klein en grijs, — het aangezicht droeg de sporen der doorgestane kinderziekte, — de hals was kort en dik, terwijl de onderkin, in hare roodkleurige opgeblazenheid, altijd de fluweelen stropdas ontworstelde, en deze dwong de wijk naar den kleinen mond te nemen. Zijn gelaat nam, in het bijzijn zijner meerderen, steeds eene demoedige, — bij zijne gelijken eene laghende, — en bij zijne minderen eene knorrige uitdrukking aan. Altijd prees hij de gaven zijner superieuren, en verkleinde de verdiensten van minderen in rang. De ridder (1) boezemde hem vooral ontzag en vrees in, wijl diens kwinkslagen hem dikwijls wel bitter grieden, doch waartegen hij geene genoegzame wape-

(1) In het vervolg, zullen wij steeds den kapitein — kommandant, den daarop volgenden — den ouden Rus, den derden — ridder, en den Duitscher — den Hess noemen; want Hessen was zijn geboorteland.

nen kon overstellen. Het was zeldzaam, dat zijn overmoed zoo verre ging, dat hij zich tegen den kommandant verzette, of den moed had den ouden Rus aan te vallen, want hij wist dat beiden zijne onvoorzigtigheid duur zouden doen betalen. Hij dronk niets dan bier, speelde geen kaart, rookte evenmin, (kunt gij het wel gelooven, lezer?) en posteerde zich meestal, in de societeit, achter de ombertafel, zich vermetende om verschillende bespiegelingen te maken over de nietigheid van het kaartspel, waar echter het spel, waarvan hij dan aanschouwer was, steeds eene uitzondering maakte. Zijn gezelschap was, in dusdanige omstandigheid, dikwijls zeer onaangenaam, om welke redenen men zich er soms gaarne van ontslagen zag, hetwelk niet beter kon geschieden, dan wanneer een der officieren het voorstel deed, op gezamenlijke kosten, eene fijne flesch te drinken. Dan zag men hem verbleeken, stilzwijgen, zachtjes opstaan, de kamer verlaten en niet weder terugkomen, maar regelregt naar huis trekken, om zich in de armen van den slaap te werpen, — eene bezigheid waaraan hij zich, gedurende den meesten vrijen diensttijd, zonder tegenweer overgaf. Zijne half Hoog-, half Nederduitsche uitspraak zetteden aan zijne verhalen en zangen, waarmede hij het gezelschap een enkelen keer vermaakte, eene koddige bekoorlijkheid bij. Hij had, eigenlijk, geen bepaald karakter, en kon derhalve niet vertrouwd worden, evenmin als hij immer een ander vertrouwde.

Eindelijk hebben wij nog den luitenant met het blaauwe oog. Dezen kunnen wij echter geene bijzondere attentie wijden, omdat hij ons spoedig verliet. Hij was de eenige tweede luitenant bij de kompagnie, en moest menig verliefd avontuur (getuige zijne geschiedenis van heden), met eene lichamelijke kastijding betalen.

Na deze korte uitweiding, verzelle mij de lezer naar onze societeit, ten einde daar, met mij, den eersten dag van mijn kantonnementsleven te besluiten.

In het midden van ons dorpje stond een vrij net huisje, waarin de eigenaar eene kamer disponibel stelde ter ontvangst van het korps officieren, dat hem met zijne gunst wilde

vereenen. Ons vertrek was met roode steenen belegd, met witte muren voorzien en vertoonde, behalve eenige stoelen, tafel en tafeltjes, eene amphitheatersgewijze tapkast, waarin een twintigtal flesschen met de verlokkelijkste opschriften prijken. Vóór deze stond de, in blaauw linnen gekleede, kastelein, wiens neus, in kleur, bijzonder met zijne kleeding harmonieerde. Hij hield zijne troebele blikken onafgewend op de officieren gerigt, steeds bevreesd, dat hun dorstig bevel niet spoedig genoeg ter zijner kennis zoude komen.

Aan een vierkant, rood geschilderd tafeltje zat onze kommandant met open jas, zonder epauletten, losse das en eene lange deutsche pijp in den mond. Daar naast de oude Rus, en aan de overzijde de ridder, welke beiden insgelijks rookten. De Hess was nog niet gearriveerd. Zoodra was ik niet binnen getreden, of het volgende gesprek nam een aanvang :

Kommandant. « Zoo, bonjour, Dokter! welkom man; wees welkom bij ons korps!...rr.... Ik stel u hiernevens de verdere officieren voor...rr. en ik hoop dat wij allen in goede harmonie met elkander zullen levennn »

Ridder. « Insgelijks welkom Dokter! Ik recommandeer mij in uwe vriendschap. Gij zult u, wel is waar, vele ontberingen moeten getroosten, die het kantonnementsleven noodzakelijk medebrengt; maar de goede toon bij ons korps, en het geluk dat u ten deel is gevallen, om onder de orders van dezen braven kommandant, uwe militaire loopbaan in het veld te beginnen, zoowel als de afwisselende verhalen, die de oude soldaat (op den Rus wijzende) u kan aanbieden, zullen u het leven hier niet alleen dragelijk, maar zelfs aangenaam maken. Wij bevelen u de zorg voor ons ligchaam aan, onze ziel is hare verdere opkweeking lang moede, niet waar kapitein? »

Kommandant. « Dat zal wel uitkomennn. »

Oude Rus. « Hoor eens Dokter! van complimenten hoê ik niet. Ik heet je ook welkom, en daarmee afgedaan. Je moet je maar ferm houden, dan kan je nog een goed leven hebben. »

Ik. « Ik ben overbluft van de blijken van hartelijkheid en

toegenegenheid, die niet alleen mijne aanstaande krijgsmakkers mij betoonen, maar die zelfs van mijn superieur tot mij afdaalt. Wat zal ik anders antwoorden? dan ulieden voor de vriendelijke ontvangst mijnen opregten dank te be-
tuigen, en mij insgelijks in uw aller vriendschap aan te bevelen, welke ik mij steeds zal trachten waardig te maken. »

Kommandant. « Je spreekt goed, Dokter! maar laat ons nu eens zien, of je ook goed speelt. Kastelein, geef de kaarten en een paar flesschen wijnn... Heerenn! wij moesten, heden avond, onzen nieuwen Dokter eens regaleeren, vind je niettt. ? »

Allen. « Wel zeker, als hij maar wijn verdragen kan. »

Na den afloop van deze wederzijdsche aanspraken, was er wel-
dra een omber-partijtje georganiseerd, waarvan de drie be-
kende officieren en ik de strijders uitmaakten. Het spel ging met afwisselend geluk voort. De oude Rus won eene kleinigheid, hetwelk niet weinig bijdroeg, om zijne goede luim te bevestigen. De kommandant was ingespannen, terwijl de ridder zich, omtrent diens spel, menige schampere aanmerking veroor-
loofde. Tegen half negen, kwam eindelijk onze Hess aan-
zetten, gekleed in een afgesleten kapotjas, dito pantalon, dito schoenen, dito alles. Hij meende een pintje bier te komen drinken, in welk voornemen hij echter spoedig gedwars-
boomd werd, dewijl de kommandant hem, dadelijk bij zijn binnentreden, toevoegde: « Hoor eensss. ! wij regaleeren heden een nieuwen Dokter op gezamentlijke kosten, je doet ook meê, versta je; — kastelein, nog een glasss. »

De Hess. (Dadelijk het ingeschonken glas opnemende, en met een ontevreden gelaat). « Nou, ich wil mij nied ondreken. Ich trink tit klas ob jou gezondheid, Tokter! ich wil zeggen ob jou willkomst. »

Nadat deze aanspraak insgelijks door mij beantwoord was, ging het spel met klimmend animo voort, hetwelk met het ledigen der glazen niet minder het geval was, waardoor er allengskens eene vrolijke, luidruchtige stemming ontstond, hetgeen den kommandant aanspoorde om een voorstel te doen, namelijk, dat men het spel ter zijde zou stellen, en dit door fideele gesprekken, onderling gezang of andere gezels-

schappelijke aardigheden zoude vervangen. Dit voorstel werd beaamd met een gemeenschappelijk «bravo!» hetwelk slechts afgebroken werd door een harden slag op de tafel, dien de kommandant, als de oplossing van eene muzikale introductie, aanbragt. Over de keuze van het uit te voeren stuk was weinig deliberatie noodig, want, eer men nog daaromtrent in overleg kon treden, hief reeds de kommandant, met eene zware basstem en een oud Duitsch accent, het lied aan: «Ich binn der Doctor Eisenbart,» welk recitatief onmiddelijk door de andere officieren, die zekere bekendheid met dit stuk aan den dag legden, in vol koor beantwoord werd, door een daverend: «wiede wiede wie bom bom.» Gelukkig voor mij, was het refrein dezer kompositie niet zeer moeilijk, zoodat ik mij reeds spoedig bij het koor aansloot, en uit al mijne magt maar mede wiede-wiedewiebombomde, tot groot genoegen van het harmonische gezelschap.

Dit eenvoudig lied opende vervolgens den trein van een heir van andere gezangen, wier inhoud niet altijd eene even zedelievende strekking had, en immer met den toestand des geestes, die met moeite den benevelenden invloed des wijns weêrstand bood, gelijken tred hield. Ieder was in eene hoogst opgewonden stemming, en beijverde zich, om het gezang met toasten, deklamatiën, kalembourgs, anekdoten enz. aftewisselen, welk een en ander echter niet in staat was, om aller geest, die tegen de kracht zijns wijnachtigen naamgenoots worstelde, gespannen te houden; want reeds was de oude Rus, in spijt des drukken gewoels, zachtjes ingesluimerd, en zou stellig het verhitte gezelschap niet weder aanschouwd hebben, indien niet de ridder eene konditie ingesteld had op de gelukkige overzwemming der Beresina, welk woord den droomenden Luitenant, alsof hij door eene galvanische batterij ter ontlading gebezigd werd, eensklaps uit zijne verdooving deed ontwaken. «Wat zeg je? Beresina? waar is mijn glas?» En met deze woorden, nam hij de rigting naar de tafel, in welk plan hij nogtans zoodanige misrekening maakte, dat hij, in plaats van het doel zijner krachtsinspanning, de tapkast bereikte, en magteloos langs

haar wand weder naar beneden gleed, waar hij zijne glorieuse herinnering botvierde, in de omarming van den gedraaiden poot, die het glasdragend gebouw zoo stevig onderschraagde.

Aan dit voorbeeld scheen zich de kommandant te spiegelen; want thans stelde hij voor, om een glas tot afscheid te drinken, waartegen alleen de Hess zich verzette, die voorsloeg, ten einde een, in hem onbekend, talent aan den dag te leggen, «nog en bodje gommerzen» te spelen; hetwelk door ons ernstig werd afgeslagen, te meer omdat wij aan den ouden Rus nog een zwaren vriendenpligt te vervullen hadden, namelijk om hem, gelijk een weerloos lam, naar zijne vrij afgelegene woning te transporteeren; van welke liefdedienst de kommandant zich echter excuseerde, maar thans, met een gedachtenloos «bis morge» naar huis traverseerde; welk voorbeeld door ons, nadat wij den ouden Rus der zorg zijner huisgenooten hadden aanbevolen, spoedig werd gevolgd.

Zoo was dan de dag mijner aankomst in het kantonnement ten einde gespoed, en had mij vele lessen achtergelaten. De hooge, onverschillige en terugstootende toon, waarmede ik door mijne superieuren ontvangen was, had zich in een vrolijk drinkgelag en broederlijke eensgezindheid opgelost. De subordinatie, waartegen ik zoo hoog opzag, was, tegelijk met allen afstand van rang, verdwenen. De omgang der hoogere met mindere officieren, was als die van eene gezamenlijk wonende familie. Dit heerlijk vooruitzicht maakte de boekweitendoppen mijner legerstede tot rozen, de peklucht tot ambergeur, het sjilpen van den haardkrekel tot den malschen toon van den nachtegaal, die in vereeniging met het snorkend geluid van den Luitenant en den schoenmaker, eene hemelsche harmonie vormde. IJdele droom, spel der verbeelding! gij zoudt ophouden, even zoo goed als de illusie, die ik mij van den omgang met superieuren gemaakt had. Maar ik wist toen nog niet, hoeveel onderscheid er is tusschen een kommandeerenden kommandant en een zingenden bevelvoerder; tusschen een officier op het exercitie-veld en een in den tempel van Bacchus! —

III.

HET VERBLIJF OP DE VOORPOSTEN.

Oorlog voeren is toch een raar ding! Men zoekt, met ongeloofelijke inspanning, zijne krachten te vermeerderen, en tevens die van den vijand te verzwakken. Men wendt, met onvermoeiden ijver, alles aan, wat den moed en de geestdrift bij den krijgsman levend kan houden; en zoekt in het hart des vijands slechts het zaad van vrees en moedeloosheid te strooijen. Men slooft zich uit, om de moorddadigste wapenen nog moorddadiger te smeden, en zoekt, met onuitputtelijke spitsvindigheid, zich overal voor het staal des vijands ontoegankelijk te maken. Men tracht, met teugelloozen hartstogt, in het hart der zijnen haat en wraak tegen den vijand aan te kweken, terwijl men de zijnen tevens, door allerlei middelen, voor zich zelve wil innemen. Men duwt, in blinde woede, zijn evenmenschen, wiens aanblik men vroeger nimmer zag, het staal in de borst. Men verwoest, in éénen slag, het geluk van duizend huisgezinnen, wier leden zich de kleinste misdaad niet te wijten hebben. Men slooft, in onmeêdogende drift, het trotsche werk des bouwmeesters, waartegen men onlangs nog, met den grootsten eerbied, opzag. Men haat den man, dien men gisteren vriendschap toedroeg — veracht hem, dien men vroeger ontzag — en bespot hem, dien men voorheen eerbiedigde. En waarom? Omdat het opgehitste volk, dat blinde werktuig van het belang der grooten, in dollen overmoed, den troon der Vorsten bedreigt, het regt met voeten treedt of de roekelooze handen slaat aan de onschendbaarheid van den grond, waarop het niet is geboren. Dat is een edele hartstogt, die opwelt in de borst en niet verdooft, wanneer hij geboren is uit liefde voor Vorst, Vaderland of Regt. Met hem graaft men bergen door, — maakt men zeënen droog, en behaalt men, hetzij vroeg of spade, zeker de overwinning. Maar hij, die aangestookt en onderhouden wordt door onbepaalde eerezucht

of nooit bevredigde eigenliefde eens dwingelands of veroveraars, is kunstmatig, gloeit hevig maar verdooft weldra, en leidt slechts tot schande en vernedering.

Wie waren onze vijanden? De Belgen! Waar wonen zij? Aan gene zijde der lijn, die het toeval afgeperkt heeft. Gij moogt aan gindsche zijde vrienden en bloedverwanten hebben, — het zijn allen uwe vijanden; — gij moogt ze niet zien, zonder hen te haten, te bevechten, gevangen te nemen of te dooden. Hier eindigt uwe wereld; ginds begint eene andere. Er is tusschen beide geene, dan een bloedige gemeenschap meer. Zonderlinge loop van zaken, — vreemde noodzakelijkheid! en toch, het kon niet anders — het was het onvermijdelijke gevolg van eene inwendige scheuring, die eerst van geen zoo groot belang, door den tijd slechts dreigender werd.

Men behoeft het, waarlijk, den soldaat niet te benijden, op de voorposten geplaatst te zijn. Hij moge zoo ijverzuchtig zijn als hij wil, ik geloof, dat de wacht voor het huis van den kommandant hem beter bevallen zal, dan de strenge dienst aan de vijandelijke grenzen.

Op den tijd, waarvan ik thans zal spreken, bezetteden wij, met onze afdeeling, Büdel, Maarheze en Soerendonk, terwijl een bataillon met den staf der afdeeling op de eerste, de tweede bataillons-staf op de tweede, en wij, met een detachement, op de laatste plaats gevestigd waren. De oude Rus was daarenboven nog gesub-detacheerd te Gastel, een klein gehucht aan de Belgische grenzen. Tegen ons over, te Hamont, lag het vrij-korps van *Capiaumont*, welks nabijheid ons geen aangename winter verschaft. Alle nachten een uur of drie door de sneeuw heen en weêr te trippelen tot de terugkomst der veldontdekking, en dan altijd en eeuwig te hooren, dat alles rigtig was, moet waarlijk als geen buitenkansje beschouwd worden. Tot des nachts twee ure te bed te liggen, dan op te staan tot het bewuste einde, en te vijf ure den slaap wederom voort te zetten, is eene bezigheid, waarmede men zich, in spijt van de kracht der gewoonte, maar zoo gemakkelijk niet kan verzoenen. Volgens den geheelen dag patrouilles, dubbele wachten, pi-

ketten, verkenningen, geheime orders, rapporten, bedenkelijke gezigten, barbaarsche parolen en contresignes en . . . och, kameraden! gij weet het wel! Dat de lezer het ook wete: nooit een vijand, nimmer onraad, altijd een eeuwig eenerlei; want de tiendaagsche veldtogt had het graf gedolven voor alle vechtersbazen, en de hoop verzwolgen, die de kwijnende eerzucht nog in het leven hield.

Nu niets meer over de dienst, — zij is dan alleen aangenaam, wanneer men over vijandelijk grondgebied marcheert. De lezer moet mij wel herwaarts volgen, opdat ik hem de beschrijving geve van mijnen hoogst zonderlingen huisheer, en hem een avontuur verhaale van den ouden Rus, tusschen welke zaken echter geen ander verband bestaat, dan dat ze door denzelfden persoon verhaald worden.

Dat mijn hospes te Soerendonk eene schets waard is, vloeit voort uit de zonderlinge eigenschappen, die hem kenmerkten. Zijne gestalte was kort en dik, — zijn hoofd groot en steeds bedekt door een grooten hoed, die alléén des nachts voor een paar slaapmutsen (eene witte en blauwe) moest plaats maken, — zijne grijze oogen waren klein en rond, de neus was dik, de mond wijd, terwijl het geheele gelaat de spiegel was eener ongepolijste en arme ziel. Achtung en liefde voor zich zelve, en ingenomenheid voor zijne hoedanigheden, waren de hoofdtrekken van zijn . . . och, hoe heet het? bij iemand anders zoude men het karakter noemen. Hij deed zich steeds voor als wijsgeer, en zoude het met zijne gehuichelde diepdenkendheid waarschijnlijk verre gebragt hebben, indien hij bezitter ware geweest van het radicaal daartoe, namelijk het verstand; welk hulpmiddel tot deze edele betrekking hij echter, in den volsten zin des woords, miste. Hij gaf voor, glaskooper te zijn, — (ha! nu kennen wij hem, zegt ge thans oude krijgsmakkers,) — vertrok daarom soms eenige dagen, kwam terug en liet ons altijd gissen, van waar hij gekomen was, of werwaarts hij zich zoude begeven. Nimmer is zijne openhartigheid zooverre gegaan, dat hij ons wilde zeggen, waar hij zijn glas kocht of verkocht; veel minder, welk soort van glas het artikel zijner speculatie uitmaakte. Hij had eene zekere bekendheid verkregen

door zijne kennis van een onnoemlijk getal spreekwoorden, die hij zijn geheugen had ingeprent. Dit was daarmede dan ook zoo overladen, en zoo werkzaam, dat het de gelegenheden wel eens voorbij zag, wanneer ze moesten te pas gebragt worden, hetwelk nu en dan zulk een belagchelijk gevolg had, dat men meermalen geloofde, zijne vermeende geleerdheid aan vlagen van verstandsverbijstering te moeten toeschrijven.

Eens op een morgen, dat wij, klappertandende, van de veldontdekking terug kwamen, vonden wij hem vóór zijne deur staan. « Goeden morgen *Kasper!* jij hebt het toch veel beter dan wij, jij kunt gerust gaan slapen, en staat slechts op, wanneer uw eigen wil dit gebiedt. » — « Ja, ja, wat zal ik zeggen? Daar veel varkens zijn, is de spoeling dun. » — « Zeer juist aangemerkt, *Kasper!* maar de behoefte naar rust is toch een kenmerk onzer menschelijke natuur. » « Ja, ja, wat zal ik zeggen? Het oog is dikwijls grooter dan de buik, en, al gaat de leugen nog zoo snel, de waarheid achterhaalt dien wel. » — « Daar heb je gelijk in, maar er is toch geene groote begeerlijkheid in gelegen, naar de ons toekomende nachtrust te verlangen, terwijl men het liegen zou kunnen haten, wanneer men den trek daartoe wilde ontkennen. » — « Neen, neen, maar het spreekwoord zegt: De vos verliest zijne haren wel, maar zijne streken niet, en daarom lok mij geene woorden uit den mond, die ik liever verzwijgen wilde; want bergen en dalen ontmoeten elkander niet, maar menschen wel. » Naauwelijks had hij deze laatste woorden geuit, of een schaterend gelach uit zijn eigen mond was de goedkeuring, die hij zich zelven schonk, terwijl wij den onverbeterlijken babbelaar, in zijne zotte geleerdheid, lieten voortdweepen.

Eens dat zijne vrouw ons op chocolade zoude onthalen (herinnert gij het u nog *Van A.....?* of hebt gij iedere herinnering aan uw krijgsmans-leven vaarwel gezegd, nu gij, in mannelijken leeftijd, reeds het genadebrood eet, dat slechts voor grijsaards bestemd scheen?), verzochten wij onzen huisheer mede van de partij te zijn, hetwelk hij, na rijp beraad, eindelijk aannam. Ik kan mij naauwelijks een avond herinneren, dat ik meer gelagchen heb, vooral, dewijl onze

gastheer nog een talent aan den dag legde, dat wij, tot dus verre, niet in hem zouden gezocht hebben.

Hij verstond, namelijk, iets van de latijnsche taal en bezigde deze kennis, om aan zijne vrienden of bekenden de, somtijds voorkomende, onbegrijpelijke woorden te verklaren, waarmede zij hunne moedertaal vermengd zagen.

« Wat wil het toch zeggen, *Kasper!* dat een predikant emeritus verklaard is *salvo honore et stipendio?* »

« Wel, dat hij op pensioen gesteld is met zijne vrouw en kinderen, — heeft hij geene kinderen, dan staat er alléén: *salvo honore.* »

« Wat bedoelt de priester, wanneer hij zingt: *Salvum fac regem, Domine?* »

« Dat wil zeggen, dat de man, maar niet de vrouw, regeert; want daar, waar men eene regerende koningin aantreft, wordt dit nimmer alzoo gezongen. Het is ook daarom dat er op onze munt staat: *hac nitimur, hanc tuemur*, dat is, van den man zijn wij gekomen, door den man zullen wij geregeerd worden. »

Deze en meer dergelijke oordeelkundige verklaringen van latijnsche gezegden, maakten ons de chocoladepartij tot een waar feestmaal, omdat wij onzen spotlust, die toch aan ieder mensch, in meerdere of mindere mate eigen is, den vrijen teugel konden vieren, en ons verlustigen in de ongerijmdste misbaksels eener onbeschaamde pedanterie. Verre zoude ik het verhaal van dezen zonderlingen man nog kunnen uitstrekken, zoo ik niet voor een avontuur van den ouden Rus, in dit hoofdstuk, nog een plaatsje besproken had.

Het was een koude Decembernacht — de sneeuw viel in digte vlokken op den harden grond neder, toen onze oude snorrebaard, met de handen in zijne zakken, voor zijn peloton heen en weér wandelde, en, in naauw merkbaar verlangen, de terugkomst verbeidde van den sergeant met veertien manschappen, die ter veldontdekking waren uitgezonden. Eindelijk duidde de krakende en gelijkmatige tred van meerdere personen aan, dat de wakkere troep naderde, waarvan de kommandant dadelijk het woord nam: « Luitenant, wij hebben twee kerels aangehouden, die, uit België

komende, onze grenzen zochten over te sluipen, en die ik u hier, in hunne volle vermomming, presenteer.» En werkelijk zag men twee personen voor het strenge gerecht van den ouden Rus verschijnen, die, in blaauwe kielen gekleed en in eene harige pet gedoken, al het voorkomen van Belgische spionnen hadden. Met eene waardigheid, die den voorzitter der aanzienlijkste vierschaar tot eer zou verstrekt hebben, ving de oude Rus de provisionele instructie aldus aan: «Wie ben jullie? en wat voer jullie in je schild?» «Excusez nous, mon Lieutenant, d'être obligés de détailler, à la présence de nos camarades... C'est à cause d'une petite amourette... nous sommes du même regiment et...» «Ik heb met jou kromme taal niets van nooden, zeg mij, wat voer jullie in je schild?» «Ah! n'accusez nous pas d'une mauvaise intention, car...» «Spreek Hollandsch, bl....'s kind, of ik laat jullie knevelen, dat je bont en blaauw wordt.» Op deze beslissende en krachtige taal van den gevreesden ondervrager, zweeg de eerste gevangene stil, terwijl de andere hernam: «Darf ich Ihnen erbitten, Herr Lieutenant, die Erlaubniss zu uns Battaillon zurück zu kehren, denn...» Alhoewel deze klanken, voor het bevattingsvermogen van den onverbiddeijken officier, een flauwen schijn van begrijpelijkheid hadden, zoo waren zij echter niet voldoende, om hem tot een bepaald begrip der zaak te leiden; om welke redenen hij veinsde er niets van te begrijpen, liever dan zich aan eene verkeerde uitlegging der antwoorden of vragen van de gevangenen te wagen. Hij was dus wederom op het punt, in barsche bewoordingen, zijne delinquenten tot het voeren eener andere taal uit te noodigen, toen een fuselier uit het gelid trad, en, na zich in positie gesteld en de regterhand aan den chacot gebragt te hebben, aldus het woord nam: «Luitenant, ik heef zes jaren in de Oost gediend; en ik heef daar de Maleisse taal geleerd; ik geloof sekuur, dat deze kerels maleis spreken; is het me permitteerd, haarlui in die taal te ondervragen?» Deze aanbieding werd door den Luitenant met welgevallen aangenomen; onder de voorwaarde nogtans, dat hij de vragen zou voor-

stellen, en dat de fuselier ze translateren zou. Deze stelde zich nu, met al het aitr van een belangrijk persoon, en met niet weinig eigenwaan voor de gevangenen in postuur, en begon, na alvorens van den Luitenant den last ontvangen te hebben, naar hunne namen, afkomst en doel te vragen, aldus:

« Sapa loe poenje namanja? » (1) Geen antwoord.

« Derrimanna datang? » (2) Geen antwoord.

« Appa loe mouw? » (3) Gelach van beiden.

Thaus was het de beurt van de gearresteerden, om hunne onwetendheid, met opzigt tot de aan hen gerigte taal, aan den dag te leggen, waarvan zij, door een voortgezet zwijgen, genoegzame blijken meenden te geven, hetwelk echter door den verwaanden tolk anders opgenomen, en voor een bewijs hunner diepe misdadigheid gehouden werd; waarom hij andermaal van den Luitenant de toestemming vroeg, nog eens het woord tot hen te mogen rigten. « Ik zal ze, » zeide hij, « eens op haar punteneur trappen, en zien, of ze dan niet sekuur door de mand zullen vallen; » en, zich houdende, alsof hij boos werd, duwde hij de stomme beschuldigten toe: « Loe hangsat! » (4) De uitwerkselen echter van dit zachte verwijt bragten in de gedragingen der gevangenen geenerlei verandering te weeg, tot dat een hunner, deze meer en meer ingewikkelde catastrophie moede, in zuiver Hollandsch, den Luitenant verzocht alléén te spreken, waarbij hem de navolgende bekentenis over de lippen kwam: « Ik ben vrijwilliger bij het 1ste bataillon uwer afdeeling, zoon van een achtingswaardigen Vaderlander te G..... — Ik ben gisteren avond met mijn' vriend, den 2^{den} Luitenant S....., dien ik de eer heb u hier te presenteren, uit Büdel vertrokken over de grenzen, en wij hebben, aan de zijde van een paar Brabandsche schoonen, die wij eeuwige trouw gezworen hebben, het uur van teruggaan, tegelijk met den weg

(1) Hoe heet gijlieden?

(2) Van waar komt gij?

(3) Wat is uw oogmerk?

Dit is nagenoeg de vertaling van de gebezigde Maleische woorden, gelijk deze taal te Batavia, door de mindere klasse, gesproken wordt.

(4) Gijlieden zijt schelmen!

naar ons kantonnement vergeten, en verblijden ons, dat wij door het toeval in uwe handen geraakt zijn, wetende, dat uwe edelmoedigheid en patente kameraadschap ons tegen verdere onaangenaamheden zoowel, als tegen de verbreiding van dit voorval, onder onze inferieuren (welk laatste vooral op mijn vriend toepasselijk is) zullen waarborgen; terwijl wij van u verwachten, dat gij ons ongehinderd naar Büdel zult laten vertrekken.»

Inmiddels hadden de avonturiers zich van hunne vermomming ontdaan, en staarden den Ex-President des Gastelschen Arcopagus met eene belagchelijke onderwerping aan; terwijl deze, met den uitroep: «Mijn God! ben jij het S....? den verdwaalden toestond, onmiddelijk naar hun kwartier te vertrekken, onder voorwaarde nogtans, dat zij hem, bij eene volgende gelegenheid, eens zouden introduceren bij de familie, ter wier behoefte zij zich aan een, werkelijk niet gering, gevaar hadden blootgesteld.

Oorlog voeren is toch een raar ding!

IV.

HET KAMP.

O welk plezier! naar 't kamp te gaan! (*bis.*)
 Hoe velerlei vermaken
 Biedt ons dat leven aan!
 O, rij van linnen daken! }
 Mogt ge altijd blijven staan. } *bis.*
 O welk plezier! O welk plezier!
 O welk plezier! naar 't kamp te gaan! (*ter.*)

Noordholl. Schutt. Officier.

Er bestonden reeds kampen, zoolang er soldaten waren; er waren soldaten, zoolang men soldij betaalde; men betaalde soldij, zoolang men de soldaten noodig had; thans heeft men geen soldaten noodig, ergo: (om eens regt syllogistisch te

redeneren) zijn er thans geene kampen meer. Dit is eene omstandigheid, die het den lezer dubbel belangrijk maakt, nog eens iets omtrent deze ci-devants te hooren.

Er is welligt niemand onzer wapenbroeders, die niet met genoegen aan de uren terugdenkt, die hij in deze kolossale krijgsmans-societeit heeft doorgebracht, en zich niet het bedrijvig, steeds feestvierend leven herinnert, dat zoo innig was, doch, even als iedere ondermaansche vreugd, niet onvermengd genoten, maar door het linnen dak, en vooral door den steeds wijder gapenden zinkput der zilverlingen, merklijk gelouterd werd. Het was nogtans een noodzakelijk en dikwijls welwillend offer, dat men den vreugdegod bragt, en waartoe zich alle omstandigheden vereenigden; want de eenzelvige werd hier conversabel, de gierige mild, de milde verkwistend, de stuursche vriendelijk, de beleefde vleijend, de stugge vrolijk, de levendige uitgelaten, de teruggetrokkenne familjaar, de gemeenzame opdringend, de stompe geestig, de geestige verheven, in één woord: alles liep hier te zamen, om het levensgenot te verhoogen en de bezittingen te verkleinen, in welk opzigt het kamp in eene omgekeerde reden tot het kantonnement stond. In weerwil echter der onderscheidene vermaken, die hier den krijgsman verbeidden, ging hij gewoonlijk noode derwaarts, wetende, dat het daar zijne zuinig vergaarde spaarpenningen zou gelden, of dat hij den weg der anticipatie bij den kwartiermeester zou moeten inslaan, die hem naderhand nog dikwijls aan zijne uitspan- of spattingen zou herinneren. Gaarne evenwel of ongaarne: «Voorwaarts naar het kamp!» dit magtwoord loste iedere tegenbedenking op, en gaf den zich naar alles schikkenden soldaat de woorden in den mond, die ik tot motto voor dit hoofdstuk gekozen heb.

Na deze korte inleiding, zij het mij vergund, den lezer eene topographische schets van een kamp voor te leggen; ten einde hierdoor de herinnering van den bekende te hulp te komen, en niet te veel van de verbeelding des onbekenden te vergen.

Men verdeelt een kamp in een regtervleugel, linkervleugel, centrum, front en dat deel, hetwelk tegen het front over-

gesteld is. Van het front afgerekend, komen het eerst in aanmerking (de tenten voor de frontwachten niet mede gerekend) de tenten der soldaten en onder-officieren, zijnde van eene ronde gedaante, binnen en midden in met een geweer-rak, en langs de zijden met een strooleger voorzien, tusschen hetwelk, in een wollen deken, zich de vermoeide leden des soldaats ter ruste uitstrekken. Vóór deze tenten zijn de trommen driehoeksgewijze op een gestapeld, alwaar hunne blinkende wanden zoolang de stralen der blakerende zon terugkaatsen, tot derzelver bespelers de hefboomen aangrijpen, om hare ingewanden in eene melodieuze trilling te brengen. Op deze tenten, of ook wel er tusschen in, volgen ontzaggelijk groote en diepe gaten in den grond, waaruit den meesten tijd eene dikke rookwolk opstijgt, die het den beschouwer slechts even mogelijk maakt, met het oog tot den bodem door te dringen, waarop zich een aantal zwarte, berookte, glimmende en knorrende wezens beweegt, die hier (val niet flauw, gastromanen!) den post van koks waarnemen, en de aardappels, wortels, erwten, het vleesch, water, zand enz., dat hun van de oppervlakte der aarde toestroomt, weldra als eene smakelijke soep, of een geurig ratatouille, waaraan de knoetelmajoor ieder herkenningsteeken ontnomen heeft, aan haar teruggeven. Hierachter volgen de officiers-tenten, welker netheid, gemak, opsiering enz. van binnen, met de welgesteldheid, lust tot orde of opschik des tijdelijken bewoners gelijken tred houden. Men behoeft slechts te willen, en de heivloer is met een kleed, twee planken met vier palen door een wasdoek bedekt enz., mits men den wil maar door geld kracht bijzette. Iets dat minder kost aan den officier, maar méér aan de eigenaars van naburige bosschen, is de groene boomenrij, waarmede de ingang van bijna iedere tent prijkt; boomen die, zonder wortel in een schralen heidegrond geplant, weldra het gemis aan voedsel door een wankleurig en ziekelijk uiterlijk te kennen geven. Men bragt het echter in deze nieuwe manier van plantsoen aan te leggen, zooverre, dat het oog der wandelaars, vóór sommige tenten, vooral van generaals en hoofd-officieren, dikwijls aangenaam verrast werd door een aardig Engelsch partijtje, waarvan de ingang

door eenen onrustigen schildwacht, en somtijds, als wantrouwde men nog de waakzaamheid van dezen, door een paar vossen afgesloten werd.

Nu volgen nog de tenten, die tot prison dienen, die dikwijls geheel volgepropt zijn, zoodat deze ontzaggelijke opeenhooping van menschen in een naauw bestek, welks linnen dak daarenboven den geheelen dag aan de felste zon blootstaat, de gevangenen zou doen stikken, ware het niet, dat (dank zij het gevoel van menscheijkheid der bevolhebbers!) het den gestraften vrijstond, één of ander lichaamsdeel, tusschen den grond en den ondersten rand van het tentlinnen, naar buiten te brengen, waartoe de meesten het hoofd verkozen, als zijnde dit het geschiktste deel, om zich van versche lucht te voorzien, en tevens een blik in het ronde ruim te slaan. Men legde zich dan gewoonlijk in de tent op den rug naast elkander; ieder drong voor zich het linnen in de hoogte, en stak er alleen het hoofd uit, hetwelk van buiten een allerkoddigst gezigt opleverde, en het deed voorkomen, alsof de tent op menschen-halzen rustte; alhoewel de uniformiteit dikwijls verloren ging door sommigen, die het genoegen der buitenlucht liever aan een arm of been gunden.

Thans volgt er eene breede en opene vlakte, en dan de cantines of logementen, comedie, kramen, koffij- en andere huizen, welke allen van hout gebouwd en, behalve hun gevoegelijk verblijf (ik bedoel thans in het bijzonder de officiers-cantines) zooveel aanlokkelijks hebben, dat het den officier bijna onmogelijk is, zijn vrijen tijd ergens anders dan dáár door te brengen.

Hierachter nu vindt men andermaal groote vierkante gaten in den grond, welke met groene boomen, geplant als voren, omzoomd zijn, en die het voortbrengsel hunner tegenstanders, nadat dit, gedurende eene langere of kortere reis door het menschelijk organisme, in aard en hoedanigheid veranderd is, zeer lijdelijk terug ontvangen.

Nog verder naar achteren, eindelijk, het hospitaal of de ambulance, werwaarts de aesculaap van minderen rang des morgens zijne zieken aan den knorrigen chirurgijn-majoor moet overleveren, die over het lot van dezen vrijmagtig beschikt.

Met dit nagenoeg in dezelfde lijn, treft men den groenen predikstoel voor den leeraar der Hervormden, en iets verder, de kapel voor den priester der Katholijken aan, werwaarts de soldaat des zondags haar gebed en lofgezag geleid wordt.

Gaan wij nu de rigting, van den linker- naar den regtervleugel na, dan levert deze niets bijzonders op, dan dat de divisie-generaal in het centrum woont, en dat de brigades, afdeelingen, bataillons, compagniën, pelotons, secties en escouades, derzelve respectieve kommandanten zooveel mogelijk in hun midden hebben, ten einde die steeds present zijn, wanneer het op moed, beleid en trouw aankomt.

De gewoonte der geographen volgende, zou ik mij nu met de bevolking, zeden, gewoonten, arbeid enz. bezig moeten houden, doch zal, zonder deze rubrieken afzonderlijk te behandelen, mij er maar in eens doorheen slaan, door de levenswijze op te geven, die de kampbewoners volgen, waaruit men ligtelijk tot de overige artikelen zal kunnen besluiten.

Pas raakt de hamer, ten zevenden male na middernacht, de klok aan, of een donderend kanonschot ontruikt den man eener geregelde levenswijze aan een heimathischen droom, den nachtbraker aan de verdooving van een eersten slaap, den speler aan de tafel, wier rug welligt meer goud torschte, dan honderde huisgezinnen immer magtig waren. Verrassend moge de ontploffing des morgens voor hem zijn, wien het noodlot gunstig was, en die hierdoor van het lastige vragen om meerdere revenge verschoond wordt; — maar vreesselijk is het voor hem, die met bevende handen en holle oogen, den laatsten penning op het vloekbord werpt, waarop voor hem niets dan verlies, niets dan teleurstelling, niets dan nieuwe zaden van een rampzaligen hartstogt groeijen.

Onaangenaam dringt de gure, vochtige morgenlucht de overal kille tent binnen, waarin zich de nog half slapende krijgsman, al geeuwende, kledende, wasschende, roepende, vloekende beweegt, welke bezigheid, immers bij den officier, voortduurt tot vijf à half zes ure, wanneer een algemeen appel de troepen aanzegt, dat zij zich gereed moeten houden om uit te marcheren naar eene naastbijgelegene vlakte, om

daar exercitiën, evolutiën enz. uit te oefenen, ten einde den dag tot plus minus ten tien ure den dood aan te doen. Het levert een niet onaangename indruk op, wanneer de verschillende bataillons, onder een vrolijke muziek — tegenwoordig volgens den regel eener strenge bezuinigings-leer in een een-toonig ramplamplam herschappen — naar het exercitie-veld marcheren, en zich daar al kweelende in slagorde scharen. De-zelfde duizendtoonige muziek herhaalt zich, bij het naar huis-keeren andermaal, ten einde in den loop van den dag stil te zwijgen, of ten minste zich te harmonieëren. Nadat nu de generaals hunne krijgskundige bekwaamheid in het bevelen, de bevelhebbers hunne juiste uitvoering, de ordonnance-officieren de snelheid hunner paarden, de officieren hunne stijgende ambitie, de heelmeeesters hunne verveling en de soldaten hunne lijdzaamheid aan den dag gelegd hebben, keert de troep huis-, ik wil zeggen tentwaarts, in welker omtrek de geldeloze soldaat zich blijft ophouden, terwijl hij, die juist een couponnetje van zijne medelijdende moeder gekregen heeft, zich daarvoor bij eene der vivandières voor de uitgestane vermoeijenissen schadeloos stelt, nadat hij zich aan de soep, de eerste vrucht van het genie des koks du jour, niet onbetuigd heeft gelaten.

De officier ontdoet zich thans van zwaard en harnas, en besteedt ruim een uur aan zijn toilet, terwijl hij zijn ontbijt neemt (soep met commiesbrood), of hij begeeft zich, wanneer het er af kan, onmiddellijk na de exercitie, naar de cantine, om daar tegen 50 à 60 cents te dejeuneren, na welken tijd hij met den toiletmakenden officier gelijken tred houdt. Ten twaalf ure verzamelt zich het corps officieren in de cantine des bataillons, om societeit te houden, welke passieve bezigheid duurt tot drie uren; dan verandert men niet van tooneel, maar alleen van decoratie; want de speel- en bitter dragende tafeltjes moeten voor den disch plaats maken, waaraan de generaal, bevelhebber en chef naast den minderen officier plaats nemen, van wien zij straks nog zoo oneindig verre gescheiden waren, en het morgen vroeg, of wellicht nog eerder, op nieuw zullen zijn. De maaltijd ging gewoonlijk (waarschijnlijk omdat men deze bezigheid meestal

met een goed hart doet), onder betamelijke en onderhoudende gesprekken, voort, totdat de kaas op tafel kwam, welk product den aangezetenen het regt gaf, hunne tong eene ruimere speling te laten, waarvan sommigen wel eens een wat al te liberaal gebruik maakten.

Deze genoegelijke lichaamsverzorging heb ik, in mijn eerste kamp te Reijen, helaas! moeten derven; want onze Ridder scheen den toestand van mijne kas aan dien van de zijne gelijk te stellen, om welke redenen hij mij aanraadde, in hunne combinatie deel te nemen, welke zich, à veertig cents per dag, door eene sergeantsvrouw', die men daartoe in de onderaardsche keuken een hoekje had afgestaan, van het middageten liet voorzien, en tot leden telde den ouden Rus, den Ridder, den Hess en het hoofd der geneeskundige dienst bij het bataillon, mijnen onmiddellijken chef, zijnde een *von*, die, onder het lezen van het voorberigt der Hippocratische wetenschap, eene schemering voor de oogen gekregen had, waardoor het hem onmogelijk was, verder in de geheimen zijner kunst door te dringen, dan het duidelijk voel- en tastbare. Intusschen dokterde hij nog al zoo'n gangje heen, en was nimmer bevreesd den vijand der gezondheid onder de oogen te zien, welken hij steeds zocht te maltrakteren door den regel van *Bachelierus*: *primum clysterium donare, postea saignare, ensuite purgare*. Hij was uiterst karig met zijne onderrigtingen, doch zeide steeds, dat wij zonder de natuur geen sikkepitje konden uitvoeren, welke waarheid voor zijne patienten zeer geruststellend was. Overigens was hij een patente vent, kneedbaar als was, en leefde hij steeds opgeruimd met den grooten hoop mede, niettegenstaande hij eene vrouw met zeven kinderen had, waarvan de twee mannelijke ooren zich bij uitstek slecht gedroegen.

Ik kan niet zeggen, dat mij dit middagmalen best beviel, of dat ik het kookgenie der sergeantsvrouw op hoogen prijs stelde. Soep, een stuk half gerookt en half gebraden vleesch, een soort van hutspot, driemaal overgetapt bier, gebroken borden, gebogen lepels, grijs zout; — en dan in de tent, zonder tafellaken of servet, eten; — neen, dank

je wel! Ditmaal wilde ik mij der goedgehartige aanbieding des Ridders niet ondankbaar betoonen, maar voegde mij in de volgende kampen, aan den algemeenen disch, om daar, naar den onveranderlijken regel der spotzucht, met de gasten van des onderofficiers wederhelft, onmeêdoogend den draak te steken.

Na afloop der tafel: wandelen, buiten de cantine een pijp rooken, dáárin 's avonds andermaal societeit houden, dáárin somtijds den geheelen nacht doorbrengen; ziedaar u een gewonen dag van het kampleven afgeschilderd, en u tevens een bewijs geleverd, welk een onschatbaar kleinood, welk een onbetaalbaar toevlugtsoord de cantine voor den officier is.

Men wane echter niet, dat dit de eenigste uitspanning zij, welke den kampbewoner is beschoren; — neen, daartoe is er nog een ruim veld open.

Getuigt het, gij waardig schouwtooneel van Mejufvrouw *Otting*! van Monsieur *Durand* enz., hoe menig aangenaam uur gij ons verschaft hebt, wanneer de verhevene voordragt uwer leden onzen kunstzin boeide; — wanneer de verwonderingswaardige tegenwoordigheid des geestes van uwen Directeur den jongeling tot eene *Preciosa* metamorphoseerde, omdat zij, die in dit karakter moest optreden, ongelukkiglijk, op dat oogenblik, aan een voornaam persoon onzer kolonie les in het pirouetteeren moest geven; — wanneer de reeds begonnen voorstelling moest gestaakt worden, omdat de meeste uwer actrices, door het brutale binnendringen van eenige verliefde zwervers achter de coulises, van schrik waren flauw gevallen, en dat wel juist in de armen der belagers harer ongeschonden eer; — of wanneer, in een pikant oogenblik de aandacht uwer toeschouwers, door een contra tooneel, gestoord werd, ontstaan, doordien de wederhelft eens sappeurs de liefdebanden met een korporaal ineenstrengelde, welke ontdekking haar echtgenoot vervoerde, om haar van ontrouw te beschuldigen, over welke classificatie van haar gedrag, zij meende, dat de verbolgen baardman wel naar deugdelijker bewijzen had kunnen zoeken, dan dit bagateletje.

Getuigt het, mille colonnes! gij schitterende verzamel-

plaats der haute volée van het kamp! hoe comfortabel men in uwe muren bijeen was, — hoe verlokkelijk uwe geëtiquetteerde flesschen waren, — hoe verleidelijk uwe speeltafels den waaghals toelachten, die wel aan velen een tijdelijk geluk bereidden, maar in nog meerderen de kiem legden van een hartstogt, welker verwoestende invloed nog nimmer zijne slagtoffers geteld heeft! Het moge den ligtzinnigen jongeling vergeven worden, dat hij, verblind door den glans van het hem toelagchende goud, zijn levensgeluk aan de onwisse kansen van het spel opoffert; hij verdient eene medelijdende bestraffing; — maar welk loon hem verbeidt die, in hoogen rang en aanzien geplaatst, geen gekleurd haar meer op den schedel hebbende, en rijp in ondervinding zijnde, deze onzalige drift ten voorganger verstrekt dat mogen zij beslissen, de ongelukkigen, die éénmaal zijne slagtoffers waren!

Getuig het, edelmoedige, belangelooze *Bamberg*! die uw verheven talent aan de officieren voor eene kleinigheid, en aan de soldaten gratis ten toon spreidde. Waarom vonden uwe goochelarij, uwe tours d'adresse, uwe mimiek, uwe plastiek, uwe dialectiek enz., geene meerdere hooge toeschouwers? Ach, edelmoedige, belangelooze *Bamberg*! het is, omdat men de bron niet kende, waaruit uwe gulle aanbiedingen voortsproten.

Getuigt het, eindelijk — maar het zal den lezer nu reeds genoeg gebleken zijn, hoe dol prettig het kampleven is, dus basta.

De soldaten, wier finantiën wrak stonden, stelden, voor het bezoeken der cantines, andere uitspanningen in de plaats, waarvan er sommige hun zelfs eenig geldelijk voordeel opleverden. Het lust mij den lezer hiervan een paar voorbeelden op te dischen. — Bij de Amsterdamsche schutterij namelijk, hadden zich in een soldatentent twintig schutters verzameld, aan welke de cervolle taak was opgedragen, om ieder het geluid van een wild dier na te bootsen, waarin zij zoowel slaagden, dat, immers wat de hevigheid van het geluid betrof, de copieën het origineel ver achter zich lieten. Vóór deze tent stond een opregte Amsterdammer farceur met een

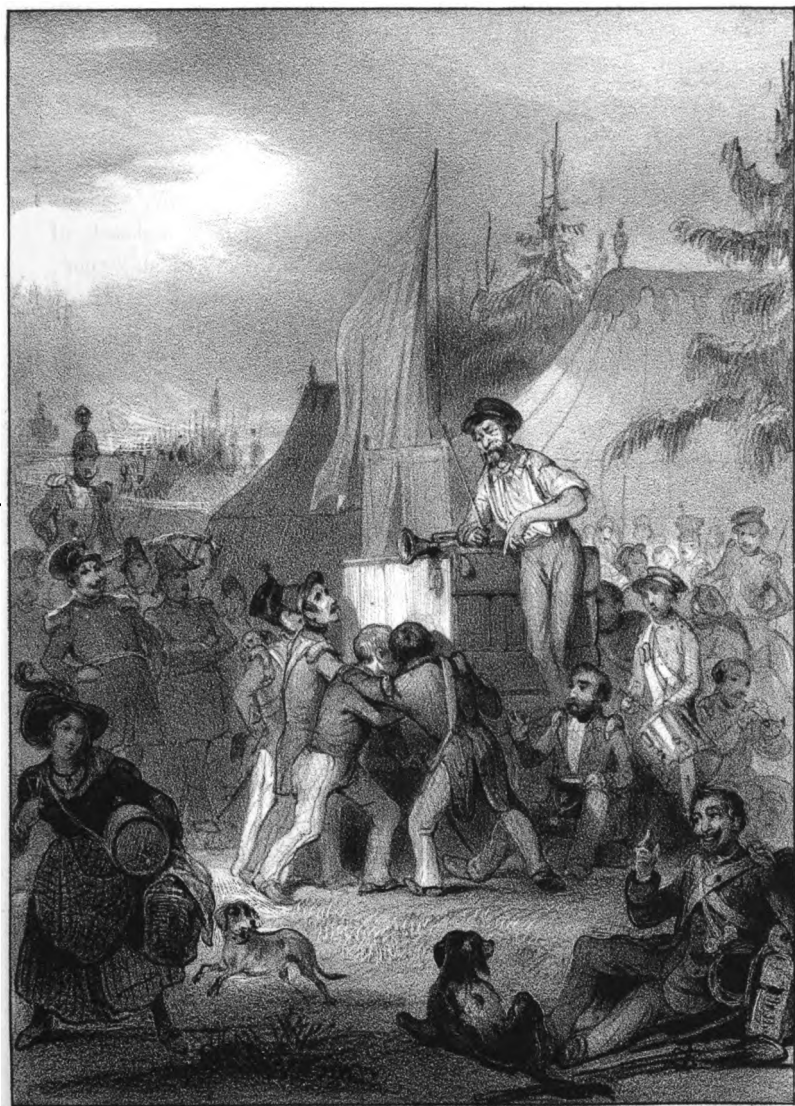
karwats gewapend , en die , zijne stem nog boven het gebrul zijner menagerie verheffende , de aanschouwers toeriep :

« Kom bi-inne , boere en be-urgerlui ! hier zalje zien de woendere van de schi-epping ! Bij *Martin* en *van Aken* ken je leeuwe , beere , slange , wolve , teigers en aape zien ; dat is allemaal larie ! Ik laat jullie keike , ten eerste primo , een hajena , die de dooije leike uit de grave opgraaft , — daarna een levendige zee-oliphant , die gevangen is , van wegens een visscherspink , die hem in de keel was bleive zitte ; — ook een marmot van het eiland Granada , die , bij zijne geboorte reeds 280 ponden woogde : verexcuseer me dat ik u zen gele-uid laat hoore (vervaarlijk geluid van den marmot) ; dan heb ik ook het schelet van een monsterle-uis , die op het hoefd van een laplanse Re-cus is gevange , en na zen dood , dertien pond en anderhalf wigje zwaar was , — vervolgens kanje de dinge zien van wegens de vermenging der diere ; als per exempelp de dochter van een hond en een eendvogel , twee jongen , verwekt door een papegaai en een stekelvarken , hetwelk de geleerde noeme : een acobabblicum ; dit dier heeft de snep van een papegaai , het hoofd van een stekelvarken , het leif idem , vleugels van den papegaai , de stem tusschen beiden in ; verexcuseer me dat ik u hun gele-uid laat hoore (doordringend , snerpnd en sjilpend geluid der abobabblicums). Je mot niet geloove , dat je de eerste bent , die men menaserie ziet ; rede waarom ? omdat de Koning van Sina , de Keizer van Engeland , de Sultan van Hessen en de Prins van Zwisserland ze allemaal alreeds beschouwd en geakkerdeerd hebbe. Tree binne dan , je zult je geld niet berouwe ! » (groot gebrul en razend geweld binnen de tent).

Intusschen werpen sommige officieren en mindere militairen eenige centen of zilvergeld toe aan den eloquenten beestentemmer , die weldra met zijne uitheemsche natuurspelingen moitié doet en , in een vrolijk gelach , hun , ten opzichte der juiste nabootsing van de verschillende geluiden , den welverdienden lof toezwaait.

Op een anderen tijd had men een groote mand voor klee-dingstukken , met planken toegedeckt , en er een tamboer in geplaatst , die , voorzien van een klein veldfluitje , daarop

telkens moest spelen, wanneer men aan een knop van teenen draaide, waardoor men voorwende dit muzijk te veroorzaken. Op deze plank stond een vierkant houten kastje, waarin van voren drie kijkglasjes waren, terwijl de binnen-achterwand eene zee voorstelde, waarop eenige schepen rondzwalkten. Deze zee moest, op een gegeven teeken van den eigenaar dezer kast, voor een ander tafereel plaats maken, hetwelk insgelijks weldra weder door een derde, vierde enz. vervangen werd, zoodat men hier eene zoogenaamde kijkkast of lanterne magique voorstelde. Het staat mij nog duidelijk voor, met hoeveel zelfvertrouwen en stoute verwaandheid ik eens de voorbeelden, hier ter bezigtiging aangeboden, door den bezitter der kast, na van iederen nieuwsgierige eene halve cent in ontvangst genomen te hebben, hoorde expliciteeren. Het was een opregte nanceef Abrahams, die de toeschouwers op zijne wereld-, volken-, taal- en redencerkundige bekwaamheid vergastte. Nadat vooreerst de linker oogen van drie soldaten nu juist zooveel glazen ingenomen hadden, begon de eigenaar der platen, alvorens de zee weggeschoven te hebben: « Wat denk je nou, dat je ziet? Dat groote heis, daar regtuit, is de beers van Pareis, jeist op het ogenblik geconterfeit, as de Heeren van den handel voor millioene gesjacheld hebben, en naar heis gaan; — links van de beers woont een reike jood, die ridder van het kreis d'honneur is, en aan Christemense, zoowel als Jode, alle vreemde mintspece overwisselt, en hiervan geen sjofele masematte maakt. — Nou zieje *Nappoleon Bonnaparte*, in zen montour as kornel van de schittergarde te Pareis, — een gouwen degen, mit deijemante bezet, hangt over zen linker zij, en een kreis over zen borst, die hij voor niemedal van de Keizer van Oostenrijk gekregen heeft. Hij heeft honderdeizend millioene soldaten onder zen bestier gehad, en heeft toch zen zin niet kunne kreige. Onze Prins heit hem de hiel geligt. Wat denkje as je nou ziet? Die man dáár regt eit, met zijn wijje broek. . . .!» — « Ik zie geen man, *Leib!* » « Nou, wat zieje dan? Wat zieje fiselier? » « Ik zie wêer de beurs van straks, de beurs van Parijs. » Dit incident werd veroorzaakt, omdat men, in plaats van de reeds vertoonde

Steende van H.J. Backer.

HET KAMP.

stukken op te rollen, het even gedemonstreerde plaatje van *Napoleon* weêr naar zich toegetrokken had, waardoor natuurlijk de eerste prent anderinaal te voorschijn trad. Weldra echter herstelde de vlugge verklaarder deze vergissing, door nu én deze én de volgende plaat naar de andere zijde te trekken, totdat de vierde voorstelling eindelijk op 't aljement kwam, (zoo als de soldaten zeggen). « Zieje nou en man ? » « « Ja *Leib!* » » riepen allen uit een mond.

« Nou, die man daar regt eit, met zijn wijje broek haan, en met zijn vergulden wammes, is de Zultan van Durkije. De Zultan van Durkije is Heer en Meester over halle Turke, zoowel Joode Turke, Roomsche Turke, als Gereformeerde Turke. Hij is Heer van Hegijpte en van de Dardanelle, en het kleine persoontje, dat daar after hem staat, is zijn lijf-dardanel. » « « Wat is een dardanel, *Leib?* » »

« Jij staat te keike, en niet te vrage, wat ik jou zeg ; » na welk ontwijkend antwoord de gedweë toeschouwers dan ook verder alleen de rol van kijkers en hoorders vervulden, en, uit den mond van den zaakkundigen Israëliet, nog menige wetenswaardige verklaring hoorden.

Eene omstandigheid, die den kampeling insgelijks als eene uitspanning toegerekend wordt, is de exercitie in het vuur, eene levendige voorstelling van den krijg, die veel tijd en kruid kost, en, aangezien ieder schot, iedere stelling, elke beweging, de overwinning of nederlaag, te voren berekend, ja zelfs gekommandeerd zijn, mij steeds voorkomt van een zeer dubbelzinnig nut te wezen. Intusschen is het niet onaardig te zien, hoe, te midden van een ratelend geschutgedonder, te midden van verstikkende kruid dampen, te midden van duizenden van wapenspitsen, de krijgslieden koelbloedig hunne bevelen geven of volgen, en zich reeds onderhouden over een partij commerce, die zij, na afloop, plan hebben te maken.

Aan het vermaak des kamplevens, moge de zoogenaamde militaire promenade tegenovergesteld worden, welke bezigheid, even vermoeijend als nutteloos, den geregelden gezondheidsstoestand van den soldaat, meêdogenloos belaagd, en die stellig tot eene kleine omwandeling beperkt zoude worden,

indien de generaals en verdere hoofd-officieren insgelijks promeneerden, en niet te paard reden; en, even als de soldaten, niet telkens mogten drinken, maar op een steentje moesten zuigen. Veel onaangener nog, en alle genoegens verre overschaduwende, is het dusgenoemde bivakkeeren, waaraan de kampelingen almede ten prooi zijn. Reeds voor dag en daauw, rukt de heldhaftige troep uit, en vat, na moede gemarcheerd te zijn, in de gewaande nabijheid van den vijand post. Terstond moet het omliggende terrein herkend, en de wachten uitgezet worden, terwijl de overblijvenden vierkante gaten in den grond graven, waarover zij een stok leggen, die den zesmanskettel moet dragen, waarin water, zout en erwten vervat zijn, die weldra, dank zij het hout van het bosch eens naburigen grondbezitters, in een delicioze soep, à la bivouacq, zullen getransformeerd worden. De caissons ondergaan, in dit geval, nog de grootste verandering; want hunne ruimte, waaraan de uiterste benoodigdheden van den officier in het veld moet worden toevertrouwd, bevat thans wijn, jenever, biefsteak, broodjes met zalm, rookvleesch, eijeren, garnalentaartjes, moutarde de maille, sigaren, enz., hetwelk ons een zoo juist denkbeeld van een bivak geven moet, en tevens de leering bevestigt, die hierin voor een officier gelegen is. Intusschen is er wederom een dag gemassacreerd, en hebben de soldaten eene praktische les in het bivakkeeren genoten, door aan te komen, af te hangen, gaatjes te graven, afgemeten portiën eten te koken, pijpjes te rooken, om te tangen, en vreedzaam wederom op te rukken.

De Prins zal mede kamperen! welk een ongehoord nieuws! ja wel, — en als kapitein bij de grenadiers! hij, de oudste zoon van onzen Doorluchtigen Veldmaarschalk, den Ersprins van Oranje! Dat is nu allemaal goed en wel, en niemand onzer, gewis, is er, wiens boezem niet zwelt bij de gedachte, van met hem in hetzelfde lot te deelen. Het had echter alleen bij dat zwellen moeten blijven; doch de bataillons-kommandanten dachten er anders over. Deze noodigden Z. K. H. (zonder er echter bij te laten zeggen, dat het op gezamentlijke kosten ging), uit naam van het geheele batail-

lon, ten eten, en disponeerden, zoo doende, te gelijk over onze beurs en beleefdheid. Maar, *que faire?* O, dat is gemakkelijk: zestien gulden en dertig cents betalen, en daarvoor met den Prins aan ééne en dezelfde tafel eten. 's Morgens geene exercitie van het beleefde bataillon; ten drie ure, toen onze Hooge gast arriveerde, voorstelling door den beleefden bataillons-kommandant van de beleefde officieren aan Z. K. H. Daar nadert de achterneef des grooten zwijgers, de kleinzoon van den regerenden Vorst, de zoon des dapperen Kroonprinsen, de toekomstige Koning ook mij, spreekt mij zelfs aan, en vraagt mij: « Krijgen de soldaten nog oogziekten door het stuiven van het zand? » « Dat zoude erger zijn, Je Hoogheid! indien ik hun niet had aangeraden... » Juist wilde ik het middel noemen, toen Z. K. H. reeds den derden man naast mij aansprak, — en dus weinig belang in een antwoord stelde, waarmede ik mij ten minsten de orde van den Nederlandschen Leeuw op den hals dacht te halen. Nadat nu de Prins den naam van den laatst voorgestelden officier, reeds weder vergeten had, zetteden wij ons aan tafel, waaraan vele slechts enen etenden, drinkenden en luisterenden pligt te vervullen hadden, in tegenoverstelling van onzen kommandant, die zeer spraakzaam was, en, eensklaps van zijn zetel oprijzende, en een glas wijn in de hoogte heffende, uitriep: « Lang leev' de Erfprins van Oranje, onze Hooge gast! hiep, hiep, hiep, hoerah! » en ons toewenkende, andermaal in vereeniging met ons, « hiep, hiep, hiep, hoerah! » welk geluid wij allen, voor de derde maal, dito, dito, herhaalden; terwijl de muziek, buiten, het volkslied hooren liet. Hierop stond de Prins op, en stelde het lange leven of de gezondheid van het bataillon in, zich in deszelfs vriendschap, ten ernstigste aanbevelende, en eindigende insgelijks met een driewerf: « hiep, hiep, hiep, hoerah! » eerst alleen, en naderhand met volle koor. Daarna nog eenige woordenwisselingen tusschen Z. K. H. en de hem van nabij omringende officieren, en eindelijk sloeg het uur des vertreks van den Vorstentelg, in wiens onmiddellijke nabijheid wij gegeten hadden; eene gebeurtenis, waarop onze kinderen, met regt, zich steeds zullen verhoovaardigen.

Naauwelijks intusschen was de zetel des Koninklijken kapiteins ledig, of een tweede luitenant wierp er zich in, en hield een sierlijke redevoering, waarin hij ons aanmaande, 1°: om ons op de zestien guldens te wreken, door den voorraad *vive la force* aan te tasten, en 2°: den geheelen avond vriendschappelijk bijeen te blijven. Gaarne werd er aan dezen raad gehoor verleend, en een algemeenen aanval op taarten, compôten, lekkernijen enz., was de beëining van zijn eersten raad; terwijl een heir van toasten, vriendschapsbetuigingen, vertrouwelijke gesprekken, beloften, enz., enz., afgewisseld met drink-conditien en conditien om te drinken, waar bij de wijn mild stroomde (want het was betaald), aan de tweede voorwaarde beantwoordde. Nadat men nu nog van betoonde of te betoonen moed, van nooit gebeurde liefdeshistorietjes, van rijke familien, van plannen om de dienst te verlaten gerept had, verlieten wij gezamenlijk den feestdisch, onder het volle bewustzijn *van den Prins gesproken te hebben*.

Gij hebt thans, mijne lezers! de licht- en schaduwzijde van het kampleven leeren kennen, en zult mij niet kwalijk nemen, dat ik, in weerwil van de tenten, stofwolken, het knarsend eten, de exercitiën, promenades, bivakken, feestmaaltijden, enz., steeds wederom naar het kantonnementsleven verlang (werwaarts ik hoop dat uwe welwillende aandacht mij hierna zal volgen), zonder evenwel, door mijne veroordeeling van het kampleven, dat in het kantonnement als wenschelijk te willen afschilderen. — Daar is ook honig en alsem, dag en nacht, goud en schuim, — van welke waarheid *Goethe* reeds een denkbeeld had, toen hij (opdat ik met zijne woorden eindig), sprekende over het kantonneeren, onder anderen, schreef:

« Sey hoflich, man bedient dich schlecht,
 « Den Grobian zur Noth;
 « Und nimmt man selbst am Wirthe Recht,
 « Ist man Profoszen - Brot.

V.

HET DUËL.

Me boart mej dead , in ljeapt him neije muwle.
Dit freaslijk spil hiet , will' fenu' wrâd !

Salverda.

Wanneer er immer eene zaak was , die zich , in spijt der hevigste tegenkanting , der strengste zedeleer , en der meest ontwikkelde beschaving , van uit de grijze oudheid , door alle tijden heen , tot op den huidigen dag , met hardnekkige standvastigheid heeft voorigeplant , — dan is het voorzeker het tweegevecht. De stiptste handhaving der tegen hetzelfde vastgestelde strafbepaling , waarin de eene Staat den anderen steeds scheen te willen overtreffen , was echter nimmer sterk genoeg , deze noodlottige eerverdediging uit te roeijen , maar werkte veeleer mede , om aan het ongelukkig slagtoffer des tweegevechts nog een of meerderen toe te voegen , die hun , nagenoeg gedwongen vergrijp , met den dood of in eenen kerker moesten boeten.

Men zoude er bladzijden over vol kunnen filosoferen , wat het beste ware : óf om den schuldigen eene harde boete op te leggen , óf op hem meer vrijzinnige bepalingen toe te passen. Beide meeningen hebben eene goede zijde. Het is verschrikkelijk , afschuwelijk , ja onmenschelijk , dat de in blakende drift begane belediging , het uitvloeisel van het gestoorde en dikwijls geheel verwarde brein , de aanleiding is , niet van eene in ziedende gramschap toegedeelde en verdiende tuchtiging van den beledigde aan den belediger , maar in de gedachte dat beide partijen , na de bekoeling der vlamme hartsogten , na een tijdsverloop van uren en dagen , in koelen bloede , slechts in den dood of de vermindering van een hunner , den onderganen hoon zien uitgewischt. Onverdragelijk echter ook , tergend , het levensgenot vergallende , is de last , die hem op de schouders drukt , wanneer hij ,

voor eene begane of ontvangene beleediging geene voldoening gevende of eischende, zich aan de minachting, herhaalde beschimping en aan het onuitwischbaar veroordeel zijner kameraden, ziet prijs gegeven. Aan hém onttrekt zich de hand der vriendschap; voor hém klopt er geen broederhart meer; voor hém sluit zich de kring der gezelligheid; hém wacht geen medelijdende blik, geen gunstig oor, geen troostvol woord der hem ontvliedende geliefde, en, behandeld als een vreemdeling, verstoken van alle achting en bijstand, wandelt hij, verdacht van den inborst des bloodaards, als in een land van ballingschap rond.

Het is eene fraaije stelling: dat dapperheid in het veld, en geenszins bereidvaardigheid tot een tweegevecht, den waren held kenschetst; en het ware te wenschen dat iedereen, maar bovenal de militair, van deze leer doordrongen ware. Maar hier lijdt de schoonste theorie op de eenvoudige praktijk schipbreuk. In één woord, iedere woordelijke, maar wat nog erger is, iedere feitelijke beleediging, tusschen officieren voorgevallen, schijnt voor geene bemiddeling vatbaar, en steeds bloed of leven te eischen. Duwt uw makker u een verwijt toe, doet hij u beleedigende gezegden hooren, en klaagt gij hem bij de autoriteiten aan, — arme aanklager! uwe straf is erger dan die gij voor uwen aanrander eischen kondt. Weigert gij eene, aan u gerigte, uitdaging aan te nemen, — arme weigeraar! men zal uwe verstandige terughouding met miskenning en verachting betalen. Verwondt gij uwe partij, — arme verwonder! kerker noch vreemdelingschap zullen den strakken blik uitwisschen, dien de verslagene of verminkte nog op u wierp. Wordt gij zelve verwond, — arme verwonde! het einde uwer genezing is het begin uwer straf. —

Wel hem dus, die iedere gelegenheid met schroomvalligheid vermijdt, waarbij twist en oneenigheid kunnen geboren worden. Intusschen is de aanleiding daartoe dikwijls zoo luttel en onverwacht, dat men, met den besten wil van de wereld, er zich niet aan onttrekken kan, waarvan de volgende bladen den lezer zullen kunnen overtuigen; terwijl ik, alvorens deze beschouwing te eindigen, hem de verzekering kan geven, dat, welke noodlottige gevolgen het tweegevecht

somtijds ook moge na zich slepen, de meeste nog al geene verschrikkelijke uitkomsten opleveren, maar, om zoo eens te spreken, veelal met een sisser afloopen. Ten einde het lezend publiek, dat zulks zeker om der uitspanningswille is, het afgrijselijk tooneel te besparen, waarop men het duël met den dood of het verlies van een der ledematen zoude zien eindigen, wil ik liever eenige tweegevechten schilderen, die minder noodlottig afliepen, waarvan de twee eersten mij zelven betroffen, en het laatste mij bekend is, omdat ik als Heelmeester verzocht was, de daarbij te steken of te houwen wonden te verbinden.

Ik moet echter uwe aandacht nog eens naar Amsterdam terug brengen, waar mijn eerste tweegevecht plaats had, hetwelk zoo dreigend begon, en zoo zoetsappig eindigde.

Ter verpleging der zieke militairen, welke van uit de grenshospitalen naar Amsterdam waren gezonden, had men, in 1830, 1831 en vervolgens, het toen nog niet voltooide paleis van Justitie afgestaan; en de zalen, die thans in indrukwekkende stilte en ongestoorde orde, slechts den statigen tred van den regtsgeleerde of de angstige zuchten van den met schuld bezwaarden misdadiger terugkaatsen, weërgalmden toen van de wecklagten der gewonden, van de stille zuchten der zieken, van den reutelenden toon der stervenden, maar vooral van de hardvochtige bedrijvigheid der talrijke ziekenverzorgers.

Ruime vertrekken, overvloedige voorraad van alles wat den zieken soldaat nuttig en aangenaam kan zijn, hetwelk de milddadigheid met kwistige hand derwaarts had afgezonden, kwamen der zorg van den geneesheer te gemoet, verzachtten het lot der buiten gevecht gestelde krijgers op eene verrassende wijze, maar strekten ook niet zelden den bloedaard tot eenen prikkel, om zich in vadsige onbedrijvigheid, aan de gevaren des oorlogs te onttrekken.

Onder het geneeskundig personeel, dat met de dienst in dit hospitaal belast was, en meerendeels uit jongere, zoogenaamde tijdelijke officieren van gezondheid bestond, was er een zekere S. S., Apotheker der 5de klasse, die, reeds menig dienstjaar tellende, en zich ancien chef de pharma-

cie à Liège noemende, door de Belgische oproerlingen was gevangen genomen, maar weldra, om zijne non-combattante eigenschappen, wederom was losgelaten. Deze man nu voelde, uit aanmerking zijner lange dienstjaren en verkregene ondervinding, zijn overwigt over ons jonge en met de militairen onbekende personen, zoo zéér, dat hij zich niet alleen de heerschappij over onze handelingen aanmatigde, maar zelfs de striktste gehoorzaamheid van ons vorderde, aan welken eisch hij steeds gewoon was de noodige klem bij te zetten, door ons met een tweegevecht te dreigen. In het eerst gelukte hem zijne magtuitoefening zeer wel, en, daar zijn bestuur nog al zachtzinnig en zijne leiding somtijds aangenaam was (want hij vond goed, om twee- à drie maal per maand met ons uit te gaan en ons de merkwaardigheden der stad te laten zien, waartoe wij, ten gevolge der drukke bezigheden van den dag, noodzakelijk den nacht moesten gebruiken), getroosteden wij ons, als een lijdzaam en gedwee volk, de nukken van onzen regtergragen bewindvoerder, en zochten zijne, niet verminderende, gebreken met wél verminderende toegevendheid te bedekken. Eindelijk echter schonk de overmoed van onzen steeds absoluter wordenden gebieder, de maat van ons geduld vol, en bereidden wij den aanslag voor, die zijne magt moest knakken of verwoesten. De eerste onbillijke eisch zou daartoe het sein wezen, en wij namen ons vast voor, wien het dan ook mogt treffen, ons strengelijk tegen zijne aanmatigingen te verzetten, en des noods den handschoen aan te nemen, dien hij ons zoo menigmaal voor de voeten had geworpen. Het duurde dan ook niet lang of er deed zich eene gelegenheid op, waarbij ons voornemen tot uitvoering zou komen, en mij trof de onverwachte en onverhoopte eer, den euvelmoed van onzen dwingeland te betuigen, zoo niet geheel te knikken.

Eens op een morgen, toen wij allen, na de zieken-visite, bij hem in de apotheek waren, werd ik door een oppasser veér bij een zieke geroepen, in wiens toestand op het oogenblik eene merkelijke verandering gekomen was. Dit bewaarheid vindende, liet ik het pas ontvangen medicament wegnemen, en schreef den lijder eenige poeders voor. Onze Apotheker echter, mee-

nende dat een oogenblik niet in staat was de straks nog aangewezen middelen ondoelmatig te maken, weigerde dit nieuwe voorschrift in gereedheid te brengen, waarop er tusschen ons eene vrij hevige woordenwisseling ontstond, terwijl ik intusschen de poeders zelf zamenstelde en ze den wachtenden oppasser ter toediening overgaf. Niet zoodra was deze vertrokken, of de verbolgen pharmaceut barstte tegen mij los:

« Mijneheer! ik gelast u de apotheek te verlaten. »

« En ik gelast u om naderhand de recepten, die u door mij gegeven worden, zonder eenige de minste tegenkanting in orde te brengen, wilt gij u ten minste niet aan groote onaangenaamheden blootstellen. »

« Verlaat de apotheek, zeg ik u! »

« Niet voor dat mij zulks bevalt. »

« Knaap! wie heeft u tegenspreken geleerd? daar zult gij voor boeten; — morgen vroeg om elf ure, moet gij met mij op de punt; — één van ons beiden moet sterven; — kies uwe sekondanten! »

« Ik neem uwe uitdaging aan, en zal zien of mijn nieuwe degen zijn pligt kent; adieu, tot morgen! »

« Je hebt je goed gehouden *D.*, » was de algemeene kreet, die van mijne makers uitging, toen ze mij in de wachtkamer ontmoeteden; — « houd je streng maar vast, — het moet er nu maar door, — hij zal je ook in eens niet doodsteken. »

Zoo lang mijne driftten nog onbekoeld waren, verlangde ik slechts naar het oogenblik van morgen, hetwelk ik echter des te meer verwijderd wenschte; naarmate mijne zinnen eene meer bedaarde wending namen. Intusschen bereidde ik mij op alles voor, en zoude voor geen prijs ter wereld, den uitdager goede woorden gegeven hebben, in welk opzigt hij eene jammerlijke misrekening maakte; want des namiddags ten vijf ure, trad hij mijne kamer binnen, en sprak mij aldus aan:

« Mijneheer, ik betreur van ganscher harte de onaangename omstandigheid, waarin wij beiden gewikkeld zijn; niet zoo zeer om mij zelven, als wel om u! Ik heb reeds genoeg van de wereld gezien, en ben toch met mijn standpunt niet zeer ingenomen; zoodat ik mij over het verlies van mijn leven

weinig bekommer, indien ik daarvoor nog vrees zou behoeven te voeden, waartoe ik echter, uithoofde mijner verkregene kennis om met wapenen om te gaan, volstrekt geen grond heb. Het zijn alléén uwe weinige jaren en geringe oefening in den wapenhandel, die mij thans bewegen van mijn eenmaal aangenomen principe (namelijk om nooit eene zaak in der minne te schikken), af te wijken. Ik stel u dus voor, in tegenwoordigheid van onze kameraden, voor de aan mij toegevoegde beleediging, excuus te vragen, en tevens aan uw berouw de beloften van beterschap te paren. Dan zijn wij wederom goede vrienden, terwijl anders een handig aangewende coup de point u aan de wereld en de streelendste vooruitzichten ontrukken zal. Neem derhalve een spoedig besluit; want mijne eer verbiedt mij dit bezoek langer te rekenen.» —

«Hoe afkeerig ook, mijnheer, van noodeloos bloedvergieten, en hoezêér ook gehecht aan mijn pas beginnend leven, zoo kan ik in deze vernederende voorwaarden niet treden, en moet u derhalve voor uw belangstellend aanbod bedanken!» —

«Te gelijk met uwe onbedachte halstarrigheid, stijgt mijn medelijden met uw roekeloos gedrag. Vindt gij de voorwaarden te beleedigend, welnu, vraag mij dan verschooning in het bijzijn van twee onzer kameraden.» —

«Nimmer hoorde ik, dat de beleedigde partij om verschooning vroeg; — ik beschouw mij als zoodanig; — dank dus voor uwe zachtere conditiën.» —

«Vraag mij dan, in hun bijzijn, of ik de zaak wil bijleggen.» —

«Ook hiertoe kan ik niet besluiten.» —

«Vraag mij dan alléén verschooning, en geef mij het regt dit aan anderen te verhalen.» —

«Evenmin» —

«Doe zulks; en ik zal aan niemand vertellen, op welke wijze wij de zaak bijgelegd hebben.» —

«Dank je.» —

«Wat wilt gij dan, ter voorkoming van een noodlottig gevecht?» —

«Dat gij *mij* niet alléén, maar in tegenwoordigheid der

getuigen van onzen twist, verschooning vraagt, en naderhand wat minder voorbarig zijt in uwe uitdagingen. » —

« Is dat uwe vaste begeerte? en wilt gij u niet aan mijne laatste vordering onderwerpen? » —

« Neen. » —

« Welaan! maak dan uwe laatste beschikking; — ik zal zulks insgelijks doen; — en morgen zal de zon slechts over een van ons beiden ondergaan! » —

« Ik zal tot uwe dienst zijn. » —

Na deze laatste woorden, sloeg onze goede bemiddelaar een tijgerblik op mij, en vertrok met al het uiterlijke van iemand, wiens zaken een neteligen keer genomen hebben.

De onmiskenbare vrees, die de grootsprakige voorvechter bezielde, wakkerde mijn moed niet weinig aan, en schonk mij eene betere nachtrust, dan men dat wel van iemand zou verwachten, die twee derde kans had, om welligt voor de laatste maal te ontwaken. De onzekerheid nogtans, hoe de zaak zou afloopen, vervulde mij wel met eenige ongerustheid, die zelfs door de zieken, welke ik 's morgens bezocht, niet onopgemerkt bleef; en ik mag niet ontkennen, dat ik eenigzins onthutst was, toen mijne sekondanten mij kwamen aanzeggen, dat het tijd was om ten strijde te trekken. Teruggetrokken en in gedachten verzonken, gordde ik den degen aan en begaf mij met hen naar een afgelegen vertrek, waarin het tweegevecht zou plaats hebben. Naauwelijks daar zijnde, kwam ook de uitdager met zijne sekondanten binnen en groette ons met eene buitengewone plegtigheid. Eindelijk wees men ieder onzer de plaats aan, en werden ons de voorwaarden van het gevecht bekend gemaakt, waarna mijn tegenpartij zijnen sekondanten een zwaar verzegeld pakket overreikte, zeggende: « Zietdaar, mijne heeren! mijne laatste wilsbeschikking. Bezorgt deze brieven en verdere documenten aan hun adres, indien ik onverhoopt mogt vallen! Maar weest ook mijne getuigen, dat ik, in het tegenovergesteld geval, een manslag bega uit noodzakelijkheid. » Bij deze laatste woorden ontvloeide zijn oog een traan, welke hij wel aan medelijden met mijn lot wilde toegeschreven hebben, maar die waarschijnlijk uit eene geheel andere bron voortkwam. Nadat hij

mij eindelijk nog gevraagd had, of ik ook iets te zeggen had, en dit met « neen » beantwoord was, namen wij beiden de ons aangewezen stelling in, ontblootten den degen, saluëerden elkander, en bielden ons gereed, hij in eene of- en ik in eene defensieve houding. Een vergeefsche uitval op mijn arm, dien ik gelukkig afweerde, ontblootte hem geheel en al, en maakte zijn ligchaam voor mijn wapen, op ieder punt toegankelijk, waarvan ik op het punt stond te profiteren, toen onze held, zijne deplorabele positie inziende, den degen op den grond wierp, en achteruitspringende uitriep: « Neen! ik wil geen moord begaan; — steek mij maar dood! ik belast mijn geweten niet zoo zwaar! » Op deze pseudo-grootmoedige uitboezeming, verklaarden de getuigen, dat ik satisfactie genoeg had, en, het gevecht als geëindigd beschouwende, beten zij hem zachtjes in het oor, dat hij zich steeds van iedere verdere uitdaging zou te onthouden hebben, zullende men hem anders, met de vuist, aan zijne onbeschaamde lafhartigheid herinneren.

Deze opwekking behield, zoolang wij met hem omgingen, de noodige kracht, en ontroofde den held het laatste greintje gezag, waarvan hij zoo dikwijls misbruik gemaakt had; terwijl ons aller overwigt boven den bloohartigen grootspreker, hem naderhand menigen zuren beet deed slikken. —

Een tweede geval zou van ernstiger aard geworden zijn, zoo niet eene onverwachte omstandigheid een gunstigen uitslag bewerkte had.

Het was te Goirle, niet ver van Tilburg, dat wij op een avond, met ons vieren eene partij ombre speelden, toen zekere 2de luitenant *B*....., een sans prendre in de beste verloor met vier matadors vijfde, en daardoor zoo zeer in toorn ontstak, vooral tegen mij, 1°: omdat ik het tegenspel had, en 2°: dewijl ik, aan het euvel der meeste menschen mank gaande, om zijn tegenspoed en daarop gevolgde drift lachte, — dat hij mij een slag in het aangezicht toebragt, waardoor mijne lachspieren oogenblikkelijk hunne verhoogde activiteit opgaven. Nu is het wel niet vermakelijk, om met vier matadors vijfde, een sans prendre in de beste te verliezen, en veel minder om daarna nog uitgelagchen te wor-

den; maar zijne bestraffing was van dien aard, dat alle aanwezige officieren, als uit éenen mond riepen: «daar moet gijlieden om vechten!» Sekondanten bespreken, dag en uur bepalen, de wapens kiezen, was het werk van één oogenblik; en andermaal vlijde ik mij op mijne sponde neder, met het denkbeeld, dat dit misschien de laatste maal was. De sabel zou ons wapen zijn, en klokke zeven des morgens van den volgenden dag, bevonden wij ons in een nabijgelegen boschje, dat onze getuigen ter kampplaats hadden uitgekozen.

Met vreeselijke woede sloeg de luitenant, zoodra het sein tot den aanval gegeven was, op mij los, en nooit zal ik vergeten hoe hij, met verwilderde blikken en doodsbleek gelaat, zijn moordend staal in het rond zwaaide. Wij hadden ons, in weêrwil eener hevige regenvlaag, van den jas ontdaan, en kampten een vrij lange wijle tijds, alsvorens elkander te raken, waarvoor eene dood eenvoudige rede bestond — deze namelijk, dat wij te ver van elkander geposteerd waren, en dus steeds en onophoudelijk in de lucht schermden. Wij zouden deze omstandigheid, in de verblindheid onzer driften, niet opgemerkt hebben, en hadden ons welligt door vermoeidheid zelve buiten gevecht gesteld, zoo niet onze wederzijdsche sekondanten ons hieraan hadden herinnerd. Thans traden wij eenige passen nader onder het bereik der wapens, waarop ik spoedig eene ligte wonde aan de regter knie ontving; — daarop de luitenant eene aan de hand, — vervolgens ik een schram ter zijde van het oog, — vervolgens de luitenant eene aan den arm, eindelijk eene ligte aan den neus; — waarna Z.W.E.G., waarschijnlijk door de nabijheid van het glinsterende staal bij zijne oogen, zoodanig scheen te verblinden, dat hij, geadsisteerd door den vrij gladden grond, wankelde en levend in het zand beet; welke manoeuvre andermaal de treurige catastrophe besloot.

De val had intusschen geene nadeelige gevolgen, — de ligte wonden werden dadelijk met de meeste zorg verbonden, en 's middags gaven de duëllisten eene fijne partij aan hunne sekondanten, waarbij, onder vrolijke scherts (zouden de nieuwsbladen zeggen), het «où peut on être mieux» niet vergeten werd.

De roem onzer dapperheid eindelijk , verbreidde zich heinde en verre , en lokte zelfs eens dichtersgeest uit , ter zamenstelling van een toepasselijk couplet , hetwelk ik , om mijner eers wille , hier niet mag verzwijgen ; maar waarmede ik , ten einde eene grootsche daad in mijne militaire loopbaan der vergetelheid te ontrukken , de reeks mijner tweegevechten zal eindigen :

Aan de heeren B. en D !

- « Een twist roept u ten strijd ; 't gevecht zal zulks beslechten ;
- « Men gordt de wapens aan , en wil dus de eer bevechten.
- « Fier was de heete strijd , en wat uw makkers vonden ,
- « Was : haast om ieder lid een zwachtel , maar . . . geen wonden.

Een derde geval , waarvan ik als deskundige getuige was , overtreft voorzeker de vorigen in zonderlingheid van oorsprong , in zonderlingheid van uitvoering , en in zonderlingheid van afloop.

Terwijl ik te Mill een middagslaapje hield , werd ik verzocht bij *H. H.* te komen , alwaar twee kapiteins van de Geldersche Schutterij ingekwartierd waren. Onmiddellijk spoedde ik mij derwaarts , en , binnengeleid zijnde , vond ik de twee heeren aan het dessert zitten , bezig zijnde eene fijne flesch te bevechten , die weldra in het lot harer twee gevallen zusters zoude deelen. De een was een ambtenaar van de belastingen , de ander , ik meen , een gepensioeneerd officier van Zwitsersche afkomst ; thans beide officieren bij de Geldersche Schutterij , en wel kapiteins bij hetzelfde bataillon. De Zwitser was van een korzelig humeur , zeer trotsch (hoe is het mogelijk , kapitein !) en ligt geraakt ; — de andere phlegmatisch , maar eenigzins plaagziek van aard. Beiden stemden hierin met elkander overeen , dat de cholera erger is dan de jenever , en dat men het misbruik van dezen drank door het drinken van wijn kan onschadelijk maken. Terwijl men dus bezig was aan dit gevoelen gevolg te geven , had zich allengskens de benevelende werking van hun tegengift geopenbaard , die zich bij den Zwitser , onder steeds steigenden Stolz , bij den ambtenaar , onder staag vermeerderenden lachlust voor-

deed. Deze zocht iedere gelegenheid op om zich, ten koste van zijnen vriend, te vermaken; — gene bezigde steeds hooger en toon om hem hierin tegen te gaan. Beiden echter ontbrak het aan gezonde argumenten, om een einde aan het verschil te maken; waarom zij besloten mij te laten roepen, ten einde als regter in hunne laatste kwestie op te treden, die van een te gevoeligen aard was, om zoo maar la, la, behandeld te worden.

Eene moeilijke taak voor mij, voorwaar, en thans des te moeilijker, omdat ik geene geregelde instructie kon instellen, en de partijen hun verward verhaal, door elkander telkens in de rede te vallen, de meeste gezegden te logenstraffen, te ontkennen of te verminken, steeds verwarder maakten. Uit het onophoudelijk getier en geraas echter, en uit de, bij den Zwitser door hoesten, en bij den ambtenaar door lagchen, afgebroken beweringen, kon ik eindelijk flauw opmaken, dat eene zinspeling van den Zwitser op de zedelijkheid van de vrouw des ambtenaars, tot dezen twist had aanleiding gegeven, en bereidde mij dus voor om den weg eener minnelijke schikking in te slaan, waartoe mij de opgeruimde gemoedsgesteldheid des ambtenaars (hoe oneigenaardig ook aan den echtgenoot, wiens huwelijksgeluk men aldus tracht te bezwalken), eene schoone kans liet; toen mijne tusschenkomst overbodig werd, door het volgende gesprek tusschen de twistende hoofdlieden:

« Jij lakt, kottome! te keheele mittak, wat is tat for kekkeit; — spreek fatsoenlik, of houtje stil. »

« Kijk, wat zwel je, kaptein! laat ik je nog maar eens inschenken, dat zal je wat bekoelen; ha, ha, ha! » —

« Waarom lak jij tok? Sie ik er tan zoo redigule uit? Ik, die seven Paronnen, twee Kraven, en zelfs een Brins in meine vamille del! »

« En welken titel draagt gij? ha, ha, ha! » —

« Wat plikzem, lak toch niet! ik heb nog kein didel, maar zal er kewis een bekommen. »

« Bekommen! dat is nog in wijde zakken, ha, ha, ha! je hebt een goed gezigt voor een Baron! ha, ha, ha! » —

« Hoor eens, vrind, meinherr wil ik seggen, dat is een

affront van imbordance, — kij zult mij hiervoor revenge keven, en wel op het okenblik, denn u bent een regten grobian, gloppe dus, gloppe wil ik!» —

« Maar jongelief, amice!» —

« Ik pen niet meer jou amize.» —

« Nu, aanstaande Baron dan, willen wij niet liever eerst een middagslaapje houden? ha, ha, ha!» —

« Neen, ik zlaap niet, for tat een van ons peiden gabod is!» —

« Laat ons dan ten minsten eerst de laatste flesch St. Julien opdrinken, — ik heb geen plan om u die alleen te legateren.» —

« Koet so. Tokter! Kij hebt kehoord, dat gabdein B. mij geafvrondeerd heeft, en kij zult de globbardij wel willen pijwonen, niet waar?»

« Ja, maar dan drinkt de Dokter ook meê.» —

« Dat 's koed, maar als de vlesch ob is, dan gan alleen jou toot of een kroote plessuur mij zadisvactie keven, dus en avant!»

Onder het drinken van dit krachtig nat, zocht ik de steeds onmagtiger wordende vijanden nog tot den vrede te bewegen, hetwelk mij echter niet mogt gelukken; — want zoodra was niet de laatste druppel des edelen wijns, de belemmerde tong gepasseerd, of zij stonden op, grepen hunne degens, en maakten zich, na de woorden « ik bin glaar — ik óók, » tot den aanval gereed; — en thans deed er zich een tooneel op, dat ik, in spijt mijner duidelijkste herinnering, slechts onvolledig kan beschrijven. De twee verhitte strijders liepen, met den blanken degen in de vuist, al zwaaijende, links en regts gierende, de onverstaanbaarste klanken uitstootende, het vertrek rond, en staken met de punt nu eens in den muur, dan in de deur, en kwamen soms met woede op mij aan; zoodat ik, als hebbende twee aanvallers tegen mij, in iedere hand eene omgekeerde stoel greep, ten einde hunne wilde aanvallen te kunnen pareren. De Zwitser, eindelijk het steken moede, begon nu zijn zwaard met geweld in het rond te zwaaijen, brak spiegel, flesch en schilderij, en zou stellig grootere ongelukken begaan hebben, indien hij niet over den ambtenaar gestruikeld was, die, in eenen ouderwetschen

leuningstoel zijnen vijand meenende te herkennen, op deszelfs rug eenen uitval gedaan had, en de val van den gewaanden vijand, onder den uitroep: «sterf dan!» onwillekeurig gevolgd was, na welke vermoeijende inspanning, hij met het streelende denkbeeld van zich gewroken te hebben, zachtjes was ingesluimerd. De val des Zwitsers had intusschen geene nadeelige gevolgen; hij was zelfs niet in staat zijne partij aan den ronkenden slaap te ontrukken, waarin deze reeds verzonken lag. De degen ontglipte ook thans zijne hand, en onder de steeds flauwer wordende woorden: «kij pent geplesseerd, gabdein, kij bent geplesseerd, gabdein,» volgde hij het voorbeeld, hem door dezen gegeven.

Daar lag nu het dappere tweetal, straks nog zoo vol vuur en leven, in de armen van den wereld vergetenden *Morpheus* verzonken, en loste de gloeiende drift van zoo even, zich thans in een vriendschappelijk te zamen slapen op. Ja, de eensgezindheid, zoo vreemd aan hunnen wakenden toestand, ging nu zoo verre, dat de onwillekeurige inschikkelijkheid des slaaps, den arm van den eenen ter peuluw aan den anderen verstrekke.

Welk vreeselijk ontwaken! (zal men zeggen), wanneer de beide gewapende doodvijanden zich in zulk een ongehoord contact bevinden, — met hoeveel woede zullen zij thans het straks gestaakte gevecht hervatten! Och neen; — zij staan, wakker wordende, geeuwend op, hangen de degens stilletjes aan den wand, wisselen eenige naar berouw zwemende woorden, schikken hunne gederangeerde kleedingstukken eenigzins in orde, en gaan gearmd naar schrijver dezes toe, om hem te verzoeken, het gebeurde met hen te vergeten, en des anderendaags bij hen het middagmaal te komen gebruiken.

Aan dit laatste verzoek heb ik, zonder eenige uitzondering, gevolg gegeven, terwijl mijne beantwoording aan het eerste, getuigen deze bladzijden, niet van dubbelzinnigheid is vrij te pleiten.

VI.

DE OUDE VRIJSTER.

Een besje , dat de liefde plaagt ,
Is erger dan een jonge maagd ;
Maar als die liefde keert tot haat ,
Dan komt verzoening steeds te laat .

Ulevelle-devies.

Wanneer men eene regte lijn trekt van Breda op Rozen-
daal , en eene andere van de Leur op Sprundel , dan zal het
punt , waar zich deze twee afstands- en rigtings-strepen
ontmoeten , de plaats aanwijzen , die de heldin mijner ge-
schiedenis ter woonplaats had uitgekozen.

Het was op een blijden morgen van een vrolijken Septem-
berdag , dat onze bataillons-kommandant , onder wiens leiding
wij des nachts het kamp hadden verlaten , en al marcherende
tot bovenbedoelde plaats genaderd waren , het lang gewenschte
halt! uitsprak , welk magtwoord ons weldra in de gelegenheid
zou stellen , om het lang gekoesterde verlangen te bevredigen ,
van de tent tegen een huis , de stroommatras tegen een bed ,
en de exercitiën tegen een eenvoudig appèl , te verwisselen.
Een langwerpig vierkant marktplein , omsingeld van nette
huizen , wier eigenaars op denzelfden dag het plan schenen
gevormd te hebben , om boomen van dezelfde soort , van de-
zelfde gedaante , van denzelfden ouderdom , en op dezelfde
manier gesnoeid , voor hunne woningen te planten , gaf ons
van het aanstaande verblijf in dit oord alles behalve een kwa-
den dunk. Nadat dus de officieren rondom den chef een
kring geformeerd , en uit zijn mond zoo eenige kantonnemen-
tale oud-nieuwigheden gehoord hadden , wendden wij onze
nieuwsgierige blikken naar den kwartiermaker , in wiens hand
zich de dokumenten bevonden , die ons ten vrijbrief verstrek-
ken moesten , om de eene of andere haven , zij moge gastvrij
zijn of niet , ongestoord binnen te zeilen. Nadat nu eerst

de hoofd-officiëren (1) hunne biljetten er uitgezocht, en de kapiteins, die altijd nog een schreefje vóór hebben, hunne kwartieren aangewezen waren — nadat nu de luitenant-adjutant, omdat hij in de nabijheid van den bataillons-chef moet zijn, toevallig meer dan een kapiteins-kwartier had gekregen — nadat de kwartiermeester, wiens administrative utensiliën slechts in een grooter gebouw veilig waren, met een van die gelegenheid had geprofiteerd, om zich een goed logement te verschaffen — en nadat eindelijk, de kwartiermaker aan dezen of genen vriend een welgevallig biljet had in de hand gemoffeld, werd het vervolgens aan het lot overgelaten, tusschen de min bevoorregte *Adams*-kinderen, welk verblijf het toeval hun beschoren had. Spoedig haalde ook ik uit het horoskoop des kwartiermakers, het vierkant briefje, waarop, met eene slordige hand, geschreven stond: «Mejufvrouw *Sahlkous*, (2) een officier met paard en één man.» «Mejufvrouw? Mejufvrouw? en geen weduwe er bij! die zal niet jong meer zijn! maar men kan het niet weten; hare ouders konden vroeg, nog onlangs gestorven zijn, en zij dus, in spijt harer jonge jaren, provisioneel aan het hoofd eener huishouding staan.» — Ziedaar! mijne gedachten, waarmede ik een net, wit huisje naderde, dat mij als de woning mijner aanstaande hospita was aangewezen. Hoe meer ik deze woning naderde, hoe meer mijne verbeelding zich afsloofde, om mijne gastvrouw mooi, jong, beminnelijk, rijk enz., te maken. Ik zag mij reeds aan de zijde eener schoone, treurende maagd gezeten, haar woorden van troost toesprekende; ik zag mij reeds met het vertrouwen der onervaren wees vereerd, haar de behulpzame hand des broeders bieden; ik zag mij reeds de bevende hand der dankbaarheid toereiken, terwijl een traan in het helder, blaauwe oog parelde; ik zag mij reeds ja, wat zag

(1) Ik moet den lezer opmerkzaam maken, dat ik, staande de hiervermelde gebeurtenis, reeds overgeplaatst was bij een bataillon, dat twee hoofd-officiëren had; doch dat dit mij niet beletten zal op een vroegeren tijd terug te komen; omdat ik, in mijne schetsen, aan geene geregelde opvolging van tijd verbonden wensch te zijn.

(2) Een verdichte naam.

ik al niet? — Eindelijk zijn wij aan de deur van het kasteel mijner hope genaderd, en doet een zacht trekken aan de bel, eene veertigjarige dienstmeid naar voren strompelen, die mij, het biljet uit de hand rukkende, zegt: « al weér inkwartiering? » — Zonder orders aan hare meesteres te gaan vragen, wijst zij mij eene kamer, den oppasser den stal aan, en laat mij slechts even den tijd om haar te vragen: « Zeg eens meisje, hoe oud is Mejufvrouw *Sahlkous*? » — « Wat geet ou dat aan, ze is oud genoeg, dadde gij ze nie zult schaoke, » was het onbarmhartige en verpletterende antwoord der grijze keuken-koningin. Dit antwoord, hoe ontmoedigend het ook moge schijnen, liet mij echter nog hoop genoeg, om mijn ideaal vol te houden; want zij kon wel bedoeld hebben, dat de jufvrouw geen kind meer was, en zich dus maar zoo niet liet wegvoeren. Zoo houdt zich de schipbreukeling aan eene wrakke plank, de stervende aan een krachteloos medicament, de hopende aan eene ijdele hersenschim vast! Geduldig wierp ik dus mijne overkleederen op een stoel neder, en luisterde met aandacht, of ik welligt niet een ligten tred, eene melodicuse stem, of een verwijderde zucht van mijne onbekende schoone mogt vernemen. Een inspectie over mijn appartement, onwillekeurig in het werk gesteld, beviel mij bijzonder wel. Nette stoelen, dito tafel, fraaije spiegel, schoone schilderijen, een gemakkelijk ledikant met helder, wit linnen, een waschtafeltje met kristallen waterflesch en glas, met een fijne lampetkom en kan, een scheepsgewijs gevormd zeepbakje met geparfumeerde kokosnoot-olie-zeep; zicdaar, ecnige fragmenten van een bevallig geheel. Door een half geopende kast, blonken mij daarenboven de etiquettes van eenige apothekers-fleschjes tegen, ter wier nadere beschouwing ik mij, als behoorende dit tot mijn eigenlijk departement, bij voorkeur gerechtigd waande. Zachtjes opende derhalve ik de half ontsloten deur, en bevond mij in staat de verschillende opschriften omtrent den inhoud te raadplegen. N°. 1: Tandmiddel van Docter *O'Meara*; n°. 2: Schoonheidspoeder van Docter *Frank*; n°. 3: Tinktuur tegen het uitvallen der tanden; n°. 4: Middel om het haar te doen groeijen, en hetzelfde een heldere, zwarte kleur te geven;

n°. 5 : Pomade om het overtollig haar , in eenen dag te vernietigen ; n°. 6 : Elixer om de huid blank en doorschijnend te maken ; n°. 7 : Zenuwdroppels enz. , enz. — « Dit zal toch niet voor mijne gastvrouw zijn ? Och neen ! het is zeker van hare mama geweest , omdat men het hier zoo achteloos voor ieders oogen laat staan ; — anders zou het wel bij het toilet der gebruikster eene plaats vinden. » — Deze aanleiding , om het kind mijner verbeelding van minder beminnelijkheid te verdenken , verloor dus weder hare kracht , en liet steeds aan mijne gedachten eene aangename speling , toen de bewuste dienstmaagd onaangediend binnen trad , en mij vroeg : « De jufvrouw vraagt , ofde ge hier eet , of in een losement , en of ge met de jufvrouw saome , of allin wilt ete ? » — « O neen ! het zal mij regt aangenaam zijn met uwe meesteres te dinéren , als ik slechts weten mag , op welk uur HaarEd. mij aan de tafel verwachten zal. Mijne groete aan uwe beminnelijke gebiedster , en vraag HaarEd. naar het uur , waarop zij mij verwachten kan. » — « Beminlik , nou ! het uur zak ou zoo flusjes wel zegge , meener. » — Aan dien uitroep van beminnelijk , uit den mond der oude dienstmaagd , gaf ik wederom eene gunstige uitlegging , en niets kon mij thans meer van het denkbeeld afbrengen , dat ik in een eden was gearriveerd. De oppasser werd geroepen , de beste uniformjas aangetrokken , de sporen blinkend gepoetst , en het kapsel à la pseudo-giraffe in order gebragt , onder welke bezigheid de meid binnen trad , om mij het etensuur aan te kondigen ; waarna ik mij naar de witte Zwaan — alsof zwarte zwanen niet tot de zeldzaamheden behoorden — begaf , ten einde mijne krijgsmakkers met het gelukkig lot bekend te maken , dat mij waarschijnlijk zou ten deel vallen. Niet iedereen echter billijkte mijne hooge verwachting en sommigen bereidden mij zelfs op eene jammerlijke teleurstelling voor , hetwelk ik echter meer aan jaloezij , dan aan vriendelijke belangstelling toeschreef , en in weérwil waarvan ik , in de meest opgewonden stemming , toen het lang verbeide uur geslagen had , andermaal het huis betrad , dat mijne gespannen verbeelding reeds tot een El-Dorado herschapen had.

Ik trad den langen gang bevende door en , aan de deur

der eetzaal genaderd, meende ik haar vluggen tred reeds te hooren, toen de deur open ging, en mij de ongehoordste dwaling te aanschouwen gaf. In een leuningstoel, naast de zindelijk gedekte tafel, was eene veertigjarige, zeer zwaarlijvige vrouw gezeten, wier kleine, grijze oogen, oker-nankinge gelaatskleur, groote, stompe neus, wijde mond, harige kin, onder de schaduw zuchtten, die de breede kant, van eene hooge, met geel lint uitgemonsterde muts, er over verspreidden. De breede schouders en borst schenen met het hoofd zamengespannen te hebben, om den hals uit den weg te ruimen, van welk lichaamsdeel er dan ook maar alleen een roode plooi overgebleven was, die als een collier tusschen hare twee verdrukkers uitpuilde. Haar vormlooze gestalte was in een lila-zijden kleed gehuld, hetwelk aan de handen in een wit strookje, en van onderen in drie reijen guirlandes eindigde. Hare mollige handjes, met violetkleurige schakeringen voorzien, rustten op de beide knieën, en schenen haar, bij iedere diepe aanhaling, ongemeen ten steun te verstrekken. Hare stem stond volstrekt in geen verhouding tot hare kolossale lichaamsgestalte, en had, met betrekking tot haren klank, gemakkelijk aan een kind van vier jaren kunnen toebehooren. Het was mij niet mogelijk mijne grievende teleurstelling te verbergen, en al stotterend bragt ik haar mijne groete en pligtplegingen, welker onvolkomenheid zij echter aan mijne weinige jaren en verlegenheid scheen toe te schrijven, en die te gemoet kwam, door zich zelve te verontschuldigen, dat zij niet kon opstaan, uithoofde eener pijnlijkheid in het linkerbeen, waarvoor zij naderhand mijn raad wel eens wenschte te vernemen. Hare vriendelijkheid en voorkomendheid echter kende geen palen, de spijsen waren zoo uitgezocht als verscheiden; de wijn was lekker en vond grage proevers; het gesprek was onderhoudend en wel dra gemeenzaam; zoodat ik mij — zoo voorbijgaande zijn sommige indrukken — reeds met mijne bedroegene verwachting begon te verzoenen, en mij al vast een langen duur van mijn tegenwoordigen staat toewenschte.

II.

Het is niet alléén om de kleinheid, geringheid of nietigheid van een voorwerp uit te drukken, dat men zich van verklein-woordjes, als: een mannetje, een postje, een zadelmakertje, bedient; maar dikwijls wordt ook hiermede medelijden, teederheid, liefde aangeduid, in weêrwil van de grootte der personen, waarop deze woorden toegepast worden. Boezemt iemand ons medelijden in, dan zeggen wij: stumpertje, sukkeltje, halsje; — willen wij hem teederheid bewijzen, dan is het: vadertje, moedertje, vriendje; maar zijn het uitdrukkingen van liefde, dan kent de scherpzinnigheid der uitvinders geene grenzen meer. Hartje, boutje, liefje, poesje, snoepje, ventje, zoetertje, toetertje, zijn slechts de voorboden van een talrijk gevolg van woorden, waarvan het eene nog aardiger is dan het andere. Zoo noemde eene aanzienlijke vrouw haren man zelfs *bokje*, alhoewel zij hem, om zekere eigenschappen, wel *bok* had mogen heeten.

Hetzij nu Mejufvrouw *Sahlkous* mij onder de geneesheeren eene geringe plaats toekende, hetzij HaarEd. medelijden, teederheid of liefde voor mij voedde; — er was nog geen week verstreken, of zij noemde mij doktertje. Doktertje! dit verklein-woordje, zoo eigen aan haar klein stemmetje, had voor mij echter geene geringe beteekenis; want iedere herhaling daarvan was mij de voorbode van nieuwe weldaden. Geen dag brak er aan, geen diner werd er aangeregt, nooit kwam ik 's avonds uit de sociëteit terug, of er toefde mij eene verrassing. Ik behoefde slechts op een of ander verlangen te zinspelen, en mijn wensch was vervuld. Maar eischte al die goedheid dan niet eenige wedervergelding? Moest ik mij ondanikbaar betoonen voor eene dergelijke belanglooze hartelijkheid? Neen; ik moest ook haar mijne offers brengen. « Waarmede, » zoo sprak ik op zekeren morgen, « waarmede kan ik u toch wederdienst bewijzen voor al de goedheid, die

ge mij als het ware opdringt? » — « Och ! ik wensch misschien te veel; — maar als gij, in plaats van des avonds naar de societeit te gaan, bij mij wildet te huis blijven; dan zoudt ge mij aan menig uur van verveling ontrukken, en mij iedere geringe attentie beloonen, die mij voor u zoo ligt valt. Wilt gij de conversatie met uwe mede-officieren niet afbreken, welnu, verzoek uwe beste vrienden ten mijnent; — mijn kelder en keuken staan daartoe ter uwer beschikking. » — « Gaarne, Mejufvrouw, wil ik u dit kleine bewijs mijner erkentelijkheid geven, ook zonder de voorwaarde, die uwe goedheid daaraan verbindt. »

Reeds den eersten avond, dat ik mijn societeits-gang tegen een stil huisselijk tafereel verwisselde, werd ik onthaald op de levensgeschiedenis mijner zwaarlijvige weldoenster, die hier vooral op neder kwam, dat zij vele aanzoeken om hare hand had afgeslagen, en ten slotte daarmede was blijven zitten.

« Het is mij onbegrijpelijk — dus ging ons gesprek voort — Mejufvrouw, dat u zoo vele aanzoeken tot een huwelijk van de hand hebt gewezen, vooral daar uwe aanbidders meermalen jeugd aan rijkdom en schoonheid paarden. » —

« Het schijnt vreemd, dat is waar; doch het is zoo aangenaam om telkens op nieuw en bij herhaling gesmeekt, gevleid en aangebeden te worden. » —

« Maar, had dan niemand toegang tot uw hart kunnen vinden; tot dat eigenzinnige werktuig, dat, eenmaal met heilig vuur ontstoken, voortbrandt, gloeit en ongevoelig wordt voor iedere kracht, die de aanwakkerende vlam wil blusschen? » —

« Zoo lang ik werd aangebeden, stuitte iedere hartstogt der bezoekers op de wispelturigheid mijner neigingen af. De minnaars waren te gemakkelijk te krijgen, om hun bezit op hoogen prijs te stellen. Het was alsof mijne begeerlijkheid eene te hooge vlugt nam, om mij aan hem te verbinden, die zich zoo zeer voor mij vernederde. Ik weigerde ieder aanbod, en, tegelijk met het vermeerderen mijner jaren, verminderden mijne aantrekkelijkheden en de aanzoeken om eene hand, die ik dikwijls zoo meêdogenloos had teruggetrokken. Eindelijk begon de kwantiteit mijner bezoekers

klein, en de kwaliteit afgrijselijk te worden. Oude heeren, magere klerken, gerehabiliteerde kooplieden, op non-activiteit gestelde militairen, gepensioeneerde ambtenaars, allen kwamen zich thans aan de voeten, niet van mij, maar van mijn fortuin werpen, en beschimpten de dwaasheid, waaraan zij mijne weigering toeschreven. Thans maar zeldzaam door den een of anderen kwelgeest aangesproken, betreur ik mijn noodlot, dat de beelden mijner jeugd zoo gelukkig gewrocht, maar eene stijfhoofdige behaagzucht zoo eentoonig als weinig betekendend gemaakt heeft. Naberouw en zielsverdriet zwaaijen dagelijks het strafzwaard over de misslagen eener ligtzinnige jeugd! » —

« Gelukkig maar, dat uw kommer zeer voorbijgaande schijnt te zijn, want het uiterlijk aanzien en de opgeruimtheid uws geestes, schijnen de verteerende kracht van naberouw en zielsverdriet nog al zoo tamelijk het hoofd te bieden. » —

« Ja, mijn jonge vriend! de schoonheden, die de natuur mij geschonken heeft, hebben over de wreede slagen des tegenspoeds gezegevierd; terwijl mijn geest zich boven iedere beproeving, die mij nog weggelegd is, zal weten te verheffen. Dit is echter mijn vast voornemen, om den jongeling, die nog eens zijn smeekenden blik naar mij mogt opheffen, hart, hand, fortuin, alles te schenken. » —

Waaraan ik ook gedacht had, dit was toch niet bij mij opgekomen, om in haar nog een kandidaat voor het huwelijk te zoeken; in haar, onder wier gewigt de echtkoets noodzakelijk zou moeten bezwijken. Het was evenmin bij mij opgekomen om te denken, dat wij reeds aan het einde onzer tweede flesch waren, en dat ik haar voor de moordenaresse van twee derde der langhalzen zou moeten houden.

Intusschen werden onze gesprekken hoe langer zoo vertrouwlijker, en legde ik mij niet ter ruste, dan met het volle bewustzijn, dat het slechts aan mij lag om bezitter van meer dan een tonne gouds te worden, belast met het servituut van eene twee honderd pond zwarc mede-eigenaresse.

Wat zou ik een aangenamen droom gehad hebben, van paarden, rijtuigen, diners, Rijntoertjes, Geldersche reisjes

enz., indien ieder tooneel niet overschaduwd geweest ware door een hooge muts, dik hoofd, harige kin enz. ! —

Den anderen morgen echter kwam mijne gastvrouw — dank zij het schoonheids-middel van Dokter *Frank* en de fleschjes n°. 3, 4 en 5 — mij minder onbehagelijk voor dan vroeger, en begon ik mij reeds aan het idee te gewennen, dat zij mijne moeder, zuster of tante was. De toegenegenheid, welke mij zoo ondubbelzinnig ten deel viel, verminderde de achting geenszins, die ik der schenkster toedroeg, maar maakte mij tevens vermetel genoeg, om mij die gunsten langzamerhand als een regt toe te eigenen. Vandaar dat het niet weinig mijn naijver gaande maakte, toen zij, op zekeren avond, een oud 1ten luitenant, die, onder schijn van mij, zijn vriend, te bezoeken, en bij herhaling de gulheid mijner gastvrouw kwam roemen, mon cher ami noemde, en hem uitnoodigde mij, dat wilde zeggen haar, toch dikwijls eene visite te komen geven.

Indien hare beleefdheid, jgens den ouden luitenant, de tolk der dankbaarheid was voor een kleinen handdruk, dien hij haar nu en dan, onder de tafel, toemoffelde, dan zou ik misschien met den ouden vrijer moitié gedaan, en hem in zijne plannen bijgestaan hebben; maar bezigde zij die attentie voor anderen, om mij daardoor meer en meer aan haar persoon te verbinden, dan had zij, die eene genoegzame kennis van het mannelijke hart scheen te bezitten, geenszins den verkeerden weg ingeslagen. — Want ook ik drukte thans, even als de luitenant, hare hand; voegde haar woorden eener dubbelzinnige beteekenis toe, en beijverde mij steeds hare gunst te winnen; in één woord, mijn wel begrijpelijk gedrag omtrent haar, had een zeer onbegrijpelijk aanzien. De toekomst, die afgod onzer kortzigtigheid, was evenwel genoeg voor mij. Een ongestoord, vreedzaam, behagelijk, gemakkelijk en lekker leven ! — Zie, wat wil een militair meer wenschen ?

III.

Naauwelijks vertoont zich somtijds onze gelukszon in haren schitterendsten glans, of de digte wolken zijn reeds nabij, die haar weldra zullen benevelen. Slechts even dobbert onze levenshulk, op kabbelende golfjes, zacht daar heen, of reeds komt de dreigende storm op, die de stille vaart weldra in een onstuimig voortzwepen zal veranderen. Nog juichen wij over de streelende genietingen van een ras voorbijgaand *heden*, als reeds de grimmige blikken eener noodlottige *toekomst* ons in stilte aangrijzen.

Naauwelijks was ik in staat den omvang van mijn ongehoord geluk te bevatten, of de handen waren reeds uitgestrekt, om het gebouw mijner vreugde omver te halen. «O! gij moest van kantonnement veranderen,» hoor ik u zeggen, geachte lezer! Neen, ware dit zoo geweest, ik had mij vele onaangenaamheden, twisten, teleurstellingen, aandoeeningen kunnen sparen; maar er was eene meer ingewikkelde reden voor.

«Ik heb,» dus was de taal mijner hospita, «een brief uit Utrecht gekregen, waarin ik op de komst van mijn nichtje voorbereid word, die daartoe wel eene geschiktere gelegenheid had kunnen uitzoeken, dan de tijd der inkwartiering. Zij zal intusschen reeds morgen komen, en ik heb geen tijd meer om haar af te schrijven. Het zal u evenmin, als mij, aangenaam zijn, ons stil genot zoo in eens te zien verstoren, door dat jonge ding, dat wel een aardig, maar spijtig kopje heeft.» —

«Hoewel niets liever wenshende, dan eene voortduring van ons tegenwoordig gezellig en aangenaam leven, zoo hoop ik, dat de komst van uwe nicht dit niet alléén niet zal tegenwerken, maar veel meer bevorderen.» —

«Daar twijfel ik hard aan; want zij is zoo eigenzinnig als wispelturig, zoo ligt geraakt als opvliegend, zoo coquet als

ongevoelig. Wee dus den man, die zich aan haar bezit mogt wagen! » —

« Kan ik u ook van dienst zijn, om uwe nicht b. v. van de diligence af te halen? » —

« O ik dank u; dat zal *Trui* wel doen. Zij zou niet eens met u meêgaan; want, daar zij reeds geëngageerd is, vermijdt zij zorgvuldig iederen omgang met een ander jongeling; en is openhartig genoeg, om mij b. v. alles te vertellen, wat haar door dezen of genen waaghals mogt toegesproken worden. Wij houden dus, staande haar verblijf ten mijncnt, geene officiers-visite; terwijl gij uwe kameraden wel moogt waarschuwen, dat zij haar, op de wandeling of bij eene andere gelegenheid, niet aanspreken; dewijl zij zeer onderhevig is aan zenuw-toevallen. » —

O, Mejufvrouw *Sahlkous!* hadt gij geweten, hoe duidelijk ik uwe bedoelingen doorzag, en hoe gij met het penseel der verachting in mijne denkbeelden eene schoonheid schilderdet, gij zoudt dadelijk het masker afgeworpen en u, van de komst uwer nicht af, tot mijne doodvijandin verklaard hebben. Huichelarij zou echter de waarheid nog een tijd lang onderdrukken, en tot eene plotselijke losharsting der harts-togten den grond leggen.

Eindelijk verscheen de verwachte logeergast, en wipte, met vlugge sprongen, mijne kamer voorbij, zonder mij den tijd te laten, om haar, uit mijne reeds lang bezette hinderlaag te bespieden. De bescheidenheid verbood mij de eerste pligtplegingen eener familie-ontmoeting te storen, en, schijnbaar onverschillig omtrent onze nieuwe inwoonster, begaf ik mij tot aan het etensuur naar het voormiddag-verblijf der gezelligheid. « Wij komen heden avond thee bij je drinken, — ik kom van middag eens op een kijkje, — vraag eens aan de jufvrouw, of ze ook iets naar Utrecht te zeggen heeft, — of ik de dames ook met lektuur dienen kan, — of de jufvrouw ook liever een kaptein in kwartier heeft; » dit waren de eerste woorden, die mij uit den mond mijner kameraden toevloeiden, toen ze mij verhaalden, dat er straks een beeldschoon meisje van de diligence naar mijn kwartier koers gezet had. « Wie is zij? hoe heet zij? heeft ze mop-

pen? is ze geëngageerd? heb jij er ook smoel op?» was de tweede reeks van aanvallen, waarmede men mij onophoudelijk teisterde. «Hoe lang blijft ze? houdt ze ook van muziek?» vervolgde een opregte minnezanger, dien ik, even als alle anderen, een hopeloos antwoord moest geven. «Gijlieden vraagt mij meer dan ik zelve weet, vertelt mij meer, dan ik nog t'huis hoorde. Ik weet niet, of zij jong, schoon, rijk en vrij is — of zij morgen of over eene maand vertrekt, of zij muziek beoefent of onmuzikaal is; — ik weet evenmin of zij mij bevalen zal; — maar dat weet ik, dat Mejufvrouw *Sahlkous*, gedurende het verblijf harer nicht alhier, geene visites van heeren ontvangt, — dat de jonge jufvrouw zeer zenuwachtig is, en dat ik mij, als geneesheer, verplicht gevoel, nog al veel te huis te blijven, ten einde het zwakke geslacht, des gevorderd, van oogenblikkelijke dienst te kunnen zijn.» — «Nu, geluk dan met je zwak geslacht, veel plezier,» was het wrevelig antwoord der teleurgestelde hofjonkers, toen zij mij het benijdenswaardige gezelschap zagen te gemoet snellen.

Ten tweeden male, zou thans dezelfde kamer getuige zijn van een uitroep van verwondering, die mij de kennismaking met een nieuw lid onzer kleine familie zou aspersen. Ten tweeden male zouden mijne voorstellingen aan de wezenlijkheid ter toetse gebragt worden. Maar met welk een geheel anderen indruk! Dáár ontmoet mijn oog de hooge, met geel gemonterde muts, — ginds het glinsterendste zwarte haar, dat in sierlijke wendingen naar beneden kronkelt; hier gluren mij de scherpe blikken met twee grijze openingjes tegen, — dáár schittert mij de zachte straal van den azuren regenboog te gemoet; links valt mijn blik op de fragmenten der ontkroonde tandwortelen, — regts kaatst het ivoor der geregelde tandenrei het purper der lippen terug; nu valt het breede hoofd met de breede schouders schier voor mijn aangezicht te zamen, — dan scheidt een ranke, liebblanke hals het engelenhoofdje van den golvenden boezem af; op het oogenblik klinkt mij het piepend geluid der pedante eigenliefde in de ooren, — straks dringt de volle, welluidende stem der nederigheid mij door merg en been; nu eens dwarrelt het

vierkante gewrocht van een misvormenden overgroei mijne oogen voorbij, — dan weêr spiegelt zich al het behagelijke eener bevallige leest in mijne ziel af. Bewondering aan de ééne, afkeer aan de andere zijde, onderdrukken beide de juiste oordeelskracht, welker bedaarde werking alle uitersten' zal trachten te vermijden. De mensch, en vooral de jonge, is echter niet anders, en kan, op rijper jaren, eerst het onvoegzame inzien, waartoe hem het licht ontvlambaar gemoed voerde.

« Wil u zoo goed zijn, dáár plaats te nemen, » zeide mijne gastvrouw, toen zij mij den stoel aanwees, die den hoek uitmaakte, welke de hypothenuse tegenovergesteld was, die zij met hare nicht vormde, en waardoor het mij onmogelijk werd, zelfs een steelsgewijzen blik — zoo als de romanschrijvers zeggen — op de eene te werpen, zonder insgelijks de gezigtlijn van de andere te treffen.

Iedere mogelijke attentie, waartoe het tafelen anders zoo velerlei gelegenheid aanbiedt, werd mij door de knaphandige tante afgesnoept, die, het woord steeds tot mij rigtende, hare nicht ondertusschen van al het noodige voorzag. De vrije, ongegeneerde toon, die vroeger bij den maaltijd heerschte, werd nu door een stijf discours, gezuiverd van iedere familiäre zinspeling, vervangen, en zou het gezelschap uiterst vervelend gemaakt hebben, zoo de hoop op eene nadere kennismaking met het bescheiden meisje, deze onaangename introductie niet gelouterd had.

Ieder plan echter, hoe scherpzinnig ook ontworpen, om onze logée eens te spreken, of hare gevoelens te polsen, stuitte op de onwrikbare oplettendheid en de voorbeeldelooze zorg van Mejufvrouw *Sahlkous* af, die hare pupil geen oogenblik uit het oog verloor, en de minste harer bewegingen naauwkeurig gadesloeg. De onmogelijkheid nu, om met onze nieuwe inwoonster cenige woorden of blikken te wisselen, maakte den trek daartoe des te sterker, en deed mij op middelen bedacht zijn, om de strenge waakzaamheid der onrustige tante te verschalken. Na, te dien einde, alle mogelijke plannen beraamd en verworpen te hebben, kwam ik eindelijk op de gedachte, om de oude keu-

kenmeid in mijn belang te winnen, en door haar in eene middelijke aanraking met de schoone nicht te komen. De eerste gelegenheid, die mij het dagelijks in orde brengen mijner kamer aanbod, nam ik onmiddelijk te baat, om mijne conspirante op de proef te stellen. — «Zeg eens, *Truitje*,» dus ving ik aan, «wilt gij mij een groot plezier doen? Ik zal er u rijkelijk voor beloonen.» — «Vast wel; ak 'k et maor kan.» — «Zoudt gij mij niet in de gelegenheid kunnen stellen, om de jonge jufvrouw eens te spreken; zonder dat hare tante er bij is?» — «Nie, nie, die verlaot haor nooit nie.» — «Maar spreekt gij de jonge jufvrouw nooit alleen?» — «Genog, genog.» — «Welnu, wilt gij dan eene boodschap voor mij aan haar overbrengen?» — «Wel, waarom nie?» — «Kan ik op uwe geheimhouding rekenen?» — «Nou! ge zout nie!» — «Zeg dan, van avond, aan haar, dat ik héél veel van haar houd, en dat ik brand van verlangen, om haar eens te spreken.» — «Ei, ei, ge zijt begod nie gek nie; maor 'k zal 't zeggen, eurde!» — «En mij dan morgen vroeg haar antwoord brengen?» — «Wel, da spricht.» —

Thans was de eerste stap gedaan, en, ter prooi aan het hevigste ongeduld, wachtte ik, den anderen morgen, de komst van mijne trouwe liefdepost af, die op het bepaalde uur verscheen, en mij toevoegde: «Ge mot ook goejen dag hebben van de jonge jufvrouw; ze schient ook nie vies van ou te zijn, en het me gezeed, dadde gij ze maor ins en klein briefke mot schrieve.» — «Bravo, bravo, *Trui*! het zal van middag gereed zijn.» —

Hoewel ik mij nu voorstelde, dat zij mij, aan het middagmaal, blozend zou afwachten, vond ik haar in dezelfde kalme bedaardheid als de vorige dagen, en ging ons diner geheel en al den ouden slenter. Na den maaltijd evenwel, zette ik mij onmiddelijk aan het schrijven, en overhandigde *Trui* het volgende briefje:

Mejufvrouw!

Door de welwillende tusschenkomst der oude dienst-

maagd in staat gesteld, U eenige woorden te doen toekomen, haast ik mij, U de verzekering te geven van de groote belangstelling, die gij mij hebt ingeboezemd, en U te verzoeken, mij de eene of andere gelegenheid aan de hand te doen, U dit mondeling te kunnen bevestigen; waartoe de onbegrijpelijke waakzaamheid uwer tante mij telkens nieuwe hinderpalen in den weg legt. Ontvang verders de betuiging mijner innige hoog-achting, waarna ik mij noeme

Mejufvrouw !

Uw welmeenende ,

D.

Antwoord :

Mijnheer !

Hoewel hulde doende aan de voorzigtigheid en zorg, waarmede mijne tante eene, aan haar vertrouwde, jonge nicht gadeslaat, komt uwe vraag mij bescheiden genoeg voor, om daaraan gevolg te geven. Ik zal mij op middelen bedacht houden, om ons een mondeling onderhoud te verschaffen, en daardoor U insgelijks een bewijs geven, dat gij mij niet onverschillig zijt. Wacht slechts een nader antwoord af, en leer van mij, U, in het bijzijn van tante, zoo te gedragen, alsof er niets gebeurd ware. Na U van mijne achting verzekerd te hebben

Mijnheer !

Uwe Dv. Dienaresse ,

Henriette.

Niettegenstaande ik in dit antwoord wel eenige meerdere hartelijkheid gewenscht had, zoo vernietigde de toezegging eener op handen zijnde zamenkomst iedere min gunstige aanmerking, en deed mij, met de noodige vastheid, den raad

behartigen, dien de nicht, gedurende iedere bijeenkomst met de tante, zoo uiterst streng op zich zelve toepaste. Eindelijk verscheen het verlangde briefje, van den volgenden inhoud:

Mijnhoer !

Aangezien tante, door vermeerderde pijnlijkheid van haar linkerbeen, plan heeft, van avond vroeg naar bed te gaan, noodig ik U uit, mij na dien tijd op mijne kamer te bezoeken. Vermits gij echter de deur van de slaapkamer mijner tante voorbij moet, en zij die, ten einde een oog in het zeil te houden, steeds half geopend heeft, zult gij verplicht zijn, U in de kleeren van *Trui* te steken en door deze vermomming, gepaard aan een veranderden tred, de slimme vos in den waan te brengen, dat gij de dienstmaagd zijt. Ik hoop intusschen, dat gij uwe visite bij mij, met al die bescheidenheid zult afleggen, welke mijne jeugd en toestand vorderen, en dat ik mij geenszins in den goeden dunk zal mogen vergissen, dien ik onwillekeurig van U heb opgevat. — In de hoop U dus van avond ten negen ure te zien

Uwe verlangende

Henriette.

P. S. De dienstmaagd heeft mij beloofd,
U van de noodige kleedingstukken
te zullen voorzien.

Traag liep thans de lange dag ten einde, welke voor mij niets bijzonders opleverde, dan alleen de bevestiging mijner hoop op een gewenschten uitslag onzer onderneming; dewijl Mejufvrouw *Sahlkous* een buitengewoon pijnlijk gezigt zette, en mij vroeg, of rust niet een geschikt geneesmiddel voor haar was; als schrijvende zij dit aan eene meerdere zwelling van het linkerbeen toe; waarop ik, natuurlijk, een bevestigend antwoord gaf. De tijd, hij moge kruipen of vliegen, bereikt echter het verlangde oogenblik, en wees mij ook ein-

delijk het uur aan , waarop mijne kamenier aan mijn vreemd toilet de behulpzame hand zou bieden. Deze verscheen ter bestemder ure , en bragt mij de voorwerpen aan , die weldra de hun ongewone vormen zouden omvatten. Kwart voor negenen was ik geheel gekleed , en had dus nog even den tijd , mijne gestalte en kleeding door den spiegel te laten terugkaatsen. Eene hooge Brabandsche muts ; groen , laag uitgesneden jak , waarvan de uitholling door een rooden doek was aangevuld , waarop het gouden kruiske rustte , dat , aan een dito kettingje hangende , drie malen mijnen hals omslingerde ; een rok van blaauwe saai ; boezelaar van Friesch bont , maakten de voornaamste bestanddeelen uit van mijn avontuurlijken opschik. Daar slaat de klok negen uur ! Luider klopt mij het hart , en , in blinde drift voor iederen tegengenspoed , schuifel ik zachtjes de slaapkamer der misleide tante voorbij , om weldra de deur mijner schoone te naderen. Tik , tik , — « binnen ! » zachtjes de deur te openen , deze , zonder in de kamer te zien , weér even zachtjes te sluiten , was eene niet onaangename inleiding tot mijn geheim bezoek.

Verrukking , neen verbazing ! bewondering , neen verwondering ! verrassing , neen ontsteltenis ! maken zich van mij meester. Zijn mijne zinnen bedwelmd ? Is mijn gezichtsvermogen verbijsterd ? Dróóm of waak ik ? Neen , het is geen droom , het is geen zinsbegoocheling , het is koude wezenlijkheid. Hier wachtte mij niet de schoone vreemdelinge , niet het edel voorwerp mijner brandende begeerte , maar Mejufvrouw *Sahlkous* ! Met de hooge , geel uitgemonsterde muts op , met de teekenen eener wreede blijdschap op het gelaat , ziet ze mij vragend aan , en roept mij toe : « Hé , doktertje ! zoo verbaasd ? Kom nader , laat mij uw fraai toilet eens zien ? » —

« Mejufvrouw , ik ben hier de speelbal » —

« Van de goede trouw mijner getrouwe dienstmaagd , die eerst uwe mondelinge boodschap en daarna het briefje aan mijne nicht , in mijne handen gesteld heeft , omtrent welks inhoud ik met u gecorrespondeerd heb , en waarvan deze onze ontmoeting thans het gevolg is. » —

Steendr. v. H.J. Baeker

DE OUDE VRIJSTER.

« Het was alléén uwe onverbiddelijke naauwlettendheid jegens uwe nicht, die mij deed besluiten, om haar, voor wie ik eene meer dan gewone affectie heb opgevat, hiervan bij deze gelegenheid de betuiging af te leggen. Het moest u toch niet vreemd toeschijnen, dat twee jonge lieden, als wij, die zich in één huis te zamen bevinden, eene buitengewone gelegenheid opzoeken om elkander te naderen, terwijl men hen de gewone afsluit. » —

« Gij zijt tot dus verre, nog de eenige van uw beiden, die een stap tot toenadering gedaan heeft, en om mij nu te verzekeren, dat uw gedrag geene sympathie bij mijne lieve nicht zal verkrijgen, zoo heb ik den Burgemeester verzocht, provisioneel van inkwartiering verschoond te mogen blijven; aan welk verzoek de belanglooze man dadelijk gevolg heeft gegeven, door mij nevensgaand biljet voor u ter hand te stellen, hetwelk ons beiden het regt geeft, morgen van elkander te scheiden. Gij moest mij plezier doen, in deze kleeding met ons te souperen; dan kan nichtje ook eens lagchen. » —

« Ik verkies niet langer aan uw spotlust voedsel te geven, Mejufvrouw! en heb de eer u te groeten. Uwe nicht zal ik, bij hare terugreis naar Utrecht, vergezellen. » —

« Best, doktertje, dan reizen wij zamen; want ook ik heb datzelfde plan. — Gij wilt dus niet met ons souperen? adieu dan; uwe rekening, à *f* 1-10 per dag, zal morgen vroeg ter betaling gereed zijn; maar gij moet *Trui* vooral geen te groote fooi geven. » —

Spijt, wrok, teleurstelling, schaamte, berouw en verlegenheid, bestormden eensklaps mijne ziel, en ontlokten, onder het verlaten der kamer, mijne zeggingskracht eene mengeling van mompelende, knorrende en onzamenhangende woorden, die Jufvrouw *Sahlkous* voor de tolken mijner verlegenheid hield; welke hatelijke uitlegging mij nog minder krenkte, dan de schampere en sarrende aanmerkingen, waarmede mijne kameraden zich eenige opheldering, omtrent het plotselinge vertrek uit mijn kwartier, trachtten te verschaffen. Eene spoedige kantonnements-verandering nogtans, verzachtte eenigzins de bitterheid mijner nieuwe ervaring, en gaf mij den

tijd om over de zonderlinge wendingen des noodlots, breedvoerig te filosoferen, en met *Tollens* het leven voor niets dan een grillig kaartspel te houden, want :

Ik, óók, vroeg en speelde in harten,
Maar kocht niets dan schoppen in.

VII.

DE PRUTTELAAR.

Ontevredenheid, gemelijkheid, chicanerie, tegenstribbeling, achterdocht, naijver, ondankbaarheid enz., zijn eigenschappen, die zich allen in den man vereenigen, wiens karakter aan het hoofd dezer regelen staat uitgedrukt. Men zou het schier niet kunnen gelooven, dat onze taal zoo rijk was, dat men, door één woord, zoo vele bijzonderheden kan aanduiden, en desniettemin levert de militaire stand hiervan de duidelijkste bewijzen op. Dáár, onder die onbezorgde, vrolijke en dartele menigte, beweegt zich een aantal knorrige, neêrslagtige, kwaaddenkende, wrevelige mannen, die men, over het algemeen, met den naam van pruttelaars bestempelt. Deze voorwerpen werken met weêrzin, rusten met weêrzin, staan gemelijk op en gaan ontevreden naar bed, lagchen of schreijen niet, spotten met iedere gunst en vloeken de geringste ongenade; zij gehoorzamen met wrevel en verfoeijen den ongehoorzame, zij verachten hunne meerderen, minderen en gelijken, zij haten den burgerstand en beschimpen de militairen, zij blijven in dienst en wraken het oogenblik dat hen dienstbaar maakte, zij vechten voor Koning en Vaderland, en ontzien zich niet beiden te minachten, zij beminnen niemand en worden door niemand bemind, zij zijn hartstogtelijk noch phlegmatiek, cergierig noch onverschillig, vreezen den dood noch beminnen het leven,

en blijven zich alleen dáárin gelijk, dat zij al morrende, knorrende, in één woord, pruttelende hunne levensbaan afloopen. Het zou mij niet moeilijk zijn, hier voorbeelden aan te halen van militairen van hoogen, hooger, ja zeer hoogen rang; doch onderscheidene redenen nopen mij, hiervan af te zien, en mij met de geschiedenis bezig te houden van het leven eens pruttelaars, die in den rang van sergeant zijn baton de Marechal verworven had. Met dezen persoon toch was ik nu in het bijzonder bekend, en van hem kan ik te geruster spreken: 1°. omdat hij slechts sergeant was — men kan immers van de kleintjes meer zeggen dan van de grooten? — en 2°. dewijl hij het land der levenden reeds lang verlaten heeft, en dus, over zijne levensgeschiedenis, die zoo zeldzaam van personen van zijn stand gegeven wordt, lief noch leed gevoelen zal.

Anton Hubair was de zoon van een Franschen emigrant, die, de herhaalde geweldenarijen der toemeloze revolutiemannen moede, een ander Vaderland in het onze gezocht had, en, aan de strenge nasporingen van *Dumouriez* ontsnapt zijnde, zich met eene Hollandsche vrouw in den echt had begeven, aan welke omstandigheid onze held zijn aanzijn moest dank wijten. De zorg des vaders putte zich uit om den jongeling een handwerk te doen aanleeren, doch alle pogingen en aanbiedingen, die men daartoe, op verschillende wijzen en bij herhaling deed, stuitten af op den onverzettelijken tegenzin, dien hij voor ieder beroep aan den dag legde. De opleiding voor eenige wetenschappelijke of administrative betrekking zou hun, indien zij ook al niet voor nog twee andere kinderen te zorgen hadden, te kostbaar worden; dewijl zij slechts, door vlijt en oppassendheid, een burgerlijk bestaan hadden; maar werd evenwel hier ook geheel en al overbodig, omdat *Anton* er insgelijks niets van wilde hooren. Zoo naakte het achttiende jaar des knaaps, en werd hij voor de loting ingeschreven. « *O Anton!* » zeide de vader, « eerdaags zult gij voor de militaire dienst moeten loten. Ons hart bloedt bij de gedachte, u als soldaat te zien ver trekken. Bid met ons, dat de Hemel u een hoog nommer beschikke! » —

« 'k Wou nog liever ! Bidden ? wel laat ik soldaat worden. De Koning moet krijgslieden hebben , en waarom ben ik beter dan een ander ? » —

Weldra was de bepaalde dag daar , dien de ouders met angst , de zoon met onverschilligheid , zagen aanbreken. Hij trok een dienstpligtig nummer , en wierp het de schreijende ouders voor de voeten. Deze zochten hem te troosten met zijne eigene , vroeger geuite woorden ; maar ontvingen slechts tot antwoord :

« Het is een ellendige wet , die iemand dwingt de wapenen te dragen. Heeft de Koning soldaten noodig , dat Z. M. die dan zelve bezoldige en aanwerve ; maar ik *zal* dienen. »

Spoedig bij eene der afdeelingen ingelijfd , barstte hij in gramschap uit :

« Zie je wel , de heertjes moeten bij de jagers , grenadiers of kavallerie zijn , en ons burgerjongens stoppen ze bij de afdeeling. 't Is om duivels te worden ! »

Niet lang echter duurde deze schijnbare vernedering ; want weldra werd onze vriend bij het korps jagers overgeplaatst. Nu , zou men zeggen , moest hij ten minste te vreden zijn ; maar neen. Thans was het :

« Kijk ! zoo doen ze nu ; pas is men met de jongens van de compagnie en met de dienst bij het bataillon bekend , of ze schoppen je naar een ander korps , en geven je quasi eene mooie montering , om in de residentie dag en nacht te staan blaauwbekken , en voor ieder Prinsje of Prinsesje in het geweer te komen ! 't Is om donders te worden ! »

De Belgische onlusten hadden inmiddels de miliciens een vrij langen diensttijd opgelegd , waarover onze jager niet weinig ontevreden was.

« Waarom , » zeide hij , « geene nieuwe soldaten aange-
worven , en de oude laten loopen ? Wat kan ik het helpen , dat de Koning eenig volk verliest ? Men moet maar *toujours* dienst doen , en aan bevordering wordt niet gedacht. 't Is om zelf oproerig te worden ! »

« *Hubair !* » dus boodschapte hem niet lang daarna een onder-adjudant ; « wij gaan naar Noord-Brabant. Wij zullen de Belgen een lesje geven , en jij wordt morgen korporaal ! » —

« Naar Noord-Brabant! om ons dood te laten schieten om eens ander mans zaak? En dan korporaal; om als knecht van de soldaten en boodschaplooper van de onder-officieren, met de vuilste baantjes belast te worden. 't Is ongehoord! » —

De nieuwe korporaal marcheerde ondertusschen al knorrende Noord-Brabant binnen, en had nog menige wederwaardigheid te bestrijden, en verongelijking te veroordeelen. Hij liep altijd in het meeste stof, hem werd telkens de onaangenaamste post aangewezen, van hem vorderde men steeds meerdere dienst dan van andere korporaals, hij kreeg immer het slechtste kwartier, het zwaarste geweer, de ongelijkste ransel, het grofste linnengoed, de naauwste schoenen en het graauwste ledergoed. Het schoonste weder, de vrolijkste stemming zijner kameraden, waren niet in staat zijn humeur een schijn van opgeruimdheid te geven. Zong de troep onderweg, dan was het :

« Is dat een geblaer? houd je snater! 't Is om doof te worden! » Zweeg men stil, dan knorde hij :

« Doe je mond dan open, uilskuikens! 't Is zoo om een zieketrooster te worden! » Werd de marsch snel en met weinig tusschenpoozen voortgezet, dan bromde hij :

« Ze denken dat wij van hout en steen zijn, en laten ons als ezels voortstompelen, terwijl ze zelve met hun podex op het paard zitten. 't Is een str...boel! » Nam men nu en dan, hetzij omdat men eene korte marsch had, hetzij dewijl het warm was, rust, dan heette het :

« Ze schijnen te denken, dat we marsepijnen mannetjes zijn! Is dat een eeuwig gerust? 't Is om lam te worden! »

Intusschen nam de tiendaagsche veldtocht een begin en ook een einde; er ontwikkelde zich in onzen eskouade-kommandant een talent, hetwelk algemeen voor dapperheid gehouden werd, maar eigenlijk niets anders was, dan een uitvloeisel van den wrevel zijns geestes, die het hem onmogelijk maakte, zoo min om voor eenig gevaar terug te deinzen, als dit vrijwillig in den mond te loopen. Hij had echter, zoo veel als dit voor een militair van zijnen rang mogelijk is, onze zaak, deels door zijne eigene kracht, deels door zijn voorbeeld, eene betrekkelijk niet geringe dienst bewezen, zoodat men er

op bedacht was, den onverbiddelijken knorrepot eene schitterende belooning te schenken. Niet lang was men in het kantonnement van Noord-Brabant terug gekeerd, of men kwam hem berigten, dat het Z. M. behaagd had, den korporaal *Hubair*, die inmiddels bij een vrijkorps, al wederom zeer tegen zijn zin, was overgeplaatst, tot ridder der militaire Willemsorde te benoemen, alsmede dat de kommandant van het korps hem tot den rang van sergeant verheven had. Deze dubbele promotie, die men in staat zou achten, om het koolste gemoed van den ongevoeligsten lakoniek in vuur te zetten, was echter niet in staat de zure plooi van het aangezicht des wrevelen soldaats te verdrijven. Zonder eenige ontroering, zonder de minste dankbaarheid, noch voor den gever, noch voor den overbrenger der gelukkige tijding, aanvaardt hij beide onderscheidingen; terwijl een hevige strijd in zijn binnenste scheen te woeden, om óf stil te zwijgen, óf zijne aanmerkingen op het gebeurde aan den dag te leggen. Deze laatste neiging echter de bovenhand behoudende, fronste hij zijne wenkbrauwen, opende de lippen van den door gestadige onvergenoegdheid scheef getrokken mond, en liet de volgende dankrede hooren:

« Heb ik het niet gedacht? Zoo doen ze nu: in plaats van iemand eerst sergeant en dan ridder te maken, doen ze het juist omgekeerd, om daardoor aan den minderen man dagelijks eenige stuivers ridder-soldij minder uit te betalen. Daarenboven is er zeker geen voornaam heertje te vinden, dien zij het kruis konden toeleggen; anders zou *ik* het niet gekregen hebben. 't Is een vervloekte knoeiboel!» —

« Maar, *Hubair*! jij hebt het toch als korporaal verdiend, en waarom zou men u dan als sergeant decoreren? Gij staat hierin met alle anderen gelijk; terwijl gij zeer onbillijk zijt, u de gunsten uwer superieuren zoo onwaardig te betoonen.» —

« Wat gunsten! wat superieuren! Het zijn geen gunsten uit hun eigen borst opgeweld, maar waartoe zij van hooger hand den last ontvangen, en het vervolgens meestal aan het toeval overlaten, op wien zij deze zullen toepassen. Spreek mij niet van gunsten en nog minder van superieuren!» —

« Maar indien het nu ook al waar ware , dat onze superieuren tot uitdeeling der ridderorden en andere belooningen gelast werden , dan toch is het onze beminde Vorst , die , hen daartoe in staat stelt , en de dapperen beloonen wil. » —

« Onze Vorst ? Die *moet* ridderorden uitdeelen , al ware hij ook van de lafhartigheid der gansche armee overtuigd , alleen om daardoor én moed én lust én goeden wil én standvastigheid der tegenwoordige en volgende krijgers op te wekken. En gesteld eens , deze gunst vloeiده voort uit het innig bewustzijn des Vorsten , dat er *ware verdiensten* waren te beloonen : wie zal hem uit de minderen de uitverkorenen aanwijzen ? Denk jij , dat de Koning zegt : « Ah ! daar heb je die dappere korporaal *Hubair* ; dien moet ik tot ridder maken ! » Neen , mannetje , dat gaat net alsof men eene lange , specifieke rekening overziet. Men leest den eersten regel , en dan , tut , tut , tut , — tut , tut , tut , tot aan den ondersten ; als wanneer men het totaal beziet , en komt dit met de raming uit : fiat executie ! Nu kun je toch gemakkelijk begrijpen , dat er boven en onder wel een bekende zal staan , en dat ik , met honderd anderen , onder de tut , tut , tut , behoord zal hebben. Spreek mij niet van belooning. 't Is louter geluk ! » —

« Maar dat gij sergeant geworden zijt , hangt toch van onzen kommandant af , die u persoonlijk kent , en die door geene anderen , omtrent u , behoeft ingelicht te worden. Dat deze u nu tot sergeant bevorderd heeft , getuigt van zijne belangstelling in uw persoon , en verdient zeker uwe erken-
tenis. » —

» Wat belangstelling ! wat erkenenis ! Ware ik geen ridder geworden , dan was ik ook korporaal gebleven ; en ware onze kommandant niet met het kruis versierd , dan zou ik geen sergeant zijn geworden. Het bloed kruipt , waar het niet gaan kan ! » —

Dit gesprek , gevoerd tusschen onzen nieuwen ridder en een zijner kameraden , had plaats in de gelagkamer van eene kleine herberg , wier eigenaar zich van den exkorporaal menig hard woord moest getroosten.

« Is dat beroerde flaauwe jenever ? Zet toch een raam

open; het is hier om te stikken. Doe die deur toe; men zou hier van den togt vergaan; enz., enz.,” waren de eenigste toespraken, die hij, onder het uitblazen van dikke rookwolken, waaraan hij, na ze uit eene korte Duitsche pijp opgeslurkt te hebben, door eene kleine opening in den linkermondhoek, een doortogt verschaft, den goedhartigen hospes toegraauwde.

De koddigste snakerijen, de grappigste histories, de belachelijkste voorvallen waren nimmer in staat de ontevredene uitdrukking van zijn gelaat in een gunstiger plooi te brengen. Er was niemand, die zich beroemen kon, hem ooit te hebben zien lagchen, hooren fluiten, zingen of neuriën. Alléén meende een korporaal van zijn korps éénmaal eens een glimlach om zijn mond te hebben zien zweven, toen hij een oud, aan den drank verslaafd schoolmeester, in den hevigesten toorn zag ontsteken, omdat een grijze huismusch, die, onder andere vrijheden, ook deze verworven had, dat zij ongestoord door de kamer mogt vliegen, een zegeltje van een en twintig centen tot een commodité bezigde, en het alzoo tot het schrijven van een rekwestje ongeschikt maakte, tot welks opstelling de vertoornde pedagoog op het oogenblik dacht over te gaan.

Noch groote wapenschouwingen, noch militaire uitspanningen, noch het gezigt van een dapperen Generaal, zelfs niet van den anders zoo beminden Veldmaarschalk, waren in staat een vonkje geestdrift in zijn ijskouden boezem te ontsteken. Streng in het vervullen zijner eigene pligten, mogt niemand zijner onderhoorigen ooit op zijne toegevendheid rekenen, en wee hem! die zich zijne ongenade op den hals had gehaald. Het was opmerkelijk hoe hij van iedere gebeurtenis de kwade zijde opsomde, en dat er nooit een maatregel genomen werd, waarin hij betrokken was, waarop hij niet altijd de eene of andere aanmerking had. Begon het tegen het uur der exercitie, of van het schieten naar den schijf, te regenen, en men had geen tijd of last, deze bezigheden af te kommanderen, dan was het:

« De soldaat wordt maar gebruikt als een hond; — weêr of geen weêr, hij moet er maar uit. 't Is een hondenboel »

Zag men , uithoofde der slechte weêrsgesteldheid , van de voorgenomene oefeningen af , en werden deze des morgens , bij trommelslag of trompetgeschal , opgezegd , dan bromde hij :

« De officieren hebben zeker gisteren avond weêr een slemp-partij gehad , en liggen vast nog met hun dit of dat te bed ; dan kan de soldaat ook t'huis blijven. Die weêrgasche willekeur ! 't Is om rebèls te worden ! »

Bleef het korps , gedurende eenen geruimen tijd , hetzelfde kantonnement bezetten , dan bromde hij dag op dag :

« Een ander verwisselt nog eens van standplaats ; maar ons laat men maar in de oude kwartieren verschimmelen. Het is of men ons vergeten heeft. Ik zou liever veteranen van ons maken. 't Is toch eene ellendige prullenwinkel ! »

Volgden de kantonnements-veranderingen elkander sneller op , dan barstte hij insgelijks in verwenschingen van allerlei aard uit :

« Pas is men in zijn nieuw kwartier eenigzins op zijn gemak , en met de menschen bekend , of ze dringen iemand weêr uit de plaats , en laten ze als gekken heen en weêr marcheren. Waartoe dat onophoudelijk verwisselen van plaats ? Omdat ze anders niets te doen hebben. 't Is me een zoodje ! »

Eindelijk knaagde de worm der vergankelijkheid aan zijn , door gestadige ontevredenheid , reeds vermagerd zamenstel , en hij werd gedwongen , zich in den schoot der geneeskunde te werpen. Met den grootsten weêrzin gaf hij zich aan een genceeskundig onderzoek over , en , wel verre van aan de hem toegediende middelen eenig vertrouwen te schenken , voegde hij den genceesheer toe :

« Wat zullen mij jou potjes en fleschjes helpen ? Denk jij mijne kwaal met jou barbaarsche woorden en zoutbittere dranken te zullen verschrikken ? Ik zal ze opslurpen ; — maar 't is al den duivel kwakzalverij ! »

De ziekte , wier verwoestende kracht de lever ten zetel verkozen had , maakte intusschen ongehoorde vorderingen , en bragt hem weldra aan den rand des grafs : waarin hij , na iederen geestelijken bijstand afgewezen , en alle omstanders om hunne slechte oppassing berispt te hebben , al morrende nederdaalde , toen zijn geboortedag zich nog voor de zeven-en-twintigste maal moest herhalen.

Zoo stierf dan de man , die nimmer tevredenheid , geluk , vriendschap of andere aangename aandoening gekend had , maar steeds aan iedere omstandigheid dezes levens eene donkere tint gaf. Zoo leven er nog velen , die , doof voor de stem eener belangellooze vriendschap , en ongevoelig voor de weldaden , waarin schier weinigen hem overtroffen , in knagende ontevredenheid daarhenen sluipen , waaraan slechts de laatste polsslag huns levens , of het verlies hunner zwarte denkkraft een einde kan maken.

VIII.

HET TESTAMENT VAN EEN OUD SOLDAAT.

Oui , le temps a cessé de mesurer mes heures.
 Messagers rayonnans des célestes demeures ,
 Dans quels palais nouveaux allez-vous me ravir?
 Déjà , déjà je nage en des flots de lumière ;
 L'espace devant moi s'agrandit , et la terre
 Sous mes pieds semble fuir !

De Lamartine.

Bij Caramelli — het is eene moeilijke taak , indien men ten minste bijzonder wil zijn , om een verhaal , roman , geschiedenis of beschrijving te beginnen. Er is door de duizenden van schrijvers reeds zoo dikwijls jagt op nieuwigheden gemaakt , dat men het zich als een geluk moet toerekenen , een geheel nieuwen inval gekregen te hebben. Er zijn er , die zoo maar met de deur in het huis vallen , en b. v. : met een gesprek of alleenspraak beginnen ; anderen zeggen ter inleiding , hoe laat het was : als « reeds had de klok , » of « nog had de klok geen , » — deze nemen den tijd van

den dag te baat en zeggen : « de morgen rees , » of « de avond viel » , « het was nacht » ; gene behelpen zich wederom met een natuurverschijnsel te schilderen , en spreken : « van de achter de kimmen dalende zon » , « de bleeke maan » , « nachtfloers » , « blinkende dauw » , « plassende regen » , « huilende wind » , « ratelende donder » , « flitsende bliksemschichten » , « snerpande sneeuwjagten » , « kletterende hagelsteen » enz. Sommigen zijn er , die de gewoonte hebben , om met de schildering van een hartstogt te beginnen , en laten zich zelve wegslepen door eene aandoening , die zij hun held te laste leggen. Anderen weêr beschrijven een stil huisselijk tafereel ; waartoe ze dan te gemakkelijker geraken , indien zij slechts eene tegenstelling van hunne eigen huishouding afschetsen.

Voegt men hier nu nog bij , dat het beschrijven der jaargetijden , de weêrsgesteldheid , de aanwijzing van bijzondere gebeurtenissen of feestdagen reeds door honderden afgezaagd is , dan zal men met mij instemmen , dat het bijkans ondoenlijk is iets nieuws in dit genre te leveren. Intusschen daag ik de meest belezenen uit , iets te kunnen aanmerken op de nieuwhed van het begin van dit verhaal. Nieuwigheden echter zijn altijd niet mooi , maar dat zij zoo , als het maar nieuw is — bij Caramelli zag ik eens een plaat hangen , (men moet weten , dat deze man een kunstplaatverkooper te Utrecht is) , voorstellende het opmaken van een testament. Dáár zaten , in een sierlijk gemeubeleerd vertrek , de testateur en testatrice , beide in het zwart uitgedoscht , en , met diepen ernst op het gelaat , aan den notaris hunnen uitersten wil opgevende , welken deze van woord tot woord op het gezegd en netjes gelinieerd papier overbragt ; terwijl tot waarborg der erfgenamen , dat het testament echt en onvervalscht was , eenige getuigen tegenwoordig waren , die verklaren moesten , dat het , door den notaris geschrevene , den uitersten wil behelsde van N. en N. , ten wier behoefte zij wel zoo goed hadden willen zijn , zich tot deze kleine dienst te leenen. Het was een indrukwekkend gezicht , hoe de achtbare grijsaard nog , met kleingeestige juistheid , de bevelen uitvaardigde , die eerst ná zijnen dood zouden uitgevoerd worden , en met hoeveel

naauwkeurigheid hij voor ieder erfgenaam het bescheiden deel bestemde; waarbij hij iedere aanleiding zorgvuldig vermeed, waardoor de achtergeblevenen in eenige onaangenaamheid zouden kunnen gewikkeld worden; waarin zij echter, getuigen de honderden twisten en krakeelpartijen van erfgenamen onderling! dikwijls eene jammerlijke misrekening maken.

Gehcel anders was het met mijn testateur gesteld. Deze bezigde noch notaris, noch getuigen, noch gezegeld papier, maar slechts de blanke bladen van een verouderden almanak, waarop hij, met potlood, zijn laatsten wil schreef, en tevens den persoon benoemde, dien hij met de uitvoering daarvan belastte. — Het document behelsde, zoo als de lezer zien zal, tevens eene korte levensbeschrijving van den erflater, en het was daarenboven rijk aan opmerkingen. Hoe-wel ik, bij de beschouwing van het origineele stuk, wel eenige en de meeste zinsneden verkort heb, zoo ben ik echter niet in staat het geheel juist terug te geven, maar zal de aanvulling van het gebrekkige aan mijn geheugen moeten overlaten.

TESTAMENT VAN J. H. B'.

« Men zegt, dat ik een soldatenkind ben. Mijn vader heb ik nooit gekend, evenmin als mijne moeder dien kon aanwijzen. Toen ik tien jaren oud was, kende ik al de soldaten der kompagnie, maar mijne moeder niet meer, die mij, drie jaren vroeger, aan het medelijden harer vroegere aanbidders had overgelaten, en heimelijk vertrokken was. Ik had het dus aan mijne diepe onderwerping, aan de luimen en grillen mijner gebieders, alsmede aan mijne kleine geestigheden te danken, dat men mij niet wegzond, maar zachtjes aan tot eenen stand voorbereidde, welks voortreffelijkheid ik evenmin roemen als ontkennen kan; omdat ik geen anderen ken, en dus iedere vergelijking mis.

Aan mijne opvoeding werd, zoo als men wel na kan gaan, niet veel zorg besteed. Ik leerde nogtans lezen en schrijven, en had dit bij menigen daglooners-zoon voor. Toen ik

vijftien jaren telde, kon ik de meest gewone stukken op de trommel uitvoeren, tot welker hantering men mij, niet zoo zeer om mijn muzikalen aanleg als wel om mijn leeftijd en kleine gestalte, provisioneel had opgeleid. Bovendien had ik mij de manieren der soldaten in het algemeen, maar die der tamboers in het bijzonder, zoodanig eigen gemaakt, dat ik aldra geen volzin meer voor den dag kon brengen, zonder dien met vloekwoorden aan elkander te koppelen. Vreemd aan de lessen van verstandige menschen — vreemd aan den vooruitgang en beschaving eener welgeordende maatschappij — onbekend met het hoogere vooruitzicht der godsdienst, en verstoken van den zoeten troost der ouderliefde — schetste ik mij het leven als een korten straftijd af, waaraan de dood voor goed een einde maakte. Noch de mannelijke leeftijd, noch de omgang met eenige weldenkenden hebben deze gedachte geheel in mij kunnen uitwischen, maar zijn slechts in staat geweest mij een flauw en verward denkbeeld te geven van eene toekomst ná dit leven. Thans verbeeld ik mij, dat de dood mij een anderen stand en woonplaats zal geven, waarbij ik, wiens eenige bevordering van tamboer tot soldaat geweest is, zou gelooven, dat ik hierbij stellig moet winnen, en ik ga den dood, dien velen een vijand noemen, gewillig als een vriend te ontmoet. Ik voel mijne krachten verminderen, de aarde geeft mijne beenen geene vaste rustplaats meer, en ik vind mij dus verplicht, eenige beschikkingen over mijne nalatenschap te maken; omdat het mij niet hetzelfde is, hoe daarmede geleefd wordt. « Een soldaat nalatenschap? » zal men vragen. Ja, zoowel als de rijkbezoldigde kans ziet om niets na te laten, zoowel kan de man, die vijf-en-twintig cents daags inkomen heeft, door zuinigheid, zich eenig vermogen verwerven. Ik ben dertig jaren soldaat geweest, — heb mij, gedurende de twintig laatste, van iedere onnoodige uitgave onthouden, mij iedere buitengewone genieting ontzegd, menige ontbering getroost, en ben hierdoor, onder mijne kameraden, een rijk man geworden. Ik heb thans, behalve het te goed op mijn kleedingboekje, over honderd gulden te beschikken, en beveel dat hiervan, ingevolge dit testament, gebruik zal gemaakt wor-

den. Tot uitvoerder van mijnen laatsten wil benoem ik den Sergeant-majoor onzer kompagnie, en leg hem daarvoor toe vijf gulden en zestig cents, zijnde het juiste bedrag der gelden, die hij mij, bij het gaan met en keeren van verlof door den neus had kunnen boren, maar waaromtrent hij jegens mij, misschien uit vrees, dat mijne bekende zuinigheid hem tegenstand zoude bieden, van den gewonen regel afgeweken is. De fourier geniet hiervan zijne gewone percenten.

Het te goed op mijn kleedingboekje vermaak ik aan 's Rijks-schatkist; omdat deze de eenige is, die dit aandeel zonder leges kan aanvaarden.

Aan den barbier der kompagnie vermaak ik twee gulden, onder voorwaarde, dat hij hiervoor een scheermes koopt, dat alleen het haar, en niet de huid, wegneemt.

Aan *Mie*, de waschvrouw, legateer ik een rijksdaalder; omdat zij mijn linnen steeds in het eerste zeepsop gewaschen heeft. Sappeur *R.* geef ik vijf gulden; omdat hij mij altijd zoo veel gastvrijheid bewezen heeft, en aan *Hans*, zijne vrouw, eene gelijke som. Zij zal wel weten waarom.

Aan den luitenant *A.*.... vermaak ik tien gulden, om daarmede het kleinnood te bevrijden, dat ik voor hem in den Bosch naar de gevangenis gebragt heb, en hetwelk hij toen zeide dat hem zoo dierbaar was.

Aan den korporaal *D.* één gulden, zijnde het dubbel der som, die mij eens van hem gewerd, toen de geldzucht over mijne eerlijkheid zegevierde.

Aan *Griet*, de marketenster, twee gulden, voof iederen graad eene, die zij mij den borrel sterker liet, dan voor de andere soldaten.

Voorts zonder ik eene som af, om mijn dood in de Haarlemmer-courant bekend te maken; met mijn rang en stand er bij. De wereld ziet toch gaarne zeldzaamheden!

Mijn tabaksdoos vermaak ik aan den sergeant *P.*...., ten einde hij het gemis van dit voorwerp niet steeds tot een voorwendsel bezige, om van anderen tabak te leenen.

Ik vermaak dertig gulden aan de dochter van den tolgaarder *W.* te *V.*....., omdat ik haar beloofd heb te trouwen; maar trouweloos genoeg geweest ben, om hare zwak-

heid met ondank te beloonen. Hare moeder krijgt vier gulden, om daarvoor een onlangs uitgekomen werkje te koopen, getiteld: *Zorg der ouders voor het behoud der goede zeden van hunne kinderen.*

Onzen bataillons-kommandant vermaak ik mijn zakhorologie, ten einde hij niet steeds vloeke, dat hij te laat of wij te vroeg op de exercitie komen.

Uit het overige geld kope men mij eene kist, die digt is en geschaafd.

Wat er dan nog overschiet verdeele men onder de tamboers en zes fuseliers, die, bij mijne uitvaart, trommelen en schieten, opdat het, behalve de kompagnie, nog meer menschen weten, dat er een soldaat begraven wordt!» —

Alhoewel niet tot het korps van dezen zonderlingen erflater behorende, is het mij echter, bij gelegenheid, dat ik dit testament zag, verzekerd, dat zijne begeerte getrouwelijk nagekomen is, en de legaten door het meerendeel der eigenaars aanvaard zijn; alhoewel sommigen, ja de meesten, liever gewenscht hadden, niet in eene dusdanige beschikking te zijn voorgekomen; dewijl het geringe geldelijke voordeel, door de daarbij gevoegde motieven, veel van zijne waarde verloor, en hun het onwedersprekelijkst bewijs opleverde, dat geen geluk toch onvermengd genoten wordt.

IX.

DE VIJAND! DE VIJAND!

Frisch auf, mein Volk! Die Flammenseichen rauchen,
 Hell aus dem Norden bricht der Freyheit Licht.
 Du sollst den Stahl in Feindes Herzen tauchen;
 Frisch auf, mein Volk! — Die Flammenzeichen rauchen,
 Die Saat ist reif; ihr Schnitter, zaudert nicht!
 Das höchste Heil, das letzte, liegt im Schwerte!

Theod. Körner.

Wat stoft gij, Grieken! op uwen *Tyrastides*, wiens onbegrensde vaderlandsliefde geen offer te zwaar, geen gevaar te groot telde, om den dapperen verdediger der Thermopylen van de aankomst zijner geduchte vijanden te verwittigen, wier doel het was om, geleid door den ellendigen verrader *Ephialtes*, in den vroegen morgen, na een heimelijken overtocht over de Oeta, den veel minder sterken vijand onverhoeds aan te vallen! Wat boogt gij op uwen *Leonidas*, wiens onovertroffen heldenaard, wars van de raadgevingen dergenen, die hem tot een voorzigtigen terugtocht zochten over te halen, het rassche plan ontwierp, den magtigen *Xerxes* in zijn eigen legerstede te overvallen, en zijner spitsbroeders aanbeval om, alvorens zich in den slag te begeven, hunne krachten zoodanig door spijs en drank te versterken, alsof zij morgen in de Elyzesche velden het middagmaal zouden moeten houden! Groot was hun daad, edel hun gedrag; onnavolgbaar echter moogt gij ze niet noemen; want hun voorbeeld, schoon meer dan twee duizend jaren later, heeft getrouwe navolgers gevonden in den heldenstam der dappere Batavieren; — en schoon ook al geen verheven vers van *Homerus*, geen kernachtige toon van *Hesiodus* u bezingt, heldhaftige *Turrel* en *Heerenark*! (1) mijne pen vermeldde uwe

(1) Verdichte namen.

grootsche daden, en brenge den naneef eene gebeurtenis over, even streelend voor het gevoel als onschatbaar voor den roem van den beminden geboortegrond.

I. DE PUNCH-PARTIJ.

« Wij moesten van avond eens een ferm glas punch drinken, om ons een weinig tegen de koude der veldontdekking van den aanstaanden nacht te sterken, die mij, dezen morgen, extra rhumatiek gemaakt heeft, » zeide een der officieren van het kantonnement te Groot-Zundert, toen hij, in zijne handen wrijvende, de societeits-kamer binnentrad, waar reeds een aanzienlijk gezelschap zijner wapenbroeders verzameld was. « Ik heb daarenboven, in mijn middagslaapje, gedroomd, dat de Belgen ons willen overvallen; welk denkbeeld alléén reeds in staat is ons een vrolijken avond te verschaffen; want, als de voorvechters van een eeuwigdurenden vrede toch eens hunne kalme gemoedsgesteldheid moeten verliezen, en het plan hebben, om ons eene voorstelling van het werkdadige leven eens soldaats te geven, dan heb ik liever, dat de kloppartij nu plaats heeft, dan aanstaanden zomer, als wanneer ik bij tante *Truitje* te Middelburg moet gaan logeren, welke eerbare achtenveertiger mij niet gaarne vroeger ontvangt, en die ik, om zeer suffisante redenen, niet gaarne later bezoek.

« Allons donc! wie drinkt er meé? »

Eenparig: « ik, ik, allemaal. »

Na eene korte deliberatie, waarbij ieder zijn bijzonderen smaak liet gelden, werd er besloten, dat men *punch brûlé* zou drinken, tot welker bereiding men weldra een fijn luitenantje uitkoos, dat zich, in het bereiden van alle vloei-bare en vaste geregten, een grooteren naam verworven had, dan in het beploegen van het Mars-veld. En vermits ik het een schrijver tot plicht reken, om daar, waar zich de gelegenheid aanbiedt, de kennis zijner lezers te vermeerde-

ren, en hen voor gevaarlijke klippen te waarschuwen, zoo zal ik hen niet alléén met de zamenstelling van dezen drank bekend maken, maar tevens de voorzorgen opgeven, die men moet in acht nemen, wanneer men dit geurig nat *in een logement* wenschte te bereiden:

1°. Vraagt men van de kasteleinesse drie flesschen rum, welke men ongeopend laat binnen brengen, opdat de weg van den kelder naar de gelagkamer geen getuige zij van de snoodste vochtvervalsching.

2°. Verzoekt men om vier pond witte suiker van een melisbrood. Te huis is drie pond genoeg; doch vier pond gevraagd staat gelijk met drie pond gegeven, in de arithmetische handboeken der herbergiers in tijd van oorlog.

3°. Twaalf Malaga citroenen.

Thans giet men den rum in eene witte, verglaasde kom, legt hierover eene half geopende tang, daarop den klomp suiker, welken men nu met den daaronder drijvenden rum bevochtigt en doorweekt, waarna men eindelijk rum en suiker met een lucifer doet ontvlammen, hetwelk moet voortgezet worden, tot dat het laatste stukje suiker, door den vuurgloed bezweken, in de ziedende rumzee is nedergestort. Vervolgens mengt men er het sap der citroenen bij, en dan zooveel water, als met den praedominerenden smaak der gezamenlijke eigenaars overeenkomt, tot welks beslissing men echter geen slurpjonker moet kiezen, die, in voorgewende naauwgezetheid, uwe legitieme portie merkelyk zoude besnoeijen. Wordt nu het lang verbeidde *fiat* over de droogmaking der spiritueuse zee uitgesproken, dan toeve men niet, men gedrage zich naar den raad van *Schiller*:

Eh' es verduftet
Schöpfet es schnell!
Nur, wenn er glühet,
Labet der Quell.

De drank had intusschen al wederom zijne gewone werking niet verzaakt, en de machinerie van het menschelyk zamenstel zoodanig opgewonden, dat men eerder zoude gedacht hebben, een feest binnen de muren van Amstel of Rottestad te

zien, dan in de nabijheid onzer, onlangs nog zoo zeer vernederde, vijanden; eerder de bruischende geestdrift van een aantal slagvaardige helden, dan de vreedzame reizigers naar eene alledaagsche veldontdekking.

« O, kwamen nu de Belgen ons eens den strijdhandschoen voor de voeten werpen! Wat zoude ik hen treffen! Hoe zou het bloed onzer afvallige broeders den degen verwen, die men slechts aan mijne stervende vuist zoude kunnen ontwringen. Het vaderland heeft het oog op ons gevestigd. Daaraan moeten wij bloed en leven wijden. Hoerah! hoezee! vivat! Kom hier, zoo ge durft, ik boor u het staal in de borst, of sterf door tiendubbele overmagt!» Ziet daar de uitboezeming van een der gasten, die, pas van het depôt gekomen, den oorlog nog van eene theoretische zijde beschouwde, en in zijn ongewonen ijver zooverre ging, dat hij, zijne kameraden voor de Belgen aanziende, een moed ontwikkelde, die de schoonste vruchten had kunnen dragen, wanneer hij door een edeler prikkel was voortgebragt; doch thans, zijn gloed ontvangen hebbende uit de verhittende punch-bron, als het gedrochtelijke uitvloeisel moest beschouwd worden eener valsche zelfbeheersching. « Wel drommels!» zeide een ander, « als wij nu toch eens tot een aanval gekommandeerd werden, wat zouden wij vreemd staan te kijken en, het gebruik onzer koele beradenheid missende, den dunk beschamen, die men van onzen moed heeft opgevat! Allons, kameraden! niet meer drinken; wij zijn op de voorposten, dat wij nuchteren, en derhalve kloekmoedig zijn!»

« Wat, nuchteren!» sprak een derde, « de heldengeest verloochent zich nimmer, en borrelt, onder den stevigsten roes, even wakker weêr op. Nog één maakseltje! Ik wil eene conditie instellen. Buons jusqu'a demain, zegt de kastelein uit le Comte Ory. Buons jusqu'a demain!»

Een vierde: « Wat zoudt gijlieden wel doen, wanneer wij eens onverhoeds overvallen werden, wanneer de arglistigheid des vijands onze achtzaamheid eens verschalkte — zeg, wat zoudt gijlieden wel doen?»

« Wel, precies, wat de kolonel ons gelastte; voor-

waarts; best, voorwaarts; — retirereren; goed, retirereren! — Ça, vive de sheune libertait, vive le colonel!»

«Weet je wel, dat dit een geliefkoosd lied der Belgen is, en nimmer hier toepasselijk kan zijn?»

«Toepasselijk, of niet toepasselijk, vive le colonel!»

Deze en meer dergelijke redeneringen, waarin nu eens ware moed, dan weér ijdele blufferij, maar meestal onnadenkende onbezorgdheid werd botgevierd, duurden tot twee uren in den nacht voort, als wanneer het signaal van appel aan de opgewonden gemoedsstemming eene meer bedaarde rigting gaf, en, als door een tooverslag, de vrolijke gasten aan hun plicht herinnerde, die nu, als altijd, wederom daarin bestond, dat zij, op het breede marktveld, hetwelk thans voor sommigen eene ronde, draaijende schijf werd, het overoud woord: *alles richtig*, van de terugkeerende veldontdekking te vernemen. Nimmer nog was hun de tijd zoo lang gevallen, en nimmer verlangden zij meer zich op hunne legersteden neder te vlijen, waarvan zij thans alléén herstelling en verkwikking te wachten hadden. Met gretigheid snelden ze derhalve, na afloop dier nachtelijke uitspanning, derwaarts, sluimerden spoedig in; maar dachten er weinig aan, ofschoon in den droom van donderende kanonnen en blinkende wapens omgeven, dat hun straks uitgebazuinde moed weldra eene strenge proef zoude ondergaan, en dat de teemige morgendeun van den oppasser: «Luitenant! het is negen uren,» door het luid geroep van: «de vijand! de vijand!» zou overschreeuwd worden.

II. DE ALARM.

Van de stelling uitgaande, dat een in de hoogte geplaatst persoon, gewoonlijk verder zien kan, dan iemand die slechts den beganen grond tot kijkpunt heeft, had men, immers op de voorposten, een schildwacht op den toren geplaatst, wiens veelvermogene blik, boven muren, da-

ken en boomen verheven, alle bewegingen op het vijandelijk territoir bespiedde, en van iedere buitengewone handeling, die voor zijn gezigt toegankelijk was, zijnen onderburen kennis gaf.

Deze gewigtige post was in den morgen, die op het straks beschreven feest volgde, opgedragen aan den waardigen *Tur-rel*, voormalig student, voormalig notaris-klerk, voormalig commies, laatstelijk lanterfanter, en thans kurassier bij de kavallerie te velde. Wel verre van, in somber gepeins over het veranderlijke en wisselvallige der menschelijke lotsbestemming, zich van zijne pligtmatige waakzaamheid te laten aftrekken, en, in het volle bewustzijn van het groot gewigt zijner *hooge* bestemming, scheen zijn oog den nevel van den aanbrekenden morgen te willen doordringen, en zag hij met stijgend ongeduld den steeds helderder wordenden dageraad naderen. Dáár ziet hij reeds de daken der huizen van het dorp; vervolgens die van afgelegen boerenwoningen; naderhand het blinkend geweer der uiterste wachtpost, en eindelijk het vijandelijk terrein. Alles rustig, als gisteren, als eergisteren, als altijd? Wendt zijn blik, na de ruimte doorschouwd te hebben, zich weder af, zonder eenige ontdekking? Neen; hij tuurt en staart, knipoogt, kijkt door zijn vuist, wrijft zich de oogen uit, kijkt andermaal, nu met een dan met beide oogen. Vervolgens zegt hij bij zich zelve: «Ja, neen, toch ja, wat is dat? Zie ik wel?» Een hevige strijd schijnt in zijn binnenste te woeden; hij wordt beurtelings bleek en rood, koud en warm, en voelt zijn hart, onder het ijzeren harnas, hevig kloppen. Besluiteloosheid schijnt hem te overmeesteren; hij wikt en weegt, wil naar beneden klimmen en klautert weder naar boven, scherpt nogmaals zijnen verslindenden blik, en ziet zich in zijne meening bevestigd. Ja, het is maar al te waar: eene vijandelijke kolonne nadert onze grenzen, ja is deze welligt reeds overgetrokken en zal straks den hevigsten slag leveren! Vluchtig denkt hij zijn verheven standpunt na; — nimmer nog was het lot van zoovele personen in zijne handen, die hij, met één woord, tot de krachtigste zelfverdediging kan opwekken, en, door stil te zwijgen, tot de rampzaligste slagtoffers der gluispende aan-

vallen konde maken; terwijl hij zelf zich aan alle gevaar, zelfs om mede te vechten, zou kunnen onttrekken.

De dienst echter, die hij thans aan het vaderland, aan den natuurgenoot, aan zijne kameraden, aan de geen kwaad vermoedende en in diepe rust gedompelde krijgsmakkers, aan zijne superieuren kon bewijzen, zegevierde over iedere aanvechting van den boozen geest, en deed hem, met nooit gehoorde verheffing van stem, naar beneden roepen: «de vijand! de vijand!» Deze uitroep, hoe duidelijk ook tot het oor van ieder wakker zijnde ziel doorgedrongen, was hem echter nog niet genoeg; maar, met verzaking van het gevaar, waaraan hij zich, door zijn post te verlaten, bloot stelde, klom hij ijlings naar beneden, en, links en rechts door het dorp rondlopende, antwoordde hij op de herhaalde vragen van burger en soldaat niets anders, dan: «de vijand! de vijand!» totdat de verschrikkelijke mare eindelijk tot het oor van den dapperen kommandant *Heerenark* doordrong, die den verkondiger van dit nieuws onmiddellijk voor zich deed komen, maar niets van dezen konde vernemen, dan: «kom maar meê! kom maar meê! op den toren! op den toren!» — «Is de vijand op den toren?» — «Neen, kom maar meê! kom maar meê!» Thans stormt *Turrel* wederom ter deure uit, terwijl de kolonel, in een koddig negligé en gewapend met eenen monsterachtigen verrekijker, hem ijlings narent en aan den ingang van den toren inhaalt. «Wat wil je toch? Ben je gek, kerel? Spreek, wat is er te doen?» — «Kom maar meê, kolonel! Kom maar meê, naar boven!» Er was nu geen ander middel voor den kommandant, dan naar boven te klimmen; hoezeer hij ook vreesde zijne beenen eenen te zwaren last op te leggen, die dikwijls weêrspannig genoeg waren, om de bovenste helft des ligchaams op den gelijken grond te torschen. Intusschen gaf de nieuwsgierigheid hem bovenmatige krachten, en bereikte hij, na de ongelooflijkste inspanning, het punt, van waar *Turrel* hem den naderenden vijand onder het oog bragt. De lucht was intusschen wederom te zeer beneveld, om de voorwerpen in de verte juist te onderscheiden; doch het gelukte den kolonel, dank zij der voortreffelijkheid,

zuiverheid en vergrootkracht van zijn verrekijker! insgelijks eene kolonne kavallerie te onderscheiden, die in de rigting van West-Wezel, zijnde een Belgisch dorp, vlak op ons kantonnement aankwam, voorzien van alle voorzorgen, die de aannaderende vijand gewoon is te nemen. Een ongewoon gevoel, hetwelk tusschen moed en vrees, tusschen geestdrift en koele berekening, tusschen blijdschap en smart, tusschen vastberadenheid en besluiteloosheid, tusschen handelen en niet handelen, indobberde, deed hem den toren met eene langzaamheid, met eene traagheid, verlaten, die zoozeer in strijd scheen met het gewigtig oogenblik. Hij was reeds op den ondersten trap, toen hij nog weifelde, hoedanig zich te gedragen, doch waaromtrent hij, slechts ééne minuut later, tot een besluit zou moeten komen. — Niet zoodra heeft hij den toren verlaten, of hij loopt regelregt op de hoofdwacht aan en roept: « Hoornblazer, blaas alarm, blaas appèl! Sergeant, laat al de heeren officieren waarschuwen, dat zij onmiddelijk in de wapenen komen; blaas appèl, blaas appèl! Korporaal, zeg dat de majoor X, en de adjudant Q..... onmiddelijk bij mij komen; toe, hoornblazers, appèl, gewapend appèl, met pak en zak! »

Spoedig kwam nu de bezetting des bedreigden kantonnements op de been. De officieren schreeuwden om de oppassers, de kwartiermeester om de fouriers, de onder-adjudant om de sergeant-majours, de caissonrijder om de valiezen, de geliefden om een afscheidskus, en de inwoners om betaling. Hier ziet gij den kloeken held, met vastberadenheid, de gepaste orders geven; dáár merkt gij den snoever van gisteren op, die zich wel door een' korporaal zou willen laten kommanderen; ginds het bleke uitzigt van verregaande vrees; elders de onbezonnen minachting van het leven. Deze wijdt de korte oogenblikken, in stille overdenking aan de herinnering zijner betrekkingen; een ander huppelt, op de wicken der ligtzinnigheid, het gevaar blijmoedig tegen.

Nadat nu de soldaten en officieren present zijn, en er alleen nog maar de caisson met den kwartiermeester, de ambulante apotheek met den dokter, doch geenszins de mar-

kententsters, ontbreken, doet de kommandant de bezetting aantreden en behoorlijk appèl houden, waarop eenige lijdens aan kruidkoorts mankeerden, onder anderen een korporaal uit het geslachte Israëls. Naar dezen werd nog onmiddellijk onderzoek gedaan, hetwelk ten gevolge had, dat de dokter hem, uitgezonderd eene kleine alteratie, voor gezond verklaarde.

«Waarom kwaamt gij niet op het appèl?» voegde de kolonel hem toe.

«Wel, kolonel, asse mein harsens te zwak zijn, om toch te bakkeleije met de Belgen.»

«Jij hoeft met je hersens niet te vechten, maar kunt daartoe de handen gebruiken, en om je nu eens eene schoone gelegenheid te geven, ter betooning van uwe zoo dikwijls uitgekraamde heldhaftigheid, zal ik je een plaats in het eerste gelid aanwijzen; en de d..... haal je, als je niet goed meê schiet.»

«As ik zoo'n pijn over mijn hart heb, kolonel!»

«Daar zal de kruiddamp goed voor wezen. Allons, in het eerste gelid, als soldaat!»

«Nou kolonel, as ik snevel, het is op jou ziel!»

Onder deze woordenwisseling, was ook de laatste nasleep van het marschvaardig korps aangekomen; waarna het batalion het geweer schouderde, de officieren hunne degens trokken, en de kommandant de navolgende aanspraak hield, na alvorens de officieren eenen kring om zich te hebben doen formeren: «Mijne Heeren! eene vijandelijke kolonne schijnt onze rust te bedreigen en herwaarts op marsch te zijn. Er is geen tijd om veel te wikken en te wegen; er moet snel gehandeld worden. Ik onderwerp nogtans mijn plan aan uwlieders oordeel, zonder mij daarom echter eenige verplichting op te leggen. Mijns bedunkens moeten wij den vijand te gemoet trekken, ten einde hem iedere aanwinst op den vaderlandschen grond te betwisten. Wat is uwe meening?»

«Ik zou hier afwachten, wat het doel des vijands was, en ons op zijne komst voorbereiden.»

«En ik zou tot op Rijsbergen retireren; ten einde des noods op versterking te kunnen rekenen.»

« Mij dunkt, wij moesten om versterking zenden. »

« Het komt mij voor, dat wij ze maar eens ongewasschen moesten aanspreken. »

« Ik zou er ook kuit of haar van willen hebben. »

Ziedaar een fragment der overwegingen, waaraan de kolonel een einde maakte, door het *voorwaarts* uit te spreken, hetwelk hij op de volgende wijze deed:

« Soldaten! uwe trouw is reeds beproefd; — toont u nogmaals den goeden dunk waardig. Laten de Belgen zien, dat een jaar van rust onze leden nog niet verstramd heeft. Hoezee! lang leev' de Koning! Voorwaarts, gezwinde pas, marsch!!! —

Met de meeste behoedzaamheid werden thans de verschillende kommando's over de spits, voor- en achterwacht en zijpatrouilles aan de meest bekwame officieren en onderofficieren opgedragen, en nam de tros de rigting op West-Wezel; zonder dat de muziek de harten verlevendigde, waarin zoovele onderscheidene aandoeningen huisvestteden. De subordinatie echter, dat hevige magtwoord, welks tooverkracht over heidendom en beschaving, over onbuigzaamheid en onwil, over lafhartigheid en tegenstribbeling, zegeviert, gaf aan de uiterlijke bewegingen van den voortmarcherenden troep eene eenstemmigheid, die ons in het ongegronde denkbeeld zou brengen, dat slechts één wil, ééne neiging, één doel de wakkere schare bezielde.

III. DE VIJAND.

Men moet het zelf bij ondervinding hebben, om zich een denkbeeld te kunnen maken van de gewaarwording, die het gerucht eens naderenden vijands bij ons opwekt, wanneer men dien voor de eerste maal ontmoet. De aanblik der moordtuigen, die welligt straks onze borst zullen doorklieven; het wreede slagtingstoestel, dat reeds gretig naar offers uitziet; de geringe aanleiding om zoo dadelijk in eenen staat

van onverschrokkenheid te komen; de onmogelijkheid om zich aan het nakende gevaar te onttrekken, enz., enz., brengen, immers de meesten, in eenen toestand, welke moeilijk te beschrijven is, maar die veel overeenkomst heeft met de goedsgesteldheid van den waaghals, die 's nachts het knekelhuis binnentreedt, onder het gestadig roepen van: ik ben niet bang, ik ben niet bang! Intusschen is deze toestand slechts van korten duur en maakt, wanneer het gerucht maar één oogenblik geduurd heeft, voor moed, onverschrokkenheid en minachting van het leven plaats, uit welke hoedanigheden zich het schoone geheel vormt, dat den jongeling tot man, den man tot held, den held tot overwinnaar maakt.

Het zoude echter wat veel gewaagd zijn, indien men wilde beweren, dat ieder krijger van beroep in deze gunstige verandering deelt, en dat het dus alle koks zijn, die lange messen dragen. Neen; wel verre dat de aangevangen strijd de bevende snaar der vreesachtigheid in eene sterkere spanning brengt, ontnemt hij die soms het laatste steunpunt, de vlugtige opgewondenheid, welke haar straks nog in eene zwakke trilling hield, maar thans, onder den indruk eener vreeselijke wezenlijkheid zieltogende, het laatste greintje veerkracht ten bodem doet zinken. De rede, zoo zij nog bestaat, voert hier een harden strijd met den pligt; de eerste wijst, ter bevrediging der aangeborene neiging tot zelfbehoud, naar veiligheid en spoort ons dien ten gevolge ter ontwijking des gevaars aan; — de laatste, gesproten uit een hooger gevoel van eigenwaarde, en gewaarborgd door de heiligste verbindtenis, voert ons het gevaar tegen; gene volgt de natuurlijke aandrift ter redding, bij de overtuiging van eigen magteeloosheid; deze volgt, met verzaking van iedere vreesachtige gewaarwording, blindelings de stem der eer en trouw; de een zoekt, in duizenderlei spitsvindigheden, het gevaar te ontvlieden; — de ander kent slechts één doel: de overwinning. Arme bloodaard! hoe hard, hoe beklagenswaardig is uw lot! Hier zweept de dure pligt uwe bevende ledematen, uwe knikkende knieën naar den afgrond, welks rand gij met iederen voetstap denkt te overschrijden. Daár spiegelt men u het scherpe strafzwaard voor, dat boven het hoofd van den

lafhartigen terugtreder is opgehangen. Ontvlugten is u onmogelijk; het geweer omsingelt u, en, met bleeke kaken, wan-
kelenden gang en rusteloozen blik, deelt gij het gevaar met
den moedigsten, zonder immer kans op het loon te hebben,
dat dezen verbeidt. Gij moogt vallen of staan, op het slag-
veld blijven of terugkeeren; — verachting is uw loon, ver-
achting uwe toekomst! Moed is, even als de dichtkunst en het
muzikale gehoor, eene gaaf, welke de vreesachtige zich even-
min eigen kan maken, als de prozaïst de poëzij. Waarom
hem dus veracht, die geen moed heeft? Kan hij eigenschap-
pen aan den dag leggen, die hij niet bezit? Wilt gij vuur
uit eene spons slaan? Ik ken geene hoedanigheid, welke ik
steeds met meer achting zal beschouwen, dan manmoedigheid
en standvastigheid; maar ook geene, die meer beklagens-
waardig is dan de vrees eens krijgsmans; en wanneer de
regtvaardigheid eens bevelhebbers het offer kende, dat de
vreesachtige aan zijn eer en plicht brengt; — gewis, aan
hem zou hij de schoonste belooning toezeggen.

Zoodra men de vlakke betreden had, zag men duidelijk,
eerst door een verrekijker, en naderhand met het bloote oog,
een troep kavallerie, die, bewesten het riviertje de Merk
voortmarcherende, de rigting op Groot-Zundert nam. Het was
thans den moedeloosste, zoowel als den moedigste, geen
raadsel meer, wat er stond te gebeuren. De opgewondenheid
en verontwaardiging kende geen palen meer, toen men de
vijand, alsof hij het strijdvaardige bataillon voor niets telde,
rustig op diens gelederen zag aanhouden; waardoor *Heerenark*,
vóór eene plotselinge charge vreezende, een carré liet forme-
ren, de bajonnetten deed vellen, en zijne onderhoorigen met
forsche stem toeriep:

Knak de lansen,
Die daar glansen;
Blusch de lont, verdoof de trom;
Huil den naren
Moordroep stom;
Schei' de dolle scharen. (1)

Reeds kon men, in weérwil van den nog steeds aan-
houdenden nevel, de uniform van lanciers onderscheiden,

(1) Staring.

7

welke veel overeenkomst met die van de onzen had; reeds hoorde men duidelijk de muziek der witte trompetters; reeds dreunde de grond van het naderende hoefgetrap; toen er een lancier, met een brief boven aan de lans, op het carré toe kwam rijden, welken brief hij, na op eenen behoorlijken afstand *halt* te hebben gehouden, aan den hem tegenrijdenden adjudant overgaf, en om spoedig antwoord verzocht. Weldra was het interessante dokument in handen van *Heerenark*, die nu door alle man met eene verslindende nieuwsgierigheid werd aangestaard, dewijl men wel uit zijne oogen had willen lezen, hoeveel en welke volzinnen dit geschrift inhield.

Schoon de brief niet lang scheen te zijn, hield de kolonel zich echter eenen geruimen tijd met de lezing bezig, en nam zijn gelaat, in dien tusschentijd, alle schakeringen aan, die er tusschen bleek en rood denkbaar zijn. Deze bijzonderheid ontging den soldaten evenmin als den officieren, en droeg er niet weinig toe bij om hun verlangen naar den inhoud te vermeerderen; hetwelk de een door kugchen, de ander door het spelen met den degen, en een derde door het stampen met den voet te kennen gaf. Eindelijk, want de lezing van den brief kon niet altijd duren, vouwde *Heerenark* den brief dicht, gaf dien aan den adjudant ter lezing over, en reed spoorlags op den vijandelijken troep af, den wachtenden lancier in zijne vaart medenemende. Dit onverklaarbaar gedrag deed in het eerst het geheele bataillon verstommen, en een heir van gissingen ontstaan, waarvan de eene al zonderlinger was dan de andere. De officieren mompelden, staken de hoofden bij elkander en wisten er geen eind aan vast te maken. Een soldaat, die zich insgelijks van dat plotselinge vertrek des kommandants geen denkbeeld wist te vormen, riep in luide geestvervoering:

«De oude gaat, 'k bin lam! dissenteren.» Welk gevoel langzamerhand de meesten zijner makers omhelsden. «Kom *Q*.....», zeide eindelijk een der kapiteins, «lees ons het briefje eens voor; laat me toch zien, wat er aan de hand is.» Aan dit verzoek voldoende, las hij, na zich met alle officieren buiten den kring verwijderd te hebben, hun het volgende belangrijke nieuws voor:

*Aan
den Kolonel Heerenârk.*

Amice!

Indien ik u geen belet doe, kom ik dezen mid-
dag, na afloop der voorgenomene promenade, wanneer
het eskadron naar Nispen terugkeert, met mijnen adju-
dant bij u eten. Brenger dezès zal uw antwoord op
dezen afwachten.

A revoir,
*de Kommandant van het.....
eskadron Lanciers,*

B.

Niet lang was het nu den officieren vergund, hunne
sprekende verbazing aan den dag te leggen; want spoedig
kwam de kolonel terug, die zich thans andermaal in het
midden van het carré plaatste, en zijne onderhebbenden aldus
aansprak:

Soldaten!

De troep, dien gij onze vijanden waandet, dient met u
denzelfden Vorst, hetzelfde vaderland. Het zijn niet dan uwe
eigene krijgsmakkers, die gij daar voor u ziet. Gij moogt het
echter geene vergissing noemen, waarvan wij de dupe zijn,
noch ook deze gebeurtenis voor eene loutere aardigheid hou-
den; want zij is ontworpen, om uwe dapperheid en activiteit
op de proef te stellen. Ik ben hoogst voldaan over uw held-
haftig gedrag en voorbeeldelooze koelbloedigheid, en zal het
mij steeds tot eene eer rekenen, met u in het vuur te gaan.
Lang leev' het bataillon!»

Hij had wel mogen zeggen: het ongeloovige bataillon!
want, hoe waarschijnlijk de kolonel de waarheid van deze
proef ook mogt voorstellen, zoo was er hier en daar slechts een
enkele stumpert, die zijne verzekeringen voor zoeten koek opat;

terwijl de meesten zich met het denkbeeld vermaakten, dat hunnen kommandant, hetzij door *Turrel*, hetzij door de lanciers, eene mooie poets gespeeld was, waarop het hun welligt gegund zoude zijn nu en dan eens te zondigen.

De troep ging huiswaarts, het diné ging door, de gasten kwamen aan, de dischgenooten waren vrolijk, de eene toast volgde den anderen, geen gezondheid werd vergeten, geene toespeling op het gebeurde verzuimd; het tooneel van dien morgen had een wezenlijk feest uitgelokt, waarvan *Heeren-ark* de hoofdleider zou geweest zijn, indien niet een zeker gevoel van.....

« Kom, drink eens, kolonel! het geval is zoo aardig! »

« Ja, het is wel aardig; maar..... het is toch *niet* aardig. »

X.

DE GOEDE LUITENANT.

Gezellen! zoo het luk komt over u gezegen,
Indien gij mij gelooft, het dient te zijn gezwegen,
Het dient met stillen mond in haasten opgevat;
Die muist en niet en maauidt, dat is de beste kat.

Cats.

Onder de eigenschappen, die men aan eenig voorwerp toekent, bekleedt de naam van *goed* zeker geene geringe plaats. Als men zegt: een goed paard, een goed huis, eene goede vrouw enz., dan twijfelt er niemand aan, dat deze bijvoeging aan ieder der genoemde zelfstandigheden meerder waarde geeft, dan als men deze nadere aanduiding er van had afgelaten. Intusschen kan men aan dit woord niet altijd eene onvoorwaardelijke beteekenis hechten; maar deszelfs aanwending is

dikwijls in strijd met den eigendommelijken zin, dien het spraakgebruik er aan schenkt. Zoo zal, b. v.: op de vraag: «Wie is die of die?» het antwoord volgen: «het is de Heer van Mersem.» «Wat is die Heer van Mersem voor een man?» «Och! het is een goed mensch» — de vrager al dadelijk geen hoog denkbeeld van dien man opvatten, maar, in spijt van diens goedheid, hem voor een weinig beteekenend persoon houden. Zegt men: «het is eene goede kaerel,» dan zegt men tevens, dat hij zich veel laat welgevalen, en lust noch kracht bezit, om zich tegen de spotternijen, guitenstreken of zoogenaamde plaisanteriën zijner vrienden te verdedigen. Zegt men: «het is een goede vent,» dan kunt gij er zeker van zijn, dat hij gaarne het meeste betaalt, steeds de slechtste plaats aan tafel heeft, altijd de schuld van de guiterij zijner makkers moet dragen, altijd thuis blijft, wanneer een gastheer er slechts een of twee wil mankeren, en ten allen tijde den tol zijner openhartigheid zal moeten betalen. In één woord, onuitputtelijk geduld, standvastige verdraagzaamheid, onverdeelde openhartigheid, onvoorzigtige vertrouwelijkheid, gulheid, argeloosheid en aangeboren onnoozelheid, zijn de kenmerken van hem, dien men, in de wandeling, een *goed mensch* noemt; zonder er evenwel andere eigenschappen van hooger waarde bij te voegen.

Mijn luitenant, een man van even dertig jaren, had algemeen den naam van een *goed mensch*, was behulpzaam, vriendschappelijk, toegevend, vertrouwelijk, mild en onergdenkend; maar had, trots de weelderige ontwikkeling van het lichamelijk gedeelte zijns bestaans, eene stompe schaaf getroffen, die, in plaats van met effene vlakten, zijne ziel met ruwe omtrekken den mannelijken leeftijd had ingezonden. Zijn stand was hem lief, zijne kameraden waren hem dierbaar; met de wetenschap echter scheen hij eene erfelijke vriendschapsbreuk te hebben.

Het is een noodzakelijk gevolg van den ingeschapen spotlust der menschen, dat zij, tot bevrediging dezer aandrift, de zwakken van verstand kiezen; aangezien hunne pogingen bij de anderen ijdel en niet ongestraft blijven. Dit is dan ook de reden, dat dáár, waar een aantal personen dagelijks

of dikwijls bij elkander komt, reeds heel spoedig poolshoogte genomen wordt van den verstandsgraad, waarover de verschillende individuen te beschikken hebben; en dat er ook aldra een Saul uitgevonden wordt, die, als wrijfpaal van oneindige plagerijen en treken, een lot te gemoet gaat, dat verre van benijdenswaardig mag geheeten worden.

De officieren van het bataillon, waarover thans gesproken wordt, telden onder hunne sterkte wel meer *arme* zielen, maar hadden *Docusje* (zijnde de naam des hier bedoelden luitenants, als een verkorting van *Jodocus* gebezigd) tot het voortdurend voorwerp bestemd, waarop zij hunne, nu eens aardige, dan weér onaardige, invallen botvierden, waarvan ik er den lezer een paar zal verhalen.

Nog geen tweemaal vier-en-twintig uren was *Docusje* in het tweede kamp van Reijen gearriveerd, en had hij zijne tent eene behoorlijke organisatie doen ondergaan, of wij zien hem bezig met, midden in zijne tent, een vierkant gat te graven, waarin hij, nadat zijn wiskunstig oog de bevattende holte met de te bevatten voorwerpen vergeleken en accoord bevonden had, twee en twintig flesschen echten Marcobrunner neêrvlijdde, die hij zoo even van zijnen onvergelykelijken vader ten geschenke had ontvangen. Zijn metende blik had hem, in het bepalen der onderaardsche ruimte, zoodanig parten gespeeld, dat de van hun hooiachtig omkleedsel bevrijde flesschen slechts een derde van zijn kelder à la *renaissance* besloegen, welke overinhoud hij evenwel met het verschimmeld hooi opvulde, en den schat vervolgens met eenige planken bedekte; terwijl hij de ledige mand in een hoek der tent «op de plaats rust» zette. «Zie zoo, *Jan!*» zeide hij, «nu is de aap geborgen, en ben ik zeker, gedurende het kamp, nu en dan een snoeperijtje te hebben, dat men in de cantine zoo duur moet betalen.» «Ja, luitenant! als u maar niet te veel medehelpers krijgt; want dan zou de aap gaauw gevlogen zijn!» «Daar zal ik oppassen. Ik zal het aan één of liever aan niemand zeggen; anders zou het weér even zoo gaan, als met het tonnetje haring, dat gij, gepasseerde jaar, van de diligence haaldet, toen u de luitenant *H.* ontmoette, die mij er spoedig afhielp. Gij zult nu ook den haring, dien

ik van daag of morgen verwacht, niet afhalen, maar ik heb aan het tolhek order gegeven, dat men mij het tonnetje dadelijk bij de aankomst zal bezorgen.»

Bij dit gesprek hadden de wanden der tent geen ooren, maar wel de luitenant *Cr.*, die toevallig, door de linnen muren heen, deze huishoudelijke zamenspraak had afgeluisterd, en tegelijk het plan beraamde, om er de noodige partij van te trekken. Zijn eerste maatregel bestond hierin, om zijn eigen oppasser naar het tolhek te zenden, die dáár de komst der diligence moest afwachten, om aan den conducteur te vragen: of er ook een tonnetje haring was voor den luitenant *Jodocus*....., in welk geval hij dit moest aannemen, de port betalen, en bij zijn meester te huis brengen. Slechts éénmaal kwam deze bode te vergeefs, maar bragt des anderen daags de bewuste lekkernij mede, waardoor tot het schoone plan de eerste stap van uitvoering gedaan was. Den volgenden morgen riep de luitenant *Cr. Docusje* apart, en zei hem: «Jongen, ik heb een tonnetje haring gekregen; ik weet, dat je een liefhebber bent; hebje plezier er van avond een paar bij mij te komen eten? ik zal er een glas bier bij schenken.»

«Gaarne, gaarne; niettegenstaande ik er zelf ook eenige verwacht. Omdat gij mij echter zoo fideel behandelt, zoo wil ik insgelijks iets bijdragen. Je moet dan weten, dat ik van den oude een half ankertje lekkeren Rijnwijn gekregen heb; en indien gij nu zwijgen kunt, kom dan ten zeven ure met uw haring ten mijnent, dan zullen wij er een flesch bij knappen.»

«Prompt, prompt, ik zal er zijn!»

Het was den luitenant *Cr.* niet genoeg, om alléén de vruchten van zijn bedrog te plukken; hij moest er alle kameraden deelgenooten van maken, met welke hij thans een plan beraamde, dat den ondergang van het ouderlijk cadeau ten gevolge had, en met welks uitvoering de lezer zoo aanstands zal bekend worden.

Het was nog twee uren voor de taptoe, toen *Jodocus* zich op den zodenbank neêrvleidde, die aan weêrsijden van den ingang zijner tent divansgewijze was aangebragt. Hij joeg, met het onmiskenbaar air van tevredenheid, de blaauwe rook-

wolken naar boven, die hij ophaalde uit eene lange duitche pijp, welker kop de beeldtenis van den verwoeden *Masaniello* droeg — toen de oppasser van den luitenant *Cr.* hem een stuk muzikpapier kwam overhandigen, hetwelk een viertal haringen bevatte, die, als voorloopers, de ophanden zijnde komst van den zender aankondigden, welke zich dan ook niet lang liet wachten, maar weldra aan de gemaakte afspraak gevolg gaf. « Wij moeten ons, » zeide de gastheer, « in de tent terugtrekken, ten einde, in vreedzame afzondering, ons aan het ongestoorde genot der vloeibare en vaste lekkernij te kunnen overgeven, en de tongen onzer medebroeders niet in sympathie te brengen; opdat wij deze kleine versnapering meermalen kunnen repeteren. » « Ik ben geheel van uw gevoelen; dus, ingerukt binnen de tent, marsch! »

Weldra borrelde het helder druivennat in de van *Berlin* (1) geleende glazen, en gaf aan de smaakzenuwen der beide vrienden eene aangename kitteling; reeds begon de geelbruine flesch naar haren laatsten adem te snakken, toen de welbekende stem van kapitein *H.* zich aan den ingang der tent deed hooren, en haren eigenaar tot eene wandeling naar Reijen uitnoodigde. Wat nú gedaan? Het genot des kleinen feestmaals vaarwel zeggen, of er een derde persoon in doen deelen? Tot dit laatste werd besloten, en de kapitein derhalve uitgenoodigd binnen te komen, en een glas wijn mede te drinken, waarvoor *Z.W.E.G.* echter meende te moeten bedanken, omdat de kwartiermeester, die daar reeds kwam aan stappen, de afgesprokene wandeling mede zoude maken. Vreeselijke toestand! dien ook al vragen? doch ja. « Wel, kom binnen, Heeren! drinkt een enkel glas meê. » — « Nu, een enkel glaasje dan. » Thans was het primitive gezelschap reeds verdubbeld, en de tweede flesch uit haren donkeren schuilhoek verzezen. « Heerlijke, deliciose wijn, *Docusje!* waar henker heb jij die van daan? » — « Niet gestolen, kapitein! eerlijk present gekregen. » — « Heeft deze flesch nog zusters, en zijn die bij u gelogeerd, » vroeg de kwartiermeester, toen de dokter van het korps het voorportaal der

(1) Naam des cantiniers.

tempeliers naderde, en in vermaningen uitweidde, dat de heeren de tent niet openzetten, als zij, in een digte tabaksdamp gehuld, zich aan het gebruik eener opwekkende drank overgaven. « Hier zijn geen zieken, » zeide de gastheer, wiens toestand steeds van eenen meer neteligen aard werd, « maar kunt gij goedvinden, om de derde en laatste flesch mede te helpen verslinden, kom dan binnen. » — « Dankje voor het laatste, — s'il vous plait voor het eerste; ik zal intusschen plaats op uwe stoep nemen, ten einde de atmosfeer uwer receptiezaal niet, nog met den walm mijner friesche baai te verdikken. » Deze nu zette het ingeschonken glas naast zich op de bank neder, en was weldra met de bewoners van het linnen paleis in een druk discours gewikkeld over het schandelijk misbruik, dat de gemeene man van den jenever maakt, en over de doelmatigheid der nooit volprezene matigheidsgenootschappen.

« Wel, dokter! jij zoo op je gemak voor de tent van *Docusje*? wat is er te doen? wat drink je daar? » riep een drietal officieren van het korps, dat gearmd de bedreigde tent naderde, « en nog meer gezelschap, heb jij een wijnbron ontdekt, in je tent, *Docusje*? » — « Ja, maar zij is haast uitgedroogd; doch wilt gij de laatste flesch mede uitdrinken, haal dan zelf een paar glazen; want ik had op minder gasten gerekend. »

De positie van den gastheer tegen wil en dank begon thans een vrij hagchelijk aanzien te verkrijgen, vooral daar de vijfde flesch reeds om spoedige hulp schreeuwde, om te kunnen blijven vloeijen. De kelder, wiens inhoud nu door de aanwezigen approximatif bekend werd, opende en sloot zich telkens voor ieders oogen, en kaatste zoo menigen zucht terug, die de borst van den steeds duikenden luitenant ontvlood. Hij bood echter het tergende noodlot manmoedig het hoofd, en had zich reeds met het zevental gasten verzoend, toen de uitgezonden officieren, in plaats van twee, twaalf glazen aanvoerden, die zij den ontstelden gastheer voor de oogen zetteden. « Waarom er zoo véél meêgebragt? » — « Wel, omdat wij onderweg hoorden, dat *L. P. S.* enz. enz. u zoo aanstonds insgelijks een bezoek komen geven; dewijl zij, even als wij,

in den waan verkeerren, dat u een bijzonder geluk moet overkomen zijn, waarmede zij niet mankeren kunnen, u hartelijk geluk te komen wenschen. »

« Ik begrijp niet, welk zonderling toeval mij de eer doet te beurt vallen van een zoo algemeen bezoek, en dat wel in mijne tent, die anders voor de ontvangst van gasten zoo weinig geschiktheid heeft. » — « Wij begrijpen het wel; maar waar kom je toch aan dien heerlijken wijn, die lekkerder is dan ooit een kampbewoner heeft kunnen drinken? » — « Dat komt er niet op aan; hij smaakt jelui goed, en ik zal er nog eene versche van opentrekken, » antwoordde de gastheer, toen hij n°. 8 den nu reeds tot dertien aangegroeide ongenoodigden voorzette. « Maar, *Docusje!* » merkte de dokter aan, « hoe kunt gij nu zoo dom zijn, om dien edelen wijn in den grond te begraven? Weet gij dan niet, dat de aarde steeds vochtdeelen tot zich trekt, en weldra zich van de helft van uwen Marcobrunner zal meester maken? Maak u toch deze natuurkundige waarheid ten nutte, en geef der aarde het keurig sap niet weder, alvorens de inwendige mensch er het genot van gehad heeft. Delf uw schat op, eer het geen schat meer is! »

Thans nam de luitenant *Cr.* het woord, en gaf den gullen tractant de vrije beschikking over het vier-en-twintigtal haringen, dat hij gisteren ten geschenke had ontvangen; ten einde deze onder de vriendschappelijke vergadering te distribueren. « Maar, *Kees!* » zeide een der aanwezigen, « hoe kom jij aan een tonnetje haring, die ons meermalen gezegd hebt, nergens familie, dan in Drenthe, te hebben; van dáár zendt men u toch nimmer de lekkere groene Beukelszootjes? » « Moet men de geschenken dan altijd juist van familie ontvangen, slimmert? Ik heb ze, en daarmede basta. » — « Bravo, bravo, » riepen de gasten, « dan zal de wijn eerst smaken! »

Eerst had *Jodocus* de gesneuvelden nog kunnen tellen, en over het waarschijnlijk bedrag van het vriendschapsoffer in eene berekening kunnen treden; doch thans was hem zulks niet mogelijk meer, en hij bukte zich gewillig onder de slopende slagen, die zijn wijnkelder met eene volkomene vernietiging bedreigden. Hij was nu met de onvermijdelijke schade

verzoend, en zocht van den wankelenden bouwval nog de meeste partij te trekken door steeds het eerste zijn glas ledig te drinken, welke poging hem weldra buiten staat stelde den gang der vriendenpartij naar eisch te administreren. «Ik stel u tot bottelier aan, *Keesje!*» zeide hij, «gij weet mijn kelder, doe of gij thuis waart.» — «Best, man, best!» en zich diep in den kuil bukkende, haalde hij er nog een tweetal langhalzen uit. Deze handgreep herhaalde hij nog éénmaal, nóg eenmaal, en steeds scheen de haring versch vocht te eischen. Eene wanhopende en langdurige poging deed hem er nog ééne vinden, en vervolgens was iedere poging vruchteloos. «*Docusje! Docusje!*» riep hij den schier in een gezakten regalant toe, «laat mij geene vergeefsche pogingen doen, hoe veel flesschen waren er in? Zeg, hoe veel waren er in?» — «Wa... wa... wa... zegje?» — «Hoe veel flesschen waren er in?» — «Een half.... twee.... akker.... neen, anker....» — «Wat! twee ankers?» — «Neen; twee flesschen.... twintig.... een half.... och.... tel eens de flesschen, die leég zijn, en als er daar twee.... och.... *Jan! Jan!* hoe veel flesschen waren er in den kelder?» — «Twee en twintig, luitenant!» — «Nu, als er dan twee en twintig leég zijn, dan is er geen een meer in.»

Spoedig werden nu de verbruikte flesschen geteld en, dank zij het juiste onderzoek van den luitenant *Cr.*, er waren er juist twee en twintig. «Jij gaat alzoo niet meê naar Reijen, *Docusje!* wij kunnen niet langer bij u blijven; het is een gemaakte afspraak met den kwartiermeester; hoe is het, gaat gij nog meê?» — «*Merci, merci!* ik moet nog een duët met, ach! hoe heet hij, ja.... blazen.... adieu.... dankje.... à revoir,» en met een viel de onttroonde gastheer in eene vrij diepe, doch geenszins geruste sluimering.

De gasten verwijderden zich thans gezamenlijk, en kwamen overeen, om *Jodocus*, wien zij nooit in enen beschonken staat gezien hadden, deze buitensporigheid betaald te zetten; terwijl zij den oppasser den last opdroegen, hem met de noodige zachtheid en omzigtigheid te behandelen.

Wel verre van dezen aanslag op den goeden luitenant te

vergeten, namen zij eerlang de gelegenheid te baat, hieraan de vereischte uitvoering te geven.

Op zekeren avond namelijk, dat onze luitenant, die met zijne kompagnie aan den Wouwenhil gedetacheerd lag, door de eentoonigheid dezer afzondering gedreven, te Wouw societeit was komen houden en, na een bedaard omberpartijtje onder het drinken van een matig glas bier, huiswaarts keerde, liep een der officieren van zijn kantonnement heimelijk vooruit, om den oppasser te waarschuwen, dat zijn meester oogenblikkelijk zou te huis komen, maar zoodanig beschonken was, dat hij, van de eene buitensporigheid tot de andere overgaande, zich schier ontembaar gedroeg, en maar niets anders deed dan zijnen deplorabelen toestand ontkennen; om welke redenen *Jan* verzocht, ja gelast werd, om zijn Heer, dien een ander officier zou te huis brengen, onmiddelijk te ontkleeden en, met zachtheid of des noods met geweld, op het bed te werpen, in spijt zijner driftige verzekeringen van nuchterheid of bedreigingen van straf; — dat hij zich door niets van dezen maatregel moest laten terughouden, dewijl *Docusje* anders stellig wederom zijn kwartier verlaten en een of anderen stap begaan zoude, waarvan de verantwoordelijkheid op den gewaarschuwden oppasser rusten zou.

De oppasser, die thans op alles voorbereid was, zag dan ook kort daarna zijn Heer, met een ander officier gearmd, aankomen, en werd niet weinig in zijne meening versterkt, toen de binnenkomenden beiden, zijnde dit door den geleider opzettelijk bewerkstelligd, over den drempel der kamerdeur struikelden, en bijna den bodem zouden gekust hebben. Hierna wenschte de gewillige conducteur *Jodocus* een goeden nacht en vertrok, na den oppasser nog een oogwenk gegeven te hebben, die thans niet lang aarzelde, om den niets kwaads vermoedenden Heer, die de kamer op en neêr wandelde, eensklaps achterover op een stoel te trekken. « Wat dit en dat doe je? Ben je stapel gek geworden? » — « Nou, nou, wees bedaard, luitenant! alles zal wel te regt komen, ga nu maar stil naar bed. »

« Houd je mond , uilskuiken ! wat rabbel je toch ; ben je bezopen of gek ; scheer je de kamer uit ! »

« Nou , nou , luitenant ! ik ben dronken noch gek ; maar neem het u niet kwalijk , dat gij het eerste zijt ; laat ik u maar uitkleeden , en ga maar stilletjes leggen. »

« Kaerel ! ik zal je den kop kloven , als je niet oogenblikkelijk de kamer verlaat , en mij morgen geene opheldering omtrent dit onverklaarbaar gedrag geeft. »

« Nou , nou , luitenant ! morgen zal ik dit doen ; maar nu moest gij mij plezier doen om naar bed te gaan. »

« Hondsvot ! ga uit mijne oogen , of ik laat je oogenblikkelijk in het cachot zetten , onbeschaamde vlegel ! Zijt gij bezeten ? »

« Ik heb je altijd eerlijk en trouw gediend , luitenant ! en mij steeds stipt naar uwe orders gedragen ; maar thans vordert mijn pligt bij u te blijven ; gij zult het mij morgen dank wijten. »

De verbazing en drift , die het onverklaarbaar gedrag des oppassers , *Jodocus* inboezemden , kenden paal noch perk meer en , schuimbekkende van woede , stond hij op , om den brutalen dienstknecht gevoelig te tuchtigen , toen deze , een forsche vent , hem andermaal op den stoel duwde en zeide : « Hoor eens , luitenant ! mijn geduld raakt nou ten einde , en indien gij nu niet goedwillig naar bed gaat , dan zal ik genoodzaakt zijn , geweld te gebruiken. Gij *moet* naar bed ! Gij *moet* naar bed ! »

« Onbeschaamde vlegel ! Zie je niet , dat ik dood nuchteren en volkomen bij mijne zinnen ben ? wat drijft je toch tot deze ongehoorde behandeling ? »

« Dood nuchteren ! en volkomen bij je zinnen ! dat zal wel waar zijn ; doch genoeg ; . . . jij mot naar bed. »

De toestand des luitnants grensde thans schier aan waanzinnigheid ; en benam hem nagenoeg het spraakvermogen ; terwijl hij , hetzij door onmagt , hetzij door radeloosheid , den door hem krankzinnig verklaarden knecht toeliet hem als een kind van zijne kleedingstukken te ontdoen. Deze , van de gunstige kalmte zijns meesters , die zich nu niet meer verweerde , gebruik makende , droeg den weldra gedeshabil-

leerden Heer fluks naar bed , stak een nachtlucht aan , en vlijdde zich , ter bewaking zijns beschonken meesters , op den vloer voor diens legerstede neder , alwaar hij , in de overtuiging eener strenge pligtsbetrachting rustiger insliep , dan de voor vernieuwde aanvallen zijns dollen oppassers bevreesde *Jodocus*.

Gelukkig voor den getrouwen oppasser , kwamen de bewerkers dezer al te erge fopperij des anderen daags de noodige opheldering aan *Jodocus* geven ; en gelukkig voor hen , dat de gespeelde trek geene nadeelige gevolgen voor den lijder had ; maar driewerf gelukkig , dat de vergevingsgezindheid van den goeden luitenant hun de straf onthield , die deze verre gaande plagerij verdiend had.

Zoo had het loos komplot van C.
 Het ouderlijk geschenk verslonden ,
 Dat , uit een afgelegen steê ,
 Den dierb'ren zoon was toegezonden ,
 Die in de mand
 Met eigen hand
 Slechts ledig glas had weêrgevonden.
 O , arme luitenant !

En naast dit droevig overschot
 Was nog het vat bewaard gebleven ,
 Welks inhoud u door 't snood komplot
 Volvaardig was ten best' gegeven ;
 Maar op welks wand
 Door de eigen hand
 Uws grijzen vaders stond geschreven.
 O , beste luitenant !

En na dit tergend ongelijk ,
 Straft men u met de woeste plagen
 Eens knechts , wiens daan het heftig blijk ,
 Het merk van ruwen waanzin dragen.
 En schond diens hand
 Uw hoog'ren stand ?
 De lezer moog' het zelf u vragen.
 Dag , goede luitenant !

XI.

EEN AVONTUUR MET DEN KWARTIERMEESTER.

Ghij meugt niet stelen, staat in 't schrift
 Der heilighe oirtonde ingegrift;
 En wat ghij niet en wilt dat aan u zij geschiet
 Dhoe dat ood, sterbeling, aen uwen naesten niet
Oud Handschrift.

Het was staande het verblijf in mijn eerste kantonnement, dat er tusschen den kwartiermeester en mij een belangrijke gebeurtenis zou plaats hebben, een ruilhandel namelijk van honderd en twintig guldens ter eener, en een kwitantie in duplo ter anderder zijde, tot welke uitwisseling de maatregel, waarbij de te velde trekkende officier, onder den naam van entrée de campagne, eene zekere geldelijke schadeloosstelling erlangt, had aanleiding gegeven. Men duide het mij niet ten kwade, wanneer ik de extra-ordinaire ontvangst van honderd en twintig guldens, voor een onbemiddeld officier, eene belangrijke gebeurtenis noem; want het is waarlijk geen bagatel de onder den druk van muziek-, medicijn-, weduwen-, pensioen- en kleedingfonds gebukt gaande, traktemen-tjes zoo in ééns door eene kardinale geldmassa te zien op-beuren; te meer daar de zeldzaamheid dezer goedertierene beschikking het belangrijke er niet weinig van verhoogt. De weidsche aankondiging des kwartiermeesters, dat hij bevoegd was, mij, tegen een kwitantie in duplo, gezegde som uit te betalen, bragt mij in geene geringe verrukking; en was mij een genoegzame prikkel, zoo die nog noodig was, om « lang leev' de militaire stand!» te roepen. Dat ik, bij deze feestelijke gelegenheid, aan den adsistent van den Bataillons-Plutus eene kleine fooi moest geven, zeide mij de billijkheid zelve, maar dat er van deze som nog plus minus drie guldens onder het zegel- en leges-snoeimes moesten val-len, hieraan had ik in mijne eenvoudigheid niet gedacht.

«De kwartiermeester» zoo redeneerde ik «heeft toch het geld, benevens de gedrukte kwitantien in kas, en behoeft geene bijzondere kosten te maken, om mij het geld te bezorgen en te laten teekenen; waartoe dus deze afknibbeling? Antwoord: halt schmaul! eene finantiële onbegrijpelijkheid. De stugge comptorist echter, hield niet van filosoferen, en zeide mij slechts kortaf, dat ik honderd en zeventien guldens en eenige centen te ontvangen had.

Na alzoo mijne kwitantien uitgeleverd te hebben, nam onze geldvader het op zich, dewijl ik op dit oogenblik geene gelegenheid had mij met eene dergelijke precieuse vracht te belasten, een geagreëerde des anderen daags met het montant te mijwaarts te zullen zenden, in welk opzigt hij zijn woord dan ook trouw gestand deed.

Hoe groot was echter mijne verwondering, toen ik, na het vertrek des welkomen boden, den inhoud van den zak natellende, hierin, in plaats van honderd zeventien, honderd zeven en dertig poppen — zou men aan de akademie zeggen — opmerkte! Het was eerst na eene driewerf herhaalde natelling, dat ik mijne oogen gelooven kon; en toch! het was echt waar. Dit meerdere zoo maar onder de roos in te palmen, en mij maar soit disant stiekem te houden, kon er evenmin door, als het surplus zoo maar voetstoots terug te zenden. Ik besloot dus den avond af te wachten, en mijne te volgende handelwijze aan het oordeel mijner kameraden te onderwerpen.

Niet zoodra was ik dus des avonds de societeits-kamer binnengetreden, waar het gewone gezelschap reeds vergaderd was, of ik deelde mijne ontmoeting aan de aanwezige officieren mede, en vroeg hun tevens raad, hoe hierin te handelen.

Hoe ongelooflijk het allen toescheen, dat de puntige kwartiermeester een dergelijken misslag in zijn nadeel had kunnen begaan, twijfelden zij echter geenszins aan de echtheid mijner verzekering: en waren het allen daarin ééns, dat het eene zaak was, die hunne bijzondere overweging dubbel waardig scheen. De verschillende redeneringen nogtans en beschouwingen omtrent des kwartiermeesters overijling waren,

ter regeling dezer aangelegenheid, weinig voldoende, waarom ik de heeren dringend uitnoodigde mij ieder hun gevoelen te zeggen, ten einde daardoor den weg te kunnen bepalen, welken ik had in te slaan; hetwelk, door allen beaamd zijnde, aanleiding gaf, dat ieder beloofde zijne meening hieromtrent bloot te leggen; terwijl men den kommandant het eerste woord gaf. Ik zal dus de woorden van hem, zoowel als van de anderen, in deze gewigtige beraadslaging uitgesproken, zoo naauwkeurig mogelijk terug geven.

Kommandant. «Mijne heeren! naar het mij voorkomt, moest onze dokter den kwartiermeesterr de helft der som terug zendenn; en de andere helft hier in het gelag geven; dan had de eerste straf voor zijne onattentie, en wij voor onze interventie een smakelijk salariss. Wil hij de helft niet aannemenn; dan volgen ook de andere tien guldens den weg hunner gesneuvelde broedersss.»

De Hess. «Ich wollte er den kwardiermeester gar niks van segge; mar den tokder soll de twintig kulde mit ons deile; den gan jeder er mit machen, was er nur will. Onzer Bezaler soll niks zurück haben, ob er ook gleich böse werd. Sjeis kwardiermeester!»

Oude Rus. «Liever zwom ik, of 'k zal een aap zijn, nog eens over de Berezina, eer ik het voorstel van den Hess goedkeurde. De kwartiermeester moet het geld terug hebben, of de dokter moet het alleen houden; maar ik zoude geen beteren raad weten, dan onzen geldwolf hier op een lollig avondje te verzoeken, hem zijn corpus vol wijn te geven, en hem eindelijk te zeggen: zie zoo, nou bedanken we jou voor je gul onthaal, wij hebben gesmuld van het geld, dat je aan *Donkersloot* te veel gegeven hebt; en daarmee, basta, of hij laag sprong of hoog.»

De Ridder. «Het is moeilijk, na zoo vele meeningen nog eene te opperen; echter wil ik, bij alle welmeenende raadgevingen nog deze voegen, dat het mij voorkomt het best te zijn, om den kwartiermeester zijn eigen vonnis te laten strijken. De dokter zegt tegen hem, twintig gulden te weinig ontvangen te hebben, en meet zijne handelingen af naar de wijze, waarop zich de kwartiermeester verder

gedraagt. Zegt die : dan zal ik je die er nog bijgeven ; dan geeft hij het te veel terug ; — wil hij aan geen restitutie gelooven , of aan geene tegemoetkoming denken , dan behoudt ook de dokter het meerdere , en regaleert ons voor de geheele of gedeeltelijke winst. »

Kommandant. « Bravo ! man , bravissimoo ; dit plan is heerlijk. Jij hebt een kopp. »

Allen. « Bravo ! dat geeft een vrolijken avond ! »

De Hess. « Ich will noch proponiren een paar flesschen wein te drinke op reikening van den kwardiermeister ; dat soll er ja wel afkenne. »

Kommandant. « Neen ; eerst den beer vangen , en dan den huid verkooppenn ; maarr laat ons , voor gemeenschapelijke rekening een flesch drinkenn op den goeden uitslag. »

Allen. « Allons , fiat »

De Hess. « Gerne , gerne , aber ich bekomme der so eben ein ungehörter kopfweh ; ich will naar bed kehen ; adi , adi , bis morje ! »

Allen. « Met gezwinden pas , voorwaarts , marsch ! »

Na dezen druipenden aftogt van den zuinigen *Hess* , vond ik eerst gelegenheid mijne goedkeuring aan het voorstel van den ridder te geven , en beloofde het gezamenlijk gezelschap , des anderen daags de consequentie van den kwartiermeester op de proef te zullen stellen ; waarna wij een hartelijk afscheid namen.

Des anderen daags , na nog eerst eene les in het schieten op den schijf te hebben bijgewoond , waarbij voor menigen lompen schutter een Wilhelmus werd aangeheven (1) , spoedde ik mij naar Eindhoven , om den kwartiermeester den hem toegedachten strik te spannen.

Ik had juist het genoegen den Wel edel gestrengen betaalmeester in zijne schatkamer aan te treffen , en wachtte

(1) Wanneer een schutter op de schijf het houten beeld in het zoo-genaamde hart raakt , speelt de tamboer of hoornist , aldaar present , een Wilhelmus ter zijner eere ; met welk vreugdegezag echter hij , wiens kogel den schijf verre voorbijgaat , niet zelden gepersifleerd wordt.

derhalve niet lang het volgende gesprek met hem aan te knoopen.

«Mijnheer *P*....! ik heb gisteren den mij door u toegezonden zak met geld ontvangen, en meende daarin *f* 117.00 aan te treffen, hetwelk echter niet alzoo uitkwam, dewijl een herhaalde natelling mij slechts *f* 97.00, en dus een te kort van *f* 20.00, opleverde. Het onbeschadigde zegel, waarmede uw hand den zak had voorzien, waarborgt mij tegen iedere onëerlijke poging van den overbrenger; en ik kan u dus dezelfde som hier in specie vertoonen; ten einde u tot een bewijs uwer vergissing te kunnen verstrekken, welke ik hoop dat uwe billijkheid heden herstellen zal.»

«Wat? twintig guldens te weinig in den zak? Mijnhew, dat is onmogelijk; ik heb het geld zelve geteld, en kan ew u voow instaan, dat het accuwaat uitkwam. Ik zowg altijd dat ew nimmew vewgissingen op mijn kantoow plaats hebben, ik ben vewzekewd, dat het aan uwe natelling ligt.»

«Het is juist, omdat ik deze tegenwerping vreesde, dat ik de geheele som heb medegebragt, ten einde u uit de specie misschien eene misvatting zoudt kunnen ontdekken. Ik zal u den geheelen buidel vóórtellen.»

«Dat is niet noodig, mijnhew, als ik eens zekew van mijne zaak ben, behoeft men mij vewdew niet te ovetuigen. De som kan, nadat die den zak vewlaten heeft, nog menige vewandewing ondergaan hebben.»

«Maar denkt gij dan, amice, dat ik u opzettelijk zoude trachten te misleiden, en mij, ten uwen nadeele, met een rampzalige twintig guldens verrijken zoude; of dat ik in de rekenkunde zoo verre niet gevorderd ben, om het onderscheid tusschen *f* 97.00 en *f* 117.00 te weten.»

«Dat kan allemaal wel waaw zijn, maaw ik kan mij aan alle die weclames niet stowen, en moet u dus onbevwedigd afwijzen.»

«Ik kan niet zeggen, dat mij uwe wijze van handelen zeer bevalt, en vind dit een zeer onaangenaam voorval voor mij, waarvan gij dan eerst het gewigt zoudt gevoelen, als het toeval u in dezelfde omstandigheden met mij plaatste. Stel, bijv., eens, dat ik twintig guldens te veel in den zak

gevonden had, en, van deze vergissing gebruik makende, hierover stilzwijgend beschikte, wat zoudt gij dan bij een zoodanig te kort in uw kas gevoelen?»

«Vooreerst zoude ik, uithoofde mijnew uitgebreide administratie, dat te kowt in het geheel niet, of eewst laat ontdekken, en ten tweede, zoude ik ew stilletjes in bewustten; omdat het mij niet mogelijk zoude zijn den pewsoon uit te vinden, wien dit buitenkansje was ten deel gevallen.»

«Het gegeven geval staat nog niet met het mijne gelijk; want ik ken den persoon, of ten minste de plaats, waaraan ik het te kort in den zak moet wijten; en om u dus met mij op eene lijn te kunnen plaatsen; stel dan nog eens verder, dat ik u in plaats van thans het ontbrekende terug te komen verzoeken, het te veel kwam aanbieden; — zoudt gij dan ook zeggen: ik kan mij aan alle die reclames niet storen?»

«Het is mijne gewoonte om steeds accuwaat te wewken, en ik zou dus den gelukkigen evenmin het te veel afwewgen, als ik u thans het te weinig weigewen moet.»

«Er is dus niets in staat u van dit plan af te brengen?»

«Neen vviendje, het spijt mij, maaw owdew moet ew zijn.»

«Nu, dan dank ik je voor deze milde dispositie, want zij stelt mij in het deugdelijk bezit van twintig guldens, die de mij door u gezonden zak te veel inhield; en ten bewijze dat dit gezegde geene poging is om uw onwrikbaren maatstaf van handelen te verschalken, — zie hier! het specie-briefje, dat juist eene som van f 137.00 uitmaakt. Merci, derhalve, merci.»

Het is moeilijk te beschrijven, wat al kleurveranderingen het gelaat van den strengen oeconoom onderging, en hoe zijne ontstelde blikken nu eens op het specie-briefje, dan weer op de klerken, en eindelijk op mij rustten. Hij scheen al zijne krachten bijeen te verzamelen, om zijn woord gestand te doen, en de neiging der schraapzucht te onderdrukken; doch te vergeefs! De onweêrstaanbare aandrifft tot herstelling der schade, die hem dreigde, moest eindelijk over

de poging, die zijn eergevoel nog in het werk stelde, zegepralen! Hij barstte in verwenschingen los tegen de klerken, en gelastte den fourier een zak met guldens na te tellen, waarin er juist f 527.00 zijn moesten. Deze telling leverde echter slechts f 307.00 op, en gaf aan de laatste hoop, dat ik met hem zoude railleren, den genadeslag; om welke redenen hij op nieuw, in diepen ootmoed, tot mij het woord rigtte:

«Het spijt mij, vwiendje, dat ik mij stwaks zoo tegen u heb uitgelaten; en bedoelde toen alléén mijn eigen wewk; doch gij ziet dat ik hiew de dupe ben van de vewwegaande achteloosheid van dezen fouwiew, die het specie-bwiefje geschweven, en u het geld uitgeteld heeft. Ik vwaag u vew-schooning voow mijne voowbaawigheid, en hoop dat gij van deze omstandigheid geen gebwuik zult maken.»

«Indien gij mij de verzekering geeft, van in het vervolg, ten mijnen opzigte, even roijaal te zijn, dan zal ik insgelijks bij iedere herhaling van dit voorval de vergissing herstellen; ditmaal echter, begrijpt gij, behoud ik het te veel; — gij hebt uw eigen vonnis uitgesproken.»

«Daar moet ik je geheel en al gelijk in geven, jij hebt het volle wegt, maaw zult toch niet pwofitewen van mijne oewijling?»

«Gij [hebt mij daartoe het regt gegeven, en den weg gewezen. Ik wil die twintig guldens niet voor mij behouden, maar zal er mijne kameraden te Aalst van onthalen, en, wat meer is, u er bij noodigen.»

«Hoow eens; ik heb ongelijk; geef mij de twintig guldens tewug, en ik zal het kantonnement te Aalst op zes flesschen wijn wegalewen, en de officiewen uitnoodigen, zich eewsdaggs in den Wildeman alhiew te doen vinden.»

Ik had nu mijn streng zeer goed vast kunnen houden, en over de bewuste som vrijelijk kunnen beschikken, doch:

Overwegende dat het trotseren eens wanhopigen vijands zijne krachtsinspanningen verdubbelt;

Overwegende dat de eene dienst de andere waard is, en dat een, vooral paardhoudend, officier er veel aangelegen is met den kwartiermeester wél te zijn;

Overwegende dat de in geldelijken nood verkeerende officier in zijnen betaalmeeester zoo vaak de eenige toevlugt ziet ;

Overwegende dat ossetongen in het kamp een smakelijk gezigt opleveren ;

Overwegende eindelijk , dat het beter is , zes flesschen in vrede , dan twintig in oorlog te drinken , nam ik dit laatste voorstel aan , gaf ik ZWEd. Gestr. de twintig guldens terug , en recommandeerde ik mij in zijne vriendschap en de spoedige nakoming zijner vrijwillige belofte.

Bij den terugkeer in mijn kantonnement , deed ik een waarachtig verslag van het gebeurde , en zag ik mijn gedrag door den eenen prijzen , door den anderen , vooral den Hess , laken ; terwijl de teleurstelling , mijner op een feest hopende kameraden , door het uitzigt op de zes flesschen in den Wildeman , eenigzins gelouterd werd.

De Wildeman verbeidde ons , en verbeidt ons nog ! Het kantonnement te Aalst wachtte eene uitnoodiging , en wacht die nog ! De kwartiermeester hield zijne belofte , en houdt die nog !

XII.

TRINETTE.

That virtue , which requires to be ever guarded , is scarce worth the sentinel.

V. O. W.

Het was op het midden van eenen warmen zomerdag. De schilderende pen van het meer verheven genie , of de vurige taal eener ongebreidelde verbeeldingskracht , mogen in dezen tijd , waarvan zij zeggen , dat de natuur het aardrijk stooft , niets dan genot vinden ; op mij heeft die geenszins zulk eene streelende uitwerking. Wanneer toch de brandende zonnestralen u bijna loodregt op den schedel vallen en uw hoofd door hare felle

hitte doen duizelen ; wanneer het bloed , tot kokens toe verhit , zijne waterachtige dampen op de oppervlakte uws ligchaams afzet , die , op de onbedekte deelen zich met de steeds opwarrelende stof vereenigende , aan uw gelaat een blinkend rood-geel-blaauw-zwart aanzien geven ; wanneer de gloeiende grond , de dikte van uw schoeisel trotserende , uwe voeten steeds in een staat van ligte branding houdt ; wanneer miljoenen insekten u om de ooren gonzen , waarvan de een u steekt , de ander uw oor inkruipt , de derde u in het oog vliegt ; wanneer een brandende dorst u noodzaakt , telkens met volle teugen den last te verzwaren , die u reeds hoe langer zoo ondragelijker wordt , wanneer de loome ledematen , wier beweegkracht , onder de kleverige hoedanigheid uwer kleedingsstukken bijkans schipbreuk lijdt , al knikkende voortstropelen , terwijl de moeilijke ademhaling naar betere lucht begint te snakken ; — dan valt van het verrukkelijke des zomers vrij wat weg , en keert de mensch tot zijn oud argument terug : *« dat het verledene en het toekomstige beter is dan het tegenwoordige. »* Het was dan op eene gansch niet aangename zomerdag , dat een kapitein der infanterie , terwijl hij aan de boorden eener heek halt hield , zijn aangezicht , handen en kleederen zuiverde van het stof , hetwelk eene voetreis van plus minus twee uren er gestadig op geworpen had. Na deze bezigheid haalde hij een voorwerp van schildpad uit den zak , waaruit hij , bij eene eerste beweging eene zuivere kam , en bij eene tweede , op den rug des kleinoods een spiegeltje ontblootte , van welke beide benoodigdheden hij thans een afwisselend gebruik maakte. Het duurde lang , eer hij over de orde zijner chevelure , over de helderheid van zijn aangezicht te vreden was ; want telkens had een blik in het spiegeltje eene nieuwe handgreep ten gevolge. Eindelijk echter scheen hij over dit gedeelte van zijn toilet voldaan , en verwisselde hij het schildpadden werktuigje met een borstel , die almede uit een' zijner zakken te voorschijn kwam , en die het straks door zijne handen en zakdoek aangevangen werk voortzette en eindigde. Vervolgens ontvingen de knevels eene aan de natuur van het haar geheel vreemde kleur , werd er eau de cologne op den zakdoek gedaan , die daarna achteloos

tusschen de borst gestoken werd, en moesten de gebreide handschoenen voor een paar van glacé stof plaats maken. Thans borrelde er nog een schep water in den mond, werden de tanden nog eens met het voorvlak van twee vingers bestreken, de degen regt gehangen, de chakot op vijf haren gezet, en het als op nieuw geboren geheel aan de beoordeeling van het spiegelkje ter toetse gebragt, waarvan de uitslag voor den met zich zelve ingenomen kapitein niet ongunstig uitviel. Na afloop dezer inspectie over zijn eigen ik, stapte hij langzaam op eene nederige woning aan, wier belommerde ligging van meergemelde beek het romantische van zijne onderneming niet weinig verhoogde. Weldra was hij aan den met welriekende bloemen beplanten voorhof genaderd, en bespiedde hij, met stijgend verlangen, de minste beweging, waarvan de nette woning het tooneel kon zijn.

Voor en al eer wij de verrukte kapitein echter deze woning laten binnentreden, moeten wij den lezer met het tooneel bekend maken, dat staande de komst van onzen netten kompanies kommandant daarin voorviel.

De bewoners bestonden uit een vijftigjarigen weduenaar en zijne vier-en-twintigjarige nicht *Trinette*, behalve een paar getrouwe dienstboden, van alle welke personen de eerste eigenaar der hoeve was, waarvan het huishoudelijk bestuur aan zijne nicht was opgedragen. Deze nu, hoewel uit nederige ouders geboren en vreemd aan de zoogenoemde voordeelen eener fatsoenlijke opvoeding, had echter van den invloed harer waarachtige schoonheid een gansch niet onoverdreven begrip gekregen; waaraan de vereering en vleijerijen der gekantonneerde militairen steeds meerder voedsel gaven. De huisvader was, wegens pressante bezigheden, van huis, en zou eerst den volgenden dag terugkeeren, waardoor de overgrootte vrijheid der beminnelijke nicht tot eene onverantwoordelijke hoogte steeg. Doch keeren wij tot het verhaal terug.

Op het oogenblik dan, dat de kapitein zich gereed maakte, de hem geliefkoosde woning binnen te treden, vinden wij *Trinette*, met een ruiker op de borst, in eene nette achterkamer zitten, bezig om de verschillende albumblaadjes te rangschikken, die zoo even met een honderdste vermeerderd

waren. Hare sierlijke en heldere Brabandsche muts deed de zwarte haarlokken nog meer uitkomen, die in sierlijke bogten langs het voorhoofd goldén; terwijl de niet minder zwarte wenkbraauwen een paar oogen omschaduwden, wier uitdrukking het ijskoude hart van den strengsten phlegmaticus in vuur en vlam zoude kunnen zetten. Voeg hier nu nog bij een heerlijke rij tanden, de blanke met rood doormengde gelaatskleur en de aanvalligste omtrekken, dan zult gij u een flauw denkbeeld kunnen maken van het hoofd, hetwelk door eenen hals, door eene taille gedragen werd, die zich eene hofjuffer niet zoude behoeven te schamen. Hare kleederdragt was wel eenvoudig maar tevens zoo ontworpen, dat zij de sierlijke vormen doorlieten, waarover *Trinette* de beschikking had. Zij sprak heden zeer weinig, maar luisterde, met geveinsde aandacht haar album beschouwende, naar de hartstogtelijke uitboezemingen eens tweeden luitenants, die, aan hare zijde gezeten, zich in welsprekendheid uitputte, om haar de zuiverheid zijner gevoelens te doen begrijpen.

« Waartoe zou eene nadere kennismaking tusschen ons strekken? Wij zijn niet van één stand, en mij ontbreken zoo wel de middelen, als de opvoeding om uwe vrouw te kunnen worden. Neen, luitenant. . . »

« Och, wanneer zult gij mij toch *Adolf* noemen? Zult gij dan altijd die hatelijke distantie bewaren? Stem toch éénmaal mijne dringende bede toe, en zoo u de stand niet bevallen mogt, waar ik in geplaatst ben, welaan, ik verwissel dien tegen het eenvoudig beroep eens werkmans, of zal mij eene andere betrekking weten te verschaffen. »

Onder dit gesprek, hetwelk reeds zeer lang uit variatiën van hetzelfde thema bestond, zag *Trinette* onzen kapitein de huisdeur naderen, waarop zij ontsteld opsprong en den luitenant verzocht haar alléén te laten, daar zij met den kapitein zaken van een serieusen aard te behandelen had.

« Ik hoop toch geen liefdehandel? »

« Ga heen, malöör, wat denkt gij wel? »

Er was thans voor den luitenant geen tijd meer om in onderhandelingen te treden, waarom hij, langs een anderen weg, de woning verliet, en zich in derzelver nabijheid schuil

hield, ten einde te gelijk met de retirade van den kapitein, andermaal te avanceren. « Onbegrijpelijk wezen ! » zeide hij, toen hij alleen was ; « welke geheime bedoeling toch bestuurt uw geest ! Het eene oogenblik schijnt gij ter prooi aan een teugelloozen hartstogt, en het andere wijst gij koelbloedig de geringste amoureuse demonstratie af ; nu eens bezigt gij alle middelen, die onder uw bereik zijn, om mij tot u te lokken, dan weér schijnt gij mijne bezoeken met onverschilligheid te ontvangen ; heden vleit gij mij met het schoonst vooruitzicht, morgen rukt gij het gebouw mijner hope onmeêdoogend omver. Gij schept en vernietigt te gelijk. Gij zijt koud als marmer of ontrouw ! Een van beiden is zeker, maar ik zal het weten ! »

Intusschen was de kapitein *Trinettes* woning binnengetre- den en had weldra, als een oud vriend, plaats genomen.

« Wel, beste meid, » ving hij aan, « waarom mij eerst heden na den middag ten uwent bescheiden, terwijl ik van den knecht hoorde, dat uw oom reeds gisteren uit is gegaan en eerst morgen terug komt ! Wat hadden wij dus een paar gelukkige dagen kunnen doorbrengen ! » —

« Zie je niet ! al weér knorren, je hebt altijd kwade ge- dachten ; heb ik je dan niet honderdmaal gezegd, dat mij ieder oogenblik dierbaar is, dat ik met u dóór kan brengen en dat de gedachte om u te zien, mij in de hoogste verruk- king brengt ? Kom, wees tevreden ; gisteren had ik andere bezigheden en heden morgen heb ik besteed om u eene kleine verrassing te bezorgen, waarvan ik u zoo aanstonds de be- wijzen zal leveren. » —

« Bravo engel, kom laat ik u omhelzen, dit uur zal mij heilig zijn ; nu, waarom loopt gij heen ? » —

« Voorzigtig, kapitein, men mogt ons verrassen, toom u in, op een anderen tijd ; kom vertel mij eens wat ; wacht, ik zal u het beloofde cadeau halen » en met een wip was *Trinette* de kamer uit, waarna de verliefde kapitein zich over het zonderlinge en wispelturige gedrag zijner aangebe- dene, in duizenderlei gissingen verloor.

Naauwelijks liet onze coquette, terwijl zij de glazen deur voorbij ging, waaruit de luitenant ontsnapt was, haar oog

even in den omtrek weiden, of het ontmoette den loerenden vlugteling, die haar dadelijk toeriep: « is de kaptein weg? *Trinet!* — scheep hem toch spoedig af; zeg eens . . . » dit waren de laatste woorden, welke thans tot het oor der nicht doordrongen, die zich haastte, om uit een groen gebieds kastje, een geknoopten tabakszak te nemen, en dien den wachtenden kapitein, als het werk harer eigene handen, aan te bieden. Hoe gaarne zou nu onze hoofdman de schenkster niet met een kus voor deze attentie beloond hebben, zoo hij daarvan niet door de gedachte was teruggehouden, dat zij thans niet als eene belooning zou aannemen, wat zij straks nog als vrijwillige gift geweigerd had.

« Kom nu toch eens tot een besluit, *Trinet!* het is mij niet langer mogelijk in dezen onzekeren toestand te blijven. Gij moet u decideren. Wilt gij onze kennismaking afbreken of inniger maken? Een van beiden moet . . . » —

« Hei, hei, welk een drift! heb ik u niet altijd gezegd, dat ik veel van u houd en dat ik niets liever zou wenschen, dan om altijd bij u te zijn; maar wat is thans uw plan, wat noemt gij innige kennismaking? » —

« Dat noem ik meer vertrouwelijk, meer gemeenzaam, meer hartelijk, minder omzigtig, minder terughoudend met elkander omgaan. » —

« Ei, en waartoe moet dan dit meerdere en mindere leiden? » —

« Wel tot een huwelijk; dit heb ik u reeds meermalen gezegd. » —

« En houdt dan dat vertrouwelijke, dat hartelijke en dat gemeenzame op? » —

« Wel neen, dat begint dan pas te krachtiger, lieve meid! » —

« Maar als wij dan deze, door u zoo zeer gewenschte, handelingen eens door een huwelijk deden voorafgaan, zou dat niet beter en onze vrijheid niet grooter zijn? » —

« Wel bekome het je, kaptein! » riep thans de stem van zijn grijzen ranggenoot, die juist bezig was op eene kategorische vraag een kategorisch antwoord te geven, en nu door den binnenkomenden gestoord, misschien gered werd; « wel bekome het je man; zoo alleen met *Trinetteke* in

huis; dat zou men aan jou sijn bakkes ook niet zeggen, dat jij daar zoo in stilte op je luimen gaat liggen, en die kinderachtige vrijadjes niet aan de luitenants overlaat; dan zou die arme jakhals, die daar buiten misschien reeds een paar uren ligt te blaauwbekken, de gelegenheid niet benomen zijn om met dit lieve bekje om eeuwige trouw en standvastigheid, kruis of munt te spelen. Kom *Trinet*, kus mij eens, dan zal ik hem wel meëtroonen, en u, ter ontvangst des armen drommels, het hok ruim laten.» —

« Wel mijnheer *B.*, u maakt mij verlegen, ik weet niets van een luitenant af; ik bemin kapitein *M.* en zal nimmer mijne hand aan een ander schenken, en verzoek van uwe onaardige praatjes verschoond te blijven.» —

« O, maak ik u verlegen? weet je niets van den luitenant af? bemin je kapitein *M.*? zul je nimmer je hand aan een ander schenken en verzoek je van mijne onaardige praatjes verschoond te blijven? Begrepen, *Trinetje!* begrepen! Ik zal dan in de eerste plaats een bode der wanhoop zijn voor den verscholen minnezanger, en, in de tweede plaats, terugkeeren om u beiden wel mijn compliment te maken met dit even onverwacht als allercharmantst huwelijk; adieu, tot straks!» —

Na het vertrek van dien vrijpostigen indringer, viel er tuschen de twee gelieven een langdurig gesprek voor, hetwelk met hevigheid gevoerd, over trouw en misleiding, standvastige liefde en wispelturigheid liep, en waarbij de onbevleete onschuld der onweêrstaanbare *Evaas*dochter natuurlijk den triomf behaalde; een triomf, die iedere verdenking van den naijverigen kapitein krachteloos maakte, en het veld, waarop zich de dubbelhartigheid zijner schoone bewoog, steeds verder uitbreidde.

Niet lang hadden de gelieven thans nog in het vooruitzicht eener gelukkige toekomst voortgedweept, met welk vooruitzicht de verliefde kapitein zich dan ook uitsluitend moest vergenoegen, toen kapitein *B.* met den straks ontvlugten luitenant binnen trad, en voor hen beiden het woord opnam: « Wel become het je, jongelui! wel become het je; de duivel haal me, als ik ooit een schooner paar zag; nu, weest gelukkig

zamen, trouwt spoedig en rukt maar subiet het depôt binnen; want het verleidelijke tronietje van zoo'n jong kapiteinsvrouwtje zou anders de hoofden der gekantonneerde officieren op hol helpen, en de engelenvroomheid van dit zedige bekje aan menige harde proef onderwerpen; terwijl de rebellerende gemoedsstemming der teleurgestelde luitenants . . ja jongen! » op den luitenant wijzende, « wees bedaard, dit kleinood is niet voor u weggelegd; werp uw anker op eene andere kust, de liefde heeft ook hare subordonnatie. Kom, ga maar meê. » —

« Ik zal ulieden zoo aanstonds volgen, heeren, » zeide *M.*, « ik heb nog iets met *Trinette* te spreken. » —

« Ja wel, ja wel, wêl bekome het je, jij hebt nog iets te spreken; begrepen, kaptein, begrepen! » —

*Gesprek tusschen den kapitein en den luitenant, op
weg naar het kantonnement.*

L. « De geschiedenis van heden komt mij zóó onbegrijpelijk voor, dat ik er geen eind aan weet vast te maken; ik meende het met de aanvallige *Trinet* reeds tot zulk eene hoogte gebragt te hebben, dat er aan geene versterking van onze overeenkomst meer te denken scheen; en toch erlang ik zoo eensklaps de overtuiging, dat mijne aangebedene mij niet alléén misleid heeft in hare voorgewende genegenheid te mijwaarts, maar zelfs aan *M.* onvoorwaardelijk hare hand schenkt, en mij niets te hopen overlaat. Maar mag ik vragen, wat voerde u van ons verwijderd kantonnement herwaarts? »

K. « Het verwondert mij, uwe jaren in aanmerking nemende, niet, dat gij in deze omstandigheid uwe volslagene nederlaag ziet; doch moet u aanraden, zoo gij in de voortdurende toegenegenheid van *Trinet* nog eenig belang stelt, uwe proefneming te herhalen op een oogenblik, dat gij van de afwezigheid des kapiteins zeker zijt. Wat uwe vraag betreft, hierop moet ik u franchement antwoorden, dat mij de hoop herwaarts voerde, dat er welligt in den beker der liefde, door de Godin zelve geschonken, nog een enkel dropje voor den ouden grijskop zou zijn overgebleven; — maar,

wel bekomme het je : ik had het net voor des visschersdeur geworpen. »

L. « Zij heeft mij gezworen , voor mij alleen liefde te koesteren , en mijn huwelijksplan slechts dáárom af te keuren , dewijl ik haar geen genoegzaam bestaan kon verschaffen ; en nu ? weg is mijn hoop , weg zijn mijne zoetste verwachtingen ! »

K. « Onnoozele domoor ! zij wil den kapitein om zijn vermogen , en u om de liefde ; zij heeft er dus twee noodig ; welnu , houd haar aan het woord ; begrepen ? O , dat zij mij tot deze surnumeraire betrekking gekozen hadde , wat zou ik mijn kollega een gemakkelijk leven verschaffen ! »

Het was er verre af , dat deze anti-morale raadgevingen van den grijzen hoofdman den luitenant zijne gemoedsrust teruggaven , veel minder hem deze gebeurtenis als van eene aangename strekking deden voorkomen. Hij beëogde slechts één doel : óf het volle bezit zijner thans verlorene geliefde te hernemen , óf hare ontrouw , indien hij hiervan de verzekering op nieuw erlangde , te ontmaskeren. Hij nam zich derhalve voor , met kapitein *M.* zelve in geenerlei aanraking omtrent dit geval te komen , maar de eerste gelegenheid te baat te nemen , om *Trinet* rond uit hare bedoelingen af te vragen , en daarnaar te handelen.

Het is eene moeilijke taak , eene juiste beschrijving te geven van het karakter onzer heldin. Nu eens scheen zij de standvastigste aller maagden , dan weér de wispelturigheid zelve te zijn ; — zoo even scheen zij den man haars harten gevonden te hebben , straks maakte diens beeld voor een ander plaats ; — heden scheen zij ter prooi aan al het vuur van een vlammanden hartstogt , morgen bedekte eene ijskoude korst haren ongevoeligen boezem ; — op den eenen tijd scheen zij doof voor de bedwelmende taal der verleiding , op den anderen lokte zij gedragingen uit , die den stoutsten waaghals beschaamden ; — beurtelings voorkomend en terugstootend , openhartig en achterhoudend , medelijdend en wreed , ingetogen en onredelijk , godsdienstig en spottend , maakte zij misbruik van de milde gaven , waarmede de natuur haar bedeeld had , en strooide zij in alle harten , die haar naderden , de zaden van begeerte of vertwijfeling ; en alléén door die

onzalige aandrift, de behaagzucht, wier noodlottige uitwerking gewoon is, aan rust en tevredenheid den wissel doodslag toe te brengen. Deze is het, die, onverzadelijk in behoefte, steeds hooger stijgt, naarmate zij meer geprikkeld wordt, steeds heerschzuchtiger wordt, naarmate zij meer veroveringen maakt, en de wreede doornen, die zij voor een ander gezaaid heeft, eindelijk in haar eigen vleesch voelt drukken. Het moet ons derhalve niet verwonderen, dat wij den luitenant andermaal uit haren mond het zoete woord *liefde* hooren toespreken, en dat zij, met ongeloofelijke behendigheid, bij hem zoowel als bij kapitein *M.* eene hoop gaande hield, die hare onuitputtelijke spitsvindigheden dagelijks meer en meer bestendigde.

« Maar *Trinet!* » was de taal des luitenants, « waarom u toch niet aan de gedurige bezoeken van den kapitein onttrokken, daar gij toch zegt, mij alléén de voorkeur te schenken? Waarom hem langer de hoop gelaten, die gij toch nimmer denkt te vervullen? Maak langer geen misbruik van zijne steeds aanwakkerende neiging voor u; en zeg hem heden in waarheid, waartoe gij morgen welligt uitvlugten zoudt moeten zoeken. »

« Het is mij onmogelijk, *Adolf!* om den indruk eensklaps weg te nemen, die zich van den kapitein heeft meester gemaakt, noch ook om hem voetstoots aan het droombeeld te ontrukken, dat hem zoo behagelijk voorkomt. Laat ik met beleid handelen; ik zal hem den slag minder hard maken en hem van een plan doen afzien, dat ik hem schijnbaar hoe langer hoe meer zal doen bereiken. Gij hebt immers de verzekering mijner opregte toegenegenheid en standvastige gehechtheid; gij kunt mijne trouw op de proef stellen, zeg, wat wilt gij meer? Verschaf mij heden de gelegenheid, om voor altijd de uwe te worden, en gij zult zien, dat mijne woorden niet ijdel waren. »

« Een heerlijk voorstel, waaraan gij weet, dat ik niet zoo aanstonds beantwoorden kan; hetwelk mij evenwel genoeg doet, en de verzekering hergeeft uwer innige toegenegenheid. »

Nog nimmer had zij hem zoo schoon toegeschenen; nog nooit droegen hare woorden zoozêér het kenmerk der hevigste

aandoening; nog nooit had zij hem meer hartelijkheid en toegevendheid betoond, en nog nooit was der siere behaag-ziekte zoo snel de straf toegediend, als waarvan deze oogeblikken getuigen waren. Thans was de grootste naijver des luitenants geweken, en ging hij, nog duizelende van de behaalde overwinning, de toekomst gerust te gemoet; geruster dan zij, wier lot even onbestemd als duister was. De moeilijke strijd nogtans, waarmede zij te kampen had, hield weldra op met de komst des onvermoeiden kapiteins, die heden stellig voorgenomen had, de laatste hand aan zijne zoo zeer gewenschte vereeniging te leggen. Hartstogtelijk drukte hij thans zijne beminde aan den kloppenden boezem, lispelde haar woorden eener zalige toekomst in, en putte zich uit in kleingeestige bepalingen, die hunne aanstaande vereeniging zouden moeten voorafgaan. Men wane niet, dat *Trinette*, gedachtig aan de eeden, nog zoo kort den luitenant gezworen, zich tegen alle deze beschikkingen aankante; — o neen, ook zij bereidde de gewigtige gebeurtenis voor, kwam omtrent hun plan in duizenderlei uitweidingen, en bepaalde met hem den tijd, waarop hunne verbindtenis zou plaats hebben. Duizend afspraken werden thans nog gemaakt, duizende kleinigheden bepaald, duizende liefdesverzekeringen gewisseld; en eer nog de gelukkige kapitein het huis van zijn aanstaand geluk had verlaten, was de band gelegd, die hen voor altijd moest vereenigen, maar.... toen had de wereld ook een schandaal meer te betreuren.

Wij moeten thans een tijdvak van drie maanden overstappen, niet om den lezer aan de bijwoning der ontworpen huwelijks-vereeniging te onttrekken; maar om hem het tooneel te besparen, waaraan de gestadige en afwisselende bezoeken, zoowel van den luitenant als van den kapitein, de woning van *Trinette* prijs gaven. Wij zullen den lezer thans eene herberg binnen leiden, waarin eenige officieren en een Brabandsche vetweider om den kagchel zitten, en in vrolijken kout den avond doorbrengen; terwijl wij hem tevens deelgenoot zullen maken van een gesprek, dat op onze geschiedenis de naauwste betrekking heeft.

Een officier. « Wel, monsieur *Ziricks* (naam van den

vetweider), mij dunkt wij zien u hier zoo dikwijls; de vee-negotie kan toch alleen de oorzaak niet zijn, die u zoo dikwijls herwaarts drijft. Indien het niet onbescheiden is, mag ik dan weten, waaraan wij uwe herhaalde tegenwoordigheid in ons kantonnement te danken hebben?»

Ziricks. «Awel, meneer, gai zaijd, begod nie gek, nie, ikkik kan ouw zoo moar olles nie zeggen, zulle.»

Officier. «Alles zou wat veel gevergd zijn, maar, zonder ons nog alles te zeggen, kunt gij toch mijne vraag wel cenigzins bevredigend beantwoorden. Wij zitten hier nu zoo vertrouwelijk onder elkanderen, dat uwe verdere achterhoudendheid onze nieuwsgierigheid niet vergrooten mag. Kom, wees openhartig, hebt gij hier een trekpleister?»

«Da kan wel woar zain, enne fameuse; moar loat ons nou euver wa anders klappe; de offecierkes sulle majj nie trompiere, nie?»

Officier. «Wel, hier komt geen trompeeren te pas; het is alleen een uitvloeisel onzer kameraadschap, dat ons belang in uwe zaken doet stellen. Gij hebt zeker eene beminde hier in de buurt, is het niet zoo?»

«Gaij zaijd, begod, enne malin gaij. Justement, gaij het et geroade; ikkik kom hier een wefke zuuke. en geleuf, ma parole, er ien gevonde te hebbe.»

Officier. «En wie is de bevoorregte, waar gij uw oog op liet vallen?»

«Gaij zaijd, begod, nie weinig indiskreet en nieuwsgierig euk; ikkik zal ze moar zoo nie nuume, nie.»

Officier. «Waarom niet? Steekt er dan kwaad in om haar te noemen, met wie gij zeker geene andere dan eerlijke bedoeling hebt?»

«Ierleke veurnemens! ma parole, ikkik wil nie anders dan en marioage zulle; heilige *Marie*! ikkik zou ginne ierleke veurnemens hebbe!»

Officier. «Welnu; waarom haar dan niet genoemd? Steekt er dan een geheim in zijne aanstaande te noemen, haar, met wie men eerstdaags door den echtelijken band denkt vereenigd te worden? Kom aan, maak ons deelgenoot van het geheim, dat gij ten minste als zoodanig beschouwt.»

« Nou , zuut , zuut , ikkik wil oak nie lange refusiëre ; majn liefke woant doar gints op de klaine hoeve , en biet *Trinet* , zulle. »

Kaptein M. en Luitenant Adolf. « *Trinette* ? »

« Joa , *Trinette* , vast *Trinette* , kende gajlui heur , dadde zoo verwonderd op stoat te kajke ? »

Kaptein M. « Ja , wij kennen haar. »

« Nou , wa zegden dan , hek nie enne goeje keus gedoan , nie , en zaude er euk nie veul van kunne houde , ist nie en lief bakkeske ? »

Kaptein M. « Zeker is het een mooi meisje , maar ik , noch de overige officieren , houden veel van haar. »

« En waarom nie ? »

« *Kaptein M.* « Wel omdat zij nimmer iets van ons wil weten , en zoo preutsch is , dat men haar nooit kan genaken , of zij slaat , als een razende *Roeland* , van zich af. »

« Dat's agreeabel , het kumt precies euvëreen met majne observoatie ; want as ikkik moar van ouwlui spreek , dan krajgt ze enne couleur bis after heur euren , zulle ; 't is agreeabel ! »

Luitenant Adolf. Maar zijt gij dan zoo jaloersch , dat gij het zoo bijzonder aangenaam vindt , dat uwe aanstaande bruid nimmer een officier wil te woord staan ? Ik noem dit gedrag van haar te ver gedrevene ingetogenheid. »

« Kaijk , ikkik heb er mier van geheurd , en onze officierkes doen alles , dadde gajlui de jonge maskes het heut subiet op hol kunt brenge , zulle. »

Adolf. « Nu wat er ook van zijn moge , gij hebt in allen gevalle eene goede keuze gedaan , en moet ons eens het genoegen doen , van ons aan uwe aanstaande voor te stellen ; wij beloven u haar met de meeste onderscheiding en diskretie te zullen behandelen ; zoowel in uw bijzijn als in uw afwezigheid , niet waar Heeren ? »

Allen. « Dat is zoo klaar als de dag. »

« An heur veurstelle ? nie , nie ; ierstelik zal zij dit nie wille , nie ; want ze zou van ullie enne nie geringe couleur krajge , en twiddens wil ikkik heure libertajit ginne grand jeu loate. »

Kapitein M. « Gij schijnt dus voor kapers bevreesd te zijn , en het idée te hebben , dat men zijner beminde niet te veel vrijheid moet laten. Stel u echter gerust : stille deugden verzaken zich nimmer ! »

« Awel , meneer , as ze stil zain heur virtute , dan wil ikkik ze euk stil loate. Majn maske het veul moijens , zulle , en ikkik wil ze begod nie gecompromitteerd hebbe , nie. »

Adolf. « Maar , mijnheer *Ziricks* , zou het uwe aanstaande kompromitteren , als zij de bezoeken van officieren , ergo van fatsoenlijke menschen , ontving ! Ik bid u wat meer respekt voor onzen stand te hebben. Het moge uwe belgische officieren aan hoogschatting van , en eerbied voor de deugd ontbreken , bij ons vindt gij de zuivere trouw en ridderlijke eer der voorouders terug. »

« Awel , awel , ikkik zal het controarie nie bewajze , nie ; moar weet euk te gelaijk , dat oalle honnette mannekes ginne Joseppen zaijn ; en bin nie vrimd aan de conscience , dadde gaijlu wel is enne kier op privoative jagt joagt. Ikkik heb van de zondige aanvechtinge der mensche minnigmoal enne kloare convictie ontvangen , as ze men anmoanden de deugd voor de loagen des duvels te bescherme , zulle. Je is enne deurtrapte filosoof , je vous assure. »

Een officier. « Nu , *Ziricks* , wij zullen dan geene pogingen meer in het werk stellen , om uwe aanstaande bruid te naderen ; mits gij ons de verzekering geeft , dat wij , bij eene event  ele huwelijksvoltrekking , tot de feestgenooten zullen behooren. »

« De bon coeur , meneer , de bon coeur ; als ins majn marioage voltrokken is , kundde gaijlui van de pret zaijn ; ikkik behoef dan nie meer te vreeze , nie ; want het huwelijk is onschendbaar , zulle. »

Kapitein M. Wel nu , ontvang dan onze hartelijke wenschen ter vervulling uwer voornemens , en wees verzekerd dat wij allen in het groote voorregt deelnemen , dat u beschoren is ; adieu , vriend *Ziricks* , tot op uwe bruiloft ,    revoir ! »

« Nou goejen avond , hecre , tot op enne andere kier , dan klappe we nog es noader , zulle. »

Er had inmiddels in het gedrag van *Trinette* eene groote

verandering plaats gegrepen, waardoor de konversatie van haar met *M.* en *Adolf* geheel was afgebroken. Wel bezochten deze nog eenige keeren hare woning, nadat de liefde van *Ziricks* er in gedrongen was; maar nimmer kon hunne welsprekendheid er in slagen, om haar de herinnering van het verledene terug te geven. Zij behandelde hen als nieuwe kennissen, die zij nimmer te voren gezien had, en zocht door de strengste terughoudendheid en onverzettelijke ingetogenheid den stempel uit te wisschen, dien het verledene op haar gedrag gedrukt had. Maar het was thans niet zonder reden. Nog éénmaal opende zich de gelegenheid om uit de schipbreuk harer zedelijkheid gered te worden; nog éénmaal werd haar de rang aangeboden, die haar tegen de lastering van den achterdocht niet alleen, maar tegen de taal der verschrikkelijke waarheid beschermen kon; nog éénmaal bood zich een beschermmer aan ter handhaving harer eer, die in zich zelve geen steun meer vond. En mogt al de een of ander menschenhater de zwarte tint harer vroegere levenswijze den aanstaanden echtgenoot voorspiegelen, hij zag die niet; want de glans der liefde verblindde zijne oogen voor het kwaad, maar maakte ze tevens te scherpzigtiger voor hare gedragingen in het tegenwoordige. Met vonkelende Argus-oogen bespiedde hij de minste harer bewegingen, en al mogt soms eens eene geringe vonk der sluimerende drift in haren boezem opwellen, zij doofde weldra uit in den zwarten nacht, waarin haar ontstelde geest gedompeld was. Vroeger weerde zij het huwelijk af, omdat dit aan hare behaagzucht paal en perk zou stellen, thans jaagde zij het na om. . . . hieraan misschien nog eens den vrijen teugel te vieren. Genoeg, de echtverbintenis werd voltrokken met den gegoeden vetweider *Ziricks*, van wien wij, den dag vóór het huwelijk, nog eene kleine konversatie met zijne bruid moeten mededeelen.

« *Trinetteke*, 't is morgen enne hiel groate dag veur ons; ikkik heb 'enne kier gul wille zaijn, en enne invitoatie gezonde noar innige officierkes vor de bruilof; wat zegde doar nou van? »

« Wat ik er van zeg? wel, het komt mij voor, dat wij ons hier gerust buiten konden houden; laat ons die meerdere

uitgaven besparen. Wij zullen ons buitendien wel amuseren, ons hoogste geluk bestaat toch in onze wederzijdsche opregte genegenheid. Bovendien kennen wij die Heeren niet, en zullen ze welligt hierna nooit weêr zien.»

« It is captajjn *M.*, luitenant *Adolf*, luitenant *Z.* enz.; kajjk, it is toch curieus dadde gajj toujours enne couleur krajjgd, as ikkik van militairen sprik; gajj mot ow veurbearijde, dat er bij ons marechaussées zaijn, en dadde gajj also an heur gezicht ow gewenne mot.»

« Ik zal trachten den afkeer te verbannen, dien het gezigt eens krijgmans mij steeds inboezemt; maar verzoek u nogmaals uwe gasten af te zeggen; gij zoudt mij het genoeg van den dag van morgen er door verbitteren.»

Gelukkig voor den bruidegom, kwam er, staande dit gesprek, een briefje van de genoodigde officieren, dat zij voor zijne beleefdheid moesten bedanken, en hem benevens zijne bruid een echt vol vreugde en geluk toewenschten, waarna ook deze laatste zwarigheid voor den heugelijken dag verdwenen was.

Zoo verre men hoorde, beschaamde de jonge vrouw den dunk niet, dien de gelukkige echtgenoot van haar had opgevatt; maar verloor de hoogst najiverige *Ziricks* ook nimmer hare gangen en handelingen uit het oog; welke laatste omstandigheid ons onwillekeurig aan het hierbovenstaande motto herinnert: *dat die deugd, welke altijd moet bewaakt worden, geen schildwacht waard is.*

XIII.

DE KANDIDAAT-VRIJMETSELAAR.

Suche nicht verborgne Weihe !
Unter'm Schleier lass das Starre !
Willst du leben, guter Narre :
Sieh nur hinter dich in 's Freie.

Goethe.

Zucht naar de kennis van het geheimzinnige of onbekende is een onmiskenbare karaktertrek, die, van het eerste menschenpaar af, tot op den huidigen oogenblik toe, door alle handelingen van den sterveling heenstraalde. De wereld moge in hare ontelbare voortbrengselen hem de veelvuldigste afwisselingen aanbieden, en zijnen onderzoekenden geest een onafzienbaar veld der heiligste natuurgewrochten opleveren; — onbevredigd sluit hij zijn oog voor den glans dezer aardsche schoonheden, om het naar het onbekende starrenheir te rigten, en zich in het wezen van onbekende lichamen te verliezen. Het is den botanist niet genoeg, zich met het millioenenal planten en bloemen bezig te houden, wier kunstig maaksel, schitterende kleuren en heerlijke geur onder zijn bereik opgroeijen, en wier oneindige verscheidenheid hem de ruimste stof tot levenslange nasporing geven; maar, onvoldaan met de pracht dezer sieraden eener milde schepping, klautert hij, met levensgevaar, de steile toppen der in nevelen gehulde rotsen en bergen op, of daalt in een verstikkenden afgrond neêr, om daâr het schrale en onoogelijke halmpje of spruitje te bespieden, dat de natuur aan het oog der menschen onttrokken waande, en daarom met stiefmoederlijke hand bedeed had. Het kan den wijsgeer niet bevredigen, zijn vorschenden blik in het menschelijke hart te werpen, en de onuitputbare bron te peilen, die hieruit voor zijn onderzoek voortvloeit; het kan hem niet bevredigen, de grootsche uitwerkselen eener albesturende magt te bewonderen, en die

tot onderwerpen zijner diepzinnige overwegingen te maken ; neen , hij gaat verder , en voert zijn geest liever in de onbekende gewesten eener eeuwige onbegrijpelijkheid , dan in de eenvoudige omtrekken eener duidelijke aanschouwing.

Stel u eene met menschen volgepropte zaal voor , waar de schitterendste kostumes , de fraaiste figuren , de aanzienlijkste personen uw oog verblinden , uwe opmerking boeijen , uwe gedachten bezig houden en u de ruimste stof tot tevredenheid en vermaak geven , waarbij u niets te wenschen overblijft. Verbeeld u , op het einde der zaal , een gordijn , waarachter men een gestadige en duidelijke beweging ziet , en waartoe de toegang door een traliehek afgesloten is. Wat zal dan meer uwe aandacht gaande houden : óf het gewemel der schitterende menigte , óf de zachte schuddingen van het geheimzinnige gordijn ? Beken het maar : dit laatste ; en toch was het niets anders dan een masque om de bedienden te bedekken , die , door een onzichtbaar raam in den muur , het buffet telkens van ververschingen voorzagen , zonder dat de genoodigden zulks zouden kunnen merken. Zijt gij wel eens in een wassenbeeldenspel geweest , Lezer ? Welnu , dan hebt gij opgemerkt , dat , in spijt der verrassende groepen , der verschrikkelijke tooneelen , der afschuwelijkste voorstellingen , waarop men uwe verbeelding vergastte , de borst te heviger begon te kloppen , uw tred zich onwillekeurig verhaastte , uw verlangen hoe langer zoo brandender werd , om een blik achter het geheimzinnige gordijn te werpen , dat een beeld voor u verbergt , hetwelk naauwelijks uwe aandacht zou getrokken hebben , als het even als de andere beelden in de opene rij gerangschikt was. Zoo voldoende kan het heden nooit zijn , of begeerig zien wij naar den dag van morgen uit , en datgene , wat wij niet kennen , en daarom juist de minste punten van aantrekking voor ons zou moeten hebben , is meest altijd het best in staat , den stroom onzer begeerlijkheid buiten zijne oevers te drijven.

Het was dan ook dit euvel , waarvan wij getracht hebben , zoo even eene onvolmaakte beschrijving te geven , dat den Heer *Wierde* (zoo zullen wij onzen held noemen) mank deed gaan , en dat in hem voornamelijk den lust opwekte ,

om in het genootschap der vrijmetselaren opgenomen te worden; een genootschap, dat voor hem zoo veel aantrekkelijks had, en waarin hij meende geheel en al te huis te behooren.

Alvorens echter tot de nadere bijzonderheden van dit verhaal over te gaan, moeten wij den lezer eerst bekend maken met *Wierde*, ten einde het onwaarschijnlijke dezer gebeurtenis meer dan waarschijnlijk te maken.

LEVENSSCHETS VAN H. P. WIERDE.

Geboren op eene eenzaam gelegen landhoeve in eene der land provinciën (men vergeve mij deze laatste, onlangs in de Volksvertegenwoordiging zoo zeer gewraakte uitdrukking), ging zijn kindsche leeftijd de grenzen eener eenvoudige, boersche opvoeding, geen haar breed te buiten. Bij den dorpsschoolmeester in de volstrekt noodzakelijke kennis van lezen, schrijven en rekenen onderwezen, verwisselde hij dien leertijd, op veertienjarigen ouderdom, met het bedrijf zijns vaders en vervulde weldra, als beploeger en beëgger der ouderlijke akkers, de betrekking van een ijverigen boerenknecht. Er was geen enkele eigenschap denkbaar, waarin hij zich van de jongelingen zijns stands onderscheidde, en nimmer gaven zijne handelingen eenigerhande blijken, die hem boven deze zouden kunnen verheffen. Tevreden in zijn staat, tevreden met den arbeid en afwisselende vermaken hieraan verknocht, streefde hij naar geen andere bestemming, en scheen zijn leven den ongestoorden gang zijner ouders en aanverwanten te zullen volgen, te meer daar zijn vader hem van de militaire dienst had vrijgekocht, die welligt den loop zijns eenvoudigen levens had kunnen veranderen. De kennismaking met een aardig boerenmeisje had, voor als nog, alleen tot eene langdurige lakonische vrijerij geleid, die misschien te eeniger tijd een huwelijk ten gevolge zou gehad hebben, ware er niet eene onvoorziene omstandigheid tusschen beide gekomen. Deze nu was het uitbreken der

Belgische revolutie, en het organiseren en mobiliseren der rustende schutterijen, waarbij hem, dank zij de schaarsheid van geschikte voorwerpen, en de nederige vaderlandsliefde der welopgevoede jongelingschap, een plaats als tweede luitenant ten deel viel. Men zou welligt denken, dat hij van deze ongehoorde verheffing afstand doen en zich liever als schutter in het gelid scharen zoude; — neen! noch het besef zijner volslagene ongeschiktheid, noch de onoverwinnelijke zwarigheden in het aanleeren der vereischten voor deze gewichtige betrekking, konden tegen den glans en de eer opwegen, die degen en epaulet hem aanboden. Met lompe fierheid nam hij den hem aangeboden rang aan, om het getal der stugge en schier onbuigzame leerlingen te vermeerderen, wier wapenkundige ontwikkeling aan de bloem der staande armée was opgedragen. De slaauwe inspanningen van zijn kant, en de ongeloofelijke geduldsoefening van die zijner leermeesters, bragten het eindelijk zoo ver, dat hij in het opsluitend gelid, ja somtijds aan het hoofd eener sectie of van een peloton, een tamelijk dragelijke figuur maakte, en weldra mede ten strijde toog. Over zijne heldhaftigheid kunnen wij geen oordeel vellen, daar de betooning hiervan meestal van eene gunstige gelegenheid afhankelijk is, die hem echter nimmer te beurt viel. Hij bezette thans met anderen de kantonnementen, en speelde in de gezellige samenleving meestal een zeer passieve rol. Aan de kwinkslagen of talentvolle aardigheden, waarmede de officieren zoo vaak de conversatie spekten, bleef zijne arme ziel geheel vreemd, en nimmer toonde hij eenige begeerte, om zich den omgang eigen te maken, die de leden van zijnen nieuwen stand doorgaans kenschetst. Alléén werd hij door een onoverwinnelijken zucht gedreven, om tot lid der vrijmetselarij aangenomen te worden, waarvan het ondoorgrondelijk geheim zijne zinnen onophoudelijk prikkelde, of in welks bezit hij een schat zag, die door niets overtroffen kon worden. De stilzwijgende overeenkomst, die hij bij de leden van dit genootschap had opgemerkt, de verhalen eener levenslange ondersteuning in geval van tegenspoed, de echt broederlijke omgang óók van de onbekendste personen, maar vooral het geheimzinnige hunner bijeenkomsten en be-

drijven , hadden zijne neiging gestadig meerder voedsel gegeven , en deden hem alles in het werk stellen , om het lidmaatschap dezer inrigting te verwerven. Bij zaakkundigen , zoo wel als bij onbekenden , bij profanen en ingewijden , bij inferieuren en superieuren , stelde hij alle zijne pogingen in het werk om tot het vurig gewenschte doel te geraken , en ontzag hij kosten noch moeite , om zijn verlangen de noodige klem bij te zetten. Het spreekt van zelf , dat die overdrevene , zoo zeer met 's mans beperkte begrippen in strijd zijnde , begeerte de aandacht zijner makkers buitengewoon gaande maakte ; en het spreekt insgelijks van zelf (wie zou niet hetzelfde doen ?) , dat de spotlust in hem een voorwerp zag , waarop zij hare treken eens hartelijk kon botvieren. Zij , die leden der door hem aangeboden instelling waren , maakten zich met een zacht lijntje van hem af ; terwijl zijne aanzoeken alleen bij diegenen gehoor erlangden , die buiten staat waren hem hierin immer eenige dienst te bewijzen.

Wij stappen thans van zijne levensgeschiedenis af , op een oogenblik , dat hij alle zijne krachten inspant , om vrijmetelaar te worden ; omdat het vervolg van dit verhaal alléén deze omstandigheid , en geenszins zijne overige gedragingen en lotgevallen , zal beschrijven.

De ongeloofelijke bemoeijingen van onzen hartstogtelijken kandidaat hadden een zestal zijner oningewijde kameraden op het plan gebragt , om hem het lidmaatschap te beloven ; en hem daartoe aan eenige noodzakelijke formaliteiten te onderwerpen. Zij constitueerden derhalve een collegie , bestaande uit een president , secretaris en vier leden , en gaven hem kennis , om zich , zoo hij bij zijn plan bleef volharden , tegen een bepaalden avond in de kamer van den president te vervoegen , ten einde met de voorwaarden bekend gemaakt te worden , die aan zijne verheffing onvermijdelijk verbonden waren. Deze bemoedigende gedachte voerde hem tot volslagene

vreugddronkenheid, en gretig nam hij het verzoek aan, om zich ten bepaalden tijd in de woning van den president te doen vinden; werwaarts wij den opgetogen kandidaat onmiddelijk zullen volgen.

Aan het eene einde van de kamer des presidents, welke schitterend verlicht was, zat de voorzitter op eene vrij hooge kruik en had een, van ruw hout gemaakt, driehoekig tafeltje voor zich, waarop papier, pen en inkt lagen verspreid. Hiervoor was de sekretaris, insgelijks aan zoodanig tafeltje gezeten, geplaatst, die almede schrijfgereedschappen en een grooten bijbel voor zich had liggen. Ter weërszijden van deze personen waren twee leden gezeten op eene plank, die met de beide einden op eene houten schraag rustten. De kleeding van dit zestal bestond uit de gewone uniform, doch zij hadden ieder een wit schootsvel voor, en om hun hals was een breede band geslingerd, waaraan een gewone troffel was opgehangen; terwijl hun hoofd, zonderling genoeg, door eene witte slaapmuts bedekt was, hetgeen met de uniform een belagchelijk contrast opleverde. Boven het hoofd van den president was tegen den spiegel een driehoekig papier bevestigd, waarop met groote letters geschreven stond: *Broederliefde, hulp en trouw*. Aan het andere einde der kamer was een wit laken opgehangen, waarin eene vrij groote, door het daarachter geplaatste licht van transparant papier voorziene, opening gemaakt was, waarop men duidelijk lezen kon: *Gij zult uwen koning getrouw zijn, zonder verraaderij; aan uwe overheid getrouw blijven, waar gij u ook moogt bevinden; gehoorzaam zijn zonder valsheid; hoog verraad zij verre van u, en zoo gij hiervan iets moogt ontdekken, zoo zult gij den koning waarschuwen* (1). Langs de vlakte van dit laken hingen drie familieportretten van den huisheer des presidents af, het een boven, de twee andere naast de doorschijnende opening, waaronder men de namen gezet had, op wit papier, van *Desaguliers*, *James Anderson* en *George Payne* (2). Tusschen deze en den sekretaris

(1) Eene der voornaamste grondstellingen van de orde.

(2) Drie zich in de orde zeer verdienstelijk gemaakt hebbende personen.

stond een omgekeerde kalkbak , waarop men den onthutsten kandidaat , zoodra hij was binnengetreden , verzocht plaats te nemen , en wel met het gezigt naar de portretten enz. , en dus met den rug naar de verzamelde heeren. Nadat nu de president den bevenden kandidaat tijd gelaten had , om tot bezinning te komen , raakte hij met zijn troffel die der overige heeren aan , zoodat het ijzeren geluid het oor van den man op den kalkbak smartelijk aandeed , en verzocht hem , zich als nu staande op den kalkbak , met het gezigt naar het collegie , te plaatsen , na welke volbrachte beweging hij tot den aspirant de volgende woorden rigtte : « *Harmen Petrus Wierde !* Onze instelling , die meer dan duizend jaren oud is , heeft alléén dáárdoor , tot op den huidigen dag , zich staande gehouden , omdat men zich met de strengste voorzigtigheid tot het aannemen van leden liet bewegen , wier gevoelens , meeningen en hoedanigheden hun op die hooge onderscheiding aanspraak gaven. Het is niet genoeg , een medgezel dezer edele bouwkunst te worden , om verstand van metselen te hebben , of den troffel te kunnen hanteren ; neen , reeds lang , voordat men aan bouwen dacht , bestond dit vrome gezelschap , deze broederlijke vereeniging. De gereedschappen der metselarij zijn slechts de zinnebeeldige uitdrukkingen van ons verheven doel : opbouwning van een broederlijk wereldgesticht. Het zijn alléén de opregte gevoelens van broederschap , van menschenliefde , van opregtheid , van edeldenkendheid , van burgerdeugd , *Harmen Petrus Wierde !* Tracht gij dus in ons uitgestrekt gezelschap opgenomen te worden , en u met hart en ziel aan onze orde te verbinden ; dan zult gij , omtrent vele punten , onbewimpeld uw gevoelens aan den dag moeten leggen , en daartoe op vele vragen antwoorden , als ik en de overige heeren leden goed zullen vinden , u voor te stellen. Overhaasting is evenwel het werk van den dwaas ; maar verstandig overleg dat van den wijsgeer. Gij kunt u dus driemaal vier-en-twintig uren bedenken , alvorens u aan het examen te onderwerpen. Neemst gij daarin genoegen ; dan komt gij na-overmorgen op hetzelfde uur weder hier , om ons op de vragen te antwoorden ; waarna wij spoedig tot de

proef zullen overgaan, waaraan gij almede u zult moeten onderwerpen. Aangezien gij thans reeds echter adjunct-vice-surnumerair-aspirant-vrijmetselaar zijt, zoo zij u het volstrekteste stilzwijgen, omtrent het hier gebeurde, opgelegd, en moet gij nu reeds eenige gewoonten aannemen, waaraan de ingewijde uwe aanstaande nieuwgeboorte zal kunnen herkennen.

1°. Slaat gij steeds met de linkerhand aan.

2°. Drinkt gij nooit uw glas uit, zonder het eerst links en regts voorbij den mond gebragt te hebben.

3°. Reikt gij niemand de geheele hand, maar alleen den duim en de pink.

4°. Hoest gij altijd eens, vóórdat gij begint te spreken, en twéemaal als gij gedaan hebt.

5°. Slaat gij, bij het begin van iederen maaltijd, eens hard op de tafel, en na den afloop twéemaal.

6°. Zet gij, van nu af aan, onder uwe naamteekening steeds één punt tusschen twee streepjes.

Harmen Petrus Wierde!»

Na deze aanspraak moest de kandidaat zijne eerste positie op den kalkbak hernemen, als wanneer het collegie een sextet aanhief met de woorden: *Il etait un petit homme*, enz., waarvan de ontaalkundige adspirant natuurlijk alleen de klanken opving, en zich in derzelver geheimvolle beteekenis bleef verdiepen. Hierna sloegen de Heeren andermaal met de troffels aan, waarna de sekretaris *Wierde* verzocht over drie maal vier-en-twintig uren terug te komen.

Op deze plegtigheid volgde voor onzen hartstogtelijken kandidaat, die thans tot den rang van proeveling was opgeklommen, een vrij onrustigen nacht, waarin hij van niets dan van driekante tafels, zinnebeeldige voorwerpen, onverstaanbare inscriptie's en blinkende gereedschappen, droomde; en waaruit hij ontwaakte met de streelende zelfvoldoening van den eersten stap tot zijne gewigtige verheffing gedaan te hebben. Het kwam er nu maar op aan, om zich op het volgende examen toe te leggen, en inmiddels de zes teekenen te bestuderen, waaruit men zijne aanstaande inwijding kon herkennen. « Waar zijt gij toch gisteren avond geweest, *Wierde*? » voegde hem

een zijner kameraden, na het morgenappél, toe; «wij hebben u niet in de sociëteit gezien?» Antwoord: «Hm... ik had bijzondere bezigheden, hm, hm!» — «Zijt gij niet wél; mij dunkt, u kwelt een zeker hoest.» — «Hm... O, ja wel, ik gevoel mij zeer gezond; maar, hm, hm!» — «Zie, al weér hoesten, dat is geen goed teeken; uwe borst is niet zuiver; — wilt gij den Docter niet spreken?» «Hm... neen, vriendje! dat is wel eens meer zoo mijne gewoonte, hm, hm!» —

Inmiddels naakte het etensuur en zette men zich gezamenlijk aan tafel, bij welke gelegenheid *Wierde*, door een harden vuistslag, borden en glazen deed rinkelen. Hij stoorde zich weinig aan de blijken van verwondering en het vreemd opzien zijner dischgenooten; maar dronk veeleer een glaasje te meer, om zijne aanstaande examinatoren de bewijzen zijner stiptheid in het opvolgen der regelen te geven; en hoewel men de zonderlinge manœuvres van onzen rustieken luitenant wel eenigzins vreemd vond, zoude men die nogtans met stilzwijgen hebben laten voorbijgaan, wanneer zij niet andermaal hierop attent gemaakt waren door een paar harde vuistslagen, waarmede hij zijn opstaan van de tafel vergezelde. «Heeren!» riep een der aanwezigen. «*Wierde* wil vast eene conditie instellen; dewijl hij, in plaats van de bel, zijne vuisten gebruikt, om onze attentie te trekken; geven wij hem daartoe de gelegenheid;... er zullen onmogelijke dingen gebeuren; Mijnheer *Wierde*! wij zijn geheel gehoor, wat is er van uw believen?» «Hm, niemendal, niemendal, hm, hm!» — «Maar waartoe dan zoo onbehoorlijk op de tafel geslagen?» «Hm... dat is mijne gewoonte wel meer, hm, hm!» — «Ziet, al weér hoesten, en dan zoo vreesselijk op de tafel slaan; wat vreemde aandrifft bezielt u toch? Spreek!» — «Hm, dat zal zich nader moeten ophelderen, voor u zoowel als mij, die mij zelven niet begrijp, hm, hm!» —

Men wist thans geen beteren weg dan om zijn gedrag aan eene tijdelijke verstandsverbijstering toe te schrijven, die welligt van daag of morgen in eene voortdurende melancholie of vlagen van razernij zoude overgaan, en waaromtrent men zich voornam, de uiterste behoedzaamheid in acht te

nemen. *Wierde* daarentegen was in eene geheel andere stemming. Hem zwol de fiere borst, en met het streelende bewustzijn van zijnen pligt gedaan, en zich zijner nieuwe betrekking waardig gedragen te hebben, ging hij — de pelotons-school bestuderen? neen, een middagslaapje doen.

En zoo naderde eindelijk het gewigtig uur, waarop hij van zijne al of niet geschiktheid voor het lidmaatschap der vrijmetselaars-orde zou doen blijken. Gewigtig oogenblik, vooral voor hem, wiens eenigst examen hierin bestaan had, dat de schoolopziener hem eenmaal gevraagd had, welk onderscheid er bestond tusschen vokaal en konsonant, en waarop hij het antwoord, gestraft zij zijn stugge geest, zoetsappig was schuldig gebleven.

HET EXAMEN.

Ueber alle Antworten des Kandidaten Jobses
Geschah allgemeines Schütteln des Kopfes,
Der Inspector sprach zuerst, hem! hem!
Drauf die andern *secundum ordinem*.

Jobsiade.

Op hetzelfde uur als vroeger trad onze examinandus de kamer des presidents binnen, die op dezelfde wijze gedekoreerd was, en hetzelfde getal en soort van personen inhield, als bij de eerste vergadering. De kalkbak stond insgelijks wederom ter zijner ontvangst gereed, en scheen zich in deze zijne omgekeerde dienst bijzonder wél te kunnen schikken. Op nieuw klonken nu de troffels wederom tegen elkander, waarna de voorzitter zijnen driestel verliet, en regt opstaande, *Wierde* gelastte wederom den kalkbak te bestijgen, en zich met het gezigt naar zijne aanstaande broeders te wenden, na het volbrengen van welke manoeuvre de voorzitter het onderzoek aldus begon:

« Edele strijder tegen de duisternis! Verachter der profane

wereldburgerij! Stoute strever naar het verhevene onzer aloude orde! Milde beschermer der verdrukte natuurgenooten! Avontuurlijk Adamskind! hoe is uw naam?»

«Hm. *Harmen Petrus Wierde*, hm, hm!»

«De kenteekenen, waaruit men uwe betrekking tot de orde kan opmaken, worden dan alléén door u in toepassing gebragt, wanneer gij u in het gezelschap van duisterlingen bevindt; en komen het allerm minst hier te pas, waar wij u geheel en al kennen. Gij moet daarvan evenwel steeds een minder in het ooglopend gebruik maken, ten einde uwe luidruchtige handelwijze tot geene verkeerde gevolgtrekkingen leide. Wij konden u daarvoor slechts heden waarschuwen, en niet gisteren, dewijl dit eene inbreuk op ons onschatbaar geheim zou gemaakt hebben. Gij legt thans deze blijken uwer ingewijheid af, en antwoordt mij onbewimpeld op de volgende vragen. Vooreerst vraag ik u dan: welke zijn uwe politieke beginselen?»

«Dit woord versta ik niet.»

«Welke zijn uwe staatkundige beginselen?»

«Ik ben aan de staatkunde nog niet begonnen; maar ik denk er eerstdaags ongemakkelijk werk van te maken.»

«Wanneer ik hier van beginselen spreek, dan bedoel ik uwe denkbeelden over de staatkunde, wat gij over onze staatsinrigting, over de publieke aangelegenheden van ons staatsgebouw denkt?»

«O, daar denk ik zeer goed over.»

«Maar hebt gij dan volstrekt geen aanmerkingen te maken op de wijze, waarop ons staatsbestuur zijne magt en gezag uitoefent?»

«Volstrekt niet; alléén wenschte ik wel, dat men een tweeden luitenant van de schutterij wat hooger bezoldigde.»

«In dit antwoord straalt uw eigenbaat door, waaraan evenwel een vrijmetselaar vreemd behoort te zijn; ik had andere denkbeelden bij u verwacht, blijft gij bij dit gevoelen persisteren?»

«Als het niet anders kan, zal ik mij met de zeven honderd guldens blijven behelpen.»

«Gij schijnt mijne vragen niet te begrijpen, ik wenschte

van u te weten , waaraan gij de voorkeur geeft , of aan een monarchalen of aan een constitutionelen , of aan een republikeinschen regeringsvorm ? »

« Ik moet u verzoeken , slechts de Nederduitsche taal te spreken , anders moet ik u het antwoord schuldig blijven. »

« Hebt gij liever , dat de koning ons alléén regeert , of dat zulks met overleg der Staten geschiede , of wél wenscht gij het bestuur toevertrouwd te zien aan mannen uit den boezem des volks gekozen : zonder een koninklijk opperhoofd ? »

« Ik ben voor geen verandering , laat het blijven zoo als het is , en ik dus steeds officier der kantonnerende schutterij. »

« Welke talenten hebt gij u bijzonder eigen gemaakt ? »

« Onze pachthoeve heeft mijn vader in vollen eigendom , en hiervan denk ik met der tijd een vijfde gedeelte te erven. »

« Beoefent gij ook de teeken- , bouw- , schilder- of dichtkunst ? »

« Neen ; maar ik denk mij er eens ongemakkelijk op toe te leggen. »

« Kunt gij u in het geluk uwer broeders en vrienden verheugen , ook dan nog , wanneer de fortuin u zelven tegenloopt ? »

« Als ik op mijne beurt maar eerste luitenant word , en niemand mij over het hoofd springt ; dan mag ik het wel lijden , dat de sergeant *Kievit* eerstdaags tot officier en de luitenant *Kwaij* tot kapitein bevorderd wordt. »

« Hoe denkt gij over het huwelijk ? »

« Dat het vrouwtje niet alleen van den man de middelen tot haar volgend bestaan moet verlangen , maar steeds een kapitaaltje moet meêbrengen , om haar bezit eene hoogere waarde bij te zetten. »

« Hebt gij ook plan , ter eener of anderer tijd , eene verre reis te doen ? »

« Het was reeds lang mijn verlangen , om eens naar Kleef te gaan ; doch ik ben daartoe nog niet bepaaldelijk besloten. »

« Kunt gij zwijgen ? »

« Als een mof ; behalve tegen *van Putten* , die mij altijd de grootste geheimen weet te ontlokken. »

« Is er ook nog een van de Heeren , die genegen is , den kandidaat de eene of andere vraag te doen ? »

Een der leden. « Ja. Wel, aanstaande broeder in ons onnavolgbaar genootschap! Sieraad van desche schut-terij? Troetelkind van het Noodlot! hebt gij ook cijferen en algebra geleerd, want *Mathesis* is ook hier hoogst noodig?»

« Ja, volgens *Mattheus van Olm* en *Abram van Bemelen*. »

« Hoeveel is dan twee derde van anderhalven pannekoek?»

« Dit valt in de gebroekens en is mij derhalve te hoog; maar wat heeft deze vraag gemeens met mijne aanstaande bevordering?»

« Gij zijt hier een responderend en geenszins een interrogerend persoon; dat is: gij hebt niets te vragen, maar alléén te antwoorden; dus, hoeveel tijd verstrijkt er tusschen het einde van den nacht en het begin van den dag?»

« Geen tijd. »

« Dus wilt gij beweren, dat het einde van den nacht hetzelfde is als het begin van den dag?»

« Voor mijn part, gaarne. »

De sekretaris. « Zijt gij in staat de kosten te betalen, die de noodige dokumenten voor uwe verheffing zullen na zich slepen?»

« Dat zal er van afhangen, hoeveel die bedragen. »

« Wij nemen niets aan dan halve daalders; gij slaat er dus zoo veel midden door, als gij ter uwer betaling noodig zult hebben; veertig halve daalders is het minimum; behalve leges, zegels, opcenten enz. »

« Maar wat doe ik dan met de andere helften?»

« Hetzelfde dat wij doen; twee bij elkander leggen, en er zoodoende een heelen van maken. »

« Maar dan kan ik ook wel de beide helften aan elkander gebruiken. »

« *Lepidum caput!* dit is de kroon op uw examen. »

Thans niemand meer het woord vragende, gelastte de president den kandidaat zich te verwijderen, ten einde men omtrent hem in beraadslaging zoude kunnen treden, en bij het gunstige gevoelen der leden, tot de nadere formaliteiten zoude kunnen overgaan. Zoodra had hij derhalve de kamer niet verlaten, of men schikte de bijzondere rollen, bragt een

geruimen tijd in schijnbaar levendigen woordenstrijd door, en eindigde met alle kaarsen uit te blazen, die zich in de kamer bevonden; waarna ieder zijne plaats hernam, hehalve twee der leden, die aan weërszijde van de deur plaats hadden genomen. Een harde trek aan de bel was het signaal, waarop de kandidaat andermaal mogt binnentreden; die daarop dan ook weldra verscheen, maar een onwillekeurigen schreeuw gaf, toen hij niets dan stilte en duisternis voor zich zag.

« Mijne Heeren! » zeide de president, « geleidt onzen aanstaanden broeder naar zijne plaats, en zet hem wederom met het gezigt naar onze drie onvergelykelijke voorgangers; opdat hij bij het aanschouwen . . . »

« Aanschouwen, mijnheer! ik . . . »

« Stilte, stoor deze heilige plegtigheid niet, opdat hij bij het aanschouwen dezer groote mannen . . . »

« Ik zie mannen, noch vrouwen, waartoe? »

« Zwijg mijnheer! gij pleegt heiligschennis; draai uwe oogen niet zoo verwilderd in het rond; — bij den glans . . . »

« Glans? mijnheer! het is stikdonker. »

« Nog eens, *Harmen Petrus Wierde!* breidel uwe tong en zie mij aan, uit wiens mond gij zoo aanstonds de plegtige woorden zult hooren . . . »

« Aanzien? als ik geene ooren had, zoude ik de plaats niet kunnen ontdekken, waar gij gezeten waart. »

« Sekretaris! houd naauwkeurig aanteekening van ieder woord, waarmede de onverbiddelijke leerling zich veroorlooft ons in de rede te vallen; en gij *van Stratum!* pas dezen bandelier den proeving aan, opdat wij kunnen zien . . . »

« Alweër zien, mijne heeren! in één woord, ik zie niets; steek dan het licht aan. »

Terwijl de beangstigde kandidaat zich nu een band om den schouder voelde passen, hoorde hij den president met den sekretaris twisten over eene verkeerde letter, die de laatste in de notulen gezet had; terwijl hij de andere leden allerlei aanmerkingen van verwondering hoorde maken, over de zonderlinge verdraaijingen zijner eigene oogen. Hij kon er niet aan twijfelen, dat het geheel donker in de kamer was, en toch toonden de handelingen van alle hem omgevende personen

aan, dat zulks hen niet hinderde in de werkzaamheden, die zoo zeer het licht vereischten. Zijne overpeinzingen echter werden niet lang rust gelaten; want weldra hoorde hij weder de stem des presidents, die hem toevoegde :

« Jongeling! die kleuren staan uw goed. Aan welke kleur, waarmede uw bandelier versierd is, hecht gij de meeste waarde; welke komt u het schoonste voor? »

« Ik zie geen kleuren; ik zie niets dan zwart; zwarte duisternis; waarom doet gij geen licht ontsteken? »

« Ziet gij geen kleuren? heeft misschien uwe korte afwezigheid van daar even u in de armen van *Bacchus* gevoerd, en diens verleidelijk nat uwe oogen beneveld? »

« Neen, ik ben zoo nuchteren als immer, maar kan geen jota zien, »

« Dit is dan waarschijnlijk reeds de indruk van den glans, dien de schitterende voorwerpen onzer orde om zich heen verspreiden, en dien wij thans rondom u hebben ten toon gesteld. Weldra zal de onwisse blik uwer profane oogen zich meer aan dit heldere licht gewennen. Lees intusschen het formulier, dat de sekretaris u daar overreikt, maar luide en duidelijk voor, waarna wij tot het afnemen der gelofte zullen overgaan. »

« Ik lezen, mijnheer? eene bezigheid, die mij bij klaarlichten dag niet gemakkelijk valt; wilt gij die van mij vergen op het oogenblik eener volslagene duisternis? »

« Lees op, zeg ik u, en sta daar niet zoo lamentabel te kijken; het gewigtige oogenblik nadert; laten wij dit niet door spotternijen ontheiligen. »

« Kijken! och dat het waar ware, ik tuur, ik kijk, ik tracht te zien; maar overal niets dan duisternis en nacht; steek slechts een enkel licht aan. »

« Hoor eens, *Wierde!* ik begin te begrijpen, dat gij berouw over uwen stap gevoelt, en daarom, ten einde u aan alle verdere formaliteiten en beloften te onttrekken, voorgenomen hebt de rol van blindemannetje te spelen. Het is evenwel nog tijd om terug te keeren, zonder u aan dergelijk klaarblijkelijk bedrog schuldig te maken. Spreek, blijft gij bij uw voornemen, een vrijmetselaar te worden? Lees dan

duidelijk en luide het formulier voor, dat gij daar in uwe hand houdt.»

«Op mijn woord van eer, bij de asch van mijne tante, bij alles wat mij dierbaar is, zweer ik u, dat ik niets zie.»

«Mijne heeren! leidt hem dan door de zaal, staat met hem voor iedere beeldtenis van onze voornaamste meesters stil, maakt hem opmerkzaam op de deugd ademende inscripties en ziet dan, of geen weldadige straal dezer hooggewigtige voorwerpen in zijn beneveld oog doordringe.»

Met het meeste gemak, en alsof de kamer schitterend verlicht was, voldeden zij aan dit verzoek, en hielden ieder oogenblik voor deze of geene gewaande belangrijke plaats stil; om hem op de verschillende voorwerpen opmerkzaam te maken. Het bleef echter alles duister om hem henen; doch eensklaps schoot er een lichtstraal, niet in zijn oog, maar in zijne ziel op, de vraag namelijk: «Kunt gijlieden hier zien?» welke toestemmend beantwoord werd, en hem tot een volslagen staat van wanhoop deed overslaan. Hij wrong zich de handen, riep om hulp en smeekte den president hem eene oplossing van deze onverklaarbare omstandigheid te geven. Nadat deze dus nog eens gevraagd had, of hij dan werkelijk niets zag, deed hij den verongelukten kandidaat wederom in eene omgekeerde positie op den kalkbak brengen, stootte nog eens met den troffel de anderen aan, zong nog ééns met de leden over *le petit homme gris*, en deed den wanhopenden aspirant, na hem, op straffe van wraakneming, een voortdurend stilzwijgen te hebben opgelegd, de volgende woorden hooren:

Gij schaamdet u een achtbren stand,
 Waarin gij zijt geboren;
 Miskent den weg, dien u de hand
 Van 't noodlot heeft beschoren;
 Verlaat het u gebakend spoor
 En 't Hemellicht-geflonker,
 Tot zich uw dwarlend brein verloor
 In 't onbevattlijk donker.

Gij, die der aarde milde vrucht
Moest uit haar schoot vergâren,
Bouwt u kasteelen in de lucht,
Die nimmer blijvend waren.
Gij streefde naar een hooger spheer,
Verblindend voor uwe oogen,
En ploft thans in een afgrond neêr,
Te diep voor uw vermogen.

Ga thans, en zoek geen duisternis
Waar 't licht u blijft omgeven,
Streef niet naar 't geen verborgen is
Voor uw eenvoudig leven;
Denk steeds, dat eens uw ijdele zucht
Naar 't vreemde hoogtijd vierde,
En dat zij stikte in donkre lucht,
Gij, Harmen Petrus Wierde!

Daarna heerschte er een plegtige stilte in het vertrek. De heeren slopen op hun teenen en zeer omzigtig door eene andere deur de kamer uit en lieten den aspirant aan zijne overpeinzingen over. Nog immer bleef hij in het donker zitten turen, tot dat hij eindelijk meende, dat hem de schellen van de oogen vielen, want een lichtstraal drong naar binnen maar te gelijk ook de hospita van den praeses, die, zoo als zij zeer eenvoudig te kennen gaf «den boel kwam opredderen.»

Harmen Petrus Wierde wreef zich de oogen eens uit, hoeste driemaal, trok vervolgens langzaam af, en is nog steeds in twijfel gebleven, of hij gezien heeft ja dan neen en al of niet in het groote gild is opgenomen.

DE GEHEIME ORDER.

Or, mes amis, bénissons Dieu,
Qui met chaque chose en son lieu :
Celles-ci sont pour l'an trois mil.
Ainsi soit-il !

Béranger.

De laatste maand van het jaar 1832 was voor de geheele armée, maar vooral voor de gekantonneerde troepen, een treurige tijd; een tijd van teleurgestelde verwachting, van droevige rust, van alom gewraakte werkeloosheid. De grond toch, waarop een magtig leger zijne ongekende krachten ten toon spreidde, daverde thans van het moordend geschut, dat vreemde hulptroepen tegen onze opgesloten broeders geplant hadden, en van het fiere antwoord, dat onze benarde dapperen den veel sterkeren vijand toezonden. Het oog zag den lichtenden glans, waarmede de gloeiende kogels het zwerk kleurden, dat Antwerpens burgt ontoog; — het oor hoorde de donderende stem van het kleine tal dapperen, waarmede zij de lang verbeide hulp schenen in te roepen. Het waren weemoedige toonen, die zich over de woningen van zoo vele duizenden van hulpvaardige strijders uitstrekten; maar weemoediger nog was het onbevredigde verlangen naar hulpbetoon, dat de borst van ieder Nederlander vervulde. Ginds beukte het monsterachtige geschut cener zesdubbele overmagt de scherp verdedigde wallen onzer vrienden plat; — en hier moest men, trots vasten wil en onwrikbare dapperheid, den blakenden ijver blusschen wiens onweêrstaanbare kracht naar het oogenblik van tusschenkomst hijgde. Ginds verduurde een klein, maar moedig getal van uitgezochte strijders het doodend lood eens schijnbaren bemiddelaars; hier moest men de ongelukkige slagtoffers dier tegenstrijdige bemiddeling aan hun

onverdiend noodlot overlaten. De tegenwoordige belegeraars, wier vernielend werk men in éenen dag had kunnen doen staken, vonden in de werkeloosheid, waartoe de, misschien wijze maar harde, staatkunde ons gedoemd had, den laakbaren vrijbrief hunner overmagtige kastijding. Men wilde en kon helpen; maar men mogt niet, en moest zijne fel bestookte broeders ter prooi eener geweldige belegering laten. Hadden wij dáárom de sterke muren van den wreedten *Alva* bewaard en in stand gehouden, om er onze broeders in te zien vermoorden? Moest de bewaring van dien hechten burgt dáárom aan den grooten *Chassé* worden toevertrouwd, dat hij dien aan een opgeworpen vijand, wiens ontzagchelijke magt zich zoo ver mogelijk kon uitbreiden, onder het gezigt zijner vreesachtige tuchtelingen moest overgeven? Neen; men kan den Franschen nimmer moed en krijgskundige bekwaamheid ontzeggen, en gaarne doen wij hulde aan de edelmoedigheid, die hunne bedrijven vaak kenschetste; maar of hunne halstarrige en overmagtige belegering van de citadel van Antwerpen wel tot hunne schoonste kriegsbedrijven behoort, dit laat ik ter beslissing der onpartijdige geschiedenis over.

Er heerschte eene groote verslagenheid onder de armée, en billijk verwachtte men telkens het bevel, om onze broeders ter hulp te snellen. Men bleef echter nog steeds in het onzekere; toen op zekeren dag de officieren den last ontvingen, zich bij den Majoor te vervoegeu, om dáár eene geheime order te hooren voorlezen. IJlings spoedden wij ons derwaarts en hoorden er de volgende woorden:

«Mijne heeren! er is waarschijnlijk iets groots op handen. Wij moeten ons onmiddelijk gereed houden, om naar de Belgische grenzen te marcheren. De soldaten moeten hunne ondergoederen, hetzij nat of droog, in den ransel pakken; terwijl de goederen van de officieren, benevens de Bataillons-kas, dadelijk in de caissons moeten geplaatst worden. Er wordt voor vijf dagen brood gebakken voor de armée. De divisiegeneraal rekt op onzen moed en de hem bekende geestdrift. Ik heb echter last, om ulieden voor 's hands nog het stilzwijgen op te leggen, en reken hier zoo wel op, als op uwe bekende dapperheid!»

« Bravo ! » riep de een , omdat hij thans aan zijn ingeschapen lust tot vechten meende te kunnen voldoen , en de onverdragelijke eentoonigheid opgeheven werd , waarin de voortdurende wapenstilstand hem dompelde.

« Bravo ! » riep een ander , dewijl hij in een nieuwen veldtocht de kans op bevordering zag , die hem , in vrede , schier geheel afgesneden scheen. (Het is vooral op dezen grond , dat vele officieren den oorlog wenschen ; terwijl zij niet genoeg bedenken , dat hunne bevordering , in dit geval , op het graf hunner broeders geschiedt , en dat zij , even zoo goed als anderen , den kogel kunnen ontmoeten , die hun alle ondermaansche bevordering afsnijdt , en hunne lotgenooten te ligter maakt. Dat zij , die bij het depôt of in eene vesting geplaatst zijn , nog eens tot dezen eigenlijk ongepasten wensch vervallen , is nog even te begrijpen ; doch niet van hen , die zelve het gevaar mede deelen , en die slechts om bevordering of den dood dobbelen.)

« Bravo ! » riep een derde , dewijl hij toch ook eens gaarne het onderscheid zag tusschen eene vadsige rust en het gewoel van den oorlog.

« Bravo ! » riepen de meesten , omdat zij thans het oogenblik dáár waanden , waarop zij hunne benarde broeders te hulp konden komen , en den Franschen nabuur konden toonen , dat hun de moed nog niet ontvallen was , die zij éénmaal in de velden van Waterloo ten toon gespreid hadden.

« Bravo ! » riepen niet weinigen , omdat zij in het verschiet de belooning zagen , waarnaar hunne eerezucht zoo onophoudelijk reikhalsde.

« Bravo ! » riepen eindelijk sommigen , omdat de anderen bravo ! riepen.

De stilste rust werd thans door de grootste werkzaamheid vervangen. Er hadden onophoudelijke bewegingen van troepen plaats. Ik bevond mij toen te Eindhoven , en zag daar , een geheelen dag , niets dan kavallerie , artillerie en infanterie van alle wapens doortrekken , wier bestemming nog even onzeker was als het doel , waartoe hunne bewegingen moesten strekken. Er reden adjudanten heen en weder , afgewisseld door galopperende ordonnance-officieren. De spanning was groot ,

het verlangen vurig ; doch , tergende onzekerheid ! er kwam maar geen bepaalde order om op te rukken. De wasch begon in de randfels droog , het brood oud te worden. Allerhande vreemde geruchten kwamen er in omloop , waarvan het eene , evenmin als het andere , bewaarheid werd. Er scheen eene groote spanning tusschen de politieke en militaire bevelhebbers te bestaan. Wie zou het winnen ? Wiens wil zou boven drijven ? Wat zou hiervan de uitslag zijn ? Het brood *in vrede* genuttigd , het ondergoed *in vrede* gedroogd , de caisson *in vrede* ontpakt , de citadel *in vrede* ontruimd , de belegerden *in vrede* in krijgsgevangenschap gevoerd ; terwijl wij met *den vrede* tevreden moesten zijn.

Zoo vervloog dan de hoop van den eene , de schitterende verwachting van den andere , en de verwachte hulp der belegerden in rook en damp. Zoo keerde de oorlogszuchtige houding van een oogenblik tot den passiven toestand van vroeger terug ; — zóó was die oogenschijnlijke gewigtige gebeurtenis tevens de laatste flikkering , die het vuur des oorlogs van zich zoude afgeven , en werd de vechtgrage armée weldra tot de zachte rust teruggeroepen , die haar tot de beslechting van het Belgische vraagstuk (zouden de diplomaten zeggen) zoo onvoorwaardelijk is bijgebleven.

Intusschen legde deze gebeurtenis , zoo rijk in verschillende voorvallen , aan sommige personen meer of min gewigtige rollen op , die zij thans meenden te moeten spelen , en die de aandacht van den opmerkzamen beschouwer geenszins konden ontgaan. Het zou mij derhalve niet moeilijk vallen , om hier een menigte verhalen te leveren , betreffende ware en schijnbare helden , betreffende ware en schijnbare zieken , wegens mannen , die om pressante familiezaken verlof aanvroegen , wegens testamenten , onderhandsche beschikkingen , uitgewisselde ringen , dramatische en tragedische brieven , Körneriaansche verzen , enz. enz. , doch ik moet mij tot de handelingen van slechts twee personen beperken , die mij voor de eer dezer onderscheiding gewis den grootsten dank zullen wijten.

Aan het hoofd namelijk van een kompagnie infanterie stond de goede kapitein *Broekuit* , die het zeldzame geluk mogt

smaken, om het centoonige kantonnementsleven met zijne onschathbare wederhelft te deelen. Deze, wier onuitputtelijk genie en verfijnde smaak haar den naam eener savante gegeven hadden, had wel zoo veel bladzijden gelezen als haar echtgenoot *Letters*, en liet niet na, om den kapitein, op zeer wijsgeerige gronden, zijne algeheele ondergeschiktheid aan de vrouw zijner keuze voor te houden. Hoewel nu de hoofdman het stelsel van mannelijke ondergeschiktheid niet goed bevatten kon, zoo stelde hij dit op rekening van zijne gewone onvatbaarheid voor de hooge geleerdheid zijner vrouw, en zag hij zich, zoo als men zegt, al spoedig na zijn huwelijk *ingepakt*. Er zijn vele menschen, die gaarne heerschen, zonder het gewigt te beseffen, dat aan hunne magtsuitoefening verbonden is, en dáárom in hun kleiner of grooter gebied veelvuldige misslagen begaan.

Broekuit zag in de heerlijke regten, die de wet hem over zijne vrouw toekende, slechts een luttele voldoening, en deed daarvan des te gereeder afstand, naarmate hem de uitvoering daarvan moeilijker viel. Hij boog zich derhalve gedwee onder den scepter zijner wijze levensgezellin, bragt haar gewillig de offers, waartoe zijne moeilijke bediening hem in staat stelde, en was weldra in zijne rol van onderdaan zoo verre gevorderd, dat hij datgene als eene gunst beschouwde, waartoe zijne betrekking als hoofd des huisgezins hem het volle regt gaf. Zoo gewent zich de mensch langzamerhand aan het knellende juk, wanneer de noodzakelijkheid hem dit op de schouders drukt!

Wel verre van aan de uitspanningen zijner kameraden deel te nemen en hunne vrolijke gezelschappen te bezoeken, keerde hij, na iedere afgeloopen bezigheid, naar het kleine Elyseum terug, waar hem zijne aangebedene verbeidde, op wier wenken hij de geleerde bezoekers bediende, en menigmaal zich een verren togt getroostte naar den een of anderen boekhandelaar, uitgever of kunstenaar.

Het aanraden van den kapitein, om haar in de eene of andere stad een meer bestendig en aangenaam verblijf te verschaffen, leed immer schipbreuk op de standvastige begeerte van Mevrouw *Broekuit*, om haren man in het kantonnement te

vergezellen. Hij getroostte zich derhalve de moeilijkheden, die het steeds omslagtiger verhuizen met eene vrouw na zich sleepten, en wist deze echt vrouwelijke opoffering op den regten prijs te schatten. Toen echter de geheime order aan de officieren was kenbaar gemaakt, meende hij zich van het onwaardebaar gezelschap zijner vrouw te moeten ontslaan; dewijl hare tegenwoordigheid bij een mogelijk gevecht zijnen moed niet alléén zou kunnen doen verflaauwen, maar haar tevens aan het grootste gevaar kon blootstellen. Hij snelde derhalve met vlugge schreden naar huis, om zijne vrouw met het nakende gevaar bekend te maken, en haar tot een spoedigen aftogt over te halen.

« Lieve *Philippine*! » zeide hij, « er is iets groots op handen; — mogelijk moeten wij morgen of overmorgen oprukken, om onze broeders op de citadel van Antwerpen te ontzetten, en den Franschen slag te leveren. De zorg voor uwe veiligheid gebiedt mij, u onmiddelijk naar Breda of eene andere vesting te doen vertrekken, hoe bang mij uw afzijn ook moge vallen. Maak u derhalve terstond gereed, om derwaarts te spoeden, en neem de verzekering mede, dat ik in het felste gevaar steeds aan u zal denken. » —

« Gij verhaalt mij daar gewigtige dingen, lieve *Broekuit*! Zij schijnen mijne wenschen onverwachts te voorkomen. » —

« Ja, dat dacht ik wel, gij zijt vast al gereed, om u onmiddelijk in veiligheid te begeben. » —

« Geenszins; — ik heb met u den palm des vredes geplukt; dat ik ook zelve u den lauriertak des oorlogs om de slapen slingere! Ik vergezel u te midden van het gevaar, weer iedere aanranding met vrouwelijken moed van u af, en zal den kogel in tweeën splijten, die u mogt treffen, om met de andere helft mijn eigen hart te doorboren! » —

« Maar, lieve! gij kunt mij niet volgen, — er is voor u geene gelegenheid; — heden ben ik hier, morgen dáár, — ik zal niet voor u kunnen zorgen, — de majoor zal uwe tegenwoordigheid misschien niet toestaan, — gij zult van vermoeienis omkomen, en wat zou er dan van mij worden? » —

« Het is alléén de onuitsprekelijke liefde, die slechts eene

vrouw gevoelen kan, welke mij over alle deze zwaarigheden doet heenstappen, en mij in het besluit versterkt u onvoorwaardelijk te volgen. Gij moogt, Mijnheer! trotsch zijn op die echte zelfverloochening van mijnen kant, en wil het thans wel met *Mevrouw Constance Aubert* eens zijn, als zij zegt: *De ware liefde zetelt slechts in het hart eener vrouw, ... daar is zij wezenlijk groot, moedig en belangeloos.*» —

« Het treft mij zeer, en ik verheug er mij niet weinig over, al meer en meer uwe onverdeelde genegenheid te mijwaarts te leeren kennen; maar ik moet thans van mijn' gewonen rang van onderdaan tot dien van gebieder opklimmen, en u dringend verzoeken, hoe eerder hoe beter voor uwe veiligheid te zorgen.» —

« Maar, *Josephus Alexandrinus Broekuit!* (dit zeggende, stond zij op, en nam eene theatrale houding aan) voedt gij dan geen liefde meer voor mij?» —

« Ja wel, *Philippine*, dierbare *Philippine!* maar ...» —

« Welnu, leg dan dien toon van gebieder af. Weet, dat de hoogstverstandige *Mevrouw de Launay Stael* zegt: *De vrijheid is onbestaanbaar met de liefde: een minnaar is steeds een slaaf.*» —

« Gij legt altijd te schermen met de magtspreuken van *Mevrouw* die en die; wat heb ik met die onbekende dames noodig? Het geldt hier eene kwestie tusschen u en mij, die ik hoop, dat wij zonder vreemden invloed wel af zullen doen. Ik blijf bij mijn voornemen: gij moet vertrekken.» —

Het bleek *Mevrouw Broekuit* thans op nieuw, dat haar echtgenoot voor de zoete taal der overreding onvatbaar was; zij moest thans eenen anderen weg inslaan, en met bedreigingen zijne hardnekkige weigering zien te knakken. « Mijnheer!» zeide zij, «gij schijnt te vergeten, dat ook ik mijne regten heb, en dat ik zeer wel in staat ben, die te handhaven. Ik verzoek dus geen enkel woord van tegenstribbeling meer; ik beveel u, mijn gezelschap verder niet af te wijzen. Ga, zeg ik u; maar neen, ik kan niet meer spreken,» (hier scheen zij eensklaps in eene vlag van droefgeestigheid te vervallen, en vervolgde, luid snikkende, hare rede), «de goede *Mevrouw Riccobini* had wel gelijk, toen zij zeide: *In*

de liefde vormt de goedheid ondankbaren, de zachtaardigheid tirannen, de goede trouw trouweloozen.» —

« Maar, beste *Philippine*! ik ben geen ondankbare, ik ben geen tiran, hiertoe neem ik de geheele wereld tot getuige; maar kant mij alléén tegen het vreemde en ongehoorde verschijnsel aan, dat eene vrouw, en wel eene kapiteinsvrouw, mede ten strijde zou trekken. » —

« Vreemde en ongehoorde verschijnsels? Lees slechts de oude geschiedenis, en zie daarin, hoe de koningin *Hyppolita* zelve *Herkules* doodde, — hoe eene uitgebreide vrouwen-schaar, onder de leiding van de koningin *Penthesilia*, het bedreigde *Troje* ter hulp snelde, — hoe de Afrikaansche Amazonen . . . »

« Allemaal fabels, wat, Amazonen! die hebben er nooit bestaan. »

« Wat, fabels? vestig uwen blik op de uitgebreide landstreek van Zuid-Amerika, die tusschen Guinea, Terra-Firma, Peru, Paraguay en Braziliën in ligt, en zie dan, hoe men deze heet. Welnu, noemt men die niet het Amazonenland? En zou het dien naam wel te vergeefs ontvangen hebben? Neen; bestudeer slechts de vreemde geschiedenis, en gij zult van de dapperheid en den moed der vrouwen een gunstiger denkbeeld opvatten. »

« Wat, vreemde geschiedenis! ik heb aan mijne eigene, en die van mijn Vaderland genoeg. »

« Ook daarin zult gij de sprekendste voorbeelden van vrouwelijken moed en onversaagdheid vinden. Gij durft aan vrouwen moed en krijgslust betwisten, van wie zelfs de magtige Spaansche keizer *Filips* zeide, toen *Kenau Hasselaar* zijne ontwerpen, met hare moedige vrouwen! verijdelde :

« « Daar lag mijn hoop, zoo lang gestreeld;

« « Daar neigt mijn rijk ten val :

« « Een vrouw, uit Hollands dras geteeld,

« « Zet wereldheerschers pal. » » (1)

Zoudt gij nu nog zeggen, dat het maar allemaal fabelen zijn, en mij weigeren, u in het gevecht te vergezellen? » —

(1) *Tollens.*

« Wat is het toch verdrietig zoo'n geleerde vrouw te hebben ; zij haalt het eene voorbeeld na het andere aan , zonder dat ik er een enkel in mijn voordeel tegenover kan stellen ! Doch geen nood ; ik heb u wel eens van dogmatiek hooren spreken ; welnu , ik ben een dogmaticus en verwerp alle uwe gronden door dit ééne woord : *gij gaat niet meê.* » —

Het was thans voor Mevrouw *Broekuit* eene uiterst moeilijke positie ; — zij had alle kracht van overreding uitgeput , haar man uit de geschiedenis van zijn ongelijk willen overtuigen , en zelfs haar overmagt ten toon gespreid , doch alles te vergeefs. Wat schoot haar nu nog over ? Tot welk middel zou zij nu nog haar toevlugt nemen ? Er scheen hier aan geene uitredding meer te denken te zijn , en stellig zou zij den kamp hebben moeten opgeven , zoo haar nog niet het kostbare *panuceum* was ingevallen , waarvan sommige dames zoo meesterlijk gebruik weten te maken , om den hardnekkigsten echtgenoot tot toegeeflijkheid over te halen. Zij besloot namelijk , om het eens duchtig op hare zenuwen te krijgen , en des noods in zwijm te vallen , ten einde daardoor het stalen hart haars onverbiddelijken echtgenoots te vermurwen. Zij prevelde derhalve nog eenige onverstaanbare woorden , draaide de oogen wild in hunne kassen rond , begon over het geheele ligchaam te rillen , klapperde met de tanden op elkander , drukte de handen krampachtig tegen de voor haar staande tafel , stiet beurtelings de gillendste toonen uit , en stortte eindelijk , onder de woorden : « Ik sterf , ik sterf , met stoel en al ter aarde. » Deze schoone , serieuze castastrophe bragt onzen goeden kapitein niet weinig in verlegenheid. Vol berouw fluisterde hij haar , onder het waschen van het hoofd met azijn , woorden van bevrediging en toegevendheid in , doch alles te vergeefs ! zij was en bleef eene doode gelijk. Onmiddelijk werd er om den geneesheer van het bataillon gezonden , die bij zijne aankomst den snikkenden en handenwringenden hoofdman , als een wanhopende , om zijne schijndoode vrouw zag heenwaren. « Dokter , och , dokter ! » galmde hij uit , « red mijne vrouw , och , red haar toch ! » —

« Alvorens haar te redden , kapitein ! dien ik te weten ,

wat hier gaande is. Vergun mij, dat ik naar den toestand van Mevrouw het naauwkeurigste onderzoek doe. Welaan: pols, adembaling, warmtegraad, kleur, alle normaal. Behoorlijke buigzaamheid der ledematen, geene krampachtige zamentrekkingen van eenigerhande spieren; uitstortingen van eenig belangrijke levensvocht niet op te merken; alleen verlies van haar intellectuële vermogens. Het zal er hier op aankomen, de ware oorzaak van dezen toestand, die veel op zinvang of verregaande flaauwte gelijk, uit te vorschen. De patient zelve is buiten staat, om inlichting te geven; wenden wij ons dus tot de omstanders en vrienden, *adstantibus et familiaribus*. Kunt ge mij, vriend *Broekuit*! ook eenige inlichting geven, omtrent de ware oorzaak van dit toeval? Het is van belang te weten, of deze lichamelijk of zedelijk is; zeg mij dus, wat er aan deze ziekte voorafgegaan is, ten einde mijne diagnose op te helderen.»

«Och, dokter! ik ken juist het onderscheid tusschen dat lichamelijke en zedelijke zoo slecht; vraag mij, als het je belieft, toch duidelijker.»

«Ik meen, of Mevrouw, hetzij door het gebruik van eenige spijs of drank, hetzij door het uitstaan van eenigerhande vermoeienis, hetzij door zich bloot te stellen aan den invloed eener te felle hitte of koude, hetzij door eenige andere tastbare oorzaak, den geregelden gang van haar organisch leven ook gestoord heeft; — of wel: dat de eene of andere zielsaandoening, b. v.: vreugde, droefheid, toorn, schrik, teleurstelling....»

«Genoeg, genoeg, als een dier zaken reeds in staat is, zoodanig toeval te weeg te brengen; dan verwondert het mij niet, dat zulks thans in eene hooge mate plaats heeft, aanzien hier n°. twee, drie en vijf te zamengewerkt hebben. Maar dat is nu allemaal goed en wel; gij weet nu, waar het van daan komt; doch waar is nu uw geneesmiddel?»

«De eerste aanwijzing ter genezing van ziekten is de opheffing van de oorzaak. Vermits men echter eene aanleidende en naaste oorzaak onderscheidt, zoo neem ik op mij om deze laatste, zijnde eene tijdelijke onderdrukking der zenuwwerking, weg te nemen, terwijl gij u met de verwijdering van de

eerste, het uit den weg ruimen der reden van droefheid, toorn en teleurstelling, dient te belasten. Het begin is echter aan mij, en ik verzoek u dus, eene tobbe met koud water te laten binnenkomen; middelerwijl wij Mevrouw zullen ontkleeden, om haar een koud bad te doen gebruiken, dat een der voortreffelijkste opwekkende zenuwmiddelen is.»

De schijnbare patiente was met dit laatste middel weinig in haar schik, en draalde derhalve niet, door zachtjes te geeuwen, de oogen te openen, eenige klanken uit te stooten enz., van den terugkeer haars bewustzijns blijken te geven, waarin zij weldra zulke snelle vorderingen maakte, dat de dokter zelf de aanwending van het koude bad onnoodig oordeelde, terwijl hij den kapitein dringend aanbeval, thans de aanleidende oorzaak weg te nemen. Geen gelukkiger mensch op den aardbodem, dan onze goede *Broekuit!* vleijende zette hij zich naast de verrezene neder, fluisterde haar eenige woorden van liefde en hartelijke deelneming in het oor, en beloofde haar eindelijk, overluid genoeg, om door den dokter gehoord te kunnen worden, dat zij hem nooit verlaten, maar eerstdaags, aan zijne zijde, de citadel mede zou gaan ontzetten.

« Spreekt ge daar niet, » zeide de dokter, « van het ontzetten der citadel? »

« Ja, en daar gaat mijne dierbare echtgenoot mede naar toe. »

« Dat zal mis zijn; want zoo even is er order gekomen, om alle maatregelen van voorzorg weder in te trekken, en onze kantonnementen in te nemen. Er komt niets van; het is regt jammer voor de amputaties, waarmede ik mij geveleid had, adieu Mevrouw! bonjour *Broekuit!* tot morgen. »

Thans zagen de echtgenooten elkander zwijgend aan. — Mevrouw ging in een werk van *George Sand* lezen, terwijl de kapitein eene pijp stopte onder het zingen van:

Jours de paix et nuits d'amour;
 Le diable y perdra son tour.
 Non, tout célibataire
 Ne peut chanter des noeuds si doux:
 On n'aura rien à faire
 Chez de pareils époux.

XV.

HET SPOOK.

En zie! daar kwam het spook te voren,
 Een vreeslijk leven deed zich hooren.
 Het was, men zag 't met eigen oogen,
 De geest van

Barbier van Straatsburg.

Er zijn twee soorten van spoken: de goede en de kwade spoken, welke, bij hunne verschillende hoedanigheden en eigenschappen, dit met elkander gemeen hebben, dat zij zich steeds bij nacht vertoonen en zeldzaam welkomen gasten zijn. Men kan het den onverschrokken waaghals toegeven, dat hij steeds verlangend is met die soort van wezens kennis te maken, omdat het tegennatuurlijke en onbegrijpelijke altijd veel aantrekkelijks heeft; maar moet het daarentegen den eenvoudigen ook niet ten kwade duiden, wanneer de eene of andere spookachtige verschijning hem vrees aanjaagt. Het gevaar, dat wij van een mensch of ander bij ons bekend schepsel, kortom van een gewoon voorwerp, te duchten hebben, ligt onder het bereik onzer berekening. Men kan het getergde dier ontvlieden, den driftigen mensch toegeven, den sterken mijden en den zwakken het hoofd bieden: dit is eene handeling met bekenden. Eene ongewone gestalte echter, met ongewone kleding, op een ongewoon uur, op eene ongewone wijze ons te zien naderen, zonder den aard van het voorwerp of deszelfs doel te kennen, behoort tot die ongewone omstandigheden, die, zoo zij ons al geene vrees inboezemen, toch tot eene hooge mate van voorzigtigheid in handelen leiden, die ons voor alle mogelijke verrassing kan vrijwaren. Het meest ontwikkelde verstand ontmoet in den loop der aardsche dingen nog zoo vele onverklaarbare verschijnselen,

dat het striktste zelfvertrouwen nu en dan wel eens aan het wankelen raakt; — hoeveel meer is dan het geloof aan vreemde verschijningen niet in hem te verontschuldigen, wiens beperkte geestvermogens onder den druk van vooroordeel en bijgeloof gebukt gaan. Het avontuurlijke heeft iets behagelijks, en weinigen zullen er gevonden worden, die er niet gaarne *in gezelschap* jacht op zouden willen maken; — maar, om in de akelige duisternis van den nacht, *geheel alleen* een geheimzinnig wezen te ontmaskeren, is niet het werk van bekrompenen van geest. Het volgende voorval immers zal den lezer leeren, dat menigcen voor eene dergelijke onderneming terugdeinsde.

Op zeker dorp, namelijk, waar ik met eene kompagnie gedetacheerd lag, hadden wij eene wacht, die, onder anderen, ook een post uitzette op een, buiten de kom der gemeente gelegen, kerkhof. Hoewel er nu, vooral onder de rekruten, vele gevonden werden, die dezen post des nachts met angst betrokken, had tot dusverre niets bijzonders hunne vrees geregtvaardigd. Den vierden of vijfden morgen echter verbreidde zich het vreeselijke gerucht door de buurt, dat aan den schildwacht, die van twaalfen tot tweeën op post gestaan had, een vervaarlijk spook verschenen was, hetwelk het thans nog maar bij eene loutere visite gelaten had; door welke verschrikkelijke mare een vreesachtige rekrut, die op hetzelfde uur van den volgenden nacht den post moest betrekken, tegen betaling van vijf-en twintig cents, met een oud gediende ruilde. Zoodra was deze nu niet afgelost, of allen bestormden hem met vragen, of ook hém het bewuste spook verschenen was, waarop hij, met bevende stem en ontstelden blik, een toestemmend antwoord gaf. — Het spook, dus begon hij zijn verhaal, had eene gestalte, wel eens zoo lang als van een gewoon mensch, was in het wit gekleed, waarde onophoudelijk om mij henen, en vergenoegde zich, om nu en dan met zijn hoofd zoo hard tegen het schilderhuis te stooten, dat mij de klank door merg en been trok. Vervolgens reikte het mij eene twee ellen lange hand toe, draaide driemaal op zijne hielen in de rondte, en verdween eindelijk onder den zijmuur der bouwvallige kerk. De volgende nachten ging het al niet beter, en reeds had het

spook onder de soldaten der kompagnie zoodanigen schrik verspreid, dat er slechts weinigen gevonden werden, die op het gevreesde uur den post durfden betrekken, waarmede zich dus de stoutmoedigsten, tegen een zekere renumeratie, voortdurend belastten. Van dit een of ander kregen de kommandant der kompagnie en de verdere officieren natuurlijk spoedig kennis; ten gevolge hiervan besloten zij in eens een einde aan de vrees te maken, en daarom werd nadrukkelijk aan een iegelijk verboden, om van post-uur te verwisselen, waardoor iedereen, rekrut zoo wel als oud gediende en vrijwilliger, beurtelings het gevaarlijke uur moest schilderen. Dit scheen den overmoed van het steeds ongemakkelijker wordende spook nog meer te prikkelen, hetwelk zich thans zóó verwoed aanstelde, dat er nu geen morgenrapport meer ingeleverd werd, waarop niet aangeteekend stond, dat de fuselier die of die, des nachts tusschen twaalfen of tweeën, van zijn post op het kerkhof weggelopen of gesmeten was, door welke omstandigheid het geregelde van de dienst merklijk belemmerd, en de discipline buitengemeen verzwakt werd.

Het was duidelijk dat hier, óf eene toevallige omstandigheid, die merklijk overdreven werd, óf bedrog plaats had, tot ontdekking, waarvan de officieren weldra een plan beraamden. Men moest hierin evenwel met eenige omzigtigheid te werk gaan, ten einde de juiste waarheid te ontdekken, en geen overdreven stappen te doen. Eerst meende men den schildwacht order te moeten geven, om het spook, wanneer dit op een herhaald *werda* niet antwoordde, met een kogel te begroeten, welk denkbeeld echter wederom verviel door de gedachte, dat men hier welligt met een' grappenmaker te doen had, wiens straf, in dat geval, wat al te wreed zoude zijn. Toen nam men zich voor, om zich *en corps* op het kerkhof te posteren, ten einde ooggetuige te zijn van hetgeen daar 's nachts voor zou vallen. Ook dit plan werd wederom verworpen, omdat het spook, van deze buitengewone visite kennis krijsende, welligt dezen nacht zijne visite zoude staken. Daarna werd er beraamd, dat men een der stoutmoedigste soldaten met de taak zou belasten, om het geheim te ontsluijeren; hetwelk echter almede niet

goedgevonden werd, vermits men, vriend noch vijand ken- nende, somtijds zich aan den verkeerden persoon zoude adres- seren. Eindelijk kwam men tot het besluit, om zich, onder het diepste geheim, in eene hinderlaag te verschuilen, en dáár de bewegingen van het spook af te loeren, waarnaar men dan vervolgens zijne verdere handelingen zou kunnen in- rigten.

Tegen twaalf uren van dienzelfden avond, legden zich der- halve drie officieren in een uitholling van den kerkmuur neder, vanwaar zij het uitzigt op den schildwacht hadden, die in- middels door een officier van het piket werd bezig gehouden, om zijne attentie van de vreemde bezoekers af te trekken. Om twaalf uren werd de post afgelost, en door een anderen vervangen, die bestemd was, dezen nacht de trekken van het spook te moeten verduren. Het duurde dan ook niet lang, of een vervaarlijk lange gestalte verscheen op het sombere kerkhof, deed eenige malen de rondte om den bewusten schildwacht heen, stootte vervolgens met zijn hoofd eenige malen tegen het schilderhuis aan, en naderde vervolgens, met langzame schreden en de vreemdsoortigste gebaren, den halfdooden fuselier. Deze had nog even den moed, om het verschijnsel aan te roepen; maar zag zich kort daarop van het spook aangegrepen, dat hem eensklaps van den kerkmuur afstiet, en zijne overhaaste vlugt met een gewoon gelach begroette. Gaarne hadden nu de verscholen officieren het spook onmiddellijk aangegrepen; doch zij wilden dezen op eene zwaardere proef stellen, en stelden dus zijne ontmas- kering tot den volgenden nacht uit. Zij voorzagen zich voor de volgende expeditie ieder van een bezem en een wit laken, en vleiden zich, den tweeden nacht, aldus voorzien andermaal in dezelfde hinderlaag neder. Zoodra nu het spook wederom zijne gewone tournée begon, hingen zij het laken over den boven hun hoofd uitstekenden bezem, zoodat dit tegelijk hun geheele ligchaam bedekte, en bootsten alzoo iedere beweging na, die het spook goedgevond te maken; ten gevolge van welken manoeuvre de schildwacht oogenblikkelijk de vlugt nam, waar- in het spook hem stellig zou gevolgd zijn, zoo niet de drie nieuwe spoken hem ijlings in hun midden gekringd had-

den, tot groote ontsteltenis van dezen ouden habitué. «Wie zijt gijlieden?» riep hij in vreesselijken angst uit. «Wat wilt gij hebben?»

«Wij zijn,» antwoordde er een met holle stem, «even als gij, geesten uit het doodenrijk, en willen u eene plaats aanbieden in het graf, dat wij sinds meer dan eene eeuw bewonen; volg ons dus spoedig derwaarts; gij zult nimmermeer op de aarde verschijnen.»

«Ik ben... geen... geest, excuseer mij... ik loop hier maar... uit de grap... excuseer mij...»

«Omdat gij uit de grap loopt, zal dit ook uw laatste loop zijn. Kom, volg ons, de geesten wachten ons.»

«Vergeving... vergeving... ik ben een mensch, ik wil zeggen: een soldaat... ik kan... niet... verge...»

«Gij hebt uwe menschelijke natuur verloochend, — gij hebt uwe leden de nachtelijke rust misgund, en u vrijwillig in het gebied der verschrikking begeven; — gij hebt eene bovennatuurlijke gedaante aangenomen, en uw' medemenschen willen teisteren. Welaan, volg ons, uwe straf wacht u!»

«Och, mijnheer duivel... geest of... knekel-koning... vergeef mij... laat mij gaan... ik sterf van angst...»

«Neen, neen, meê, zondaar, meê!»

Onder deze woorden dreigde het drietal den ongelukkigen avonturier aan te pakken toen hij, met eene stem, die over het geheele landschap weêrgalmde, uitriep: «Genade! genade!»

«Maar wie zijt gij dan, dat gij u onze genade waardig keurt? Ontdoo u dan van het vreemde tooisel, opdat wij uwe wezenlijke gedaante leeren kennen, en wacht dan uw vonnis.»

Zoodra was dit woord niet uitgesproken, of een houten gaffel viel voor hunne voeten neder, tegelijk met het witte laken, dat er had voorgehangen, waardoor een oude fuselier, bij allen als een echte graanbroer bekend, onthloot werd.

«Ziedaar, mijne heeren... uw dienaar... fuselier *Pik!*»

«Welnu, ga voor ditmaal uwen gang, meng u nimmermeer in de zaken der geesten, en neem deze voorwaarde van ons aan: dat, zoo gij ooit weder een druppel jenever aan

uwen mond durft zetten, wij u onmiddelijk in onze onderaardsche gewelven zullen slepen. Ga, zondaar! maar zeg ons eerst, wat u aanspoorde, deze gewaagde rol op u te nemen?»

«Och, doodeenvoudig de kans op een loonwachtje... de rekruten zijn bang, en geven gaarne een kwartje, om in het spookuur hun post te verruilen. Deze kleine winst verschafte ons nog al eene aardige versnapering; maar nooit zal ik het weér wagen, en neem uwe voorwaarde aan, om nimmer weér een borrel te drinken. Mag ik gaan?»

«Ga, en houd uw woord.»

De geestenbezweerders werden nimmer bij de soldaten bekend, en des anderen daags verscheen er een order van den kantonnements-kommandant: *dat ieder schildwacht gelast werd, om in het vervolg een spook als een Belg, dat is als een vijand, te behandelen*; welke order aan iedere nachtelijke verschijning op het kerkhof voor goed een einde maakte.

XVI.

DE MAGERE PATIENT.

Wat is het leven? — lijden.

Bilderdijk.

Alvorens dit verhaal te beginnen, moet ik mijne lezers met de oorzaak bekend maken, waardoor ik op zeker voornaam dorp, waar wij lang gekantonneerd geweest zijn, eene aanzienlijke burgerpraktijk uitoefende, ja zelfs in de omstreken

eene vermaardheid verkregen had, die even ongegrond als onverdiend en derhalve ook niet bestendig was.

Er woonde daar ter plaatse namelijk een rijke celibataire, of, zoo als men hier gewoonlijk zegt, een oud jongheer of een oude vrijer, wiens verregaande inhaligheid en onverzadelijke schraapzucht, in den geheelen omtrek, bekend waren, en hem tot den schrik zijner ongelukkige pachters of gedwongen onderhoorigen maakte. Zijn huisgezin, hetwelk uit hem, zijn ouden vader en eene karig bezoldigde dienstmaagd bestond, sleet het akelige en eentonige leven onder de gestadige worsteling tusschen begeerte en ontbering, en verbande, ter liefde eener goddelooze spaarzaamheid, alle sporen eener gelukkige zamenleving verre van zich. Wél was er in het hart van onzen jongen geldwolf eene dierlijke neiging tot het edele geslacht geslopen; doch het huwelijk had hem steeds te kostbaar toegeschenen, om hieraan op eene betamelijke wijze te voldoen; — om welke redenen hij, ter bevrediging zijner zwarte begeerten, tot de laaghartigste en verachtelijkste middelen zijne toevlugt nam.

Dezen man nu, wiens hoedanigheden alle aan de verdorvenheid zijner zwarte ziel evenaarden, had ik, in mijne kwaliteit als geneesheer, eene niet onbelangrijke dienst bewezen, waarvoor hij meende mij behoorlijk schadeloos te moeten stellen, door mij een belangrijke som er voor te betalen? ... door mij een kostbaar geschenk te doen geworden? Neen, geachte lezer! dan zou hij den aard verloochend hebben, die reeds in zijn' boezem verroest was. Hij wilde mijn voordeel, zonder zijne schade, en bezigde hiertoe de volgende middelen. Vooreerst gebood hij aan allen, die goed van hem in huur of geld van hem ter leen hadden, mij voor het vervolg als hun geneesheer te gebruiken, en loofde, tot dat zelfde einde, aan alle houders van logementen enz. de winsten uit, die zijne verkooping, verpachtingen, comparities enz. aan hun bedrijf zouden kunnen opbrengen; terwijl hij, daarenboven, niet naliet om, én door zijn eigen persoon én door zijne handlangers, omtrent mijne diepe kunde en ervaring, de overdrevenste geruchten te verbreiden. Deze laakbare handelwijze, geheel buiten mijn weten geschied, droeg voor mij weldra

de mildste vruchten , en stelde mij in staat , den rang van officier van gezondheid op eene schitterende wijze op te houden. Ik liet mij geheel en al door den schijn misleiden , en meende reeds de geliefkoosde arts van den omtrek te zijn , toen mij de oogen opengingen , en ik ontwaarde , dat al het vertrouwen , dat mij schijnbaar geschonken werd , gedwongen en afgeperst was. Ouders hadden hunne kinderen liever ziek laten liggen , dan een vreemden arts te halen , — ambachtslieden waren , door van geneesheer te veranderen , van wispelturigheid beschuldigd en hierover door beterdenkenden gestraft , en den eerlijken landman , die zelf meester van de keuze eens geneesheers meende te zijn , eensklaps van zijn bestaan beroofd. Met verontwaardiging nam ik afscheid van den barbaarschen dwingeland , die mij onwetend tot het werktuig zijner lage bedoelingen maakte , doch ook nu reeds de knagende straf der gerechtigheid ondervond. Ik wil echter niet eindigen , zonder mijne jonge collegaas gewaarschuwd te hebben , van toch steeds , in hunne eigene kunde , praktijk en vertrouwen te zoeken , en nimmer , hetzij zelf of door een ander , hunne kunst den lijders op te dringen ; want hoe groot ook de kring moge worden , waarin zij zich als arts bewegen , hij zal , zoo hij gewelddadig getrokken is , steeds enger en enger worden , en hen er eindelijk uit doen vlugten , gevolgd door de wanhopige tranen der verongelijkte moeders , door de strakke blikken der hulpeloos gestorven kinderen , en door het kille bewustzijn , van den edelsten schat eens geneesheers , het dierbaarste kleinood zijner roeping , *het vertrouwen* , nimmer bezeten te hebben.

Intusschen bragt de praktijk , die mijn gierige vriend mij verschaftte , mij met allerhande soort van menschen in aanraking , en derhalve ook met weinigen , die geheel vrijwillig mijne hulp inriepen ; onder welke laatsten nu ook de man behoorde , die het onderwerp der volgende geschiedenis zal uitmaken.

Wij waren juist van eene militaire promenade , een der vervelendste en ondoelmatigste uitspanningen voor den soldaat , teruggekomen , toen mij het verzoek gewierd , om bij den

Heer *K...* te komen, die op een klein buitentje, niet ver van ons dorp, met zijne vrouw en eenige bedienden woonde. Hij was een man van omstreeks vijftig jaren, die niets bijzonders of opmerkelijks in zijn uiterlijk had, dan dat hij buitengewoon mager was, en in zijn manier van spreken, dan dat hij alle oogeblikken het stopwoord bezigde: *het is allemaal prullewinkel*. Wanneer hij zich echter aan zijne geliefkoosde neiging, het drinken van wijn of anderen opwekkenden drank, overgaf, dan onderging dit gezegde een reeks van veranderingen, al naar dat het geestrijk vocht zijne zinnen meer benevelde en zijne uitspraak belemmerde. Wanneer wij derhalve, in strijd met de geregelijke geneeskundigen, vijf graden van dronkenschap aannemen, dan zeide hij, in den eersten graad, *prullewinkel*, in den tweeden, *prullewin*, in den derden, *prull*, in den vierden, *bul* (hier viel hem reeds de uitspraak der *pr* te zwaar) en in den vijfden, *bl. bl.* Ik trof hem den eersten keer aan, toen hij in den vierden graad verkeerde en had destijds met hem het volgende gesprek.

Hij. «Dokter! ik heb je laten roepen, om mij eens goed te examineren; ik heb een kwaal, waarvoor ik gaarne alles doen zou,' en reeds zeer veel gedaan heb; doch niets heeft mij mogen baten; want de dokters, die wij hier hebben, zijn allemaal *bul*. Je zult wel aan me zien kunnen, waar het mij hapert.»

«Dat kan ik juist niet zeggen; uw uiterlijk draagt geenerlei spoor van ziekte, terwijl er bij u, uitgezonderd eene niet te miskennen magerheid, niets in het ooglopends valt op te merken.»

«Het is juist die magerheid, die mijne verschrikkelijke kwaal is, en waartegen ik alles te vergeefs beproef. Sedert jaren beijver ik mij dezen afzigtelijken vijand te bestrijden; doch keer steeds, als verwonnene, uit den strijd terug; want alles, wat ik aanwend, is *bul* en nog eens *bul*.»

«Ik moet u doen opmerken, Mijnheer! dat men tusschen lijvigheid en magerheid, of, om dit eens begrijpelijk om te zetten, tusschen de mummie en een rolpens, onderscheidene graden van embompunt aantreft, zonder dat er juist een zielijke toestand behoeft aanwezig te zijn.»

« Ik noem alles ziekte, wat hinderlijk is aan het rigtige gebruik, dat men van zijn ligchaam kan maken. Ik mis dit voorregt, en meen derhalve het regt te hebben, mij ziek te noemen; — is dit niet zoo, dan is alle gezondheid maar bul.»

« Maar mag ik dan weten, waarin uwe magerheid u zoo belemmert? waarin de verschijnselen uwer ziekte gelegen zijn?»

« Gaarne, dokter, gaarne! Voorceerst kan ik nooit gaan zitten, dan op een, met kussens gevulden, stoel; omdat een hard ligchaam, met mijn ontveescht gebeente in aanraking gebragt, mij de onlijdelijkste pijnen veroorzaakt. Ten anderen snak ik steeds naar den hevigsten graad van warmte, terwijl een ander niets dan koelte en verfrissching zoekt. Ten derden moet ik mij altijd zorgvuldig wachten voor de minste aanraking met eenig tegenstand biedend ligchaam, wil ik mij niet aan de wreedste botsingen blootstellen, die mijne ledematen telkens op de onbedekte beenderen overplanten. Dit zijn nu nog maar alleen de onaangenaamheden van eenen lichamelijken aard; doch wanneer ik u spreek van mijn ongunstig voorkomen, van de klagten der snijders, die alle mijne klederen bul maken, van de uitjouwingen der spotzieke menigte die altijd roepen: «Kijk dien mageren scharminkel eens!» van de zachte verwijtingen mijner zachtzinnige echtgenoot, enz., enz.; dan zult gij u niet meer verwonderen, hoezeer ik naar verandering van dezen ondragelijken toestand haak; en dat ik geen middel onbeproefd laat, hieraan een einde te maken.»

« Ik moet bekennen, dat uw magere toestand alles behalve aangenaam is; doch zal, alvorens mij over de mogelijkheid van herstelling uit te laten, eerst de oorzaak moeten uitvoorschen, die uwe lichaamsvolheid in den weg staat. Daartoe zal het noodig zijn, dat gij mij een verhaal doet omtrent uwe opvoeding, levenswijze, doorgestane ziekten, enz. enz., welk verhaal ik vervolgens door eenige vragen zal aanvullen.»

« Dat verhaal zal zeer kort zijn. Mijne ouders zeiden, dat ik, bij mijne geboorte, een mollige jongen was; doch zoo ver mijn geheugen strekt, had ik van dezen zoo zeer gewenschten toestand nimmer enig bewustzijn; want, reeds

onder mijne vroegste speelmakers , droeg ik den naam van *schralen Hein*, dien ik, zoo lang mijne jongelingschap duurde , steeds heb behouden. Mijne opvoeding meende men ge-soigneerd te moeten noemen , alhoewel zij eigenlijk niets anders dan *bul* was. De levenswijze , die ik leidde , was nu eens matig , dan uitspattend , ingetogen en losbandig , schraal en rijkelijk ; terwijl ik nimmer door eenige ziekte gekweld werd , omdat , zoo als de dokters zeiden , de ziekten geen tier in mijn dor organisme hadden. Al wat ik hier nu nog zou kunnen bijvoegen , is niets anders dan *bul* en nog eens *bul* . »

« Ging uwe ziel welligt ook gedrukt onder het een of ander verborgen leed ? Koesterdet gij ook eenige onbevredigde harts-togt ? Zuchttet gij ook onder ijdele verwachtingen , bedro-gen hoop , of kwellende teleurstellingen ? »

« De som mijner erfenis kon ik juist berekenen ; — ambten of bedieningen hebben mij nimmer bekoord , — mijne hartstogten kon ik steeds bevredigen ; doch ijdele verwach-tingen ! bedrogen hoop ! kwellende teleurstellingen ! ja , die onzalige gemoedsaandoeningen ken ik maar al te zeer ; want zij prangen mij tot op den huidigen dag. Zij kennen maar een geneesmiddel , en dat is : *vet worden*. O , vet worden ! vet worden ! hoe lang zal ik nog naar uwe verwezenlijking snakken ? »

Hier geraakte onze wanhopige patient in een volslagen op-gewondenheid , greep ijlings en bij herhaling naar den wijn-beker , en bereikte weldra den vijfden graad der dronkenschap , waarin het mij onmogelijk was , het onderzoek met hem voort te zetten , dewijl zijn verward en opgewonden gesprek , altijd door *bl* , *bl* afgebroken , iedere geregelde verstandhouding tus-schen ons onmogelijk maakte. Ik verliet hem dus met de belofte van den anderen dag terug te zullen komen , en beval zijner echtgenootte aan , om hem , tot aan mijne komst , van alle gebruik van sterken drank te onthouden ; dewijl dit , ter waarneming van den zuiveren toestand zijns lichaams en zijner ziel , allernoodzakelijkst was.

Aan dit verzoek nu werd stiptelijk voldaan ; want toen ik den anderen morgen terugkwam , en hem , op het voorplein zijner woning , een compliment over zijne mooie eenden

maakte, antwoordde hij mij, dat het houden van dergelijk gedierte maar *allemaal prullewinkel* was, waaruit ik, als zijnde reeds lang te voren van de waarde van dit woord bewust, tot zijn volkomen nuchteren staat kon besluiten. Het was uit dien hoofde zaak om van het gunstig oogenblik gebruik te maken, om welke redenen wij dan ook dadelijk het gisteren afgebroken gesprek voortzetterden.

« Wij zijn gisteren gebleven, Mijnheer! aan uwe verzekering, dat u geen kommer of leed drukt, maar dat alleen het onbevredigde verlangen naar eene meerdere lijvigheid, het groote bezwaar uitmaakt, waaronder uwe ziel gebukt gaat. Zijt gij nog heden van dezelfde gedachten, of hebt gij er ook nog iets bij te voegen? »

« Volstrekt niets; mijn eenige wensch is, dat mijn gelaat, ledematen enz. eene meerdere ronding krijgen, en ik derhalve van de lastige, afschuwelijke magerheid bevrijd worde. Alle mijne andere wenschen zijn niets dan *prullewinkel*. »

Er werd thans nog een geregeld onderzoek naar de levens- en zinsverrigtingen van den patient gedaan, waarbij den geneesheer niets bijzonders in het oog viel, dan de sporen der wreedste martelingen, die zich de ongelukkige, ter beproefing zijner beterschap, getroost had. Men moet geneesheer zijn, om te kunnen gelooven, welke opofferingen zich de lijdens soms niet getroosten, en tot welke afschuwelijke middelen zij meermalen hunne toevlugt nemen, ter herkrijging van een welvaren, waarmede zij, als zij er eens weér in het bezit van zijn, vaak zoo rockeloos den spot drijven!

« Hoewel ik u niet kan belooven, Mijnheer, dat mijn raad voor u het gewenschte gevolg zal hebben, zoo wil ik toch gaarne alle middelen aangrijpen, die ons de kunst aan de hand geeft, om uw toestand te verbeteren. Om echter in geene herhaling te vervallen, en het reeds beproefde andermaal voor te schrijven, zal ik u verzoeken mij een geregeld verhaal te doen van alle middelen, die men reeds tegen uwe kwaal heeft aangewend, waarna ik zal zien of er voor mij ook nog wat zal overschieten. »

« Best. De eerste raad, dien men mij gaf, toen ik nog een jongeling was, bestond in *veel te eten*. Toen heb

ik gegeten, neen, wat zeg ik? gevreten als een wolf, den ganschen dag. Vleesch, eijeren, spek, pannekoeken, roggenbrood, sago, arrow-rood, gort, overkropten achterevolgens mijne goedwillige maag, tot dat de tegenzin in spijsen mij van zelve deze kuur verbod. Hierna sprak men mij van zwakte mijner voedingswerktuigen, en raadde men mij aan, een strikt diëet in acht te nemen, ten einde mijne digestie gelegenheid te geven zich wederom te herstellen. Goed. Ik ontbeet thans met water en melk, hield koffijhuis met orsade, dineerde met in water gekookte wortelen, en nam een soupé uit karnemelk met rijst. Van deze kuur werd ik evenmin vetter, doch ook niet magerder, dewijl dit onmogelijk was. Toen zeide men mij, dat ik meer beweging moest nemen, waarna paardrijden, loopen, worstelen, dansen, springen, tierlantijntjes maken, mij den geheelen dag bezig hielden, zonder eenig ander gevolg, dan dat mijn ligchaam hetzelfde bleef, maar mijne beurs steeds platter werd. Vervolgens was men van meening, dat ik de striktste rust moest in acht nemen; en thans zag men mij van het bed naar de sophā en van de sophā naar het bed gaan; terwijl een voorlezer mij zelfs de moeite bespaarde om de letters en zinnen van de behagelijkste boeken er zelf in op te zoeken; doch wederom te vergeefs. Verder meende men, dat het mijn ligchaam aan de noodige activiteit en prikkelvatbaarheid Harperde, en bezaaide men mijn geheel uiterlijk met spaansche vliegen, mostaardpappen, zuurdegen enz., enz., zonder eenig ander gevolg, dan ondragelijke pijnen en duldelooze smarten, nacht en dag. Toen bestormde men mijne ingewanden met een heir van opwekkende, versterkende, voedende en prikkelende medikamenten, die almede niets uitwerkten. Tot den mannelijken leeftijd genaderd, ried men mij het huwelijk aan, waarin ik zeer spoedig slaagde, maar waaruit ik dikwijls alsom en nimmer nektar heb gedronken. Nog duizenderlei voorschriften, die nu eens verdragelijk en dan weér afgrijselijk waren, volgde ik zonder morren op; ik durf ze u naauwelijks noemen.

« En wat schoot er nu nog over, nadat alle middelen der kunst waren uitgeput? Naar de baden gaan. Goed. Ik trok

van Pyrmont naar Baden, van Baden naar Seidlitz, van Seidlitz naar Bentheim, van Bentheim naar Schönbrunn, Auch, Scheveningen enz.; doch alles te vergeefs. Nu moest ik van luchtstreek verwisselen, en in het gezonde Noord-Braband gaan wonen. Best. Ik woon hier, sedert zes jaar, en blijf den ouden knecht. Eindelijk verviel ik in handen van kwakzalvers, oliekoopen, duivelbanners, p..kijkers, tooverheksen, clairvoyantes; doch alles *prullewinkel*, en nog eens *prullewinkel*. »

« Ik sta verbaasd, Mijnheer, over de onnoembare opofferingen, die gij u getroost en het onmetelijke geduld, dat gij geoefend hebt; maar waarin bestond nu de laatste raad, dien men u gaf. »

« Om mij dagelijks een- of tweemaal dronken te drinken; omdat zuipers meestal vet en korpulent worden. Dezen raad volg ik, even als alle anderen, stiptelijk op, en ben van plan om dien voortdurend na te komen: niet omdat ik er eenig effect van zie, maar omdat het een der aangenaamste raadgevingen is, die ik immer ontvangen heb, en het mij, ten minsten den halven tijd mijns levens, aan het verschrikkelijke bewustzijn mijner ondragelijke existencie onttrekt. O! als ik dan eens zoo regt veel gedronken heb, dan zwellen en kloppen mij de aderen, dan vind ik mij zelven zoo dik en welvarend, dat ik niets vurigers zou wenschen, dan om maar altijd dronken te blijven. Staat het in uwe magt mijne droombeelden te verwezenlijken, welaan, beschik over mij. Ik ken geene opoffering te zwaar, en gelukt het u, groot zal uw loon zijn. »

Wat nu met dezen zonderling te beginnen? Hem van mijne onmagt te verzekeren, en aan zijne jammerlijke neiging tot dronkenschap over te laten, was wel de gemakkelijkste, maar niet de gemoedelijkste weg, dien ik te bewandelen had. Ik verzekerde hem derhalve van mijne beste pogingen, en wekte hem op, ook in den nuchteren toestand, zijne opgeruimdheid te behouden, terwijl ik hem, te gelijk met eene andere levenswijze, een geneesmiddel voorschreef. Hierna leidde hij mij bij zijne echtgenooten binnen, die mij ten eten vroeg. Dit was eene verstandige en knappe vrouw — een

vrouw van *complaisance*, zoo als het liedje zegt. — Wij amuseerden ons intusschen dien dag zeer goed; terwijl ik niet naar huis ging, voor dat de gastheer reeds ten tweedenmale *bl. bl.* zeide.

Vervolgens bezocht ik deze familie geregeld twee- á driemaal per week; niet omdat de patient, onder mijne behandeling, iets in beterschap toenam, maar dewijl men mij, voor iedere visite, twee gulden had toegezegd; om niet te spreken van het belang, dat ik langzamerhand in deze kleine familie begon te stellen.

Op zekeren morgen intusschen, dat ik wederom, als naar gewoonte, derwaarts ging, zag ik op het voorplein eene buitengewone beweging; terwijl de vrederegter, griffier en deurwaarder, met brandende kaarsen en gloeiend lak, het huis doorkruisten, om de achtergelaten goederen van Mijnheer *H...* tegen de begeerlijkheid van den een of anderen indringer te beschermen.

« Wat dit en dat, » riep ik, « is hier gebeurd? waar is Mijnheer *H*? waar is zijne vrouw? » Uit tien monden klonk mij thans het antwoord tegen: « hij is met de noorderzon vertrokken, — hij heeft de plaat gepoetst, — hij heeft de piek geschuurd, — hij is geëskamotteerd » enz., enz. Droevige teleurstelling! « Maar, Mijnheer de vrederegter! zult u zorgen, dat mij, uit de nagelatene goederen, mijne rekening voldaan wordt? »

« Het ziet er mooi uit. Ik neem alles in beslag voor een schuldeischer, die welligt tienmaal de waarde moet hebben van het rampzalig overschot, dat wij hier verzegeld hebben. »

« Maar, de schuld aan den geneesheer is immers preferent? »

« Loop met je preferentie naar de maan. Er valt hier geene nalatenschap te verdeelen. Wij zorgen eerst voor de kosten van de justitie, en leveren de rest in handen van onzen dringendsten principaal. »

Mistroostig draaide ik thans de woning, waaruit ik een aardig salarisje dacht te halen, den rug toe, en heb verder nimmer iets van den heer *H...* gehoord.

Collegaas! dat was een magere patient! ik zeg: *dat was een magere patient.*

XVII.

HET ZONDERLINGE KWARTIER.

Si l'amour, selon nos desirs ,
 Nous procure quelque plaisirs ,
 Un chagrin les balance au double.
 Et puis sont - ils jamais complets —
 Delicat , toujours on le trouble ;
 Brutal , on les goûte imparfaits.

Piron.

Het was reeds met het vallen van den avond, dat wij het vrolijke dorpje H..... binnen marcheerden, waar wij, om den anderen dag ons nieuw kantonnement te bereiken, nachtkwartier moesten houden. De biljetten werden thans met eenigen spoed uitgedeeld; er was dien avond geen appèl meer en alles duidde aan, dat wij heden een langen marsch gehad en morgen geen minderen te goed hadden. Met spoed maakte elk zich derhalve van zijn biljet meester, en klopte ik weldra, met dezen papieren introductor gewapend, aan de huisdeur van eene nette woning aan, zonder dat men van binnen eenige pogingen in het werk scheen te stellen, om den aanklopper open te doen. Met meerder geweld liet ik den gladden klopper andermaal op zijn metalen rustplaats vallen; doch wederom te vergeefs: geen gehoor. Ik wandelde thans naar de tegenovergestelde zijde van het gebouw, of het binnenkomen mij daar wellicht beter gelukken mogt en rinkelde met de kling der gesloten achterdeur zóó geweldig, dat het geheele gebouw van den klank weërgalmden. Eerst dacht ik dat de familie misschien niet te huis zou zijn, en wilde daarom den afmarsch weder blazen, toen mij, uit het binnenste van het huis, een zeker gedruisch in de ooren klonk, waaruit ik opmaakte, dat er zich toch levende wezens in bevonden, in welk gevoel ik overigens nog versterkt werd door een toestel, dat mij het gezigt van de keukentafel en

het brandende vuur daar naast opleverden. Ik herhaalde derhalve nog eens, met niet minder kracht, mijne pogingen aan de keukendeur, en besloot, toen deze ten derden male ijdel waren en de gewone wegen om in huis te komen alzoo voor mij gesloten bleven, tot ongewone ingangen mijn toevlugt te nemen; tot welk einde ik achterevolgens alle ramen probeerde, die onder mijn bereik vielen, of deze mij wellicht den toegang tot mijne regtmatige verblijfplaats zouden verschaffen. Maar, ja wel, ook zij schenen, tegelijk met de deuren, den onverwachten bezoeker het binnendringen onmogelijk te willen maken. Thans was goede raad duur, en lang balanceerde ik tussehen vertrekken of de glazen in te slaan; toen mij een openstaand kelderluik in het oog viel. Hierin liet ik eerst mijn oppasser af, ten einde het terrein behoorlijk te recognosceren, en vernam weldra van hem, dat alles rigtig was, en wij, langs een trap, uit den kelder, de vesting konden binnendringen. Zoodra was ik niet in den kelder aangekomen, of een schuifclend geluid, dat van een vertrek boven den kelder scheen te komen, trof mijne ooren, welk geluid van schorre toonen, in drie achtste maat uitgestooten, vergezeld ging. Wij spoedden ons echter schielijk naar boven, en ontwaarden aan de deur der straks genoemde kamer, dat zich daarin een paar met walsen scheen te vermaken, uit welke vrolijke bezigheid wij de hardhoorendheid afleidden, die de inwoners, bij ons hevig kloppen, hadden aan den dag gelegd. Onmiddelijk bonste ik nu op de deur der geheime danszaal, met even weinig gevolg echter, als ik straks op de buitendeuren gebombardeerd had. Vermetel draaide ik nu de kruk der kamer open, en zag, tot mijne groote verbazing, een vijftigjarig man van eene kleine gestalte, met eene jeugdige vrouw van buitengewone lichaamsstatuur, het vertrek rond walsen, zonder dat mijne komst hen in deze bezigheid scheen te storen. Ik weet niet wat ik, op dit oogenblik, van deze vreemde vertooning dacht, maar wel dat ik, mijn biljet in de hoogte heffende, vroeg:

« Heb ik niet het genoegens mijnheer A . . . hier te zien walsen ? »

« Ja . . . ha . . . m . . heer , — een , twee , drie , — een , twee , drie , — een , ja , ha . — »

« Dan presenteer ik u hiernevens een inkwartieringsbiljet. »

« Goe-hoe-hoed , — goe hoe-hoed , — een , twee , drie , — stra-ha-haks , — stra-ha-haks. — »

« Maar , mijnheer ! ik denk mij hier niet langer voor den gek te laten houden. Is het niet genoeg , dat ik bijna het huis heb moeten binnenbreken , om tot u te naderen ; moet ik nu nog aan uwe zotternijen blootstaan ? »

« Gé-hé-hé — dul-hul-huld , — een , twee , drie , — een , twee , drie , — h-h-h. — »

Hier scheen hem zijnen adem te begeven ; hij sprak niets meer ; maar zag mij , telkens wanneer de walstour hem weder in mijne nabijheid bragt , met schier wanhopende blikken aan ; terwijl zijne dame , in een schaterend gelach , met zijnen toestand den spot scheen te drijven , en de passen nog immer verhaastte. Het lustte mij niet van deze onverklaarbare danspartij langer getuige te zijn , om welke reden ik het , mijns bedunkens , krankzinnige paar verliet , om het overige gedeelte des gebouws te onderzoeken. Den gang doorgaande , vergezeld van den oppasser , ontwaarden wij in eene openstaande kamer eene gedekte tafel , waarop nog de overblijfselen van een rijkelijk diné gerangschikt stonden. Ons nu dadelijk neêr te zetten , de verschillende schotels en vooral den wijn met ernst aan te spreken , en alzoo in onzen buitengewonen toestand te berusten , scheen mij de wijste partij toe ; terwijl de ijver , waarmede wij ons in dezen nieuwen toestand schikten , ons bijna eene aardige dienstmaagd over het hoofd had doen zien , die , op de kanapé uitgestrekt , een minder onrustig gebruik van het namiddaguur scheen te maken , maar zich , in een vasten slaap , aan alle indrukken der buitenwereld ontworsteld had. Ik had , toen mijne maag haren eisch had , juist plan , de slaapster eens regt ridderlijk te wekken , toen zij mij deze mocite bespaarde , door eensklaps verschrikt op te staan , en ons verwonderd toe te roepen :

« Jis , Marij ! hoe komde gijlui hierin ? en wie zijdde ? »

« Hoe wij hierin komen , dat zal u steeds een geheim blijven , en wie wij zijn , zal onze kleeding u wel zeggen ;

doch nu zal ik eens van antwoorder tot vrager overgaan: wat is dat hier toch voor een gekke huishouding?»

«Waarum nuumde dezze huishouding gek?»

«Vooreerst, omdat op klaarlichten dag alle deuren en vensters gesloten zijn en men voor iedereen doof is, die zich hier aanmeldt; ten anderen, dewijl gindsche kamer een paar wezens bevat, wier uiterlijk en bewegingen hun gestoorde zielstoestand verraden, en eindelijk, omdat een jonge dienstmaagd, die anders het toonbeeld van ijver moest zijn, zich op zulk een ongewoon uur ter ruste nederlegt.»

«Heilige gebened....! hedde gijlui meneer en mevrouw zien danse?»

«Dat niet alléén; maar hun ook aangesproken, zonder dat wij eenig ander antwoord ontvingen, dan de schorre maattoonen van uwen nietigen gebieder; dien ik naar de Mookerhei wensch.»

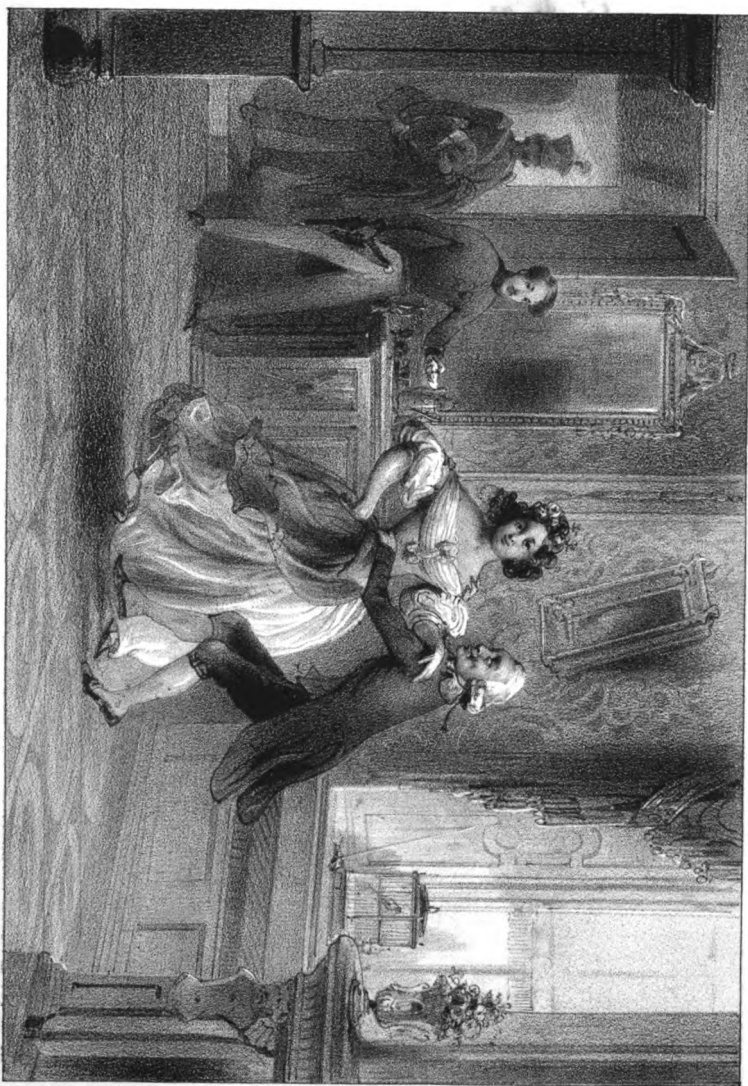
«Och! wunsch hum toch gen verdrie meer, hij hettet al genog.»

«Maar zeg mij dan toch, wat beteekent al het zonderlinge, dat wij hier zien?»

«Zwijg stil; dan zakket ou vertelle; moar ge mot me nie verklappe nie, heur! Meneer wou graag en jong wefke hebbe, en kreeg tijng dat er in den Bosch en maske wonde, dat hum wel leikene zou. Hij trok toen oak subiet te veld, en het heur gekregen, onder iëne veurwoarde mar, dat ie, iederen dag noa den moaltied, en vol uur met heur moe walse. Ze benne nou drie weke getrouwd, mar 'k zal nooit gen vreijer meer krijge nie, as 'k geleuf, dat ie 't nog ens zoo lang uithauwd; want ie is, nau et walsen, bekans gen mensch meer, en ken er toch moar nie van ontsloage komme. Ie het mevrouwke al zoo minnege kier om ofloat gesmikt; moar et helpt niks, — want walse mot ie, tot ie der sefkens bij neërvalt. Meneer is jimmer bang, dat de mensche dieze dwoascit zulle zien, en loat altoos de deur grendele; totdat zien straf tied uut is, en dan houd ie hum nog wel en uur ziek er bij. Ik ha van margen in avecoate borrel mee gedronke, en ben vast, onder het afnemen van de toafel, afteruut gelope, en hier in sloap gevalle. Gij mot hier ével niks van zegge nie; en met mevrouw oak niet oover het

Goe-hoe-hoe! - goe-hoe-hoe! - om twee, drie, stu-stu-ha-ha-ha!

Steendijk, en H. J. Bakker

danse spreke nie. Zij zal u wel vriendelijk ontvange; want ze is in 't geheel niet vies van de officierkes. Gij mot tocn veural ins en goê woord veur meneer doen, om hum van diese lastige post te verlossen, want....»

Hier hoorden wij, van den kant der danszaal, een harden bons, waarna ik verschrikt opsprong, doch weldra door de dienstmaagd gerustgesteld werd, die mij zeide: «Daar valt meneer; nou is et uur um.» Onmiddellijk daarna hoorden wij Mevrouw dan ook naar eene andere kamer gaan, om nog eene beschavende hand aan haar toilet te leggen; waarna zij onmiddellijk binnenkwam, en zich over mijne ontvangst, op eene innemende wijze, verontschuldigde.

«Het zal u verwonderen, Mijnheer! ons in dezen dansenden toestand te hebben aangetroffen, en nog meer, dat wij deze uitspanning, op het zien van u, niet staakten; doch eene weddingschap tusschen mijn man en mij, wie het langst den wals zou kunnen volhouden, was oorzaak, dat wij de welvoegelijkheid aan de eer der overwinning opofferden. Ik hoop echter, dat deze onschuldige aardigheid van pas gehuwden uwe verschooning zal uitlokken, en ben ten volle bereid, mijne nalatigheid thans weder goed te maken; waar kan ik u meê dienen?»

Men moet toch dikwijls de vindingrijkheid onzer lieve zusters bewonderen, die, in tegenwoordigheid van geest en dadelijke gevatheid, zoo vaak den man beschamen; maar tevens over de zonderlinge maatregelen verbaasd staan, die deze vrouw, tot een niet te miskennen doel, in het werk stelde.

«Ik bedank u, Mevrouw! wij zijn zoo vrij geweest, om over de overblijfselen uwer welvoorzene tafel te beschikken, en hebben ons over de keurigheid uwer spijzen en dranken niet te beklagen. Ik vergeef u gaarne de niet zeer heusche ontvangst, en heb op den aard uwer uitspanning niets aan te merken; alléén zoude ik u, in mijne betrekking van geneesheer, den raad geven, deze executie ná den maaltijd niet te dikwijls te herhalen, en vooral deze niet zoo lang voort te zetten, 'wil u uwe gezondheid en die uws echtgenoots niet roekeloos op het spel zetten.»

«Och, Mijnheer! dit zijn van die kleine huisselijke aange-

legenheden , waarmede gij u gedurende uw kort verblijf ten onzent niet moet verontrusten ; dus , over iets anders. »

Ik maakte vervolgens op hare handelwijze , aangaande het walsen , nog menige dubbelzinnige aanmerking , die evenwel allen telkens schipbreuk leden op hare uitvlugten , die zij steeds bij de hand had ; en moest mij , dewijl de ongelukkige huisvader zich zeer geïndisponcerd gevoelde , met haar gezelschap te vreden stellen , hetwelk mij , met ter zijdestelling immers van eenen natuurlijken afkeer harer handelwijze , door hare voor-komendheid , gulheid enz. niet moeijelijk viel.

Het is mij altijd voorgekomen dat het eene gewaagde onderneming is voor een vijftiger , om eene twintigjarige vrouw te huren , en durf het mijne *Adams* broeders met den meesten aandrang afraden , opdat ook zij , éénmaal eenen zoodanigen stap gedaan hebbende , *niet tegen wil en dank walsen moeten*.

XVIII.

DE DICHTER VAN ERP. (1)

't Veranderlijke volk heeft d' ouden aard verzaakt ,
 En kent geen andre drift dan dat het verzen maakt ;
 Geen feest , of jong en oud heeft rijmwerk voor te lezen ,
 Geleerd en ongeleerd , 't moet alles dichter wezen !

Horatius.

Men trof onder de bewoners onzer milde aarde , zoo lang zij door redelijke schepsels betreden werd , altijd personen aan , die , met eene hoogere gave des geestes beziel , in vernuft , scherpzinnigheid en aangeborene talenten , boven hunne medestervelingen uitblonken , en , als eene lichtende ster in den donkeren nacht , de luistervolle stralen van hun schitterend scheppingsvermogen langs hun levenspad verspreid-

(1) Erp is een vrij welvarend dorp , in het distrikt Eindhoven en aan het riviértje de Aa gelegen. Het telt nagenoeg 1800 inwoners.

den, waarop zij, meer voor anderen dan voor zich zelve, overal de vruchten hunner vooruitgang-ademende pogingen achterlieten. Het is er echter verre af, dat deze bevoorregte wezens zich overal en steeds op dezelfde wijze zouden voordoen, of altijd van deze gave, die zij van den Hemel ontvangen hebben, een even dankbaar gebruik maken. Het is er insgelijks verre van af, dat het hoogere vernuft ontwikkeld wordt, dat in dezen of genen sluimert; terwijl, eindelijk, de met geest bezielde adem van den een zich wijd en zijd over de oppervlakte der aarde verbreidt, en die van den anderen in de dampige atmosfeer der studeerkamer verstikt. Men heeft dit soort van menschen, dewijl men hun toch gaarne een afzonderlijken rang wilde toekennen, met den algemeenen naam van geniën bestempeld, en dien aan hem toegekend, wiens edeler gevoel, vruchtbaarder verbeelding, liefde en smaak voor het verhevene en schoone enz., hem boven duizenden zijner eenvoudige natuurgenoeten verheffen. Sommigen toeh lichteden het donnelige menschdom op het pad van levenswijsheid voor, strooiden overal het zaad van kennis en geestbeschaving, of gaven der wereld het middel aan de hand, om telkens nieuw geluk, onbekende voordeelen te scheppen (bekende geniën). Anderen sletten den geheelen tijd huns levens om hunne aangeboren vatbaarheid aan het bereiken van het gewigtigste doel dienstbaar te maken, en stapelden de vruchten van hunnen arbeid in de ziellooze boekenkast op, waar zij tot aan den dood der ontwerpers bleven rusten (verborgen geniën). Deze kaatsten iedere vonk, die uit het vuur van hun weelderig vernuft ontsprong, onmiddellijk van zich af (milde geniën). Genen moet men, met den hardnekkigsten aandrang, ieder sprankje hunner schepping ontwoekeren (terughoudende geniën). De een mengde, al zijne handelingen als het uitvloccisel van uitstekend verstand beschouwende, goed en kwaad door elkaâr, en gaf dit als kinderen van dezelfde moeder uit (ongehonden geniën). De andere ziftte naauwkeurig en angstvallig het kaf van het koren, en bragt niets dan gewrochten voort, die den toets der gestrengste beoordeeling meer dan zeker konden doorstaan (naauwgezette geniën). Uit den mond des eenen, eindelijk, stroomden niets dan woorden

van gevoel, geest en leven (ware geniën); uit dien des anderen niets dan de ijdele klanken eener ontstelde verbeelding (valsche geniën).

Onder welke klasse van geniën nu de man moet gerangschikt worden, dien wij tot het onderwerp van dit stuk gekozen hebben, mogen de lezers zelf beslissen, wier scherpzinnigheid ik gaarne iets te raden wil overlaten.

Naauwelijks was ik met het stedelijk bataillon Geldersche schutterij, waarbij ik destijds gedetacheerd was, en welks hooger personeel ik mij altijd met het aangenaamste gevoel herinner, van Bockel komende te Erp binnengerukt, of de kwartiermaker, die wist dat ik ook wel eens een ongelukkig versje maakte, kwam mij, op verrassenden toon, aankondigen, dat hij een biljet voor mij verworven had bij den Heer *Neomagus*, een man, wiens dichterlijke talenten en geletterde levenswijze hem in den omtrek zeer beroemd gemaakt hadden. Het was mij, bij de ongegeeneerde levenswijze, waaraan wij in het kantonnement gewoon waren, niet zeer aangenaam een kwartier te betrekken, waar geleerde discoursen, aanmerkingen van allerlei aard en woordenzifterij mij zouden noodzaken, om den lossen toon, dien ik zoo zeer beminde, vaarwel te zeggen, en ieder woord naauwkeurig te wegen, dat mij, in het bijzijn van den onbekenden lettervreter, van de lippen zou vloeijen. Intusschen troostte ik mij eenigzins met het denkbeeld, dat mijn verblijf bij den beroemden dichter mij wellicht van nut zou kunnen zijn, en hij mij de behulpzame hand zou willen bieden in het volmaken van eenige dichtregelen, die de redactie der Bredasche courant, eenigen tijd te voren, goed had kunnen vinden een plaatsje in haar blad te weigeren. Ja, ik ging, in mijne verbeelding, zelfs zóó ver, dat ik mijn naam reeds naast dien van *Neomagus* op het titelblad van een bundeltje losse gedichten zag prijken. Het lot evenwel, dat mij tot gast van dezen befaamden poëet maakte, begunstigde niet mij alléén, maar ook den waardigen *Boland*, 1ste luitenant van ons bataillon. Wij stapten derhalve te zamen naar de woning van *Apolloos* lieveling heen, en nog verloren wij ons in gissingen omtrent onzen geleerden gastheer, toen wij zijne

woning reeds genaderd waren, aan welker ingang een vrij lang, ruim vijftigjarig man stond, wiens kleeding in een tot op de hielen afhangenden chocolaadkleurigen jas, zwart-gele broek, geel gestrept vest, bonte das en klein naar den neus voorovergewipt hoedje bestond. Hij was van eene magere gestalte, zijne grijze, kleine oogen verborgen zich schier onder de afhangende wenkbraauwen, doch hadden steeds eene spotachtige uitdrukking, waartoe de glimlach zijns monds het zijne bijdroeg: zoo dat zijn gelaat het kenmerk droeg, voor den onnoozele, van spotachtige geleerdheid, voor den scherpziende, van domme verwaandheid, doch, voor allen, van zekere goedhartigheid. Zijne houding was opgerigt, welke perpendiculaire rigting hij zoo zeer scheen te beminnen, dat de lange pijp, die men schier nimmer uit zijn mond zag, van daar steeds in gelijke regte linie, als het ligchaam naar beneden liep. Het eerste woord, dat wij tot dit wezen rigtten, was: « of de heer *Neomagus* hier woonde; » waarop wij onmiddellijk ten antwoord ontvingen:

« Heer luitenant! ik hoor u;
Hij staat hier zelve voor u. »

« Zoo, zoo, hebben wij het genoeg den heer *Neomagus* zelve te spreken? Zie hier dan onze biljetten. »

« Wees welkom in het huis van mij,
Gij heeren van de schutterij! »

« U schijnt een beminnaar der edele dichtkunst te zijn; wij hopen daarvan naderhand nog meer overtuigd te worden; doch zijn thans zoo vrij, naar onze kamer te vragen; waarna u wel de orders zult willen geven, om aan de behoefte onzer magen te gedenken. »

« Eet vleesch en brood, drinkt wijn en bier,
Dit strekt mij tot een groot plezier.
Hoe meer gij eet, hoe meer gij drinkt,
Hoe meer 't u in de beurzen klinkt.
Ik ga mijn dochter *Treeske* halen.
De linkerdeur; gij kunt niet dwalen. »

Zoodra wij in ons vertrek waren aangekomen, welks hooge

en naauwe vensters slechts zoo veel licht doorlieten , als een in het wild groeiende wijngaard , die zich langs de ruiten heenkronkelde , er verkoos door te laten , schaterden wij het uit van den lach over onzen rijmzuchtigen huisheer , en voorspelden wij ons met hem nog menig vrolijk oogenblik. Er was nog geen uur verstreken , of *Therese* , des dichters dochter , kwam onaangediend onze kamer binnen , beladen met tafelgoed en borden , die zij vreedzaam op de tafel rangschikte , niettegenstaande wij ons nieuwe toiletgebouw slechts tot op den eersten étage hadden opgetrokken. Het zal mij niet gelukken den lezer een juist denkbeeld van *Therese* te geven ; ik wil echter beproeven eene onvolledige schets van haar te leveren. Zij liep een aardig eindje naar de veertig , was klein en plat van gestalte , hare gelaatskleur speelde tusschen het gele en zwarte , heure haren dobberden tusschen geel en rood in ; terwijl de wenkbrauwen , dank zij de heerlijke *cosmatique* , deels zwart , deels blaauw , deels bruin waren. Zij had grijze en doffe oogen en deze kozen ieder een bijzondere gezigtlijn. De schier tandelooze mond bewoog zich steeds tot een welwillend glimlachje ; maar het was een glimlachje , dat alles behalve betooverde. Bij haren gang maakte de regter schouder altijd de voorhoede uit , waardoor het geheele ligchaam de gedaante van een vraagteeken aannam. Langs de slapen hingen , aan weërszijden , een paar dikke gegomde of gestijfde haarlokken af , die met de mahonijhouten kleur van het hoofdhaar , in de scheiding zichtbaar , een verwonderlijk contrast opleverden. Het hoofd was bedekt met eene groote muts , wier wit door het vuurroode lint bijkans geheel en al overschaduwde werd. Een saffraangele japon maakte haar bovenkleed uit , dat aan den hals uitgesneden was om een gouden ketting in het oog te doen vallen , die onder het groene knoopdoekje te voorschijn kwam. Haar boezelaar was van gebloemde foulaarzijde en kon , evenmin als de japon , de zwarte kousen bedekken , die , onder den naam van witte , de driekante beenen omsloten , en in een paar hemelsblauwe pantoffels schuul gingen.

« Zullen wij u ook hinderen , Mejufvrouw ! in het dekken der tafel , — willen wij ons ook liever zoo lang verwijderen ? »

« O, in 't minst niet, Heeren! in 't minst niet, wel neen, in 't minst niet. »

« U hebt toch voor ons geen onnoodigen omslag gemaakt? »

« O, in 't minst niet; — wel neen, in 't minst niet. »

« Mogen wij naar uwen naam informeren? »

« O, in 't minst niet: ik wil zeggen, gaarne; mijn naam is *Therese*; — wel zeker, in 't minst niet. »

Onder deze woorden pirouetteerde zij twee à driemaal, met de borden in den arm, door de kamer, met dat ongelukkige gevolg, dat zij eindelijk de balans verloor en achterover voor onze voeten viel, terwijl de borden weldra zoo vele jammerlijke overblijfselen van een eertijds schoon geheel opleverden. Zij herstelde zich echter zoo spoedig mogelijk, stamelde den oneffen grond eenige zachte verwijtingen tegen en snelde heen, om de gebroken borden door andere te doen vervangen, nadat zij eerst op onze vraag: « Of zij zich ook bezeerd had? » herhaaldelijk in *'t minst niet* antwoordde.

« Wij zijn hier al in een curieus logement gearriveerd, *Boland*! Ik voorspel ons hier zonderlinge dingen. »

« Waarom niet? Wij mogen ook wel eens een extratje hebben, dat vervloekte kwartier te Boekel! Den eenen dag roode kool met aardappelen en vierkante stukjes gebakken vleesch, en den anderen vierkante gebakken stukjes vleesch met aardappelen en roode kool. Nadat ik het eten gezien heb, zal ik u mijne meening over dit kwartier mededeelen. »

Wij konden dit gesprek niet verder voortzetten, omdat *Therese* weldra met andere borden terugkwam, en al spoedig een vrij smakelijk diné opdroeg, hetwelk door de snorkende ademhaling van den, in een aangrenzend vertrek in slaap gevallen, dichter niet weinig werd opgeluisterd. Een soldatenmaag evenwel is voor geen klein geruchtje vervaard, en doet van het regt, dat de natuur haar heeft toegekend, al heel moeilijk afstand. De natuurlijke loomheid, die op een goeden maaltijd volgt, was bij mij weldra in een diepen laap ontaard, waaruit ik door een vrij hevig rumoer gewekt werd, hetwelk veroorzaakt werd door een dispuut tusschen *Boland* en den gastheer, die met elkander in eene hevige woordenwisseling schenen te zijn. De twist was gelukkig nog

al niet van een ernstigen aard, maar betrof alleen eenige dicht- of letterkundige vraagstukken. *Neomagus* had, namelijk, dadelijk na zijn tweede ontwaken op dezen dag zijn pijp aangestoken, en was naar onze kamer gewandeld, alwaar hij tegen den wakkeren *Boland* zijn rijmlust derwijze botgevierd had, dat deze er weldra door besmet werd, en rijmwoorden uitstiet, die kant noch wal raakten. Het eerste wat ik dus, bij mijn ontwaken, hoorde, was: «Maar, Mijnheer! dat rijmt niet.» — «Wel, mijn vriend! dat rijmt wél.» — «En ik zeg u, dat het volstrekt niet rijmt, en dat gij er niets van verstaat.» — Het kwam mij voor, dat ik de beide partijen het best kon waarnemen, als ik mij slapende hield, en hoorde derhalve het gesprek, met gesloten oogen en geopende ooren, aan.

«Hoor eens, Mijnheer! als gij mij geene andere proeven uwer dichterlijke kennis kunt geven dan die van straks, dan verklaar ik u voor den grootsten prozaïst, die er op den aardbodem leeft.»

«Ik kan even goed als Mijnheer *Neomagus* rijmen.
Daar durf ik een maand traktement op verwedden.

Wél, wat zegt gij nu, puik der poëeten?»

«Dat het al wederom niet rijmt. Wedden en rijmen! Heb je nu ooit van je leven zoo'n onzin gehoord!»

«Maar wat mankeert er dan aan, dat mijne verzen niet even zoo goed rijmen als de uwe? Zeg mij dan ten minste, welke gebreken gij er in ontdekt.»

«Gebreken! Uwe verzen? Het zijn geene verzen, ze bezitten maat noch rijm.»

«Wat versta je onder maat en rijm?»

«Waarom slaat de tamboer de trom? Omdat gijlieden op de maat zult loopen. Ieder liedje, dat daarop gespeeld wordt, heeft een zeker getal maten, — iedere maat is eene schrede; — in iederen regel zijn zoo veel maten, en dus even veel schreden. Wanneer gij dus...»

«Houd op, Mijnheer *Neomagus*; houd op! ik dicht vervolgens zonder maat; die zaak is mij veel te gecompliceerd.

Ik hoop, dat de verklaring van rijm wat eenvoudiger is; dus, wat is rijm?»

«Rijm noemt men de overeenkomst in klank van twee woorden, die met elkander in zeker verband en gewoonlijk op het einde van een regel staan. Hoe meer de klank van het eene woord dien van het andere nabij komt, des te schooner is het rijm.»

«Aha! dan ben ik geborgen, nu kan ik rijmen, hoor eens:

«Ik zal van avond kropslà eten
En met mijn vriend, den dokter, zamen eten.»

«Nu nog fraaijer! Gij bezigt thans geene woorden van dezelfde klanken, maar een en dezelfde woorden, waardoor het denkbeeld van rijmen geheel uitgesloten wordt. Ik zou u raden, Mijnheer! om van de beoefening der dichtkunst af te zien; want gij mist daartoe zelfs den minsten aanleg, en wanneer uw kameraad, de dokter, geen beter idée van deze schoone kunst heeft dan gij, dan beklaag ik het lot, dat mij twee zulke groote vijanden mijner lievelingsstudie heeft op den hals gehaald.»

«Wat zegt gij, onze dokter? Hij is een neef van *Bilderdijk*, neef van *Tollens*, *Feith*, *Sturing* enz., en beroemd door zijne keurige verzen en heerlijke denkbeelden; ten blijke waarvan hij onlangs nog een ingezonden stuk van de redactie der Bredasche courant terug ontving, omdat men vreesde, dat de meesterlijke toon, die daarin heerschte, den eerstbeginnenden zóó zou ontmoedigen, dat zij onmiddelijk hunne zwakke lier aan de wilgen zouden hangen. In één woord, hij is een monster van geleerdheid.»

«Dan zal ik hem straks dadelijk op de proef stellen.»

«Dat zal u weinig baten; want zijn dichterlijk vuur brandt nimmer, of hij moet in een staat van opgewondenheid verkeeren, en daar zal van avond geen gelegenheid toe zijn, omdat wij nog eene visite bij onzen kommandant moeten gaan afleggen.»

«Hoe zullen wij het het best aanleggen, om den dokter

in dien toestand te krijgen? Ik wensch mij dan toch wel eens met hem te meten.»

« Hoor eens, als gij morgen voor het eten zorgt, dan zullen wij er nog een paar officieren bij vragen. Wij zijn dan verantwoordelijk voor de kosten van den wijn, en verzoeken u en *Therese* er insgelijks bij.»

« Bravo, Mijnheer! ik houd uw woord;
Daar is mijn hand; het is accoord.»

« Goed, goed, gij levert ons de spijs
En wij schenken u de saus.»

Met de handen voor zijne ooren liep *Neomagus* thans het vertrek uit, alsof hij vreesde, dat de wanklanken van *Boland* zijn trommelmvies in flarden zouden scheuren. Wij beraamden thans gezamenlijk het plan voor den vrolijken dag van morgen, en stelden ons van de scènes, die er op het diné konden voorvallen, veel voor; om welke redenen wij, dienzelfden avond nog, twee der meest opgeruimde officieren tot den wetenschappelijken maaltijd van den volgenden dag uitnoodigden.

Vrolijk scheen de zon op den groenen lindeboom neder, die de bank beschaduwde voor het huis van *Neomagus*, en vrolijk dartelden hare stralen, die zich door het digte loof een doorgang hadden weten te verschaffen, op den rooden huismuur, alwaar zij, door de bewegelijke boombladeren heen en weér geslingerd, allerhande phantastische beelden vormden; maar vrolijker nog was het gezelschap, dat, in dé lommer gezeten, den geurigen smaak van den tabak nevens de zachte prikkeling van den rooden jenever genoot, en in die bezigheid zoo veel handigheid en gretigheid aan den dag legde, dat *Neomagus* begon te gelooven, straks alléén met dichters te zullen eten. Hij wilde echter geene uitzondering maken, en zocht zich, opzigtens het gebruik van den morgendrank, met de officieren op dezelfde hoogte te houden. Het diné,

waarop ook *Therese* in gele gala verscheen, liep al schertsende en drinkende ten einde; tot dat het desert opgezet was, als wanneer *Boland*, na de heeren van den aan te vangen wedstrijd tusschen den dichter *Neomagus* en mij kennis gegeven te hebben, de beide strijders verzocht, ieder een rougebord te drinken, en vervolgens den kamp aan te vangen, over welks uitslag hij en de andere officieren zich als regters opwierpen.

Alhoewel nu Bacchus en Apollo elkander somwijlen nog al wel verdragen kunnen, zoo had de eerste thans zich van ten minste drie vierde deel des dichters *Neomagus* meester gemaakt, waardoor de tweede thans een sober potentatje werd. Wel verre, dat echter de dronkenschap, die tijdelijke verstandsverbijstering, ons op den achtergrond zou verplaatsen, en ons het mislukken van iedere verstandige poging voor oogen zoude houden, vuurde zij onze zelfverheffing, ijdelheid en vermetelheid nog feller aan, en schonk ons een zelfvertrouwen, dat alleen uit zulk eene valsche verbeeldingskracht kon geboren worden. Hij tartte mij derhalve uit, om den dichtsterlijken wedstrijd met hem aan te vangen, waarin ik onmiddellijk toestemde en hem voorsloeg, ten einde onze rijm- en maatkennis te bewijzen, dat de een een' regel zoude zeggen, en de andere er op rijmen; terwijl wij dan om beurten de eerste regels zouden aangeven. Ik gaf hem het regt om eerst te beginnen, en zijne proef zoo ver mogelijk uit te strekken, zijnde het dus thans aan hem overgelaten, tusschen maat en zin te kiezen, terwijl ik mij aan zijne maat moest houden; maar over den zin zelven beschikken kon. Hij debuteerde bij den aanvang van zijne introductie met een flesch om te gooijen, en daardoor een glas en een bord te breken, waarover echter *Treeske*, volgens haar zeggen, in 't minst niet boos werd. Deze omstandigheid scheen de half verdronken oordeelskracht weder boven water te heffen; immers hij begon (1):

(1) De eerste, derde, vijfde regel enz. zijn van hem, en de tweede, vierde, zesde enz. van mij; dus om den anderen.

« Wat is toch 't wereldsche ontuig broos! »
 « Hoe zelden wordt een meisje boos. »
 « Straks stond die flesch daar heel en frisch, »
 « Als ze in des jonglings bijzijn is. »
 « En nu ligt zij vergruisd, gebroken, »
 « Maar wee! wanneer ze in drift ontstoken, »
 « En keert tot haren oorsprong weêr »
 « Terugkeert tot haar eigen sfeer. »
 « 't Is al den drommel maar foppagie, »
 « Geen man had ooit zoo veel couragie, »
 « Men spreek van glas zoo sterk als ijzer »
 « Dat hij, schoon ouder ook en wijzer, »
 « En 't breekt reeds op een schapeborst. (1) »
 « De drift der vrouwen temmen dorst. »
 « Straks zien wij nog de krijgsklaroen »
 « Het beste, wat wij kunnen doen »
 « Van 't zacht geluid des meesters sneven, »
 « Is: slechts vergeten en vergeven. »

« Bravo, bravo! » riep *Neomagus*, « gij hebt u gelukkig van uwe taak gekweten; ik hoop zulks niet minder te doen. »

Nadat nu nog de bickers eens vol geschonken en geledigd waren en iedereen zich overtuigd had, dat *Therese* met den zielstoestand haars vaders gelijken tred hield, ving ik aldus aan:

« Wanneer de felle, straal des bliksems »

« En donderwolken ons doen schrik... »

Wat is dat? bliksems! bliksems! dat is voor het eerst van mijn leven, dat ik geen rijm kan vinden; vergeef mij deze kleine uitzondering; maar ga voort. »

« Zich in het heldre water spiegelt, »

« En 't vee door wei en beemden... »

Maar, Mijnheer! wat kiest gij toch voor zonderlinge woorden? Ik moet bekennen, dat ik er geen rijm op vinden kan; ik bid u, wees meer gematigd in de keuze uwer woorden. Dit is de tweede maal in mijn leven, dat ik het rijm niet vinden kan. Waar-

(1) Het gebräad, waar de gebroken flesch op viel.

om was ik ook te hooghartig, om *Witsen Geijsbeek* te koo-
pen; ga voort, Mijnheer! dit zal de laatste maal zijn, dat
gij mij, *Neomagus*, in het naauw gebragt hebt!»

« Dan schuilt de groengeverfde rups »

« Dan schuwt het moedig paard den... den...

Maar Mijnheer! gij zult mij gek maken; — ik ken meer dan
duizend rijmklanken, en moet uwe zotte woorden, daar ik
nooit aan gedacht heb, onberijmd laten. Gij maakt mij dol;
ga voort, ga voort!»

« En sluit de schelp zich van den mossel, »

« Het zwijn verheft zijn scherpen borstel. »

« Zeg eens, vriendje! » viel nu *Boland* in, « gij hebt
straks gezegd, dat *rijmen* en *wedden* onrijm was, maar
wat zegt gij nu van *mossel* en *borstel*; zou dat ook geen
familie van onrijm zijn? »

« Zwijg toch, uilskuiken! Het is de eerste dag in mijn
leven, dat mij het rijmvermogen begeeft; doch ik wil slagen;
dus, dokter! ga voort en geef mij woorden, daar ik op
rijmen kan. »

« Terwijl, als uit een grooten schotel, »

« Die damp van wildgebraad en bo.... do.... stroo....

Hemel, bewaar mij! mijn hoofd duizelt; het is, alsof ik
mijn verstand verloren heb; doch nogmaals, goeden moed!
Ga voort, Mijnheer, ga voort!»

Die afhangt van het stargewulf. »

« Waarom nu geen gewelf gezegd? dan was ik klaar ge-
weest; nu ben ik een verloren man en zal nog één regel
van u vragen. »

« Het water spattend nedergudst. »

« Gudst, gudst, gudst! Ik geef mij overwonnen. *Treeske!*
uw vader is overwonnen. Weg is zijn roem, weg zijn geluk,

weg zijne ambitie! Hij heeft niet kunnen rijmen. Onvolmaakte taal! ik ga Russisch leeren en daarin dichter worden. Weg met de Nederduitsche taal; zij is arm, te arm voor den dichter; en ik wil geen nieuwe woorden maken, zoo als men zegt, dat velen doen; ik ben origineel en wil origineel blijven. Schenk in, Heeren! de gezondheid van den overwinnaar!»

Lustig ging nu nog de beker rond, — tienmaal wel zwoer *Neomagus* nimmer weér te zullen rijmen, en wel tienmaal verbrak hij weder zijne belofte, totdat eindelijk de slaap, die weldadige hersteller der menschelijke uitspattingen, het hoofd van den opgewonden dichter in den schoot zijner dochter deed zakken, die, door dezen ongewonen last op één punt, het evenwigt verloor, en met den leidsman harer jeugd weldra op den grond lag, welke schok echter niet belette, dat zij, in de armen haars vernederden vaders en in diens beschonken toestand deelende, zeer spoedig met hem insluimerde, in weêrwil van het geruchtmakende genoeg, waaraan wij ons nog een' geruimen tijd overgaven.

Cicero had wel gelijk, toen hij zeide: *dat men geen groot genie of vernuft aantreft, zonder eenige mengeling van dwaasheid.*

XIX.

HET HUWELIJK VAN DE MARKETENTSTER.

Wie verfährt die Natur, um Hohes und Niedres im Menschen
Zu verbinden? Sie stellt Eitelkeit zwischen hinein.

Schiller.

Naar aanleiding van de grijze gewoonte der schrijvers van romans, verhalen enz. moet men, wil men den heerschen- den smaak der lezers niet moedwillig den nek toedraaijen of door hen met den rug aangezien worden, er tusschen

beide een huwelijke door heen laten loopen, opdat de grondslag, waarop alle belangrijke geschiedenissen plegen gebouwd te worden, niet noodeloos geschokt of ondermijnd worde. Waar toch zou anders het interessante van zoo veel duizend boekdeelen, tooneelstukken, dichtregelen enz. in gelegen zijn, indien men niet, soms reeds op de derde bladzijde, dadelijk kon opmerken, dat het hier eene echtverbindtenis gold, die, óf na een onnoemlijk aantal zwarigheden haar beslag kreeg, óf door den dood van een of beide gelieven overbodig werd. Deze beide uitkomsten schijnen zoo onmisbaar, vooral in de romans, geworden te zijn, dat men schier aan geen ander einde denkt. Een schrijver, die onlangs met een vriend een gesprek hield, kan het hier aangehaalde eenigzins staven.

De schrijver. «Ik heb mijn roman nu zoo verre af, dat de beide gelieven, na van hunne ouders ontvlugt en van alles beroofd te zijn, op vrije voeten, zich in een vreemd land bevinden. Wat raadt gij mij? Zou ik ze nu maar laten trouwen, of wil ik ze liever laten verdrinken?»

De vriend. «Mij dunkt, aangezien ze hier, in dit vreemde land, toch geen middelen van bestaan hebben, en dus weldra misschien van gebrek zouden moeten omkomen, zou ik ze maar stilletjes naar katjes-hemel zenden.»

Zelfs *Eugène Sue*, de geliefkoosde schrijver der wereld, die groot gelijk heeft, om van het oogenblik te profiteren, dat zijne werken in de mode zijn, kon zijne verborgenheden van Parijs, waarin zoo vele contrasten met de genoegelijkheden van den echt voorkomen, niet ten einde brengen, of *Rigolette* en *La Louve* moesten eerst het echaltaar betreden. Wat wonder dus, dat wij ook eens aan den slenter offeren, die de publicisten der verborgenheden zoo zoetsappig volgen.

Van hoe weinig beteekenis, bij den eersten opslag van het oog, ook de persoon moge schijnen, die den naam van marktentster draagt, zoo weet iedereen, die immer een veldtocht medegemaakt, een kamp betrokken, langdurige militaire

oefeningen bijgewoond of een geruimen tijd in de kantonnementen vertoeft heeft, hoezeer men haar moet op prijs stellen, wier tegenwoordigheid even onmisbaar is bij de troepen, als Fransche lectuur in het boudoir van Nederlandsche schoonen. Men behoeft toch slechts een gering denkbeeld van hare werkzaamheden en bedrijven te hebben, om zich van de waarheid van het hier aangehaalde te overtuigen.

Vooreerst dient zij den officieren tot gestadige waschvrouw en naaister, en onttrekt deze derhalve aan de knevelarijen en onoverkomelijke moeilijkheden, waaraan zij anders schier dagelijks zouden blootstaan. Ten anderen slaat zij, met moederlijke zorg, de belangen der onderofficieren gade, met wie zij zich op ééne lijn plaatst, bestuurt hunne uitgaven, matigt hunne uitspattingen en leert hen tevens de spaarzaamheid niet te overdrijven. De soldaten noemt zij allen hare kinderen; — deze brengen dan ook het grootste gedeelte hunner soldij bij haar ten offer, en vinden in haar het eenigste wezen, waarbij zij gecrediteerd worden. Het crediet duurt echter nimmer langer dan de loopende vijf dagen, na welker expiratie de gemaakte schuld moet voldaan worden, willen zij zich niet aan al de gestrengheid eener onverbiddelijke schuldeischeresse ter prooi zien. Zoodra de soldaat derhalve ziet, dat hem reeds genoeg geavanceerd is voor den eerstkomenden traktementsdag, bedwingt hij zijn lust voor het dierbare slokje, en moet hij zich dezen dwang soms twee à drie dagen getroosten, zoo niet de goedhartige marketenster zijne gloeiende lippen met een droppel harer mildheid komt laven. Het overwigt, dat de onuitputtelijke bezitster van de lekkernij voor den krijgsman (en tevens voor zoo menig matigheidslid) derhalve voor de soldaten der kompagnie bezit, geeft haar meermalen een aanzien onder de heeren, waarop een overste trotsch zou zijn. Wanneer nu de troep in beweging is, kampeert of bivakkeert, dan volgt zij altijd met jenever, wijn, broodjes enz., welke ingrediënten den militair, als hij somtijds niets dan heide en bosschen om zich heen ziet, en door de vermoeijenissen van een langen marsch uitgehongerd of uitgedorst is, meesterlijk te stade komen. Boven dit alles belast zij zich met alles, waartoe de mannen geene geschikt-

heid hebben, en ruimt daardoor dikwijls zwarigheden uit den weg, die zonder haar onoverkomelijk zouden zijn. In één woord, zij is het factotum der kompagnie, de alma mater der onderofficieren en de omnis homo van het hogere personeel.

Zij is gewoonlijk in den echt verbonden met een onder-officier, bataillons-kleedermaker of soldaat, doch meestal met een sappeur, welk huwelijk, óf bij de wet óf slechts voor den kolonel, voltrokken is. In dit laatste geval zijn de grondslagen dezer echtelijke vereeniging minder hecht, en valt er nog al eens menige echtscheiding voor, waarna de marktentster onmiddellijk met een ander trouwt, met wien zij het huwelijksplan reeds lang te voren beraamd had. Het is derhalve niets zeldzaams, dat dezelfde vrouw twee- à driemaal in het jaar een nieuw huwelijk aangaat, waarin zij, als meest altijd van middelmatige grondbeginselen zijnde, niets onwelvoegelijks of onbetamelijks ziet.

Vrouw *Krog* echter, die wij hier op het oog hebben, was met haar man den sappeur wettiglijk in den echt verbonden, en had, sedert haar de zachte banden des huwelijks omstengelden, steeds de verleiding der deugd wederstand geboden, in weêrwil van de ongebondenheid en schaamteloosheid, die hare handelingen somtijds kenmerkten. Zij was te Amsterdam geboren, nu reeds dertig jaren gehuwd, was haar man overal, zelfs in zijne Belgische gevangenschap gevolgd, en was met de triviaalste uitdrukkingen en gedragingen van den soldaat en met zijne ongehoordste vloeken, even gemeenzaam, als een passagier met de brutaliteit van een veerschipper. De man, wiens naam zij droeg, zag er in zijn hairig kostuum met de blanke bijl enz. wel wreedaardig uit, maar toonde zich, immers jegens zijne onschatbare wederhelft, zoo zachtmoedig als een lam; waarschijnlijk, dewijl de ondervinding hem geleerd had, dat zijne hairige achtbaarheid bij de vigilante pootigheid van moeder de vrouw te kort schoot, en hij dus beter deed, zijn gezag maar stilletjes bij haar in den schoot te leggen. Het bezit van deze waardige echtgenootte schonk hem dan ook geen ander voordeel, dan dat hij wat beter middagmaalde dan zijne medebroeders. De kraan van

het jenevervaatje ging echter voor hem ook niet langer open, dan dat zijn traktement verteerd was; terwijl hij hierin nog bij de andere soldaten achter stond, dat zijne vrouw hem nimmer *pofte*. Hij behoefde dus van zijne verdiensten niets in de schatkamer der huishouding te brengen, maar trok ook nooit een enkele cent van de winsten zijner vrouw, die den staat der kas steeds zorgvuldig voor hem verborgen hield.

Uit dit huwelijk nu was slechts ééne dochter gesproten, *Elizabeth*, die onder de vleugelen harer moeder opgevoed, op twintigjarigen ouderdom nog van alle onderwijs en beschaving verstoken was, en niets dan de gewone soldatentermen kende, om zich hier- of daarover uit te drukken. En toch was dit meisje, die thans dezelfde betrekking als hare moeder bekleedde, van eene zeldzame schoonheid, — eene schoonheid, die iederen man trof, en in eene schreeuende disharmonie stond met hare walgelijke taal en tegenstrijdige handelingen. Verbeeldt u, lezers! eene volmaakte schoonheid (ik wil die niet meer beschrijven, want de schilderingen van schoonheid komen meest alle op hetzelfde neêr), wier bevaligheid door de niet onaardige kleeding eener marketentster nog verhoogd wordt, uit wier mond gij de bedeesde toonen eener jeugdige verlegenheid zoudt denken te vernemen, maar in stede daarvan de gemeenste taal van een matroos te hooren uitslaan, en aan de ongebondenste verhalen en gebaren van den soldaat een goedkeurenden glimlach te zien schenken... Zoudt gij dan niet met mij betreuren, dat in zulk een schoon ligchaam eene zoo ruwe ziel woonde, en de beschaving niet toejuichen, waardoor de geest des tijds de menschelijke natuur veredelt? Het schoon des ligchaams is arm en vergankelijk, dat der ziel is rijk en duurt voort. Wel hem, die het beide in zich mag vereenigen!

Er zijn evenwel altijd menschen, die zich door de uiterlijke bevalligheden laten wegslepen, en zich om de eigenschappen der ziel weinig bekreunen. Van daar, dat *Betsie* dan ook een onnoemelijk aantal aanbidders telde, meestal in onder-officieren bestaande, van welke allen het echter nog niemand had mogen gelukken het hart der jonge marketentster te verwerven; dewijl hare moeder, dank zij hare ondervinding! haar

iedere gelegenheid angstvallig afsloot, waarbij zij zich aan den eenen of anderen liefdehandel zou kunnen overgeven. «Mijn dochter,» zeide vrouw *Krog*, «mot ter fortuin make met in heil ander personaasie as in sersant, dar zal ik voor zorge.»

De eenigste vrijheid, die *Betsie* van hare moeder verwerwen kon, was, dat zij het schoone linnengoed naar de officieren mogt brengen, onder voorwaarde van spoedig terug te keeren. Deze omstandigheid gaf aanleiding, dat een jong tweede luitenant, wiens hartstogtelijkheid boven de leer en het verstand beiden ging, weldra op de schoone vormen van *Betsie* verzotte, en haar insgelijks gevoelens inboezemde, waaraan zij tot dus verre geheel vreemd was gebleven. Hunne gesprekken werden derhalve langzamerhand van een meer teederen aard, duurden allengskens langer en langer, en herhaalden zich dikwijls bij de nietigste boodschap, die *Betsie* bij den luitenant voorwendde. De verstandhouding intusschen, die er tusschen *Betsie* en den luitenant *Wins* (zoo zullen wij hem noemen) plaats greep, ontging geenszins aan den arendsblik der wantrouwende moeder, die weldra de gelegenheid aangreep, om daaromtrent eene nadere verklaring van hare dochter uit te lokken. Het lange uitblijven van *Betsie*, bij eene zekere gelegenheid, en hare opgewondene stemming bij den terugkeer, gaf haar daartoe eene gewenschte gelegenheid, die zij dan ook ditmaal niet ongebruikt voorbij liet gaan.

«Zeg reisjes, *Bet!*» dus ving zij aan, «jij blijft me daar zoo lang bij den luitenant *Wins*; — wat heb jij met hem uitstaan? Spreek op: ik wil er kuit of haar van hebben.»

Hier werd het schoon gelaat van *Betsie*, dat anders van blikken noch blozen wist, met een purperrooden gloed overtogen, en scheen de tong, die anders als een ratel door de mondholte klepte, aan het gehemelte geboeid te zijn. Geen wonder, voorheen sprak slechts een werktuig: — nu moest de ziel spreken.

«Nu, zul je den b.. open doen of niet? of mot je eerst en paar muilpeere hebbe?»

«Och, de luitenant *Wins* heit me maar zoo'n beetje geplaagd.»

« Wat noem je plagen ? »

« Nou , dat zou je niet wéten ! »

« Het ie je gekust , of heb je gestoeid met hem ; zeg op , wat heb jullie uitgevoerd ? »

« Gestoeid ? ja ; maar gekust ? neen. Hij wou het wel doen , maar toe heb ik hem een lababbel op zen b....s gegeven. »

« Pront gedaan , en wat zei die toe ? »

« Toe zei die : « *Bet!* ik wil met je trouwe ; » » ik zeg : loop naar je moêr , kaerel ; toe zei hij weêr : « « ik meen het gerust , » » en ik : 'k bin lam as 'k je geloof , en daarna ben ik quasi kwaad weggelopen , hoewel 'k hem anders goed lijden mag. »

« Hoor es , *Bet!* as ie morgen weêr praat van trouwe , dan mot je hem zegge : sprek er maar met moeder over , versta je ? »

Den anderen dag verdubbelde *Wins* zijne liefdesbetuigingen en trouwbeloften ; doch kon van *Betsie* niets anders verwerven dan de vergunning van er met hare moeder over te spreken ; waartegen hij niet erg op zag , uit overweging , dat de ijdelheid van vrouw *Krog* hem een gewenschten liefdehandel des te gemakkelijker zoude maken , en er in allen gevalle tusschen *beloven* en *doen* nog een hemelsbreed onderscheid gelegen is. Hij verzocht dan aan *Betsie* , om een gesprek met hare moeder , ten welken einde hij die tegen het vallen van den avond in zijn kwartier zou afwachten.

Het was een plegtig oogenblik voor vrouw *Krog* , om daar voor den luitenant *Wins* te verschijnen , en met hem over de toekomst harer eenige dochter te onderhandelen. Zij beseftte ten volle het gewigt der zaak en had de overtuiging , dat zij , in deze omstandigheid , zich eenigzins boven haar alledaagsch standpunt zou moeten verheffen. Zij liet haar echtgenoot , ter staving zijner twijfelachtige vaderschap , geheel en al buiten het spel , kleedde zich in een hemelsblaauw merinossen kleed , sloeg een geruiten doek om , zette een gewonen strooijen hoed op en stapte statig op het kwartier des luitenants aan ; en wanneer het haar evenmin aan taalvermogen als moed ontbroken had , dan zou zij den verliefden luitenant al heel wat hebben kunnen zeggen. Wij kunnen van

haar evenwel niet meer welsprekendheid verwachten, dan waartoe hare geschiedenis ons het regt geeft, en zullen derhalve het onderhoud onbesnoeid teruggeven.

« Luitenant, uwe heit me door *Betsie* ontbooije, mag ik vragè wat er van uwes dienst is? »

« Ja, goede vrouw *Krog*, er ligt mij iets op het hart, dat ik u moet bekennen. Ik ben namelijk op uwe dochter verliefd en meen in haar bespeurd te hebben, dat ik haar ook niet onverschillig ben. »

« Dat 's nou allemaal goed en wel; maar wat wil uwe nou eigenlijk van *mij* hebbe? »

« Uwe permissie om met *Betsie* een eerlijken omgang te hebben. »

« Een *eerlijke* omgang? Ik begrijp niet hoe bij vrijerij eerlijk of oneerlijk kan te pas komen. Ik vind alles eerlijk, uitgezonderd dat men de meisjes bedriegt en dan verlaat. »

« Juist, dat bedoel ik ook. Ik wil uwe dochter niet bedriegen en ook niet verlaten; maar haar trouwen, indien wij door den tijd mogten opmerken, dat onze zielen harmo- niëerden. »

« Ik weet van zielen en van armenejeren niks af, en heb veel te veel espekt voor mijne dochter, om die aan uwe op en proefje te geven. Neen, man, daar komt niets van in; dadelijk trouwen of ik mijne dochter houwen. »

« Maar vrouw *Krog*, moeten jonge lieden elkander dan maar zoo eensklaps eeuwige trouw zwoeren, zonder elkander eerst behoorlijk te kennen? Moet men niet eerst den grond peilen, waarover men het voornemen heeft de huwelijks- hulk te sturen? »

« Ik heb met dat peilen niets van nooden. Toen kaptein *Katersels* tegen mij zeide « « *Jans!* jij moet met den sap- peur *Krog* gaan trouwen, » » had ik den vent nog nooit gezien; en toch zei ik, top, het is beter een half ei, dan een heele dop. Ik nam hem, en toen zeide de kaptein, dat hij gedesarseerd was. Jij mot je dus dissedeere, heer lute- nant! »

« Maar als ik u nu van te voren de verzekering geef, dat het mijn stellig plan is om *Betsie* te trouwen; zult gij ons

dan nog weigeren nadere kennis met elkander te maken ? »

« As jij me verrassereert, niet met je mond, want daar tel ik net zoo veel op, as en zieketrooster op een veinzerij, maar met zwart op wit, dat jij aanneemt, met haar te trouwe, dan kun je even gerust over haar dispeneren, als vroeger kaptein . . . ik meen de sappeur *Krog*, over mij. »

« Ik ben bereid om aan uw verlangen te voldoen, en verzoek u, terwijl gij de noodige toebereidselen tot ons huwelijkskontrakt maakt, mij inmiddels het gezelschap van *Betsie* niet te onthouden. »

« Daar kun je goeden dag van hebben ! Neen man, je zult er je klavieren zoo lang afhouwe, tot dat ik eerst gesikereerd ben. Ik kom spoedig met mijn dokkementen terug ; want ik heb een driftig tempelement, as ik zoo iets voor heb ; dus derhalve adi zoo lang, luitenant, adi. »

Wanneer het hier eene gewone huwelijkskwestie gegolden had, dan zou de luitenant *Wins* minder mild in zijne beloften geweest zijn ; thans echter kon hij gerust alles beloven, wetende dat de onmogelijkheid van zijne aanstaande, om, volgens eene beter geredigeerde dan nagekomen wordende wet, twaalf duizend gulden te fourneren, hem van allen kommer vrijstelde om woord te houden. Het bevreemde hem dus niets, dat vrouw *Krog*, na verloop van eenige dagen, met een huwelijkskontrakt terug kwam tusschen hare dochter en den luitenant *Wins* ; maar wel, dat aan deze akte, door een bekwaam notaris opgesteld, niets verzuimd was, wat er de deugdelijkheid aan zou kunnen ontnemen. De straks opgenoemde zwaarigheid nogtans, en het bewustzijn dat een notariëel-kontrakt, in allen gevalle, nog geen huwelijks-akte was, deed den luitenant niet lang aarzelen. Hij teekende onbezonnen het bewuste notariëele-dokument, en stelde het der verrukte moeder onmiddelijk weder ter handen. Hierna ging de gelukszon van den hartstogtelijken jongeling schier nimmer onder ; steeds was zijn lieve *Betsie* bij hem, maar steeds ook kwam haar zielloos schoon, zonder leven of afwisseling, hem minder aantrekkelijk voor, en voelde hij wel dra eene groote neiging om eene verkeerung af te breken, die hem dagelijks al minder en minder uitlokkend voorkwam,

en welke hij stellig zoo zachtjes aan zou hebben laten glijden, zoo de moeder zijner beminde niet nog bij tijds was tusschenbeide gekomen.

« Wel, luitenant *Wins*, » dus sprak zij hem aan, « wanneer denk jij nu eens een deuntje te gaan trouwen? Dat gelanterfanter met jullie beide begint mij mooi de keel uit te hangen. Over zukke dinge kan ik me zwaar versaggerineren. »

« Ook ik zou wenschen spoedig deze zaak haar beslag te doen krijgen; maar stuit in de uitvoering steeds op onoverwinnelijke zwarigheden, die ik hoop dat de tijd weldra zal oplossen. »

« Zwarigheden? wel noem mij die ereis op? »

« Vooreerst maakt mijne moeder die in het geven harer permissie tot ons huwelijk; terwijl mijn oom, van wien ik eenmaal eene rijke erfenis denk te trekken, mij dreigt mij met de legitime portie te zullen afschepen. »

« Aangaande de zwarigheid van jou moeder, breek ik mijn hoofd niet; haar tegenzin zullen wij met zachtheid of forcie overwinnen; en as jij van jou ooms kapitaal slechts de negtiende portie krijgt, denk dan dat jij daarentegen het onze alleen erft. »

« Ik moet bekennen dat gij sterk in het opheffen van zwarigheden zijt; de slimste zal echter nog achteraan komen, en ik twijfel er aan, of uwe vindingrijkheid hier niet zal falen. »

« Nou, laak es hoore? »

« Gij moet dan weten, dat de vrouw, die de officier ten huwelijk neemt, een bruidschat van twaalf duizend guldens moet medebrengen, en wel in vlottende waarde, opdat deze som op het grootboek kan worden ingeschreven. »

« Dat wist ik al, toen jij nog niet geboren was. »

« Ja; maar ik moet er nog bijvoegen, dat mijne moeder geen fortuin heeft, en ik dus niet in staat ben deze som voor u te betalen. »

« Dat wist ik reeds voor dat jij smoel op *Betsie* kreeg. »

« En hoe zoudt gij nu deze zwarigheid te boven komen? »

« Doodeenvoudig door mijne dochter deze som mede ten huwelijk te geven. Jullie denkt wel: wat zou een marke-

tentster hebben! Maar as de aap uit de mouw komt, dan zijn ze nog niet van zoo weinig importansie als jullie meent. Tel den buit maar eens met mij na, en het goud zal het zegel wel op mijn woorden drukke.»

Verbaasd sloeg *Wins* thans, op het gezigt van die massa goudstukken, bankpapier en zilvergeld, de handen in elkaar, en wist schier geen woord uit te brengen. Hij verzocht een oogenblik tijd van beraad, ten einde zich met gewigtige belangen bezig te houden, en verzocht vrouw *Krog*, des anderen daags bij hem terug te willen komen.

Moeijelijk was thans de toestand van onzen verbaasden luitenant. Aan den eenen kant eene schoone vrouw met een niet onaanzienlijk kapitaal, en aan den anderen de familie *Krog* tot schoonouders; aan den eenen kant gebonden door een kontrakt (de regtsgeleerde kennis van *Wins* had zich nog zoo ver niet uitgebreid, dat hij de nietigheid van een huwelijkskontrakt, vóór dat er nog eene afkondiging geschied is, kende), aan den anderen kant vervuld met tegenzin tegen eene dergelijke *mésalliance*, vormde hij op het eene oogenblik een besluit, om het op het andere weder te vernietigen, schreef hij een briefje en verscheurde het weder, lachte, zong, floot en schreide hij; in één woord, gedroeg hij zich als iemand, die zoo lang over eene netelige zaak denkt tot de tijd van beraad verstreken is, zonder dat eenig bepaald besluit het resultaat zijner overwegingen heeft uitgemaakt.

Het spijt mij, dat ik den lezers den uitslag van het laatste bezoek van vrouw *Krog* niet kan mededeelen. Ik moet hieromtrent het stilzwijgen bewaren; doch kan alleen zeggen, dat ik mij, ruim een jaar na dien tijd, in een logement te Grave bevond, waar ik eene dame de diligence zag uitstappen, à demi voile, à l'habit de soie etc, vergezeld van een tweeden luitenant, die zich onmiddelijk verwijderde; dat ik op het gezegde: «dag *Betsie*! hoe maak je 't?» ten antwoord kreeg: «Ik heef de eer niet van u te kennen;» en eindelijk, dat mijne edelmoedigheid niet goed vond om hun de geneugten van hun incognito te verbitteren. De kastelein zeide mij dat dit jonge paar naar de Oostinjes ging, hetwelk ik echter niet voor wáár uitgeef, aangezien een kastelein,

die gewoon is over zoo menig gewetensbezwaar heen te stappen, in het verspreiden van valsche nieuwstijdingen, soms voor den besten courantier niet onder doet.

XX.

DE REIS VAN OOM SPREEUW.

*L'homme n'a point ici de cité permanente ;
Où qu'il soit, quoi qu'il tente,
Il est un malheureux passant.*

. N.

I. BIOGRAPHISCHE SKEETS.

Sedert meer dan een vierde eeuw had het welvarende Utrecht, onder zijne inwoners, een man geteld, wiens onvermoeide vlijt en naauwgezette pligtsbetrachting hem te gelijk met de onverdeelde achting zijner medeburgers, tot een zekeren trap van welvaart gevoerd hadden, die sterk afstak bij de anders meestal armoedige bewoners der afgelegenestraat. Het bedrijf, waaraan deze gelukkige zich had toegewijd, bestond in het uitmeten en verkoopen van alle voorwerpen, die onder het gebied der ellemaat stonden, waaraan hij later den handel in kluwentjes garen geappendiceerd had. Onder andere eigenschappen, waardoor deze man uitblonk, bezat hij vooral een sublimen handelsgeest, hierin bestaande, dat hij steeds de goedkoopste kanalen opzocht, altijd eene geringe overmaat bedong, vervolgens den inkoopsprijs, met alle portoos en verschotten, naauwkeurig berekende, en dit weder á contant aan zijne begunstigers overzette, met de geringe winst van twintig percent, terwijl hij zorgvuldig vermeed de schaar een haarbreed verder in de waar te zetten, dan de gladde el aanwees. Zijn brillant winkeldebiet had hem, zoo luidde zijn eigen getuigenis, een tamelijk som-

metje doen overleggen, hetwelk waarschijnlijk steeds in waarde zou zijn aangegroeid, zoo niet de goedkoope magazijnen van *Mareland* enz., zijn nederig winkeltje geheel overschaduwde hadden. In het eerst zocht hij den wreeden slag, waarmede deze trotsche manufactuur-paleizen hem bedreigden, af te wenden door zijne afvallige begunstigers op den valschen schijn en het slechte maaksel der zoo hoog opgevijzelde artikelen attent te maken, daarna door eene winst-reductie in te voeren, en eindelijk door ook voor zijne deur het woord *magazijn* te plaatsen; doch alles te vergeefs! Het lot had besloten, dat hij van den zoo hooggeroemden industriëlen vooruitgang, wiens ongebreidelde vaart zoo veel tijd uitwint, maar zoo veel welvaart inpalmt, het onvermijdelijk slagtoffer worden moest.

Gelukkig gaf hij zijne pogingen tot eene onmogelijke concurrentie nog tijdig op, en nam hij het besluit om buiten te gaan wonen, en daar de zuur gewonnen penningen in vrede en rust te verteren; met welk plan zijne vrouw volkomen instemde, die nog altijd de hoop voedde, dat de buitenlucht haar goed zou doen; zij toch vond in de betrekking van moeder te zijn, eene betrekking waarop zij tien jaren gehoopt en reeds vijftien jaren gewanhoopt had, geene streeklende en afleidende bezigheden. Het huis hetgeen, behalve den winkel, nog bovenkamers ter verhuring opleverde, was weldra met allen voorraad van goederen, aan den man gebragt; in welken tusschentijd het rustlievende paar eene kleine woning in de marliebaan gehuurd hadden, werwaarts zij zich zeer spoedig met den geheelen inventaris hunner huishoudelijke benodigdheden begaven, een genoegzaam kapitaal medevoerende tot het ophouden van een knappen burgerstaat. Het bombazijnen wammes werd thans verwisseld met een blaauwen rok, de el met een gelen wandelstok, het jak met een japon, het eenvoudig mutsje met een met groen lint omzoomde kornet; men at thans om twee uren, er werd een loopmeisje aangeschaft, mijnheer werd de zestiende in het lezen der Haarlemsche courant, mejufvrouw abonneerde zich op het lezen van gebruikte traktaatjes, de bakker en slager kwamen om de klandisie vragen; in één woord, de angstvallige en zuinige winkelier was thans

in een renteniertje in duodetrigentesimo herschappen. Wel verre van dit huisselijk en maatschappelijk geluk alléén te smaken, deelde hierin een neef van 's mans zijde, die den geheelen dag uit- en inslenterde, alle feestjes mede bijwoonde en niet wist wat hij méér moest roemen, óf de overdrevene familieziekte zijns ooms, óf de onuitputtelijke mildheid zijner tante. Deze jongman, die, zoo de hoop zijner tante op den invloed van het buitenleven andermaal ijdel mogt bevonden worden, eenmaal de erfgenaam zou worden van den rijken oom, had het geheele hart zijner testateurs zoodanig ingenomen, dat zij schier niet meer zonder hem leven konden, op welke omstandigheid hij vooral zijn regt van anticipatie grondde van het hem eerlang kompeterende kapitaal. Het echtpaar zag zich thans, vooral in gezelschap van neef *Koo*, ten toppunt van geluk. Dat echter alle aardsche vreugde en genot vlugtig zijn, ondervond dit drietal menschen maar al te ras; want eensklaps stelden zich de stoute kinderen van het zuiden tegen hunne wettige regering te weer, en deden eischen om van te schrikken en te beven, ja, gedroegen zich zoo vermetel en balsturig, dat de militie de hulp der schutterij noodig had, om dezen verregaanden overmoed te tuchtigen. Neef *Koo* bekleedde den rang van sergeant bij de Utrechtsche schutterij, en moest dus, vive la force, uitrukken, tot groote droefheid van *Sebastiaan Spreeuw* en *Deliana Wouberg*, zijne geliefde, onlangs met der woon in de maliebaan gevestigde, oom en tante.

II. DE TELEURSTELLING.

Nadat neef *Koo* zich van de behoorlijke fondsen voorzien had, om zijn stand met eere te kunnen ophouden, begreep hij van de familie *Spreeuw* een aandoenlijk afscheid te moeten nemen; ten welken einde hij, in volle uniform, bij hen een afscheidsvisite ging maken, na voor het huis eerst

een paar malen aan een fleschje met vliegenden geest geroken te hebben, zoodat hem de tranen over de wangen biggelden. Deze misleiding gelukte volkomen en versterkte den goeden dunk, dien zij eenmaal van den braven jongeling opgevat hadden. Er werd nu nog besloten, dat men, om de veertien dagen, briefwisseling zou houden, dat neef *Koo* maar moest schrijven, als hij zich somtijds in verlegenheid bevond; waarna men onder duizend handdrukken, omarmingen, geluk- en heilwenschen, raadgevingen, snikken en tranen van elkander scheidde. Een uur later vinden wij den bedrukten neef, op den hoek van de Marie-plaats, met eenige kameraden, in een wijnhuis zitten en hooren wij hem, onder het luchtig drinken, de vrolijkste liederen aanheffen, waarin hij echter eensklaps gestoord wordt door de binnenkomst van oom *Spreeuw*, die, op stipt bevel van tante, hem nog een doosje met zinkingpleisters na moest brengen en thans, met den tong uit den hals, aan dit bevel de vereischte uitvoering gaf. *Koo* was door dit onverwacht bezoek van zijn oom wel verrast; doch deze had zijne lichamelijkeid, door het overhaaste loopen, een zoodanigen last opgelegd, dat het hem onmogelijk was uit zijne bevinding in het wijnhuis eene, voor het gedrag van neef *Koo* nadeelige, gevolgtrekking af te leiden. Hij herhaalde derhalve het afscheids-formulier van straks, belastte zich daarenboven nog met de groete aan tante, en stapte regelregt op de maliebaan aan, om tante van de juiste en verrassende uitvoering van den teederen last, waarvan het onderwerp niet verder ging dan in de chiffonnière van de jufvrouw uit het wijnhuis, zoo spoedig mogelijk te verwittigen.

In het eerst ging de correspondentie vrij geregeld; doch allengskens werd zij zeer ongeregeld, dat wil zeggen: wanneer er niets te verzoeken was, in het geheel geen brief van *Koo*, en wanneer hij geld noodig had, kwam de een op den anderen. Eindelijk werd oom *Spreeuw* dezen staat van onzekerheid moede, en besloot hij eene poging aan te wenden, om neef met verlof huiswaarts te krijgen. Hij zond hem daartoe eene remissie van vijftien gulden Nederlandsch courant op *Jochem van der Biesen*, verguldersbaas te Wouw, en verzocht hem, nu dadelijk, bij zijn onmiddellijken chef, een veertiendaagsch

verlof aan te vragen; terwijl hij zelve ten overvloede, onder voorwendsel van ziekte, aan den overste *Leijsius* een even hartroerenden als leugenachtigen brief zond, waarmede hij het stalen krijgsmanshart van den evengenoemden schuttervoogd dacht te vermurwen. Gretig werd de brief van oom door neef *Koo* geopend, gretig de daarin liggende aanwijzing ter honorering aan *van der Biesen* vertoond, gretig het montant in den bodemloozen soldatenzak gestoken, en gretig de pen opgevat, om den verlangenden oom de onmogelijkheid van zijne overkomst onder het oog te brengen, terwijl het banale en ignobele adres op den brief aan meergenoemden overste, dezen hoofd officier afschrikte, om zijnen gekuischten smaak aan den waarschijnlijk niet minder trivialen inhoud te exponeren.

Droevige teleurstelling! U manmoedig het hoofd te bieden, gelaten in uwe wreede marteling te berusten en zich heldhaftig boven uwe slagen te verheffen, daartoe miste de familie *Spreeuw* de vereischte zelfbeheersching, daartoe was hij geen filozof genoeëg.

Wie eens, op 's levens hobb'lig pad,
 Zoo onverwacht de hoop zag tanen,
 Die hij zoo vast gekoesterd had; —
 Hij wraak geenszins de milde tranen,
 Die welden uit het oog van 't diep bedroefde paar;
 Alof die zilte vloed niet meer te stuiten waar'.

III. HET PLAN. (1)

« Ik geef de drommel van al dat geschrijft en gewrijft, — ik wilt neef *Koo* zelve zien. Het haper mij niet aan geld; ik gaat op reis naar Noord-Brabant, en zal es aan die wreed-

(1) De lezer gelieve hier in het oog te houden, dat, onder andere taalwijzigingen, het Utrechtsche district veeltijds de *e*, aan het eind van een woord komende, weglaat, of dáár, waar deze letter niet behoort, er eene bijvoegt.

aardigen Sef van *Koo* toonen, dat, zoo hij geen verlof wilt geven, ik nog middelen bezit, om evel mijn zin te krijgen.»

Zie hier de korte en bondige woorden, waarmede *Spreeuw*, eenige dagen na de heillooze tijding, zijne vrouw verraste, die van verbazing schier niet spreken kon, bij het hooren van dit, in haar oog, zoo belagchelijk voornemen.

« Jij reize? *Basje!* » was haar antwoord, « je zult toch niet gek worden? Weet je wel, dat dit niet allemans werk is? Het zal nooit goed uitkomen. In de eerste plaas, zijt ge nog nooit uit reize geweest, en vervolgens heb je er vas niet aan gedacht, hoeveel het reize kos. »

« Wat de kosten aanbelang, daar maalt ik niemedal over, en dat ik tot alle dinge courasie hebt, daarvan heeft ik, op de laatste Rijsenburger kermis, nog een sprekend voorbeeld gegeven, toen ik en gerammezeerde vent, die ons tafeltje omsmeet, en daardoor uw kreprachellen kleedje bemorste, voor en boer uitschold. »

« Ja, maar, *Basje!* denk, dat jij hier alles op je elfëndertigst heb, en dat en reis vol ongemakken en discrepanzies is. Wie zal, bij voorbeeld, des morgens je das met een schippersknoop voorzien? Wie zal de kraag van je rok afpoeesse? Wie je knoopies in het overhem doen? Wie en scheiding in het haar van je siffelure maken? Wie je handmansetjes aandoen? In 't kort, wie voor al je dokkemente zorge? »

« Wel, wie anders dan jij? » Hier ging de vrouw een schitterend licht op. Zij dacht, dat *Spreeuw* de reis alleen zoude maken, en grondde daarop het heir van tegenwerpingen, waaraan zij van plan was, nog eene ontzagchelijke uitbreiding te geven. Thans evenwel koos zij eene geheel andere stelling, en meende zij van alle tegenspraak af te moeten zien. Uit aanmerking nogtans, dat het eener vrouwe niet betaamt de uitspanningen zoo maar voetstoots na te jagen, maar daaraan, met eene zedige terughouding, slechts op verderen aandrang toe te geven, bedekte zij (zoo vindingrijk is steeds het schoone geslacht!) hare vreugde onder den schijn van tegenstribbeling, wel wetende, dat hare uitvlugten veel

te ~~zwak~~ waren, om niet dadelijk voor de minste tegenwerping te vallen.

« Ik mee naar Noord-Brabant? maar, lieve *Bas!* hoe krijg gij het in uw hoof? Mijn huis alleen aan dat kleine meisje overlaten, — men zal ons heele boeltje verdistreweren. Daarenboven weet je nog niet, of ik er wel tegen kent, om met mijn zwak tempelement te reize.»

« Dat is allemaal nies, wij sluiten de deur, en laten *Kobesje* nu en dan eens luchten. Uwe gezondheid zal er niet meê lijden, vooral als je de urbanus-pillen meê neemt, om te dienen, als je ens duizeligt in de dillesanze werd. Dus onze reis blijft derhalve besloten.»

Nadat nu het spiegelgevecht tusschen de beide echtelingen in vollen vrede verkeerd was, hield ieder zich met de noodige præparativen tot de reis bezig. Naaisters, waschvrouwen en kleermakers drongen onophoudelijk de woning der *Spreeuwen* uit en in, gevolgd door schoenmakers, kappers en modistes. De jufvrouw ontplooidde eene stevige groene zijden japon, met paarschen weerschijn, waarvan de naauwe mouwen, die eenmaal den arm harer moeder omsloten hadden, thans met wijde doffen of kappen voorzien werden, die men, volgens het zeggen der naaister, wel uit den te breed gebaanden rok zou kunnen vinden. De zwarte hoed, waarop reeds tien jaren eene orangerie gevestigd was, werd van deze versiering ontdaan, en door een eenvoudig paarsch lint tot eene schuiftvormige gedaante om haar hoofd vastgeknepen. Behalve deze antiquiteiten was de overige opschik, dank zij hunnen vroegeren handel in manufacturen, vrij modern. Mijnheer liet zich een blaauwen, tot aan de keel toe digtgeknoopten, jas maken, benevens eene grijsachtig zwarte broek, waarop hij eene roode streep liet leggen. Vervolgens kocht hij eene donkerblaauwe politiemuts met rooden band, en liet zich aan zijne laarzen een paar halve koperen sporen zetten. Deze militaire uitmonstering had hij vooral daarom gekozen, om dan in Noord-Brabant, waar thans alles soldaat was, minder opzien te maken, en ten tweede, wijl hij van de lastige politie-maatregelen meende bevrijd te zijn, die men, in de nabijheid van het vijandelijk grondgebied, zoo in het wijde

en breede nam. Toen nu de kleedij der reizigers behoorlijk in orde was, kochten zij voor neef *Koo* de noodige geschenken, en gingen verder ter jagt op berigten, betreffende den gevoegelijksten weg en de meest gepaste gelegenheid ter uitvoering van hun plan; en, nadat *Spreeuw* wel aan twintig, en zijne vrouw wel aan dertig personen dezelfde vragen gedaan hadden, besloten zij eindelijk der onderneming van *van Gend en Loos* met hunne gunst te vereeren, en bestelden zij, drie dagen voor hun vertrek, aan den Heer *S.....* twee plaatsen, op de diligence naar Bergen-op Zoom, tot *Wouw*, een groot dorp tusschen deze laatste stad en Breda. Hierna voorzag zich de bezorgde huisvader nog van een veiligheidskaart, die zijn naam, benevens dien zijner vrouw, inhield en veertien dagen duren kon. De tijd kroop intusschen voor onze ongeduldige reizigers steeds trager voort, naarmate zij den dag en het uur van vertrek meer naderden; totdat eindelijk de gewenschte morgen aanbrak van den zoo vurig verbeiden dag. Alles werd nu nog eens behoorlijk nagezien, cigaren en tabak geëmballeerd, de duitsche pijp aan een knoop gehangen, de uniform in een rooden doek gepakt, de veiligheidskaart in de reticule van *Deliana* gestoken, de koffer en hoedendozen op een kruiwagen geladen, waarna de hartstogtelijke oom en tante *Spreeuw*, voorafgegaan door een kolossalen kruijer, en gevolgd door de jaloersche blikken der gansche buurt, in statigen optogt naar het Vreeburg togen, en reeds, met hunne kaartjes in de hand, op den stoep van *S.....* stonden, toen de diligence, wilde zij Utrecht bereiken, nog tweemaal van paarden moest verwisselen.

IV. DE REIS.

Hoe traag ook de tijd scheen voort te kruipen, zoo kwam toch eindelijk de vurig verbeide diligence aan, en veroorzaakte in en om het bureau der onderneming eene drukte, waarin zich de schelle kreeten der voorbarige ongerustheid van

de familie *Spreeuw* schier geheel verloren. Reeds driemaal had *Spreeuw* den conducteur om audiëntie verzocht, en reeds driemaal was dit vriendelijke verzoek heel onvriendelijk afgewezen; totdat eindelijk, uit het legio koffers, pakketten, hoedendozen enz., door de conducteurs der verschillende routes, eene keuze gedaan werd, zoodat weldra de goederen-massa onder hen verdeeld en op de onderscheidene wagens gepakt was. Nu volgde er een verward geroep: « Heeren voor den Haag! Heeren voor Amsterdam! Heeren voor Breda!» op welk laatste woord *Spreeuw*, tegen alle regelen van welvoegelijkheid aan, het eerst den voet op de trede der cabriolet zette; doch weldra door een' stalknecht teruggetrokken werd, die hem aan de orde herinnerde, waarnaar alle passagiers op hun nommer plaats moesten nemen.

Bij het aflezen der plaatsnummers erlangden *Spreeuw* en zijne echtgenoot zitting op de tweede bank, en hadden tot overburen een' gebrilden heer met twee bejaarde dames; terwijl zij hun eigen bank daarenboven nog met een gebaarden saletjonker deelden, aan wien onze held, nadat men nog geen half uur gereden had, vroeg: of hij hem ook zeggen kon, hoe laat het was?

Saletjonker. « Wel, Mijnheer! naar uwe elegante portemonstre te oordeelen, zijt u zelve in het bezit van een uurwerk, waarom dit dan niet zelf geraadpleegd?»

Spreeuw. Ja, Mijnheer! ik bezit een slaand repetitie; maar dit draag mijne vrouw bij haar in een doossie; omdat zij zeg, dat een allosie in de dillezans anders zoo lig breken kan; niet waar, *Deliaan?* »

Deliaan. « Ik zorgt altijd voor mijn mans spullen; want hij is er altijd een beetje roekeloos meê, en zou me zoo'n kostelijk stuk anders gaauw verrampeneren.»

Saletjonker. « Het is mij onbekend, hoe laat het is, en onverschillig ook, — wees dus zoo goed, u aan een ander te adresseren.»

Men liet het echter bij deze eerste proefneming; doch kon zich geen denkbeeld maken, waarom het overige gezelschap in zulk een goed humeur scheen, om welks monden een niet te miskennen glimlach zweefde. Intusschen bereikte

men eindelijk Gorinchem, waar *Spreeuw* in der haast eene vrije kamer vroeg, om zijne civiele kleeding met de half militaire te verwisselen. Hij pakte nu het gewaad van straks in denzelfden rooden doek, en kwam, aldus gemetamorphoseerd, voor het posthuis, toen bijna alle passagiers reeds andermaal hadden plaats genomen. IJlings wilde hij nu ook weder zijn verblijf van straks betrekken; doch werd hiervan door den conducteur vrij onzacht teruggehouden, die zeide, dat er voor de te Gorkum bijgekomen passagiers een bijwagen aangelegd was.

« Dat 's goed; maar ik komt meê van Utrecht, en heeft strakkies daar ook in gezeten, collecteur! »

« Denk jij, dat ik mijn verstand verloren heb? Er waren te Utrecht niets dan burgers in; dus, rij op, voerman! ik zal mijnheer wel in den bijwagen laten. »

Noch zijne herhaalde verzekeringen, noch het geroep van *Deliaan*, die, met het hoofd uit het portier gelegen, hare getuigenis der waarheid schier uitkraaide, vermogten de ongehoovigheid des conducteurs aan het wankelen te brengen, die weldra het portier van den bijwagen achter den miskenden burger der Bisschops-stad digtsloot, en zich naar de vooruitrijdende diligence spoedde. Treurig legde onze bedroefde reiziger nu den volgenden weg af, alsof hij van het onheil, dat hem dreigde, reeds een levendig voorgevoel had. De tijd moge den bedroefden lang vallen, — hij gaat desniettemin even snel voorbij, zoodat de diligence reeds de barrières van Breda bereikt had, toen *Spreeuw* zich in gedachten nog bijkans te Gorinchem waande.

Met de meeste naauwgezetheid werd thans het personeel der diligence onderzocht, en, nadat alle passen in orde bevonden waren, dit rijtuig vergund den weg voort te zetten. Hierop volgde de beurt aan den bijwagen, waar alles insgelijks in orde was, behalve de ongelukkige *Spreeuw*, wiens veiligheids-biljet zich in handen zijner vrouw bevond.

« Uw pas of veiligheids-kaart, Mijnheer? » luidde het barsche woord van den wachthebbenden officier.

« Die heef mijn' vrouw, welke vooruit gereden is met de dillezance. »

Steender v. H. J. Backer

DE REIS VAN OOM STREEDW.

« Dat gaat mij niet aan , gij moet er zelve een hebben. »

« Ik kant er u geen bewijzen , laat me , als 't je blief , gaan ; want ik heeft groote haas. »

« Heruit ! wij zullen uwe zaak nader onderzoeken. »

Nadat *Spreeuw* nu , zijns ondanks , het noodlottige rijtuig verlaten had , werd hij , onder geleide van een sergeant met zes man , naar de hoofdwacht gebragt , aldaar opgesloten en eerst in het verhoor genomen , toen zijne vrouw , die nog altijd in de meening verkeerde , dat zij door haar getrouwen echtgenoot gevolgd werd , reeds op de plaats harer definitieve bestemming was aangekomen.

Eindelijk moest onze arme gevangene voor de gestrengre vierschaar van den politie-commissaris , den plaats majoor , den kapitein der hoofdwacht enz. verschijnen , en had hij het volgende verhoor door te staan.

« Hoe is uw naam ? »

« *Sebastiaan Spreeuw* , van Utr . . . »

« Wij vragen u niet , waar gij van daau zijt ; dit zal wel volgen , loop ons dus niet vooruit , — wij maken hier anders met uwe brutaliteit korte metten.

« Wat is uwe betrekking ? »

« Vroeger was ik . . . »

« Het kan ons niet schelen , wat gij vroeger waart ; wij willen alleen weten , wat gij thans zijt , antwoord dus onbewimpeld ! »

« Ik ben nies , ik verteert mijn geld. »

« Dat doen wij allemaal ; maar waar verdient gij uw geld meê ? »

« Ik verdien geen geld meer , maar als ik ook eens van vroeger magt spreken , toen heb ik het verdiend met een handel in ellewaren. »

« Zijt gij dan thans rentenier ? »

« Ja. »

« Bij welk korps dient gij ? »

« Ik ben niet in dienst. »

« Wat beteekent dan deze militaire uitmonstering ? »

« Ik dacht daarmede minder in het oog te vallen , en . . . »

« Zoo doende onze waakzaamheid te ontsnappen , niet waar ? »

Neen, man! dat zal je niet gelukken. Ik geloof, dat wij hier met een spion te doen hebben; die, onder den schijn van onnoozelheid, onze vesting aan de Belgen wil verraden.»

«Ja,» riepen allen, «'t is een spion, 't is een spion!»

«Gij ziet, dat wij uwe bedoeling geraden hebben; houd ons dus, in uw belang, niet langer op; belijd uw schuld en doe ons eene gulle bekentenis van uwe misdadige oogmerken.»

«Mijn hemel, Heeren! ik bent zoo onschuldig als een lam; ik heeft nies kwaads in 't zin, maak mij toch niet ongelukkig.»

«Dat zullen wij u juist maken, indien gij in uwe halstarrige ontkenning voortgaat, — staak uwe pogingen, om ons om den tuin te leiden, en biecht openbartig op wat u herwaarts voerde.»

«Mijn reis heef geen ander doel, dan om mijn neef *Koo* te bezoeken, die, als sersant met de Utrechtsche schutterij uitgetrokken, te *Wouw* moet ingekwartierd zijn.»

«Allemaal praatjes, hebt gij geene andere bewijzen voor uwe onschuld?»

«Nies.»

«Geef ons dan uw naam en woonplaats naauwkeurig op, ook dien van uw neef den sergeant, — wij zullen uwe zaak onderzoeken, en u inmiddels in de gevangenis zetten, waar gij welligt tot bekentenis zult komen van de snoode ontwerpen, die gij tegen Koning en Vaderland gesmeed hebt.»

«Leve de Koning! Vivat ons land! Weg met de Belsen!»

«Al die valsche uitboezemingen kunnen u niets baten; gij moogt nu eenige regelen aan uwe gewaande echtgenootte schrijven, en dan, voort naar de gevangenis!»

Wij zullen thans niet stilstaan bij alle formaliteiten, die er nog, ten opzichte van den vermoedelijken spion, in acht genomen werden; maar alleen den lezers den inhoud van den brief mededeelen, dien *Spreeuw* aan zijne echtgenootte toezond, tegelijk met dien van den commissaris van politie aan den kantonnements kommandant te *Wouw*.

Uit de gevangenis te Breda.

Hartelijk geliefde Deliaan !

« Een vreeslijk lot is mij overkomen! Ik zit in de gevangenis en word beschuldigd een spion te zijn. Het zwaard hang mij boven het hoof. O, wat een eeuwige schande! Ik bent de eerste der *Spreeuwen*, die ooit in den kerker werd opgesloten. Och, waarom moest ik ook een streepje langs de broek en een rand om de pet laten zetten! dat is mijn bederf geweest. Red mij toch gaauw, — anders zal ik nog gek worden, en naar de Lange Nieuwstraat (1) moeten. O Maliebaan, o Utrecht, o *Deliaan*! wanneer zal ik u wederzien? Nou kan ik goed begrijpen, dat *Huijje de Groot* liever in een boekenkist zat, dan op Loevestein. Red mij, of ik bent verloren, adé, mijn hart bloeit, adé. »

Sebastiaan Spreeuw.

Daar waar alle menschelijke berekeningen en pogingen falen, komt het toeval dikwijls als een reddende engel tusschenbeiden, en staat de gelukkige uitkomst ons reeds ter zijde, als wij die nog zoo verre verwijderd wanen. Het toeval wilde dan ook hier, dat zekere advokaat *van Dongen*, die vroeger te Utrecht gestudeerd had, de inhechtenisneming van *Spreeuw* vernam, en des anderen daags vroegtijdig verzocht hem te mogen gaan zien. De autoriteiten evenwel bescheidten *van Dongen* te tien ure aan de hoofdwacht; ten einde hem daar met *Spreeuw* te confronteren en zoo mogelijk diens vrijspraak te bewerkstelligen. Voor de tweede maal verscheen onze verdachte spion voor de Wel Edele Gestrenge Heeren van de policie te Breda, en scheen thans met niet minder angst den uitslag van dit onderzoek te verbeiden, dan zulks gisteren het geval was. Het personeel was nu nog met één persoon vermeerderd, op welks gezigt het gelaat van den beschuldigde merkkelijk begon op te helderen.

(1) Plaats van het krankzinnigenhuis te Utrecht.

De voorzitter, den wijsvinger der linkerhand op *van Dongen* rigtende, en *Spreeuw* scherp in het aangezigt ziende, begon thans met te vragen :

« Kent gij dezen persoon ? »

« Dat zal wel waar zijn ; het is *Heintje van Dongen*, bijgenaamd de wijnpers. » (Algemeen gelach.)

« Hoe komt gij in kennis met dezen persoon ? »

« Ten eerste, omdat hij bij ons voor advokaat gestudeerd heeft ; ten andere, omdat hij bij mij twee achtereenvolgende jaren de *cubiculum locandum* gehuurd heeft, en eindelijk, omdat ik destijds in Utrecht woonde ; want wie was er toen, die *Heintje van Dongen* niet kende ? »

« Staaft gij, *Mijnheer van Dongen* ! de bewering van dezen man, en kunt gij ons verzekeren, dat hij uit Utrecht is, en geene verkeerde voornemens zou hebben ? »

« Ik verklaar dat deze persoon, dien gijlieden voor een spion aanziet, niemand anders is dan *Sebastiaan Spreeuw*, voormalig manufacturier te Utrecht, dat ik hem altijd als een goeden en inhaligen sul van het eerste water gekend heb, en zijne verregaande onnoozelheid en domheid in zaken, die niet onmiddelijk met zijn vak in betrekking staan, ulieden den voldoende waarborg kan verschaffen voor zijne algeheele onbekwaamheid tot het verrigten van de minste bezigheid eens spions. »

Op deze stellige verklaring, waar tusschen wel eenige schampere genoegdoening doorstraalde voor de door *Spreeuw* afgelegde getuigenis, werd de gevangene in vrijheid gesteld, en hem vergund de voorgenomen reis te vervolgen. Wel verre evenwel van hieraan te voldoen, keerde hij onmiddelijk naar Utrecht terug ; omdat hij zoo spoedig mogelijk een oord wenschte te verlaten, waar iemands vrijheid van eene zoo geringe omstandigheid afhankelijk was.

V. SLOT.

Het was niet genoeg, dat *Deliaan* en *Koo*, na ontvangst van de noodlottige tijding, en het niet verschijnen van *Spreeuw*, met den bijwagen of de volgende diligences, deugdelijke bewijzen naar Breda zonden; doch beiden haastten zich zelve derwaarts te gaan, om den ongelukkigen gevangene zijne vrijheid weder te geven. Het was echter te laat; hij was reeds verlost en vertrokken; waarheen? Dit was onzeker. Eerst meende men eene advertentie in de courant te laten zetten, om van zijne verblijfplaats kennis te erlangen; doch naderhand kwam men op den snedigen inval om naar huis te reizen, of hij misschien ook dáár zou zijn. Hieraan kon alléén *Deliaan* voldoen, dewijl *Koo* weêr naar het korps terug moest. Wij zien nu nog, na de aankomst van *Deliaan* in hare woning en de ontmoeting met haren verrasten echtgenoot, een tooneel, dat zich moeilijk laat beschrijven.

Het onverwachte weêrzien van lang gescheidene gelieven, de weldadige rust na zware vermoeienis, de zachte kalmte na den hevigsten angst, de volle vrijheid na ketens en gevangenis — zij mogen ieder op zich zelve onder het bereik des getrouwen verhalers vallen — hier, waar ze allen vereenigd voorkwamen, stuit de goede wil des schrijvers op zijn onvermogen af.

XXI.

DE PRINCIPIMANIE.

Het volk en de aanzienlijken bezitten noch dezelfde deugden, noch dezelfde ondeugden.

Vauvernagues.

Onder alle hartstogten of gemoedsbewegingen, waaraan het brooze menschengeslacht ten speelbal verstrekt, is er waar-schijnlijk geene, welke heviger, langduriger en besmettelijker

is, dan te overdreven gehechtheid aan het Vorstengeslacht. Wanneer toch, hetzij door eene gelukkige gebeurtenis, het vaderland of der vorstelijke familie overkomen, hetzij bij de eene of andere feestelijke gelegenheid, het volk zich verlustigen mag in den aanblik der geliefde leden van het regerende stamhuis, dan stijgt er, in den kloppenden boezem, een damp van genot en wellust op, die weldra het bloed sneller door de aderen doet vloeijen, en het geheele organisme in een staat van gisting brengt, waarvan de uitbundigste handelingen veelal het gevolg zijn. Men heeft wel eens willen beweerden, dat die uitgelaten vorstenliefde meestal bij de geringe standen huisvestte, en daarbij op vischvrouwen, bijtjes mannen en turfdragers gewezen; doch deze redenering is even valsch als het aangevoerde argument. Wel is waar hoort men uit den mond der meer beschaafde klasse niet dat luidruchtig en schier onzinnig geschreeuw, waarmede het volk zijn gevoelens aan den dag pleegt te leggen; — wel is waar draagt de hoogere stand een vorstentelg geen papieren kroon na, of wappert hem met vlaggetjes of klatergoud voor het gezigt; doch deze doen weér op eene andere wijze van hunne gevoelens blijken. — Men gaat op audientiën, maakt kromme ruggen, hangt vlaggen en festoenen uit, wuift met zakdoeken van de balkons, verlicht zijne woning, geeft verzen uit of doet aanspraken — allemaal zaken, die buiten het bereik van den gemeenen man vallen, wiens eenigste blijk van gehechtheid aan zijne Vorsten derhalve daarin bestaat, dat hij luidkeels en zoo uitbundig mogelijk de togten botviert, die in zijn vlammenden boezem woeden. Een tweede aanmerking, die men op deze luidruchtige Vorstenvereering maakt, is hare onbestendigheid, waaruit men tevens afleidt, dat zij niet welmeenend zoude zijn. Men haalt hier tot voorbeeld de geschiedenis aan, waarin wij het volk heden dezen en morgen genen Vorst of Bestuurder zien huldigen. Het is waar, dat zij, wier geboorte en opvoeding onder armoede en ontbering plaats had, en wier edele zielshoedanigheden onder den schors van ruwheid bleven voortsluimeren, niet die vastheid van beginselen, die bestendigheid van karakter, hebben als de hoogere klasse, waar de koesterende hand der

beschaving aan de ontwikkeling der ziel eene ruimere speling gegeven heeft; doch het is tevens waar, dat de eersten ook stellig toegeven aan den indruk van het oogenblik, en de juiste inspraak van hun gemoed volgen; dat de hulde derhalve, die zij den Vorst brengen, zij moge dan ook van uitspatting getuigen, op dit oogenblik welgemeend is en uit het harte komt. Doch wanneer wij de welopgevoede, de schrandere, de geleerde man zich voor den Vorst zien buigen, en hem den wierook der vereering zien toezwaaijen, zou deze hulde dan wel even opregt, wel even welgemeend, wel even belangeloos zijn? Het antwoord staat in de geschiedenis dezer eeuw!

Zoo er echter immer een tijd was, waarin het stamhuis van *Oranje* warme vereerders en welmeenende aanhangers vond, het was voorzeker in het tijdperk der Belgische onlusten; terwijl den Veldmaarschalk, als opperbevelhebber des legers, in het bijzonder, de onverdeelde geestdrift des legers ten deel viel. Het is eene zonderlinge omstandigheid in de menschelijke maatschappij, dat één persoon, dien men somtijds nimmer gezien heeft, aan wien men gene bijzondere verplichting heeft, tot wien men nimmer eenig verzoek denkt te rigten, in één woord, aan wien ons geen banden van vriendschap of persoonlijke genegenheid binden, in staat is, alleen door deszelfs bloote verschijning, de gemoederen van duizenden in gisting te brengen, en op allen een overwigt uit te oefenen, waaraan zelfs de dapperste, de ongevoeligste zoo moeilijk weêrstand kan bieden; — en toch is het waar. Ik stond met honderden uit eene afgelegene provincie in de gelederen geschaard, — ons trof het berigt van de aankomst des Kroonprinsen: — een onmiskenbare schok deelde zich hierop aan ons ligchaam mede, — hij kwam reeds nader, voorafgegaan door een duizendmaal, en ook door ons herhaald, hoezee! — eindelijk zagen wij den vereerden held van Waterloo, den fieren en edelen Veldmaarschalk, en bewonderden en beminden hem, zonder ons van alle deze opvolgende indrukken behoorlijk rekenschap te kunnen geven.

Er is intusschen geen hartstogt, geen zielsaandoening, die

niet, door overdrijving, buiten de oevers der betamelijkheid treden kan. Ook de zinnelijke wereld onderscheidt verschillende trappen of graden. Men klimt van ongevoeligheid tot belangstelling, van belangstelling tot vriendschap, van vriendschap tot liefde, van liefde tot vereering, van vereering tot zielsverrukking, van zielsverrukking tot afgoderij en van afgoderij tot woede en razernij. Dat deze laatste graad van hartstogtelijkheid ook in de liefde tot den Vorst kan plaats hebben, zal ik in deze regelen met een voorbeeld bewijzen, dat nog heden niet uit mijn geheugen is gegaan.

Op zekeren dag namelijk, die op eene inspectie van den Veldmaarschalk volgde, werd ik bij een soldaat geroepen, die, zoo als men zeide, in eens razend was geworden. Spoedig bevond ik mij op de aangewezen plaats, eene armoedige boerenwoning, en vond aldaar een twintigtal militairen en burgers verzameld, in wier midden de patient bezig was, zich met zingen, schreeuwen en vloeken te vermaken, terwijl hij nu en dan een toon aan gaf, die door al de aanwezigen geaccompagneerd werd. Op mijne vragen aan eenige personen, daar aanwezig, wat aanleiding tot deze gemoedsstemming van den soldaat gegeven had, en waarmede hij zich voornamelijk bezig hield, kreeg ik een zeer verward en onvoldoend antwoord, waarom ik mij dadelijk het onderzoek des lijders zelf aantrok.

Nadat alzoo de kring geopend was, dien men om den razenden vormde, viel mijn oog op den ongelukkige, die met hangende en natte haren, wild in het rond vliegende blikken, bebloede handen, gescheurde kleederen, mij eindelijk met de domme driestheid des waanzins in de oogen zag, en moeite scheen te doen, om uit zijne zinkende rede nog een bruikbaar greintje te redden. Deze poging nogtans was wederom vruchteloos; — hij sprong weldra overeind, trappelde met de voeten, knarste op zijne tanden, en vroeg mij met eene heesche stem: « Heb j'ém gezien? » « « Wien zou ik gezien hebben? » » « Zoo, hondsvot, ben jij ook al een patriot; dan zal ik je eens een aardig plasiertje doen: *Oranje* boven! honderd duizend maal *Oranje* boven! weg met de muiters! » « « Wees bedaard, ik ben net zoo goed een

Oranje-klant als gij; — ik ben geen patriot, ik ben geen muiter.» » « Wat wou je zeggen, ben je geen muiter? dan zou j'ém wel gezien hebben; — en al is ons Prinsje nog zoo klein!» « « Bedaar, mijn vriend! bedaar, zeg mij liever wat gij wenscht; er zal aan uw verlangen voldaan worden.» » « Wat ik wensch? ik wil mij voor de deur van den Prins doodschieten; — ik wil den Prins opvreten... ha! daar komt ie: *Wilhellemusje van Nassouwe!*» « « Maar hebt gij den Prins dan nog nooit gezien?» » « Ja wel, en toen ben ik bezeten en duivelsch geworden; ik wil voor hem sterve.... de Belsen willen hem vermoorde.... heisa! vrees toch maar niet. 't Is *Willem* zijn paardje, maar *Willem* nog niet.»

« « Je moet bedaard blijven, en als je veel van onzen Prins houdt, zorg dan, dat gij spoedig beter zijt; anders kunt gij niet voor hem vechten.» »

« Vechten! ik verscheur de heele wereld met mijne tanden; ik trap alle Belsen de lendenen in.... weg met *de Potter* hang hem maar op, diedeliedeleidelie dom dommetje! Ik... Alloo jongens! schreeuw op, of ik sla je de hersens in, *Oranje* boven!»

« *Oranje* boven!» klonk het thans uit twintig keelen, hetwelk den ongelukkigen Prinsman zoo veel genoeg scheen te doen, dat hij, ten teeken van goedkeuring, met zijne vuisten tegen den muur sloeg. Ik beproefde thans eene aderlating aan te wenden, om zijne opgewondenheid eenigzins te temperen; doch deze proefneming was te vergeefs; dewijl hij, den geringen toestel ziende, uitbarstte: « Geen mensch zal mijn bloed hebben als de Prins :

Voor den Prins waag ik mijn leven,
Tot mijn laatsten druppel bloed.»

Ziende, dat er, met onze geringe hulpmiddelen, in het kantonnement aan geene doelmatige verpleging van den krankzinnige te denken was, werd hij, onder behoorlijk geleide, naar het naastbijzijnde hospitaal vervoerd; terwijl zijne kwaal de terminologische aanwijzingen der zielsziekten met eene nieuwe aanwinst verrijkt had.

Wel hem, die de uitersten weet te vermijden, en door

eene stille liefde voor Vaderland en Vorst, zich voor de schokken vrijwaart, waaraan hij, door een overdreven toegeven aan een steeds feller wordende aandrif, is blootgesteld.

Hoog moog' ook het loflied rijzen,
 Dat uw roem en glorie zingt,
 Digt zij ook de walm des wierooks,
 Die u overal omringt, —
 Vorsten! bouwt niet op die geestdrift,
 Die u met hozanna's vleit;
 Want het zijn vaak veege klanken
 Van der menschen ijdelheid!

XXII.

HET GOUDEN KRUIS.

Leven....., drinken, razen
 Wij in dezen vriendenkring!
 Zijn wij bollen bij de glazen,
 Wij zijn helden bij de kling!
 O.

Zoo er eene plaats in Noord-Brabant gevonden wordt, wier liefelijke ligging, vriendelijke omstreken, nette bouwtrant, gulle en gezellige inwoners en onderscheidene bronnen van vermaak, haar tot het geliefkoosde toevlugtsoord der tot des levens rustigen dag genaderde bewoners van ons land maken — dan voorzeker is dit Breda. Hier toch vereenigt zich alles, wat den, aan alle werkzaamheden ontbrekenden, vruchtgebruiker der ledigheid den last der ruste dragelijk kan maken. Heerlijke, uitgestrekte wandelingen, buiten-societeiten met billard, kolf- en kegelbanen, casino's zomers en 's winters, fraai jagtterrein in de onmiddellijke nabijheid, nog onmiddelijker vischvolle waters, — verder vrijmetselaarsloge, schouwburg, concert- en danszaal, leesinrigtingen van allerlei aard, binnen-societeiten, koffijhuizen en al de bedrijvigheid, die een sterk garnizoen onvermijdelijk te weeg brengt. Boven dit alles eene hoogst beminnelijke, zachtaar-

dige en innemende, van alle gedwongenheden eener stijve etiquette vrije, vrouwenschaar, aan welker prijzenswaardige en betooverende eigenschappen niemand, die er mede bekend is, de verdiende hulde weigeren zal. Maar wat aan het wenschelijke van dit verblijf vooral de kroon opzet, is de goedkoope levenswijze, waardoor menig gepensioneerd dienaar van Kerk of Staat, gedreven door de menschelijke neiging, om zich voor het minste geld het meeste te verschaffen, derwaarts gelokt wordt. De lezer volg mij dan ook een oogenblik daar heen; — niet om eene wandeling door het Valkenberg te doen of om de Militaire Academie te bezichtigen, en dan tevens tot op het einde der vorige eeuw terug te denken, toen onze vaders dit eigendom onzer Vorsten aan deszelfs eeuwenheugende bestemming onttrokken; niet om de graf-tomben der *Engelberts van Nassau* te bewonderen of bij de, door de schandelijke beeldstormerij, verminkte praal-graven der Heeren van Breda te treuren; — evenmin om kerken of scholen, zieken- of gasthuizen te bezichtigen, maar alléén om, slechts éénen avond, met mij door te brengen in het koffijhuis: het Gouden kruis, hetwelk aan de Groote markt gelegen is, en destijds onder de leiding stond van *Frans Dieudonné*, den oppermagtigen en eenigen bezitter.

Alhoewel er zich te Breda, insgelijks op de Groote markt, eene fraaije en deftige societeit bevond, waar het verblijf den gasten oneindig meer uitspanning en gemak aanbood, zoo trokken de officieren van minderen rang deze verzamel-plaats der militaire aristocratie meestal voorbij, om zich naar *Frans* te begeven, waar geen onderscheid van rang de genoegens overschaduwde, welker najaging het uitsluitend doel der bezoekers zijn moet. Het destijds sterke garnizoen maakte dan ook, dat de naauwe, in tweeën verdeelde, zaal de menschen soms niet bevatten kon, die er zich, als het ware, op elkanderen stapelden. En toch wilde men, in spijt van het naauwe, geenszins zindelijke, met tabaksrook opge vulde, vertrek, het liefst bij *Frans* zijn, waartoe het eigenaardig karakter van dezen stellig niet weinig bijdroeg. Hij was een man van omstreeks zestig jaren, klein van gestalte, met een plat gezicht en geheel kalen schedel, dien hij nimmer met een

pruik, maar steeds met een platte pet bedekte. Dan droeg hij altijd een blaauw katoenen buis, in welks binnenzak een groote meerschuiimen pijperekop rustte, waaruit een roer tot aan zijn mond reikte, dat hij, zonder zijne handen te gebruiken, telkens met den mond vatten of loslaten kon. Een wit sloofje, korte broek en paar groote muilen voltooiden het overige der straks beschreven kleeding. Wel verre van de slaafsche onderdanigheid of ten minste de overgroote beleefdheid van een gewonen hospes aan den dag te leggen, was hij eer onwellevend en dadelijk met ieder zijner gasten frère compagnon, waarop hij bijzonder scheen te speculeren, door ieder officier bij zijn voornaam te noemen. Zag hij een goed gezelschap binnenkomen, dan plaatste hij bij hun gelag een glaasje voor zich en dronk ongevraagd meê. Was er één persoon, in welk spel ook, te kort, hij vulde dadelijk die plaats aan. Merkte hij, dat iemand reeds genoeg gedronken had; dan waren verzoeken noch bedreigingen in staat, nog eenen enkelen droppel van hem te verkrijgen. Hij gaf nimmer iemand iets over en nam nimmer van zijne gasten eenig geld aan; maar vervulde alleen den post eener sterke echo, die het verlangen der gasten aan zijne in de tapkast zittende vrouw overbragt. Hij paste naauwkeurig op zijne zaken; maar was geenszins inhalig. Hij trakteerde soms zijne begunstigers, leende geld aan spelers of in andere verlegenheid verkeerende officieren, dreef het verleenen van crediet wat al te ver en strekte zijn vertrouwen op de eerlijkheid zijner begunstigers meestal tot eene verderfelijke hoogte uit; om welke redenen het mij verwonderen zou, als hij van de drukke nering, waarmede hij in de jaren van 30 begunstigd werd, de verlangde vruchten wel ingeoogst had.

De bedrijvigheid, die er, vooral 's avonds, in de salons van *Frans* heerschte, is bijna niet te beschrijven. Ik zal trachten den lezer er eene flauwe schets van te geven.

Links aan het raam zit eene dubbele partij te geeren of verkeerdjassen, welk spel zij met al het ceremoniëel uitvoeren, dat onze voorvaderen er aan toevoegden (1). Eene der-

(1) Voor de lezers, die niet met dit spel bekend zijn, wordt aan-

gelijke speeltafel levert vooral een belagchelijk gezigt op; omdat het meestal oude heeren zijn. Onder den spiegel zit een gepensioneerd inspecteur der belastingen met een bril op, welk versiersel voor den man, die vroeger verder dan de wet, dus de wet voorbij zag, eene zeer oneigenaardige uitmonstering was. Tegen hem over zit een gepensioneerd majoor der artillerie, die, na een dertigjarig celibaat op zijn zestigste nog kon goedvinden, met een jong, beminnelijk kapiteins-dochtertje te huwen. Deze nu, in plaats van bij zijne schoone te huis te blijven, verkiest liever, als boete voor eene begane misvatting, bij *Frans* met een paar horens op te zitten. Achter het spel staat een gedemitteerd magazijnmeester, die zijne ongenade aan de trouweloosheid van een zijner voormalige adjuncten te danken heeft. Dezen kroont de grijze ezelsmuts, dewijl hij van het voorgaande spel had moeten opstaan, zonder dat een zijner kameraden zich aan eenen stommen zet had schuldig gemaakt. De papieren neus bedekt het mopvormig uitsteekseltje van een kleinen Bredaschen burger, die vroeger, in de hoop dat Noord-Brabant de revolutionaire beweging der Zuidelijke broeders zoude volgen, zich aan de bewegingspartij had aangesloten, en thans met kracht zich in het *Wilhelmus*-blazen oefende. Hij moet dezen tweeden neus echter spoedig wederom aan een jong geleerde afstaan, die van zijne meening, dat hij alléén Italiaansch verstond, op eene niet malsche wijze afgebragt werd. Over het algemeen draagt dit tafeltje het kenmerk van gepaste vrolijkheid, broederlijke eensgezindheid en manmoedige onderwerping aan het lot.

Al verder zien wij een kapitein der Overijsselsche schutterij met een volontair der lanciers in het schaakspel verdiept. Zij

gemerkt, dat men hem, die zich in het spel verzag, een bril opzette, hij die eene misvatting beging, of, zoo als men in het spel zegt, een bok maakte, kreeg een paar horens op, en die eens een dommen zet deed, plaatste men een ezelsmuts op het hoofd; terwijl eindelijk hem, wiens overmoed door den tegenspeler gefnuikt werd, een groote papieren neus op den zijnen gezet werd; welke insigniën zij zóo lang behielden, totdat een ander dezelfde fout maakte en den schuldigen alzoo afloste.

zoeken elkander om strijd het meeste nadeel toe te brengen; verliezen beide al de groote stukken, tot op den koning na, dien de kapitein echter met pionnen bezet heeft, waardoor hij zijn verlies kan verhalen, en den volontair, die niets dan den koning heeft, weldra *mat* zet. — Daarachter is een breedgeschouderde leverancier, met een vierkant, dik hoofd en rood opgezet aangezigt, aan het dammen. Het is het eenige spel, waarop de man hartstogtelijk verzot is. Hij kan echter moeilijk partij vinden, dewijl hij gaarne altijd wint, en dan in een staat van opgewondenheid raakt, die voor den kastelein wél beste vruchten draagt, maar waaraan de belanglooze niet gaarne het genoegen van den avond opoffert. *Frans* evenwel is, zoo als meest altijd, ook dezen avond weder zijne partij en bevindt er zich buitengewoon wel bij, om met den opgewonden dammer qui perd qui gagne te spelen. Zijdelings tegen den muur zit een viertal officieren te bostonneren. Een adjudant annonceert *Indépendance*; welk spel hem echter door een tweeden luitenant-plaatsmajoor, die een vrouw en zeven kinderen heeft, afgenomen wordt; deze speelt *Misère* en niemand kan daar tegen iets inbrengen. Zijne kaartjes zijn dan ook zoo klein, dat hij zijne partij roijaal wint. Een chirurgijn-majoor speelt nu nog *Grand souverain* en daarmede wenden wij het oog van deze speeltafel af, om een partij ombristen gade te slaan, die de stilte des doods aan hunne gedachten-rigtingen schijnen te paren. Een kapitein der Geldersche schutterij, voormalig ambtenaar der posterijen, wordt, door zijne al te ligte vragen, ten tweeden male *codille* en schijnt zijne nederlaag aan het bronwater van Bordeaux te willen wreken. Een administrateur van het hospitaal wil telkens sans prendre spelen; maar wordt hiervan steeds teruggehouden, doordien de kans van te winnen hem gunstiger toeschijnt, wanneer hij, bij *matadors* vierde, nog vijf nieuwe kaarten vraagt. Een intendant der tweede klasse schijnt vooral het lot gunstig; omdat hij altijd een fiksche tegenspel heeft. Nu treffen wij nog een zeventalig gezelschap aan, dat zich met *commerce* bezig houdt. Een doodarm edelman veracht negenen-twintig oogen, om een suite te krijgen, hetwelk Zijn

hoogwelgeboren echter niet gelukt; doordien een vóór hem zittend procureur de gewenschte kaart opneemt en, met een klein winstje te vreden, zich bij de passende leden van het gezelschap voegt. Een officier van gezondheid der derde klasse, die in degelijkheid van geest te kort komt, wat hij in lengte des ligchaams overhoudt, zet, zoo op het oogenblik, zijn laatste viesje af; maar erlangt, in weérwil van het accoord, dat dood dóód is, van de medespelers nog een coup de grace, over welk vernederend voorregt hij evenwel, bij de minst gelukkige wending in zijn spel, menige schampere aanmerking hooren moet. Hij wint nogtans de pot, en vergeet, in zijnen overmoed, de bewerkers van zijn geluk te bedanken; terwijl hij de ingelegde som, als het regtmatigste aller bezittingen, stoutmoedig in den hollen zak van het geele vest stopt. Deze man vertegenwoordigt in dit spel de verdorvenheid der menschelijke inborst. Wend u, in hoogen nood, tot uwen evenmensch, en gretig zal hij somtijds u helpen; maar u ook steeds het oogenblik herinneren, waarin gij van zijne weldaden afhankelijk waart, en waarop uw verdere voorspoed gegrondvest was. Sta, op eenen anderen tijd, den ongelukkige bij, red hem uit den diepsten nood, — en meermalen zal te gelijk met zijne verheffing het gevoel van dankbaarheid zinken; totdat eindelijk de herinnerde voorspoed, als met geweld, van den oorsprong dezer gunstige verandering de geheele herinnering tracht uit te wisschen. Hierop volgen een officier der marechaussée met den commissaris van policie, die, reeds meer dan twee uren, vijfhonderd uit gespeeld hebben. Dan nadereu wij aan den vuurhaard, om welks vrolijk knappende en vlamrende brandstoffen een vrij talrijk gezelschap zit te politiseren. Een ruim zestigjarig kapitein bij den transporttrein zegt: dat hij wel voor een anderen oorlogsminister zou zijn, die de traktementen van bejaarde officieren verhoogde, en dit gemakkelijk kon vinden uit de onnoodige onkosten, die men tegenwoordig moest maken, wanneer de eene of andere voddige reparatie aan het ammunitie-materieel dadelijk eene hoogst kostbare verzending naar het constructie-magazijn te Delft ten gevolge had. Hij wilde

dáár, waar geene rijks-werklieden bestonden, de herstelling liever aan civiele handen toevertrouwd zien; — mits men dan ook hem en meer andere ijverige bevorderaars van de belangen der schatkist hooger salariëerde. Deze zeer belanglooze bewering werd afgebroken door een kapitein der Geldersche schutterij, die het gouvernement berispte, dat het de tijdelijke in dienst stelling der schutterijen niet reeds lang vervangen had door een vast kader van dat corps, hetwelk immers bewezen had den lande zulke belangrijke diensten te kunnen bewijzen. Hij wilde van ieder bataillon schutterij vier officieren en twintig manschappen in dienst houden, en deze aan de staande armée verbinden.

« Maar, vriend! » antwoordde hierop een officier der infanterie, « denk jij, dat wij dat maar zoo geduldig zouden aanzien, dat gijlieden zoo maar voetstoots in een rang gehandhaafd werdt, waarvoor wij zoo vele jaren ons al de ongemakken eener lagere betrekking hebben moeten getroosten? »

« En wat zou je daar dan aan doen? »

« Wel, pruttelen; — en jullie nooit respecteren. »

« Dat is de minste zwarigheid; — in huis hoort men u niet, en onder de wapens zwijgt gijlieden als een mof; en wat het respect aanbelangt, dat zal met de ondergeschiktheid van zelve wel komen. »

Een tweede luitenant, die reeds drie maanden tractement, bij den kwartiermeester, ten achteren was, betreurde de ongeschiktheid van het hoofd der financiën, dat deze niet beter de evenredigheid tusschen ontvangst en uitgave bewaarde, en was van meening, dat men de betaling der rente van 's lands schulden eenige jaren moest staken; omdat het, zijns inziens (en ook zijns handelens), eene groote gekheid was, zijn laatsten penning uit te geven, om er een ander mede te betalen.

De hevigste debatten evenwel vielen er voor over de al of niet noodzakelijkheid van het in stand houden eener zoo groote en kostbare armée. Het gezelschap verdeelde zich hier in twee groote partijen, waarvan de eene voor het behoud en de andere voor de opheffing van het status quo was. De vertegenwoordigers van het staande leger hadden

medelijden met zoo vele schutter-officieren, die, tegen wil en dank uit hunne betrekking gerukt, thans in dienst moesten blijven; — zij wilden de schutterijen derhalve, hoe eerder hoe liever, naar huis zenden. Zij echter, die deze laatsten representeerden, offerden zich liever op, dan op een tijd de dienst te verlaten, dat het vaderland nog angstig naar de vruchtbaarheid van de moeder der protocollen uitzag, en hunnen arm, hoe onwaarschijnlijk ook, welligt vroeg of laat nog eens eventjes noodig mogt hebben. Deze strijd, waarvan de partijen beide in belangloosheid uitmunteden, kreeg weldra een meer ernstig aanzien; zoodat de edelmoedige den medelijdende vroeg: «*Ik geloof, dat jullie ons graag weg zoudt hebben?*» waarop de andere even vertoornd antwoordde: «*En ik geloof, dat gijlieden gaarne zoudt willen blijven.*» In deze laatste wijze van discussie kwam iets waars, ergo: iets scherp, piquant, stootends; waarom een neutraal bemiddelaar het op een anderen boeg wendde, en over den personeelen moed van sommige generaals begon te spreken. Van moed kwam men tot kunde, van kunde tot regtschapenheid, van regtschapenheid tot mildheid... en hier ging er een algemeen en driewerf herhaald lō op, toen een officier de gastvrije en vrijgeveige hoedanigheden van zekeren generaal, met gevoel en geestdrift, afschilderde. Was dit dan zulk een wonder, dat een generaal, wien eene vrij belangrijke toelage gegeven wordt, om de gastvrijheid niet binnen te enge grenzen te beperken, de roijaalste gastheer van de wereld was? Antwoord: Gemeine Naturen zahlen mit dem, was sie thun, edle mit dem, was sie sind (1). Er was vooral een kommandant der kommandanten, wiens antivrijgeveige beginselen tot een heir van belagchelijke anecdoten aanleiding gaven, en die wij hier stellig zouden herhalen, indien wij hiervan door het: de mortuis nil nisi bene niet teruggehouden werden. Aan het einde der zaal waren twee personen bezig om billard te spelen. Een schoon en jong officier van de kurassiers speelde doorgaans grand jeu, terwijl

1) *Schiller*

een kwartiermeester van een ander corps, die zijne tegenpartij was, de ballen maar zachtjes in den zak rolde, en hierdoor de wijste partij koos en het spel won. Behalve al die opgesomde partijen stelle men zich nu nog voor, dat er sommige personen, zonder eenig doel, door de zaal rondslenteren, — dat er andere in de nieuwspapieren verdiept zijn, — weér andere, als ware plaaggeesten, zich achter eene spelende partij posteerden, en daar hunne ongevraagde kritiek, telken oogenblik, ten beste geven, waardoor veelal oneenigheid tusschen de werkende personen, maar altijd eene netelige gemoedsstemming geboren wordt, die deze opgedrongene interventie hun hoe langer hoe onverdragelijker maakt; en nog andere de ingespannen aandacht der spelers, door het onophoudelijk neuriën van brokstukken uit operaas, cantates, marschen, somtijds door fluiten of de maat slaan afgewisseld, van het spel afwenden. Eindelijk voege men bij dit alles nog het onophoudelijk geroep van: *harten troef — pas — permissie — au roi — aan u — stuk, Frans! een vlammetje — een vlammetje, Mijnheer! — schenk eens in — aanneme, Jan! — aanneme, Mijnheer! — Frans, een halfje! — codille — keinze a veint* (door een Hollandsch-Franschen marqueur) — *mijn jas — bonsoir! enz., enz.*, dan zal men van een avond in het Gouden kruis een tamelijk goed denkbeeld kunnen opvatten. En is hiermede nu de geheele zaak afgelopen? Neen; er beidt ons nog een ander tooneel. Het meerendeel der gasten gaat, vóór middernacht, naar huis; anderen zijn te veel geanimeerd, om zich nu reeds ter ruste te begeven, en blijven het vriendschappelijk onderhoud, onder het genot van een lekker glaasje, tot diep in den nacht voortzetten; maar sommige, waaronder ook *Frans* zelve, verlaten, door een naauw, geel deurtje de zaal, om zich naar een klein achtervertrek te begeven, alwaar een groote, vierkante bak, op het midden eener tafel geplaatst en voorzien van een beker met dobbelsteenen, ons aantoonst, dat hier *passe-dix* zal gespeeld worden, eene der ongehoordste dobbelspelen, die destijds in zwang waren. Nu zal men denken, hier een partijtje jeugdige loshoofden aan te treffen, die slechts voor zich

zelve te zorgen hebben, en dus alléén zich het ongeluk op den hals halen, waaraan zij zich hier zoo roekeloos prijs geven. O! ware dit zoo, waarde lezer! ik zou u de beschrijving gespaard hebben van de ligtzinnige handelingen, die, zoo ooit, den jongeling te vergeven zijn, wiens weinige ervaring en onbezorgde denkwijze een minder scherp oordeel verdienen, doch wanneer hier huisvaders gevonden worden, wier bedroefde vrouwen, omringd door een talrijk kroost, en ter prooi aan al de ontberingen van een schraal inkomen, bij den vuurloozen haard en onder het flauwe schijnsel van een nachtlampje, met de in tranen zwemmende oogen naar den wijzer der klok zien en reeds drie uren ná den gewonen rusttijd, in den diepsten kommer, al zuchtende hunne echtgenooten opwachten; — dan voorzeker is het wel der moeite waard, om een naderen blik in dit vertrek der hoop en der vertwijfeling te werpen. Gaan wij derhalve de hier aanwezige personen na, om een hunner naderhand, tot in zijne woning, te vergezellen.

Aan het einde der tafel, waarop twee kaarsen met lange pitten slechts een flauw licht verspreiden, zit een vijftigjarig man, wiens bleeke gelaatskleur, holle oogen, ingevallen wangen, en grijze, dun bezaaide schedel, hem het aanzien geven van een grijsaard. Hij draagt, in weerwil zijner militaire betrekking, een bruinen jas, zwart vest, klein geplooid overhemd, en een voor zijnen hals veel te wijden zwarten stropdas. Zijne magere handen doen de lengte der overigens niet korte vingers nog meer uitkomen, en schijnen in de reinigingsleer een hoogst onbekwamen meester te hebben. Hij spreekt geen enkel woord, maar haalt, met bevende handen, en de oogen strak op den noodlottigen bak gericht, eenige zilveren muntspeciën uit zijn vestzak, die hij, als ter sluik, in de schaduw van den bak plaatst, om zodoende den medespelers eene begroeting zijner bezitting te besparen. Te traag gaan voor hem de voorbereidselen tot het spel voort, en ongeduldig noodigt hij, met eene holle, terugstootende stem, de liefhebbers uit om toch plaats te nemen. Hij rookt niet, bestelt geen gelag, en klaagt over warmte, koude noch verlichting. Hem bezielt slechts een idéé, dat

van het spel. En had dit hem dan zoo gelukkig gemaakt, dat hij daaraan zooveel waarde hecht? Geenszins. De noodlottigste aller hartstogten had hem van een vroege welvaart in de diepste armoede gedompeld, en lang reeds zou hij geen betrekking meer in de maatschappij bekleed hebben, zoo niet zijn talrijk huisgezin, dat doorgaans met gebrek en elende worstelde, een veelvermogens bloedverwant bewogen had, om hem nog in eene ondergeschikte betrekking werkzaam te houden. Te vergeefs had hij den laatsten penning aan zijn heilloozen hartstogt opgeofferd, — te vergeefs iedere wanhopige poging tot herstel zien mislukken. Het fortuin keerde hem telkens met vernieuwing den rug toe, en wel verre van in dit onbetwistbaar besluit van het eigenzinnige noodlot te berusten, stapelde hij de eene ongelukkige poging op de andere, en vernielde hij allengskens de laatste hulpmiddelen zijns bestaans, tegelijk met de flauwe sporen zijner nog overgeblevene zedelijkheid.

Naast hem zit een jongeling in de kracht zijns levens, wiens slordige kleeding, verwarde hairen, en woeste blik, van den nachtbraker getuigen, die een gedeelte van den dag, welken hij immer korter wenscht, gedwongen aan de dienst wijdt, en het overige aan den onrustigen slaap. Hij kent geen beter genot dan de speeltafel, en keert dan eerst, wanneer de geliefde dobbelsteen door den bak rollen, tot zijne oorspronkelijke opgeruimde gemoedstemming terug, om daarna weder in eene zwaarmoedigheid te vervallen, die den slaaf van het hazardspel onvermijdelijk aankleeft, zoo lang hij buiten den tempel zijner uitspattingen verkeerden moet.

Tegen over dezen zit een blond officier van de Jagers, wiens corps in het naburige Prinsenhage ligt, van waar hij, meermalen per week, herwaarts komt, om den nacht aan de speeltafel door te brengen. Men wane evenwel niet, dat hij, in suisende drift, zijne schatten op het altaar van Momus offert, en als een bedelaar uit het strijdperk terugkeert; — en evenmin dat hij, eens aan deze verleidelijke bezigheid overgegeven, ongevoelig is voor alle andere kleine genietingen der gezelschappelijke zamenleving. Integendeel: hij stopt bedaard zijn kort duitsch pijpje, schenkt zich tel-

kens langzaam uit een naast hem staande wijnflesch in, welke bezigheid zijne kameraden bij herhaling eene tergende tijdverspilling noemen. Dit verwijt is evenwel niet in staat hem zijn goeden luim te ontnemen, waarin wij hem zien verkeerem. En geen wonder! Hij schijnt een lieveling der fortuin te zijn, welke niet ophoudt, hem hare ruime schatting toe te zenden. Ieder spel brengt hem nieuwe voordeelen aan, en altijd keert hij van zijne nacht-uitspanning weder, met eene niet onbelangrijke aanwinst zijner geldelijke bezittingen, die hij echter, door eene steeds zuinige levenswijze en het vermijden van iedere uitspatting, zorgvuldig aan het oog zijner benijders onttrekt, en welker waarde hij om strijd tracht te verkleinen.

Dan volgt een zoogenaamde systematische speler, die noch door de misfortuin onvoorzigtig of waagziek, noch door het geluk hoovaardig en verkwistend wordt. Deze zondert, iederen avond, eene vaste som af, die hij aan het spel wil wagen, en bepaalt tevens de winst, waarmede hij zich tevreden stelt. Heeft hij dus de eerste gewonnen of de laatste verloren, dan eindigt hij het spel, terwijl geene aansporing, verwijt of bedreiging zijner medgezellen in staat zijn, hem van dit vaste plan af te brengen. Hij keert met een klein verlies of met een tamelijke winst vroegtijdig naar huis en verdient, door elkander, meer aan de speeltafel dan in de betrekking, waarmee hij der maatschappij ter dienste staat.

Nu treffen wij nog den man aan, die 's avonds aan zijne jonge, schoone vrouw, toen zij met haar beide jonge wichtjes speelde, op de hand beloofde, tegen half elf te huis te zullen komen en zich vooral niet aan het spel te zullen wagen. Een hartelijke kus zette het zegel op deze welmeenende belofte; en stellig zou hij ook hieraan beantwoord hebben, zoo niet de invloed van den gedronken wijn, die dien avond rijkelijk stroomde, zijn overigens niet vast karakter alle verdere zelfstandigheid benomen had. Hij doet nog eene flauwe poging van wederstand, maar ziet zich door eene sterkere aandrif, het vooruitzicht op winst, dat zijne opgewondene gemoedsstemming met hoogere tinten kleurt, naar het verderf heengesleept. Hij speelt ongelukkig, en wil het

nukkige lot dwingen, door telkens grootere waagstukken, in plaats van den inzet te verminderen, wanneer hem de kans den rug toekeert. De geringe spranken van zelfbeheersching, die hem nog overgebleven zijn, worden thans door het steeds rijkelijker genot van geestrijk vocht uitgedoofd en, verzonken in den maalstroom van tegenspoed en geestvervoering, van hoop en vertwijfeling, verbeurt hij den laatsten penning, die in zijn bezit is? neen, nog meer: — waarvan de toekomst hem nog eigenaar moet maken.

Eindelijk hebben wij nog *Frans* zelve. Deze is geen speler, maar onttrekt er zich evenmin aan. Geluk en ongeluk wisselen beurtelings bij hem af. Zijne tegenwoordigheid aan de speeltafel nogtans heeft een ander doel. Hij waakt voor bedrog en zoekt den vertwijfelden verliezer tot bedaren te brengen, en vooral hem van een wanhopenden stap terug te houden. Hij schiet hem, om zijne hoop nog eenigzins aan te wakkeren, eenig geld voor, maar zorgt steeds, dat dit niet te veel worde, — den ongelukkige raadt hij aan, niet te veel te wagen, en heeft moeds genoeg om dengenen, wiens teugellooze hartstogt steeds hooger en hooger klimt, met geweld van de tafel te verwijderen. Alléén om deze eigenschap was *Frans* waardig hooggeacht te worden, en mogt men zijne aanwezigheid aan de speeltafel eene gunstige verschijning noemen.

Vatten wij nu dit geheele gezelschap te zamen — dan zien wij, dat niet allen dezelfde onzalige neiging, louter tot spelen bezielt, maar dat ieder door eene bijzondere zucht geleid wordt. De man met de bruine jas heeft zich door het spel geruïneerd; — dit heeft hem altijd den rug toegedraaid; hij bemint het niet meer, maar offert toch zijn laatsten penning op in de hoop, dat eenmaal het lot mogt keeren, en hij zijne verlorene schatten terug mag erlangen. De tweede is de ware, de verachtelijke slaaf van het spel; hij kent geen ander genoegen dan dit. Kunst noch wetenschap, muziek noch lectuur, natuurtooncelen noch vrolijke gezelschappen kunnen hem bekoren. Hij blijft koud bij vreugde, koud bij verdriet. Er brandt slechts één onverteerbaar vuur in zijn boezem, dat dagelijks seller aanwakert; — het is

de onzalige drift tot spelen, die zich, te midden der afschuwelijkste voorbeelden, der ijzingwekkendste tooneelen, nimmer verloochent. De derde bemint het spel, omdat het hem voordeel aanbrengt en zal dit dadelijk verlaten, zoodra hij de gewone schatting moet missen. Hem bezielt geen hartstogt, hem drijft geen speelzucht naar de tafel; maar alleen de zekerheid van te zullen winnen; houdt deze op, dan speelt hij niet meer — dan is zijn doel verloren. De vierde is een financier; verliest hij tien gulden, dan houdt hij op met spelen; — wint hij er negentig, dan ook. Is hem het lot dus van de negen avonden slechts eenmaal gunstig; dan staan zijne zaken goed. Hij beheerscht zich zelve geheel en al, en mist, als zoodanig, ten eenenmale, het waarachtige karakter van den speler. De vijfde valt als het slagtoffer der dronkenschap. Hij bemint zijne vrouw zeer, is geen speler van aard, evenmin als een verkwister, maar kan de verleiding van een drinkgelag niet weêrstaan. Het bloed stijgt hem naar de hersenen, hij verliest rede en oordeel en vernietigt in één oogenblik de welvaart van een huisgezin, dat anders zulke gelukkige dagen zou kunnen hebben. *Frans* staat hier als de wachter voor de zuiverheid van het spel; en welkom noemen wij hem daar; want vertwijfeling zoekt uitkomst, langs welken weg ook, en geldzucht is de zuster van bedrog. Wel hem, die beide de handen weet te binden!

Het is reeds half drie na middernacht, en zwijgend zit het zestal op den zielloozen houten bak te staren, welks holte van het gerammel der dobbelsteenen weêrgalmt. De man met de bruine jas heeft nog maar een daalder over, — dezen zet hij nu in — één worp... weg is zijn laatste schat! Krediet heeft hij bij niemand, hij schuift dus zijn stoel van de tafel af en gaat achter de spelers zitten, terwijl zijne verwilderde oogen, de ligte bloes op de valse wangen, de hijgende en zuchtende adembaling, het beven zijner ledematen en het op de borst gezonken hoofd ons aantoonen, wat er in het binnenste van dit diep beklagenswaardige schepsel omgaat.

De speler van professie, de beheerscher, maar niet de slaaf van het spel, heeft zijn tantum gewonnen en keert

huiswaarts, gevolgd van de verwenschingen der verliezers, die zulk eene berekende inhaligheid verfoeijen.

De luitenant met de negligente kleeding, benevens hij, die in den bedwelmenden nevel der dronkenschap gehuld is, verliezen sterk. Hunne zakken zijn geledigd; en beide hebben bij *Frans*, dien het lot dezen avond zeer gunstig is, eene belangrijke schuld gemaakt.

De Jager officier wint, als naar gewoonte, veel geld; zijn inzet van een daalder is op het oogenblik tot vier-en-twintig gulden aangegroeid, welke de gepensioneerde luitenant dadelijk banco wil nemen. De eigenaar echter der bedoelde som trekt het geld, onder het besluit: je me retire, onverschillig naar zich toe, waardoor gene in drift ontsteekt en hem toevoegt:

« Dat vind ik bl..... flauw, om je te retireren, terwijl je aan de winnende hand bent. »

« Dat moet ieder zelf weten; ik stel jou geen wetten, en verlang die van een ander ook niet te ontvangen. »

« Je bent ondertusschen een flauwe en miserabele kerel, dat je dien geringen inzet niet durft laten staan. »

« Het is best mogelijk, dat jij dat flauw en miserabel vindt; het zal mij echter niet van mijn besluit terug brengen; en wanneer je plan hebt, mij nog langer met dergelijke aanmerkingen lastig te vallen, dan verlaat ik dit gezelschap, om het nimmer weder op te zoeken. »

« Dat zal wel waar zijn; je zoudt nu gaarne echapperen, nu je onze winst in den zak hebt; maar eerst revenge geven, als je een eerlijke kerel bent. »

« Ik zal zelf mijn tijd van uitscheiden weten, en om u te toonen, dat ik mij onafhankelijk genoeg gevoel om mijn eigene zaken te regelen, zoo zeg ik u, dat ik voor goed met spelen ophoud en u verder een plezierigepartij toewensch. »

« Dat zou eene gemeene streek van u zijn. »

« Gemeen of niet; ik zal het doen. »

« Dan ben je een laaghartige, ellendige vent; dan zulje mij eerst . . . »

Ik zal de kiesche ooren mijner lezers niet kwetsen, door hier al de onbetamelijke en onoverdachte woorden terug te

geven, die gewoonlijk een twist kenmerken; maar alléén aanvoeren, dat de winnende en verliezende partijën weldra in eenen hevigen strijd vervielen, en zeer stellig handgemeen zouden geraakt zijn, zoo niet de bemiddelende tusschenkomst van *Frans* de gemoederen tot bedaren gebragt had. Zoo werkte dan ook hier wederom de tegenspoed mede, om in het hart zijner slagtoffers wrevel en onrust te stoken, en van den redelijken mensch gedragingen uit te lokken, die hij, in voorspoed, met afschuw van zich zou wijzen. De onstuimige vergadering gaat nu, onder den indruk der uiteenloopendste gevoelens, het bed van rozen of het leger der onrust beklimmen. Wij nemen derhalve van allen afscheid, behalve van den gehuwden luitenant, dien wij tot aan zijne legerstede zullen vergezellen.

Met waggelenden gang, een zwaar en pijnlijk hoofd en met een duister gevoel van zelfbeschuldiging, nadert hij zijne woning. Gemelijk en sprakeloos gaat hij de dienstmaagd voorbij, die hem de deur opent en landt weldra op zijne kamers aan, met het plan om in stilte zijne ongunstige positie met den slaap te verwisselen. Zijne vrouw nogtans, die den ganschen nacht in den doodelijksten angst en de bangste verwachting, zijne tehuiskomst, onder het verrigten van eenige noodzakelijke bezigheden, verbeid had, sloeg de matte en door tranen bevochtigde oogen nog maar even naar den teérgeliefden man op, of een: « Wat doe je nog op? » klonk haar reeds, met al de misvormde klanken eener belemmerde spraak, tegen.

« Wel, *Ferdinand*! zou ik kunnen rusten, wanneer gij niet te huis zijt; wanneer gij onder vreemde menschen zit en misschien aan de verleidelijke inblazingen van eenige loshoofden gehoor geeft? — Neen . . . »

« Wat loshoofden — wat inblazingen? Over wien denkt gij heerschappij te voeren? Zal ik geen meester over mijn gaan en komen zijn? Mevrouw!» en hier nam hij de houding aan van een zeer verstandig mensch, ja zelfs van een zedeprediker; want on craint de se voir tel qu'on est, parce qu'on n'est pas tel qu'on devrait être. « Mevrouw! ik gelast u, nimmer weder eenige aanmerkingen te maken op mijne handelingen, en u, waar ik mij ook mogt

bevinden , ter bekwamer ure ter ruste te begeven , opdat uw nachtwaken aan de geregelde verzorging onzer kinderen en het bestuur onzer huishouding niet hinderlijk zij ! »

« *Ferdinand , Ferdinand !* heb ik dat aan u verdiend ? Is dat nu de belooning voor mijne ligtgeloovigheid aan uwe schoone beloften ? »

« Wat raken mij beloften van u of van mij ; gij maakt mij het leven moede door allerhande kleingeestige yitterijen ; en gevloekt zij de dag , die ons huwelijk deed geboren worden ! »

« *Ferdinand !* zeidet gij gisteren nog niet , dat gij de gelukkigste sterveling der wereld waart ; toen wij ieder een onzer lievelingen op de knie wiegden ? »

« Wiegen ? Doe dat zelve . . . ik heb voor u . . . geen praat meer . . . geen praat meer , . . morgen zult gij . . . zult gij . . . meer hooren . » Hierop onttrok een weldra snorkende slaapden verdwaalden aan zijn vreesselijk bewustzijn . »

« Morgen zult gij meer hooren , » had de half lamme tong van *Ferdinand* gestameld ; — en morgen zou zij ook meer hooren . Morgen zou zij hooren , dat de onvergeeflijke zwakheid haars echtgenoots , in éénen nacht , de inkomsten verkwist had , waarvan zij een geheel jaar zouden kunnen leven ; een slag , die voor onbemiddelde menschen uit dien stand , in geen tien jaren kan worden te boven gekomen . Arme vrouw ! Op u dalen de zorgen neder . Gij zult al het nijpende der armoede moeten dragen , aan welker ontstaan gij geen schuld hebt . Op uw hoofd zal de storm der ontevreedenheid neêrdalen , die uit den boezem der wanhoop geboren wordt . Aan u zal het hongerige kind brood , de koude haard vuur , de ledige tafel geregten vragen . De bewerker uwer ellende , hij moge al het naberouw in zijn boezem voelen knagen , hij moet voor de wereld , door fatsoenlijke kleeding , matige vertering en andere uitgaven , zijnen stand ophouden ; maar gij ? Gij kunt ziekte voorwenden , alle vriendschapsbezoeken vaarwel zeggen , en , in uwe ellendige afzondering , vervreemd van alle voorregten der gezellige samenleving , met tranen en hartzeer voor het misdrijf hoeten , dat uw losbandige echtgenoot éénmaal zoo moedwillig bedreven heeft . Arme vrouw !

Men rigt matigheids genootschappen op , schrijft prijsvragen uit ter verbetering van het volksgeluk en ter wering van de toenemende armoede — men verbiedt drinkgelagen ná een bepaalden tijd en straft den herbergier , die zijne woning tot nacht-zwelgerij leent ; . . . maar hij , die het stille achtervertrek aan al de ijsselijkheden van een goddeloozen hartstogt prijs geeft , en dood en verderf binnen zijne muren ziet ontkiemen , gaart straffeloos de verboden vruchten op , die , in deze hollen des verderfs , uit het bloed van den verdwaalden evenmensch zoo weelderig ontspruiten.

XXIII.

HET ONVERWACHTE VADERSCHAP.

A man is never so happy, or unhappy,
as he thinks him self.

« *Frits!* gij moet den schimmel voor de tilbury spannen, en zorgen, om tien uren vóór te zijn. Ik ga van daag naar Bergen-op-Zoom, en denk, eerst laat in den avond terug te komen. »

Deze woorden werden, op een tamelijk luchtigen toon uitgesproken door een tweeden luitenant der kavallerie, destijds te Roozendaal gekantonneerd; zij waren gerigt tot den oppasser, die zijnen heer met lijf en ziel was toegedaan, niet alleen omdat deze hem goed behandelde, maar vooral dewijl zijne oppasserlijke hoedanigheid, reeds bijna twintig jaar, aan den vader van zijnen nieuwen meester behoorde, die hiervan eindelijk, hoewel noode, ten faveure van zijnen zoon, afstand gedaan had. Het kostte den braven *Frits* volstrekt geene moeite om hem te gehoorzamen, dien hij eenmaal op zijne knie gewiegd, bestraft, beheerscht, ja dikwijls

gedwongen had. Hij was en bleef oppasser, volgde alle orders stiptelijk op, zonder echter ooit te verzuimen, aangaande de bevelen zijns gebieders, zijne goed- of afkeuring uit te brengen, niet door woorden, maar door gebaren, zonderlinge geluiden, enz. enz., waarmede hij steeds gewoon was te besluiten, wanneer eene eerbiedige tegenspraak geen ingang vond.

« U moet liever *den bruinen* nemen, luitenant!» zeide *Frits*, « de schimmel heeft dezer dagen al zoo veel geloopten; terwijl de andere, van dartelheid, de steenen uit den stal krabt.»

« Laat de bruine krabben, zoolang hij wil; ik verkies nu den schimmel te rijden, en stoor mij weinig aan uwe medelijdende tegenwerpingen. Wat ik eens gezegd heb, blijft gezegd; dus om tien uren met den schimmel vóór.» Brommende en met de oogen naar den grond geslagen, ging *Frits* heen, om de eerste hand aan de uitvoering van het strenge bevel te leggen.

De luitenant *Revienstôt* (zoo noemen wij onzen held) was dezen morgen overigens in eene zeer opgeruimde gemoedstemming. En, geen wonder! het voor hem liggende nieuwsblad behelsde het stellige bericht, dat er eene promotie bij het wapen der kavallerie ophanden was, bij welke gelegenheid hij voorzeker van à la suite, tot effectief zou bevorderd worden. « Jongens!» zeide hij in zich zelven, « dat gaat goed; ik tel nog maar vier-en-twintig jaren, en nu reeds bijna effectief tweede luitenant bij de kavallerie; — als dat zoo voortgaat, zal ik jong kolonel zijn. Laat eens zien, hoeveel er nog boven mij staan: twaalf luitenant-kolonnels, zeventien majoors, een-en-tachtig ritmeesters, zes en-tachtig eerste luitenants, zeven en-tachtig effectieve tweede luitenants, en deze schrijden, met mijne collega's à la suite, om beurten tot den rang van kolonel, waarvan onze armée twaalf voorbeelden oplevert; kom aan! er is kans; — de andere zijn ook eerst luitenant geweest; en mogt er voor mijne verheffing tot kolonel, in gewone omstandigheden, ook bijkans eene eeuw verlopen, — onze dokter zegt, dat er ziekten zijn, die bij voorkeur landen, volken, streken,

ja zelfs ambachten aandoen, waarom zou er dan ook niet eens eene ziekte onder de hogere officieren der kavallerie kunnen uitbarsten. Sakkerloot!» vervolgde hij, «kolonel *Reviens-tôt!* wat blief je? schoone naam! Mij dunkt, ik hoor onzen veldmaarschalk al zeggen: «*Mon cher colonel Reviens-tôt!* comment va t'il?»

Terwijl hij dus bezig was over zijne toekomst den baas te spelen, viel zijn oog op het uurwerk, en zag hij, dat het kwart voor tien was. Het hinderde hem evenwel, zijn goeden bediende in eene kwade luim gebragt te hebben, en, hoewel hij nu wel liever met den schimmel reed, zoo wilde hij toch, dat *Frits* in zijne opgeruimdheid van dien morgen deelen zou; en deed hem derhalve andermaal bij zich komen.

«*Frits!* ik heb mij bedacht; gij kunt het bruine paard voor de tilbury zetten, en den schimmel heden laten rusten.»

«Het is nu echter reeds in orde, luitenant! ik heb hem een dubbel ration gegeven; maar als u het zoo wil...»

«Stellig wil ik het; wat ik eens gezegd heb, blijft gezegd; dus om tien ure met den bruin vóór!»

Vrolijk fluitende en huppelende ging *Frits* thans de vruchten zijner overwinning inoogsten, en weldra stond een nette tilbury, met een van ongeduld trappend bruin paard, wien het blinkend gareel in den vetten schoft schier wegzakte, voor de deur van den gelukkigen luitenant. Spoedig waren nu de teugels van het bestuur in handen van den eigenaar overgegaan, die weldra, in snellen draf, de breede straat van Roozendaal uitreed, gevolgd van een herhaald bon jour zijner hem ontmoetende kameraden, en van menig zoet knikje der achter de gordijnen verscholen en toch zichtbare engelenkopjes. Dit een en ander, begunstigd door eenen schoonen Septemberdag, en het vooruitzicht op een vrolijk diné, bragten onzen vriend gemakkelijk tot de overtuiging, dat hij toch regt gelukkig was.

Digt bij het Zwarte anker gekomen, een herberg ter halverwege Wouw en Roozendaal, haalde hij een allerliefst jong meisje in, wier kleeding tusschen die eener dame en van eene dienstbare, het midden hield, en die op den arm een

halfjarig wichtje droeg, met eene vaardigheid, welke geheel in strijd was met hare tengere gestalte en schijnbaar kindschen leeftijd.

« Moet gij nog ver met uw kleinen last, Jufvrouw? Mij dunkt, dit moet u zwaar vallen. »

« Ik moet naar Wouw (1), Mijnheer! maar kan, God dank! nog al tegen vermoedens; ik zie ten minste best kans, om mijne voorgenomene reis te volbrengen. »

« Wilt gij niet met mij meê rijden? Gij zult dan spoediger en tevens gemakkelijker uwe bestemming bereiken. »

« Ik dank u, Mijnheer! ik ben niet alléén, en mijn gezelschap zal u niet bevallen. Het kind, dat ik hier bij mij heb, is lastig en verdeelt den tijd tusschen schreijen en slapen. In het laatste geval zou u zich een lastige stilte moeten opleggen; terwijl het eerste u geene dan eene hoogst onaangename en vervelende muziek zou opleveren. »

« O, laat u dit niet weêrhouden; ik heb wel meer kinderen hooren schreijen; en de reis is buitendien zoo lang niet; kom maar hier, — ik zal u in het rijtuig helpen. »

« Nu, als het dan niet te veel gevergd is, zal ik van uwe vriendelijkheid gebruik maken. »

Nog eene kleine poos, waarin zoo wel de philanthropische beginselen van den luitenant als de zedige terughouding van de schoone togtgenoot buitengewoon uitblonken, — en de last van den vetten bruinen was met twee wezens van zeer verschillend kaliber bezwaard. — Naauwelijks waren zij een kwartier afstands gevorderd, waarover zij ook juist zoo veel tijds gereden hadden, omdat *Reviensôt*, misschien om zijne teedere passagierster het schokken te besparen, of welligt om eene andere reden, het paard zeer zacht liet voortstappen, — of zijne jeugdige gezellin had hem reeds verhaald, dat het halfjarig knaapje, dat zij bij zich had, van hare te Wouw wonende zuster was; dat hare moeder dit, gedurende zes weken, ten gevolge eener hevige ongesteldheid harer zuster,

(1) De lezers gelieven aan de namen der plaatsen niet veel waarde te hechten; daar de schrijver zich steeds beijvert om, ter vermijding ook van den geringsten aanstoot, plaatsen en personen buiten het spel te laten, in zooverre zij namelijk niet volstrekt tot het verhaal noodig zijn.

verpleegd had, en zij het nu, zijnde haar zuster thans weder volkomen hersteld, aan de moeder terug ging brengen; — dat het knaapje wel zeer gezond, maar aan de onderste ledematen, zoo wel als aan den rug, zeer misvormd was, — dat haar zwager te Wouw *Rookhuizen* heette en het ambacht van zadelmaker uitoefende, — dat zij zeer aan haren kleinen neef gehecht was, en het plan had dien, nog gedurende veertien dagen, bij hare zuster op te passen.

Het verhaal was zoo ongekunsteld, de toon was zoo eenvoudig en wáár, hare belangstelling in het ongelukkige wicht zoo welmeenend, dat de goedhartige luitenant weldra geheel en al met hare teedere zorg en liefde voor de kleine instemde en het meisje eene ongehuichelde genegenheid toedroeg.

Tot nog toe had de kleine medereiziger een verrassend stilzwijgen bewaard, maar begon thans, als om zich voor de ongewone pauze schadeloos te stellen, een luid en aanhoudend geschreeuw aan te heffen, waardoor de conversatie tusschen de nieuwe kennissen in eens afgebroken werd.

« Kunt gij uw neefje nergens meê stillen? » zeide eindelijk *Revienstôt*, toen hij dit vervelend geluid moede werd, « hebt gij geen middel, om hem tot bedaren te brengen? »

« Straks had ik nog een weinig zoete melk in dit fleschje, daarmede was hij dadelijk stil; doch thans is dit op, en heb ik dus mijne hulpmiddelen verloren. Ik wil echter gaarne, om u van dezen last te ontheffen, mijne reis verder te voet voortzetten. »

« Dat behoeft niet; maar zou men u, in gindsche boerenwoning, het fleschje niet weder kunnen vullen? »

« Waarschijnlijk wel; ... indien ik u dus, voor een oogeblik, met de kleine mag belasten, dan zal ik dadelijk weêr met het vereischte vocht hier zijn. »

« Zeer goed, zeer goed; kom maar spoedig terug. »

En vlug als eene hinde, snelde de jeugdige schoone op het nabijgelegen boeren erf aan; terwijl de luitenant à la suite reeds spijt over hare kortstondige verwijdering gevoelde; dewijl het kind thans zeer stil en bedaard nevens hem op het kussen lag. De melkhaalster scheen zich evenwel niet

zeer te haasten, en was misschien met de landlieden in een langdradig gesprek gewikkeld. Immers, zij was nog niet verschenen, toen de knaap alweder tien minuten ouder was. Nog vijf minuten, toen begon de luitenant ongeduldig te worden, nog vijf, toen begon hij zijn avontuur te verwenschen, nog vijf, en hij hief een zoo luid geschreeuw aan, dat de boerin der bewuste hofstede verschrikt naar buiten kwam loopen en uitriep: « Jis, *Marie!* wa is er toch te doen? »

Zoodra *Revienstôt* deze in het gezigt kreeg, riep hij haar toe, dat zij toch aan het meisje zou zeggen, om met of zonder melk weêr in het rijtuig te komen.

« Wafeur maske miende, heerschop? »

« Wel, die zoo op het oogenblik bij u is ingelooopen, om melk te halen voor den kleinen knaap, die hier naast mij ligt. »

« Ik hae gin maske gezien nie, en nimmens het euk melk bei mij kumme vroage nie, anders ha 'k et har gern ge-geve! »

« Gij steekt den draak met mij; ik ben deze aardigheid reeds moê; ga schielijk heen en zeg aan die jufvrouw, dat zij hier komt, om met mij hare reis te vervolgen, of, zoo zij lust heeft nog langer hier te vertoeven, mij dan van dit kind te ontslaan. »

« Mar, heerschop! zulde mij dan nooit nie geleuve? ik zeg ow nog ins, dat ik van gin maske of jufvrouw afwit; — ik hae volstrekt niks gezien nie, of ik zal nummer gebenedijd zijn! »

« Ga dan ten minste eens in huis, en zie, of zij er is en vraag anders aan een der uwen, of *die* haar ook gezien hebben. »

« Best goed, da za'k wel doen. »

Thans verwijderde zich de goedhartige boerin, den luitenant, aan het felste ongeduld ter prooi, achterlatende. Spoedig echter kwam zij terug, vergezeld van eenen stevigen boerenknecht, die met eene omslagtigheid, zoo eigen aan dien stand, verhaalde, dat hij, zoo even, een jong jufvrouwke uit alle magt den akker had zien oploopen, — dat dit nu omtrent een half uur geleden was, en dat zij, zoo

ze haren gang niet vertraagd had, welligt reeds bijna een uur zou kunnen verwijderd zijn. Deze vreemde omstandigheid kwam *Revienstôt*, zoo wel als de boerin, zeer zonderling, de laatste zelfs bedenkelijk voor, en gaf haar van het vreemde drielal geen bijzonder besten dunk.

«Dit meisje,» zeide *Revienstôt*, komt van Roozendaal en moet naar Wouw; zij heeft zeker iets vergeten en zal weldra weêr hier zijn; — wees gij nu zoo goed, moeder! om dit kind zoolang in bewaring te nemen; dan kan ik mijne reis voortzetten.»

«Dank ow, meneer! ik hae genog aan mien eigen kindere te bewoare, — as ze zoo flusjes weêrum kumt, dan kunde gij ook wel en ummeziens op hoar wachte.»

«Maar ik heb niets met haar noodig; zij is maar een eindwegs met mij meê gereden; ik ken haar zelfs niet eens.»

«Asde gij niks met har neudig het, ik nog veul minder, en kende gij ze nie, ik hae ze zelfs nie gezien nie.»

«Maar, vrouw! wat denkt gij toch wel van mij of van deze historie, dat gij zoo wantrouwend zijt?»

«Wat ik denk? ik denk, dat het maske, uut vrees, dadde gij ze noajerhand in den pekel zoudt loate zitte, ow mar vast en bietje veur gewist is.»

«En ik verzeker u nogtans, dat ik haar, zoo wel als dit kind, straks voor het eerst van mijn leven gezien heb, en dus niets met haar heb uit te staan.»

«Maakde gij dat en ouwe slof wijs, mar mij nie; ik bin wel enne ienvoudige boerin, mar zukke kost kunde mij nie opscheppe, menneke! daortoe he'k al te lang in de wereld gelope.»

«Maar neem dan ten minste dit kind van mij aan; ik zal er u rijkelijk voor betalen, indien de eigenaar er van niet op mogt komen.»

«De eigenaar zal, geleuf ik, nie ver af zijn, en be-toale? van daag binde gijlui hot, en mergen haar, en wie zal ow dan after den boks loope? nie, heerschop, gij mot veur dat jungske en andere occoasie zuuke.»

De toestand van onzen ongelukkigen avonturier begon thans hoe langer zoo neteliger te worden. Hij kon er maar vol-

strekt geen eind aan vastmaken. Nu eens dacht hij aan eene kleine fopperij, dan weêr aan boos opzet. Eerst beschuldigde hij het meisje alléén, — dan dacht hij weêr aan eene conspiratie met deze boerin, welke laatste meening eindelijk zoodanig de overhand kreeg, dat hij der boerin verzocht, eene inspectie in loco te mogen houden, hetwelk hem gereedelijk werd toegestaan; terwijl de knecht zich intusschen met de zorg voor paard, rijtuig en kind belastte. Zijne nasporingen evenwel hadden, hoe naauwkeurig ook in het werk gesteld, geen ander gevolg, dan de meer en meer vaste overtuiging, dat zijne ontrouwe gezellin zich onbegrijpelijkwijze uit de voeten gemaakt had. Hij doorzocht keukens, kelder, schuur, stal en hooiberg; doch helaas! zijne nieuwe kennis was, even als eene tweede *Dryope*, haren wanstaltigen *Pan* ontvlugt, zonder dat vader *Mercurius* dezen verstooten zoon mede naar den *Olympus* voerde! (1) Het lot had voor dezen nieuwen Herdersgod eene andere bestemming aangewezen. In plaats van in een hazenveld, werd hij in eenen officiersmantel gehuld, om weldra ter beschikking der autoriteiten van een Noord-Brahandsch dorp gesteld te worden.

Het eerste wat *Revienstôt*, nadat hij met zijne kleine vracht te Wouw gearriveerd was, deed, was naar den za-

(1) Tot regt verstand van diegenen, welke minder gemeenzaam met de mythologie zijn, diene de volgende opheldering:

Mercurius was met de nimf *Dryope* in den echt verbonden; hun werd een wanstaltige zoon, *Pan*, geboren, die echter door zijne moeder verlaten werd. Zijn oude heer, die bij de Goden nog al in aanzien stond, en verscheidene postjes bekleedde, bragt zijn zoon naar den *Olympus*, waar de Goden juist, in eene vereenigde zitting, over het benoemen van een Herdersgod delibereerden. Door de voorspraak van *Mercurius* kreeg *Pan* dan ook zonder moeite dit baantje voor zich, en maakte hij zich naderhand bij zijne verhevene lotgenooten nog al aangenaam. Hij was overigens geen vriendelijke jongen, als hij, met zijne groote hoornen, spitse ooren, hairig ligchaam en bokkenpooten, zoo eensklaps uit zijn hol kwam springen, en de voorbijgangers zoodanig verschrikte, dat eene groote ontsteltenis, zelfs tot op onzen tijd, den naam van Panischen schrik, terreur panique, behouden heeft.

delmaker *Rookhuizen* te vragen, en het tweede, om onmiddelijk naar diens woning te rijden.

Wél vond hij daar den jeugdigen zadelmaker, — wél had deze eene zuster te Roosendaal wonen; maar dat zijne vrouw, gedurende hare ziekte, aldaar zoolang een kind zou uitgeleerd hebben, was geheel buiten de onmogelijkheid, omdat hij, tot dus verre, ongehuwd was.

Deze nieuwe teleurstelling en dit nieuwe bewijs van bedrog maakten den luitenant schier radeloos. Hij besloot evenwel dadelijk, het hoofd des bestuurs van deze zaak kennis te geven. Ongelukkigerwijze was de burgemeester zelf afwezig. Deze was overigens een zeer beschaafd en wellevend man, die, wat geboorte, manieren en kennis van zaken betrof, eene kapitale uitzondering maakte op de Noord-Brabandsche plattelands burgemeesters van dien tijd. Hij werd derhalve aan den eersten assessor gerenvoijerd. Deze was een man van tusschen de veertig en vijftig jaren, van eene vrij lange gestalte, bleeke gelaatskleur en opgerigte houding. Zijn hoofd was slechts van achteren met haar bedekt; het voorhoofd toonde, nagenoeg op deszelfs midden, een knobbel of verhevenheid, hetwelk, volgens *Gall*, vergelijkende scherpzinnigheid (*faculté de la comparaison*) zou beteekenen; terwijl echter zijn gelaatshoek, die zoo wat tusschen de vijftig en zestig graden haalde, hem geenszins het uiterlijke van scherpzinnigheid gaf.

Weldra intusschen had *Revienstôt*, die het corpus delicti in een logement had achtergelaten, tegenover den genoemden overheidspersoon plaats genomen, en dezen de geheele zaak naar waarheid en duidelijk verhaald en reeds twee maal verzocht, dat men hem van dit kind mogt ontslaan, toen de edel achtbare assessor zeer deftig antwoordde:

« Ik zeg maar altijd, zeg ik maar, dat dit leelijke dingen zijn. »

« Ja; maar Mijnheer! » hervatte *Revienstôt*, « aan deze uitboezeming heb ik niet veel; ik wenschte liever, dat u mij in de gelegenheid stelde, mijne reis te kunnen voortzetten, door mij van het hulpeloos wicht te ontslaan, dat alleen door bedrog mij in handen gespeeld is. »

« Hoor eens, Mijnheer de luitenant, mijn vrouw zegt al-

tijd maar, zeite ze maar: je kunt een ding al ligt eens te gaauw aanvatten, en dit is eene zaak...

« Die dood eenvoudig is, dit kind is hier zonder ouders of betrekkingen; het publiek gezag treedt hiervoor in de plaats. »

« Dat is wel mogelijk; maar onze burgemeester zegt altijd maar, zeit ie maar: wij moeten voor onze zaken behoorlijk bewijs hebben, en wie bewijst mij, zeg ik maar, dat dit kind geene ouders of betrekkingen heeft? »

« Het zal waarschijnlijk wel ouders en betrekkingen hebben, maar deze zijn absent; zij hebben het ongelukkig wichtje verlaten, dat thans alléén van uwe barmhartigheid afhangt. »

« Gij zegt, die zijn absent, doch de wet zegt maar, zegt ze maar: één man kan niet getuigen, en wie getuigt meer dan gij, Mijnheer de luitenant, dat de ouders of betrekkingen absent zijn? »

« Wel, Mijnheer! vraag het aan de geheele wereld, aan ieder dorpeling, en geloof vast, dat er zich niemand als zoodanig zal opdoen; ik alléén ben in staat u omtrent dit kind eenige, hoewel onvolledige, inlichting te geven; doch gij schijnt aan de waarheid van mijn verhaal te twifelen! »

« Onze pastoor zegt maar altijd, zeit ie maar: een mensch is niet gaarne genegen, om zijn misstappen te bekennen, en wanneer het publiek gezag allen kinderen tot vader zou moeten verstrekken, wier ouders zich dien naam schamen, dan, zeg ik maar, zouden de gemeentebesturen weldra een talrijk kroost hebben. »

« Gij zult echter moeten bekennen, indien gij ten minste eenig vertrouwen in mijne openhartige verzekering stelt, dat dit geval eene uitzondering maken moet; want... »

« Dat zie ik niet in... waar zou het naar toe, indien ieder ons maar zeggen kon: daar hebje een kind; ik ben er op deze of gene wijze aangekomen! Het zou dan gemakkelijk zijn, om zich van een onwelgevallig vaderschap te ontlasten; — neen, Mijnheer! mijne vrouw zegt maar altijd, zeit ze maar: bezint eer gij begint. »

« Maar mag ik dan ten minste van u weten, wat gij eigenlijk van de zaak denkt? Zeg mij dit rondborstig weg. »

« Ik zeg maar altijd , zeg ik maar : je moet geen wolf op je hart laten smoren , en daarom zal ik je ook rondeman mijne meening zeggen. Ik veronderstel namelijk , dat gij , bij voorbeeld , de vader van dit kind zijt , en deze uitvlugt te baat genomen hebt , om u van dit buitenbeentje te ontslaan. Wij hebben hier een Duitscher , die zegt maar altijd , zegt ie maar : mann kann 's probiren. »

« Ik ben hier de speelbal van het snoodst bedrog , Mijn heer ! en indien de herhaalde verzekeringen mijner onschuld u geen vertrouwen kunnen inboezemen ; geef mij dan ten minste raad , hoe in deze zaak te handelen. »

« Het beste , dat ik u kan raden , is : u bij het armbestuur te vervoegen , dit zal zich misschien met de verzorging van den *waren* of *schijnbaren* vondeling belasten. »

Op nieuw moest onze ongelukkige tobber nu het huis van den armbestuurder binnengeloodst worden , zijnde , voor dit oogenblik , een brood- , beschuit- en kleingoeckbakker. Deze man was vrij doof en had den luitenant reeds meer dan de helft van het verhaal laten doen , alvorens hem op dit gebrek opmerkzaam te maken ; ten gevolge waarvan *Reviensôt* wederom van voren af aan moest beginnen en thans zijne rede zoo luide moest uitgalmen , dat de dochters van den bakker elk oogenblik in lagchen uitbarsteden , toen zij , in eene andere kamer gezeten , met het zonderlinge avontuur van den officier bekend werden. Nadat eindelijk de woorden van den luitenant , door het trage gehoororgaan voortgeplant , tot een zin in het brein van den bestoven armbestuurder verzameld waren , sloeg deze , met zijne bemeelde vingers , een klein boekje open , en na daarin een geruime poos , met domme aandacht , getuurd te hebben , zeide hij : « Ten einde dit kind aanspraak zou kunnen maken op verpleging onzer zijds , moet het hier vier achtereenvolgende jaren gewoond hebben ; kunt gij dit nu bewijzen , luitenant ? dan neem ik het kind voor mijne rekening. »

« Ik heb u immers gezegd , dat het kind pas een half jaar oud is ! ! »

« O , dat had ik niet gehoord ; in dat geval moeten de ouders hier vier jaren onafgebroken gewoond hebben ; is dit

nu het geval en verkeeren deze in behoeftige omstandigheden . . . »

« De ouders , zoo als ik u straks zeide , hebben het kind verlaten ; ik weet dus niet , wie ze zijn of waar ze wonen . »

« O , dat had ik niet gehoord ; indien het kind niet bekend is en de ouders ook niet bekend zijn , dan gaat het boven mijne competentie , Mijnheer ! maar mag ik weten , van welke religie het kind is ? »

« Ik heb u immers verteld , dat ik het kind evenmin ken als gij , en hoe ik er aan gekomen ben ; hoe zal ik dus weten , van welke religie het is ? »

« O , dat had ik niet gehoord ; neen , dan is het niet van mijne competentie . »

Daar zat nu die gelukkige man van dezen morgen ! Hij , die zich straks nog de zoetste beelden in de toekomst droomde , was een paar uren later met een vondeling belast , niet alléén , maar stond onder zware verdenking van niet vreemd aan de geboorte van dit wezen te zijn . In plaats van een vrolijk diné te gaan bijwonen , waartoe zich zulke gunstige voorteekens hadden opgedaan , moest hij thans den dag in eene schamele herberg doorbrengen , en zich het hoofd , dat aan niet veel denken gewoon was , schier breken met de menigvuldige plannen , die hij steeds even snel verwierp , als ze beraamd waren .

Hier dwong hem de menschelijkheid , om het arme kind niet hulpeloos aan den weg te laten liggen ; dáár zijn goede naam om er zich zoo spoedig mogelijk van af te maken , — aan den eenen kant zou zijne aangeborene goedhartigheid gaarne een offer aan het welzijn van dezen verstooten knaap gebragt hebben ; aan den anderen werd hij hiervan teruggehouden , ter vermijding van iederen schijn van medelpligtigheid . Op het eene oogenblik vervulde het snoode gedrag der ontaarde moeder zijne borst met afkeer en verontwaardiging ; op het andere ontlokte het klagend geschrei der arme wees zijn oog een traan van medelijden . Trok hij zich het lot van dit kind niet aan , wat zou er dan van worden ? en gedachtig aan de woorden van *Tollens* :

« Zie , daar ligt het , weggesmeten ,
Neërgewaaid in 't rollend zand ,
Bloempje , van den steel gereten ,
Struikje , zonder moederplant .
Zie het krimpen , zie het rillen ,
Aan orkaan en kou gewaagd ,
Stuiven , waar de stormen willen ,
Door den wijden hof gejaagd .
Och , voorzigtig ! wie komt plukken ,
Wie er zamelt , wie er zaait !
Trap het bloempje niet aan stukken ,
Dat uw voeten tegenwaait . »

besloot hij Wouw niet eerder te zullen verlaten , alvorens het lot van zijn pupil verzekerd te hebben .

Wat zou echter zijn chef , wat zouden zijne kameraden , wat zouden de dames van Roozendaal zeggen ? Deze en dergelijke overdenkingen bragten hem tot het besluit , dat hij thans al zeer ongelukkig was , en dezen slag niet gemakkelijk zou te boven komen . De terugkomst des burgemeesters bragt echter in zijn toestand eene gunstige verandering te weeg . Deze ontsloeg , na eerst van de zaak behoorlijk kennis genomen te hebben , *Reviensôt* van de zorg over zijn kleinen pleegzoon , niets anders van hem verzoekende dan een kleine gift , om provisioneel in de behoeften van dit ongelukkig schepseltje te voorzien . En zoo er bij den burgemeester ook al eenige twijfel mogt overgebleven zijn omtrent de echtheid van het verhaal des luitenants , deze werd spoedig weggenomen , toen , na eene oproeping , dat de moeder van het bewuste knaapje , zich te Wouw vervoegende , aldaar voor haar en haar kind de noodige ondersteuning kon verkrijgen , het ons reeds bekende meisje zich aldaar aanmeldde , en het voorval met dezelfde woorden verhaalde , als *Reviensôt* zulks gedaan had .

Op de vraag des burgemeesters , waarom zij haar kind verlaten en dit in handen van een haar onbekend persoon achtergelaten had , gaf zij ten antwoord : « Ik dacht , men zal mij verstooten , alle hulp weigeren , en dan zal mijn kind van gebrek omkomen ; — geef ik het aan dezen grooten heer , die paard en chais houdt , — hij zal wel beter ver-

hoord worden, dan eene arme gevallene, — is mijn kind eerst bezorgd, dan volg ik het toch, en had daarom de chais niet uit het oog verloren.»

Zoo was dan nu alle zwarigheid opgeheven; de moeder met het kind van wege het gemeentebestuur verzorgd, en *Revienstôt* weer in het vreedzaam bezit zijner onafhankelijkheid gekomen. Het voorval had evenwel, niet alleen door Roozendaal, maar door het geheele corps, eene vrij groote ruchtbaarheid verkregen, en hoewel nu de meesten *Reviens-tôt* van alle schuld in dit voorval vrijpleitenden, zoo bleef er echter nog een klein extractje van achterdocht aan de herinnering kleven, hetwelk vier jaren, die ik ná dit voorval heb zien verlopen, niet in staat waren, geheel en al uit te wisschen.

Onlangs zeide mij een theosooph: «Gij schrijft wel, maar wat leering trekken wij daar nu uit?» Ter beantwoording dezer venerabele aanmerking, wil ik uit dit verhaal al dadelijk eene zedeleer trekken, mij voorbehoudende dit een andermaal aan de lezers zelven over te laten.

Ten eerste, leeren wij uit dit verhaal, dat het nooit raadzaam is, zijne galanterie aan eene vrouw met een appendix te besteden; dewijl de ondervinding ons nu geleerd heeft, dat wij soms een tak in de hand houden, terwijl de boom ons ontzinkt.

Ten tweede, merken wij in de handeling van den assessor op, dat het altijd beter is, den heer zelf dan den knecht te spreken; en dat hij, die telkens met eens anderen woorden praat, eene arme ziel verraadt.

Ten derde, dat de liefderijkheid der armverzorgers zich meestal niet verder dan hun pligt uitstrekt, en de ongelukkigen niet zeldzaam zijn, die, door gebrek aan bewijzen, van de eene plaats naar de andere voortbedelende, eindelijk de ongastvrije haven binnenloopen, waar eene gedwongene herbergzaamheid hun de bete broods zuur maakt, die de liefdegaven met honig dachten te overdekken.

Ten vierde, dat het spreekwoord: *men noemt nooit*

eene koe bont, of er is een vlekje aan, oneigenlijk is, dewijl de schijn somtijds een blaam op onze handelingen legt, waartegen de zuiverste onschuld vaak geene wapenen heeft, en

Eindelijk, dat men nooit zoo gelukkig of ongelukkig is, als men zelf denkt.

XXIV.

DE ZWARE STRAF.

.

 Nun aber folgt die Strafe dem Verächter,
 Als wenn die Schlangenfackel der Erinnen
 Von Berg zu Thal, von Land zu Meer ihn triebe.

Goëthe.

Wanneer men de lange rij van misdrijven nagaat, waartegen de wet hare straffende hand opheft, dan zou men bijna tot de overtuiging komen, dat er geene overtreding meer bestaat, of zij kent reeds hare wettige straf! Doch, hoe volkomen de wetgever de menschelijke afdwalingen ook gespecificeerd heeft, hij heeft er eenige achter moeten laten, die, hoe strafbaar ook, echter niet onder zijn bereik vielen. Ja, er zijn misdaden, die, in het geheim bedreven, of zelfs met schaamteloze driestheid in het openbaar, ontoegankelijk zijn voor het zwaard der gerechtigheid, en ongestraft hunne ongelukkige slagtoffers vervolgen. De menschheid ontzet, bij het hooren der euvel daden, die geen strafregter kan beteugelen, maar laat, alsof er geene andere straf mogelijk ware, den wrekkenden arm magteloos zakken, blijft stil aanschouwer, begint met te vergeven en eindigt met te vergeten.

Enkele korpsen van het leger nogtans dachten er anders over. Ik zal mij slechts bij één voorbeeld bepalen.

Een officier had zich, door zijn gedrag, de diepste verachting zijner kameraden op den hals gehaald. Zijn misslag was voor geen herstelling meer vatbaar, en nimmer kon hij wederom in den kring zijner wapenbroeders opgenomen worden. Te vergeefs hadden de andere officieren, bij de bevoegde autoriteiten, op zijne verwijdering aangedrongen; hij verrichtte zijne dienst naar behooren, maakte zich aan geen insubordinatie, verkwisting of dronkenschap schuldig; men had dus geene redenen om hem te verwijderen. Te vergeefs deed men hem iedere beleediging aan; hij scheen die niet op te merken, of er zich niet aan te storen. Eindelijk besloot het korps officieren hem *dood te verklaren*, en verbonden zich allen plegtig, om, in dienst zoo min mogelijk en buiten dienst, nimmer een enkel woord tot hem te zullen spreken, en steeds en waar dit maar voorkwam, altijd te handelen, alsof hij niet bestond. Deze bepaling, door allen prompt volgehouden, miste hare uitwerking niet.

Sprak hij tusschen de exercitie-rust iemand aan, dan keerde deze hem den rug toe; wilde hij in de societeit een partij biljart spelen, dan lieten allen de queuen vallen; vroeg hij beleefdelijk om de vierde in een omberpartij te zijn, de drie aanwezigen gaven hem geen antwoord, maar kozen weldra een ander in zijne plaats; was hij soms aan de eene of andere tafel genoodigd, men presenteerde hem niets; niemand, dan alleen de gastheer, rigtte het woord tot hem, niemand zelfs zag hem aan. Begon hij te spreken, of stelde hij een toast in, dan antwoordde niemand, dan liet ieder zijn glas staan, dan heerschte er eene doodelijke stilte, of 'een drok rumoer, zoodat zijne woorden niet verstaan werden. Kwam hij een of meerdere zijner kameraden tegen, dan deed men juist alsof men hem niet zag. Brieven werden niet beantwoord, uitdagingen niet aangenomen, bedreigingen in den wind geslagen; in één woord, alle zijne handelingen veracht en krachteloos gemaakt.

In het eerst dacht hij, door woordelijke beleedigingen, het eeuwige stilzwijgen op te heffen; doch dit baatte hem

niets; want geen sterveling schonk hem gehoor. Daarna ging hij tot feitelijke beledigingen over, alléén maar om een tweegevecht uit te lokken. Hij werd hierover echter aangeklaagd en met een kort arrest gestraft. Na afloop hiervan al wederom dezelfde behandeling. Altijd alléén, nooit eenig woord van zijne voormalige vrienden, veracht en verwaarloosd door allen, die hem omringden, sleepte hij eerst in sombere droefgeestigheid zijn ellendig aanzijn voort, verviel daarna in eene soort van vertwijfeling, die weldra in eene woedende razernij ontaarde, waaraan de dood alleen een einde vermogt te maken.

Een ander (dat ik dit hier nog even ter loops aanstippe) onderwierp zich spoediger aan het noodlottige vonnis, en verliet weldra de dienst, waar hem geen geluk, geen genoeg, geen enkel vrolijk uur meer verbeidde.

Wat zullen wij nu van deze straf zeggen? Zij moge hard zijn — hare nuttige strekking is niet te miskennen. Wat is de reden, dat sommige ongehoorde misdrijven, waarop de wet geene straf toepast, zoo stoutmoedig en bij herhaling gepleegd worden? Alleen de toegevendheid der maatschappij, die den overtreder langzamerhand weér in liefde opneemt, en hem in hare regten doet deelen. Te ver gedreven vergevensgezindheid wakkert de ondeugd aan en ontnemt aan de misdaad alle karakter. Wat baat de klagte over misbruik van vertrouwen, over straffeloze bedriegerij, over meened en verleiding, indien men de beoefenaren dezer ondeugden dan reeds weder de hand der vriendschap biedt, als zij, in geveinsd berouw, de verdiende boete reeds ontgaan zijn? Wat helpen de tranen der verarmde weezen, het handenwringen der onteerde dochters, indien een ander den woekeraar een nieuw vertrouwen schenkt, eene andere bruid den verachten verleider naar het altaar volgt?

De straf van doodverklaring, zij moge in het leger of bij een corps, waar de schuldige dadelijk de geheele massa zijner vrienden tegen zich heeft, wat al te zwaar zijn — in de burgerlijke maatschappij moest men haar toepassen op den bankroetier, niet die door onvoorziene ongelukken zijne pogingen falen ziet, maar die, met ongehoorde spilzucht,

dan nog met het eigendom van anderen speelt, als reeds de zinkende staat zijner eigene bezittingen alle herstel onmogelijk maakt, die den twintigsten penning, aan zijne vaak minvermogene en hem vertrouwende schuldeischers achterlaat, en daarna met het verduisterde overschot de onverhoorde klagen der bedrogenen trotseert. Men moest deze straf toepassen op den gewetenloozen verleider, die, doof voor de jammerkreten der onteerde moeder, en de dure eeden vergetende, die eens over de van wellust gloeiende lippen vloeiden, zijn bezoedelde hand aan de leest der onschuld slaat, en, met gehuichelde liefde eene andere aanbidden, in het verbond des huwelijks zijne vroegere zwarte zonde tracht uit te wisschen.

Men moest deze straf toepassen op den onverlaat, die heden de besmettende bordeelen bezoekt, en morgen den schendigen voet in de schitterende salons zet; heden aan den onreinen boezem der ontucht ligt, en morgen de hand der arglooze onschuld drukt; heden een onmenschen, morgen een dandy is.

Men moest deze straf toepassen op den woekeraar, die, in geveinsde godsvrucht, den bloedpenning des verachterden huisvaders asperst, en zijne snoode geldzucht op de puinhoopen van zoo vele vervallene familiën botviert.

Men moest deze straf toepassen..... maar waar zou ik eindigen, indien ik al de overtredingen wilde opsommen, die, voor de straf der wetten gevrijwaard, tot onteering der menschheid, der zedelijkheid, der natuur, zoo roekeloos gepleegd worden?

Genoeg — men late den ongestraften zondaar niet slechts aan de wroeging van zijn schuldig geweten over (dit is zoo vaak gemakkelijk in slaap gesust), maar verklare hem dood voor de maatschappij, onttrekke hem aan aller aandacht, zondere hem van de zamenleving af, en versperre hem den weg tot allen omgang. Dan eerst zal hij, bij het denkbeeld zijner welverdiende straf, voor de misdaad terugdeinzen, en zich liever het genot zijner zondige lusten, of de bevrediging zijner zwarte begeerten ontfangen, dan in het verschrikkelijk voor-

uitzigt verkeerren, van als een doode onder de levenden te moeten rondwandelen.

XXV.

DE STORM IN HET KAMP.

Hast thou not mark'd, when o'er thy startled head,
 Sudden and deep the thunder-peal has roll'd,
 How, when its echoes fell, a silence dead
 Sunk on the wood, the meadow, and the wold?
 The rye-grass shakes not on the sod-built fold,
 The rustling aspen's leaves are mut and still,
 The wall-flower waves not on the ruin'd Hold,
 Till, murmuring distant first, then near and shrill,
 The savage whirlwind wakes, and sweeps the groaning hill!

WALTER SCOTT, ESQ. *Lord of the Isles.*

Zij, die in een gemakkelijk rijtuig gezeten, een helderen en vrolijken zomerdag hadden uitgekozen om het kamp te bezoeken, en, na hunne nieuwsgierige blikken aan het bonte gewemel verlustigd en hun gehoor met de liefelijkste veldmuziek gestreeld te hebben, voor zonsondergang tot hunne gemakkelijke woning terugkeerden, hebben van het kampleven een even aanlokkelijk als oppervlakkig tafereel opgehangen, en deze tijdelijke kolonisatie den militairen als eene uitspanning toegerekend. Indien zij evenwel den nacht eens mede onder den linnen hemel hadden doorgebracht, en den kouden nevel over hunne slaapstede hadden heen voelen strijken, terwijl een wolk van kleine steentjes beurtelings over hun gezigt en ledematen danste, dan zou hunne grootspraak meer gelouterd, hunne denkbeeldige vreugde meer gematigd, en hunne beschrijving minder overdreven zijn. Maar, wanneer zij den storm hadden bijgewoond, die in 1834 het kamp te

Oirschot schier geheel verwoestte, dan zouden zij onder de schitterende kleuren, waarmede ze hun tafereel dien verrukkelijken tint gaven, allengskens meer zwart gemengd hebben, en eindigen met het vale afbeeldsel eener treurige geschiedenis. Een kort verhaal van den hier bedoelden storm moge derhalve de benijders bevredigen, wier wangunstige blik zoo vaak begeerig op dit tooneel van schijnbaar genot gevestigd was.

Een paar dagen dan, voor dat wij het genoemde kamp zouden verlaten, pakten er zich aan het uitspansel digte en zware wolken zamen, die door felle rukwinden onstuimig langs het grijze zwerk werden voortgezweept. Het was de steeds feller wordende wind niet genoeg om zijn schrikbarenden willekeur in het luchtruim bot te vieren, maar ook de grond diende hem ten speelbal zijner onstuimige kracht, waarvan hij beurtelings de digtste stofkolommen oplichtte, om die in de brooze woningen der geteisterde kampbewoners te zenden, waardoor oogen, neus, ooren en mond gevuld werden, en alle spijzen en dranken, hoe zorgvuldig ook verzekerd, eene knersende hoedanigheid erlangden. De kantine schudde op hare onstevige grondvesten, de verscheurde vlaggen kronkelden zich om den gebogen stok, het wortellooze plantsoen viel als rag ter aarde, de toonen der verschillende hoorn-kommandementen ontaarden in een raauw en heesch gegil, dat uit de bestoven instrumenten voorttrilde, de lijnen, die onze linnen gebouwen staande hielden, worstelden met de stevige pennen, die zich reeds in den grond begonnen te bewegen, de opgestapelde trommen rolden in dartele vrijheid met een dof gebons over de onafzienbare vlakke voort, de geweer-rotten, die voor de verschillende wacht-tenten stonden, verlieten hun wiskundigen steun voor de hoogere kracht van het overmoedige element; het linnen der tenten kletste en drilde en wrong zich en smakte en trilde in deszelfs gedwongene houding; de keuken uestensiliën, die op den oever der zwarte kookkolk waren blijven staan, kozen, met koperen en ijzeren gerammel, het vrije veld, of ploften met knetterenden nagalm in den diepen afgrond neêr; de aarde schudde en bood haren bewandelaars

geen vast standpunt meer, en toen de avond viel en de woeste storm nog altijd aanwakkerde, spoedde zich ieder naar zijne wankelende woning, om zoo mogelijk zijne kleine bezittingen en het schamele huisraad te redden. Eene kortston-dige kalmte scheen de voorzigtigheid in slaap te willen wiegen; want met heviger kracht, met verschrikkelijker woede keerde de onvermoeide stormwind weder, en rukte bij eene eerste poging de daken van twee derde der linnen woningen met zich mede, en liet de beangste bewoners onder den blooten hemel achter. Generaals- en officiers-tenten, wachtkamers en gevangenissen, kantine en komedie, kraam en hospitaal, alles, in één woord, was weldra een.... eene naakte heide. Een zonderlinge inventaris van verschillende huishoudingen deed zich thans aan het oog der kampbewoners voor. Stoe-len en tafels, bedden en kussens, rollen muziek- en ander papier, koffijkannen en beafstukpannetjes, fluiten en guitars, trommels met bolusjes en portefeuilles, familie-portretten en minnebrieven, chakots en sjerpen, pijpen en wandelstokken, diplomaas en vogelkooitjes, harmonikaas en maanbrieven, sporen en slaapmutsen, almavivaas en troisièmes, epauletten en metalen kruizen, pluimen en karwatsen, whingsen en pompons, dagorders en exercitieplannen, landkaarten en Oostindische inkt, rekwesten en actiones gratiae lagen alle broederlijk en zusterlijk over de woeste vlakte verspreid. Het ongelukkigste lot trof een galanterie-kraam, welker bonte inhoud weldra in rinkelenden galop door elkander warrelde. Hoe schoon ook de orde geweest was, waarin de ongelukkige marskramer straks nog zijne waren gerangschikt had, thans was alle orde verbroken. Hier rolde eene rammelende scheer-doos over het portret van eene sentimenteele *Genoveva* heen; daar knapte een spiegel onder den druk van een pistoolhol-ster; ginds slingerde zich een roode tabakszak om een gipsen *Napoleontje* heen; verder bleef een pijp-roer met meerschui-men kop aan den arm van een fuselier hangen; elders weêr drong een rits tabaksdoozen of savonnetten de opengewaaide zakken der her- en derwaarts loopende schutters binnen; kortom, pijpuihalers, scheerriemen, lucifers, roode en groene kapjes, pomadepotjes, reukfleschjes, gespen, galgen,

badines , vergroot- en brandglazen , cigarenkokers en pijpjes , lepels , vorken , brillen en horologiekettingjes liepen in wufte vrijheid de vrije ruimte door , of zochten zich nieuwe eigenaars op ; zoodat de oorspronkelijke bezitter , met het oog op zijne sobere overblijfselen , de geheele uitgestrektheid van zijn onherstelbaar verlies kon overzien. Geen beter lot was aan de kleinere kantines beschoren. Glaasjes , maten en kannen vlogen met geweld de wankelende tapkast uit , ledige vaatjes rolden met hol gestommel in dezelfde rigting voort , de vollen bleven provisioneel liggen , maar verminderden , waarschijnlijk ook door invloed van den wind , langzamerhand aan inhoud , het scheen dat het verlies van dit edel vocht nog menigen beschermer vond ; want er zijn altijd menschen , wier meêwarigheid voor al wat eet- en drinkbaar is zich , ook in den felsten ramp , nimmer verloochent. Het was overigens een treurig gezigt , toen de bleeke maan dit tooneel van verwoesting met hare stralen kleurde. Eene enkele nog overeindstaande tent uitgezonderd , zag men niets dan grootere of kleinere groepen van militairen van allerlei rang , die , op de plaats waar zij eens gewoond hadden , de kleine huishouding bewaakten , en het dierbare bezit nog uit den vernielenden storm trachtten te redden. Het slepen met beddegoed , koffers , nachtzakken , paardedekken en dekens om de goederen , tegen den nu invallenden plasregen , te beveiligen , had schier geen eind ; alles warrelde en dwarrelde door elkander , en menigeen , die in zorgeloos geduld stil gezeten had , kon zelfs de plaats niet weder vinden , waar nog straks zijne tent gestaan had. Dit verwarde zoeken naar zijn eigendom maakte het droevige tooneel nog verwarder. Het gestadig roepen : « wie weet waar mijne tent gestaan heeft ? waar is mijn chakot ? heb je ook een blikken trommel gezien ? pas toch op mijne papieren ! » enz. , enz. , vervulde de lucht met een gedruisch , dat onbeschrijfelijk is , en hield niet op voor dat de morgen hare zachte stralen over het aardrijk verspreidde en de ramp in al hare naaktheid kennen deed.

Te midden van zoo vele ruïnes , van dien ontzagheijken

chaos van koffers en pakken, van bankjes en tafels, van kleêren en linnen flarden, van allerlei fragmenten van kampbenoodigdheden, zat, met losse haren, doornatte kleederen, en het hoofd op den schoot gezonken..... eene vrouw!

In het eerst meende men, dat het eene der vivandières was, aan wie een officier de bewaring zijner goederen toevertrouwd had; doch eene nadere beschouwing deed deze veronderstelling geheel en al in duigen vallen. Hare kleeding getuigde van een verfijnden smaak, hare treurigheid van een fijner gevoel, hare schoonheid van eene gesoigneerde levenswijze. Zij scheen de engel der verwoesting, die zich thans, te midden van haar werk, in het ongeluk harer slagtoffers kwam verlustigen. Men kon niet vermoeden, dat zij onwillens was, aangaande haar verblijf alhier, de noodige opheldering te geven, en toch was dit werkelijk het geval, zoo als wij uit het gesprek, dat een hoofd-officier, wiens galanterie reeds een spreekwoord was geworden, alhoewel hij ze niet altijd belangeloos toepaste, hooren zullen.

« Meijufvrouw, gij zult het geene indiscrete nieuwsgierigheid noemen, wanneer ik zoo vrij ben naar de oorzaak te vragen van uwe tegenwoordigheid in het kamp. Het is geenszins om kwade vermoedens, die ik op eene schoonheid, als de uwe, zou hebben, dat ik deze vraag tot u rigt; maar de ongewone verschijning van eene vrouw van uwen stand, jaren en uiterlijk, te midden der ontberingen van het; aan mannen soms niet gemakkelijk vallend, kampleven, alléén onder duizende mannen, en dan nog wel in dezen beklagenswaardigen toestand te zien, moog de vrijpostigheid wettigen, waarmee ik zoo vrij ben op een antwoord van u aan te dringen. »

« Het komt mij in het geheel niet vreemd voor, uwer en aller groote verwondering te ontwaren over mijne tegenwoordigheid op deze voor mij zoo onvoegzame plaats; en indien ik had kunnen veronderstellen, dat de gastvrijheid dezer dagen aan zulke losse steunsels hing, geloof mij, Mijnheer, ik zou u deze belangstellende bemoeijng en mij zelve vele onaangenaamheden gespaard hebben. »

« Maar welk onbegrijpelijk toeval schonk ons dan toch de eer van uw gezelschap? »

« Wanneer ik u de omstandigheden bloot lag , waardoor ik de voor vrouwen zoo vreemdsoortige verblijfplaats betrad , dan zou het toeval al zeer veel van zijne onbegrijpelijkheid verliezen. »

« Het zijn juist deze omstandigheden , die mijne hoogste belangstelling opwekken , en met welker mededeeling u mij grootelijks zoudt verpligten. »

« En die ik , om bijzondere redenen , voor u en voor allen , die mij hier omringen , geheim wensch te houden. »

« Maar mag ik dan ten minsten weten *wie* of *wat* u herwaarts voerde ? »

« *Wat* mij hier henen leidde is even gemakkelijk te begrijpen , als het onmogelijk is uit mijnen mond te hooren *wie*. »

« Ik kan mij niet genoeg verwonderen , hoe gij kondt goedvinden , u in een dergelyk onherbergzaam oord te wagen ; mag ik u mijne diensten aanbieden , met u eene meer geschikte verblijfplaats uit te zoeken ? »

« Gisteren nog vond ik hier de herbergzaamste woning ter wereld , met een even beminnenswaardigen als gullen gastheer ; buiten wiens schuld ik deze ramp moet deelen , en door wiens toedoen ik weldra een veiligere en minder wisselvallige woning zal erlangen ; indien de heeren slechts de goedheid willen hebben mij ongestoord aan de zorg van mijnen beschermmer over te laten. »

Een half uur later verliet dit schoone en beklagenswaardige wezen de ruïnen van het vrolijke kamp en werd weldra gevolgd door den menschlievenden kapitein X... , die haar spoedig eene veilige schuilplaats aanwees.

« Wat dit en dat , » was het nu , « is dat nu die bejaarde , ingetogene en stille kapitein X ? Deelt die zijne tent met eene vrouw , hij , die de minste uitspatting zijner kameraden zoo onbarmhartig beoordeelt ? Kon hij zijne strenge zeden zoo verre verloochenen , en onbeschaamd genoeg zijn zijne geheime liefdesavonturen nog in de onvrouwelijke legerplaats voort te zetten ? Hij zal naderhand wel zeggen , dat het zijne zuster was ; maar wij hebben thans zijne verbodene minnarijen ontmaskerd ! »

« Och , vrienden ! veroordeelt hem niet te zeer. Hij is

immers overigens een braaf man, een patent soldaat, een fiksche kameraad. En verbodene minnarijen? Dat is 's mans zwakke zijde.»

Na deze ontmoeting zag men den luitenant *Klaagar* bezig met een zwaren geldbuidel onder de puinhoopen op te delven. « Wat duivel! » schreeuwden tien te gelijk, « heeft *Klaagar* een potje gemaakt? Zou hij, die altijd over te weinig inkomen klaagt, en steeds voorgeeft niet rond te kunnen komen, nog geld overhouden? Moest hij zich daarom aan onze vrolijke partijen onttrekken, om zodoende zijne schraapzucht bot te vieren? Ha mannetje! wij zullen jou in het oog houden; gij zult ons niet andermaal misleiden! »

« Och, klaag hem niet van misleiding aan; hij heeft ook zoo vele goede eigenschappen. Oppotten alléén is zijne zwakke zijde.»

« Maar wie verbergt daar zoo handig dat honderdledige onderpantser van staal of ijzer? Is dat de majoor *Contramars* niet? Hoe, zou hij, in wiens mond courage en onversaagdheid bestorven zijn, zich, bij gelegenheid, met dit voorbehoedmiddel tegen de kogels der Belgen willen beveiligen? Is dat nu die onverschrokken man, die reeds het kruis der dapperen draagt? Laat hem nog éénmaal op zijn moed snoeven — lafhartigheid zal de echo zijner woorden zijn.»

« Weest toch niet zulke strenge regters, heeren, de man heeft vele deugden; hij is een onderdanig militair, een zachtmoedig bevelhebber, een warm vriend, een vrolijk kameraad; kleinmoedigheid alléén is zijne zwakke zijde.»

« Wat? een doosje met lombardbriefjes! en dat onder de goederen van luitenant *Grandoor*; hoe is 't mogelijk! Zouden dáárom die elegante ringen van zijne vingers, die brilante ketting van zijn hals verdwenen zijn, om ze achter de schuinsche deuren te plaatsen? Moet hij tot dergelijke middelen de toevlugt nemen, om zijne schier onuitputbare schatkist te stijven? Wel goede Hemel, wie had dat ooit gedacht! Zou het een bluf zijn, dat hij ons allen telkens, door zijne groote uitgaven, de oogen tracht te verblinden? Wee u, die trekken zijn openbaar geworden; uw bluffen zal een einde nemen! »

« Stil , stil , laat uwe verontwaardiging bedaren. Die man is immers mild , geeft gaarne , betaalt gaarne , schittert gaarne ; waarom hem volmaakt te wenschen ? Laat hem voor ' wat hij is ; gij kent thans zijne zwakke zijde. »

Nog menige woning , wier innerlijk thans voor het oog bloot lag , diende om de misleidende hoedanigheid van den schijn te bezegelen ; nog menige zwakke zijde werd ontdekt , en nog menige stamelende verontschuldiging door den verrastten kampbewoner , over de toevallige wanorde van zijnen inboedel , uitgesproken.

O , wanneer eens alle daken van de huizen geligt werden en het geheimzinnige masker verdween , waarmede de mensch gewoon is zijn bijzonder leven te bedekken , wat zou onze menschenkennis niet verrijkt , ons vertrouwen niet beschaamd , ons oordeel niet weersproken worden ! In zijne eigene woning , onttrokken aan het oog der wereld , ontslagen van de lastige banden eener gedwongene samenleving , ontoegankelijk voor de loerende blikken van wachters of benijders , doet zich de mensch in zijne natuurlijke eigenschappen voor ; doch eens den voet buiten den drempel gezet hebbende , trekt hij het maatschappelijke dwangbuis aan , voert hij gestadig strijd met zijn gevoel en de waarheid , en verliest , door altijd gedweeden stroom des tijds en den geest der vermomming te volgen , eindelijk de laatste sporen zijner natuurlijke zelfstandigheid.

Dit is der menschen zwakke zijde !

Gelukkig voor ons , ontruimden wij , anderhalven dag daarna , het kamp , en gaven de desolate overblijfsels der linnen stad aan onze opvolgers over , die in dit jammerlijk begin de teekenen eener bange toekomst zagen. Wel verhieven er zich naderhand nog zware stormen , wel plaste de regen nog onophoudelijk op de weeke aarde neder ; maar dit veroorzaakte ons thans slechts *medelijden* , hetwelk toch altijd verdragelijker is dan *eigenlijden*. Neen , kampen ! ita procul ! Ik zing met *Staring* :

Blaast gij storm, door 't vliegend zwerk?
 Muur en dak kan 't lijden.
 Giet gij vocht in stroomen neêr?
 't Valt mijn glas bezijden.

XXVI.

DE OUDE RUS KOMPAGNIES- EN KANTONNEMENTS-KOMMANDANT.

*Haec ipsa, ut spero, vobiscum una consul agam:
 nisi forte me animus fallit, et vos servire magis,
 quam imperare, parati estis.*

CRISP. SALUST. CATILIN. Cap. XX.

Er is geene eigenschap, welke den mensch zoo algemeen en onloochenbaar ingeschapen is, als de trek tot regeren, tot heerschen, tot het voeren van gezag. De heerschzucht van den eenen moge zich al verder uitstrekken dan die van den anderen, — de trek van dezen al eerder bevrediging vinden dan die van genen, — de wenschen van sommigen al hoogere vlugt nemen dan die van anderen, — allen evenwel mikken van uit hetzelfde punt op hetzelfde doel: gezag. Van den magtigsten Monarch af tot den opzigter in eene bedelaars-kolonie toe, zien wij, in den langen schakel van regenten, wel de magt in hoeveelheid, geenszins in hoedanigheid, verminderen. De eerste beveelt over millioenen zielen, de andere misschien slechts over een twintigtal, — beide echter houden zich met kracht op hun onderscheiden standpunt staande, en wijken geen haarbreed van hunne verkregene regten af. De divisie-generaal ziet met niet meer welgevallen op zijne duizende ondergeschikte manschappen neder, dan de korporaal op zijne luttelc escouade. De bevelhebber eener groote vesting handhaaft niet strenger de regten zijner hooge

betrekking, dan de sergeant, aan wien het kommando over een klein gehucht is opgedragen. Ziet slechts den zwaarlijvigen kolonel aan het hoofd van zijn regiment rijden, en de lagchende blik van zelfvoldoening, de ingenomenheid met zich zelve, de trotsche houding en zijn onmiskenbaar vreugdegevoel over zijn alleenheerschend primaatschap, zullen u al dadelijk de bewijzen leveren, waarmede de boezem van dezen gelukkigen mensch vervuld is: met het genot van zijn hoog gezag. Ziet verder den geringen soldaat, wien voor vijf minuten de post van vice-korporaal is opgedragen, zijn kameraad geleiden ter aflossing van een schildwacht! Hoe trotsch stapt hij daarhenen en houdt hij het geweer, met de hand om het slot, in den linkerarm, alsof hij bang ware, dat den voorbijganger deze beweging, die alléén den hoogereren rangen toekomt, niet in het oog zoude vallen. Hem zelfs streelt het zoete zijner kortstondige verheffing.

Het is zoet te regeren, zegt men; maar om in de bepaling van regeren niet te eenzijdig te zijn, zou men echter beter zeggen: het is zoet en zuur om te regeren. Vraagt het toch aan den vermogendsten Alleenheerscher der aarde, of zijne bedoelingen niet dikwijls miskend, zijn wil veronachtzaamd, zijne bevelen verwrongen, zijne uitgebreide magt gefnuikt, zijne weldaden verguisd werden? Vraagt het den grootsten bevelhebber, of eensgezindheid, dankbaarheid, stille gehoorzaamheid, juiste waardering zijner handelingen, erkenning zijns ijvers, vereering zijner onderhoorigen, wel altijd de vruchten waren, die zijne hooge betrekking hem opleverde? Vraagt het den naauwlettenden bataillons-kommandant, of zijne naauwgezetheid steeds op den regten prijs geschat, zijne kunde erkend, zijne onpartijdigheid gewaardeerd, zijn rang ontzien en zijne billijke verzoeken ingewilligd werden? En wanneer gij dan nog niet overtuigd zijt van het dubbelzinnige geluk eens gezaghebbers, — vraagt het dan aan den Ouden Rus, wiens kortstondige heerschappij thans mijne pen in beweging brengt.

Sedert wij den ouden Rus cum suis verlaten hebben, hadden er, bij zijne kompagnie, twee veranderingen, of om militairement te spreken mutaties, plaats gehad. Vooreerst

was de kommandant vertrokken en had voor een anderen kapitein plaats gemaakt, waarvan ik niets anders heb te zeggen, dan dat hij van hooge geboorte en een perfect jager was. Dan was de, ons door zijn liefdes-avontuur te Aalst bekende, tweede luitenant vertrokken, en door een jong mensch, *van Bafferen* genaamd, vervangen. Deze had zijne opleiding grootendeels aan de militaire akademie ontvangen, verstond de dienst volkomen, was niet vrij van alle winderigheid, maar kon overigens een hupsch mensch genoemd worden. Het eenigste, waarmede hij zijne oudere krijgsbroeders gewoonlijk in het harnas joeg, was de uitkraming zijner scholastieke geleerdheid, van welke gewoonte de ondervinding hem evenwel weldra deed terugkomen. Met dit nieuwe personeel nu bezetteden wij een dorpje, dat zoo wel in den omtrek der Belgische grenzen, als in de nabijheid eener belangrijke vesting lag. De kapitein was, wegens familie-aangelegenheden, eenige dagen met verlof afwezig, en op den ouden Rus was alzoo het bevel over de kompagnie en het kantonnement overgegaan. Wél drukte hem de last dezer dubbele verantwoordelijkheid zwaar; doch het besef zijner gewigtige stelling en de aanlokkelikheden zijner uitgebreide magt deden hem over iedere zwarigheid heenstappen en met lust zijne moeilijke taak aanvangen. Hij wist toen nog niet, hoeveel verdriet deze nieuwe waardigheid hem veroorzaken zoude!

Ten einde mijnen geëerden lezers een juisten dunk te geven van de wijze, waarop de oude Rus zijn standpunt handhaafde, verzoek ik hun mij in eene kleine achterkamer te vergezellen, die aan een schoenmaker toebehoorde, en ons tijdelijk tot het houden van societeit was afgestaan. Toen ik binnenkwam, waren alle officieren der kompagnie dáár reeds gezeten, benevens een luitenant der Lanciers, die almede in dit dorp, met vijf en-twintig manschappen van zijn korps, gekantonneerd was. Het gesprek had reeds over onderscheidene voorwerpen geloopt, toen de Ridder zich aldus tegen den ouden Rus uitliet:

« Mijn hemel, S.....! ik kan mij niet begrijpen, waarom jij, morgenvroeg om vijf uren, exerceeren gekommandeerd

hebt! — Konden wij nu onze rust niet eens houden, nu de oude van honk is?»

«'t Zou mij, geloof ik, mooi bekomen, als ik den tijd met lanterfant en doorbragt. Wij moeten zoo dikwijls vroeg op; laat het dan ook dezen korten tijd zijn.»

«Geen mensch zou het u kwalijk nemen, als gij den sergeant *Goosens* de vierde les uit de soldaten-school aan de compagnie liet instrueren, en het zou ook in het geheel niet nutteloos zijn; want onze jongens hebben den *schuinschen marsch* nog maar geheel niet goed in het hoofd.»

«Laat daar den kapitein zelve voor zorgen, — ik wil, voor die korte dagen, geene verandering maken. Wij exerceeren morgen uit de bataillons-school, en wel om vijf ure, en daarmee basta.»

«Maar laat dan ten minste den Hess en mij te huis, en neem alléén van *Bafferen* mede. Wat hebben wij nu aan die afgezaagde bataillons-school?»

De Hess. (Het is toch, of de onderdanigheid voor meerderen er in geroest is). «Nein, ich verlang mich frei te zijn; ich will mein borzie meê exerceeren.»

Oude Rus. «Willen of niet willen, verzoeken of niet verzoeken, — wij exerceeren allemaal zame; — ik verlang dit zoo, begrijp je?»

Van Bafferen. «Wij behoeven immers nu geen piket waar te nemen, nu de oude uit is?»

Oude Rus. «Wis en bl.....! wat zou er anders van de politie worden? Ik geloof, dat jullie een slopkous van mij maken wilt; maar dat zal je nooit gelukken.»

Officier van de lanciers. «Hebben de heeren ook wat te zeggen? ik ga morgen eens naar Etten en denk tot overmorgen uit te blijven.»

Oude Rus. «En wie heeft u daartoe permissie gegeven?»

«Wel, wat gaat jou dat aan?» —

«Mij dunkt, dat het den kantonnements-kommandant nog al zoo iets aangaat, als er zich een officier van zijn gebied wil gaan verwijderen; — ik geloof, dat gij daartoe wel degelijk mijne toestemming noodig hebt.» —

«Nou, die vind ik goed! toestemming van een eersten

luitenant der infanterie, die gelijk staat met een tweeden der kavallerie; nou, die vind ik goed! Weet je wat, Mijnheer S.....! maak me niet boos, of ik begin jou ook orders te geven.»

« Wel, hel en duivel! wat een insubordinatie, Mijnheer! Staak uw overmoed, of....»

« Of? »

« Of ik zend je onmiddellijk naar je kamer.»

Een algemeen gelach der aanwezigen bezegelde het onzinnige van dit gezegde; waarop de oude Rus, zijne verontwaardiging niet meer meester zijnde, de kamer verliet, en, al vloekende en razende, het kommandements-hôtel opzocht, waar hij, in bezadigder stemming, over de herstelling van het hem aangedane leed kon nadenken. Het resultaat zijner overpeinzingen was: stil te berusten en geen toon meer jegens zijne kameraden aan te nemen.

Den anderen morgen, om vijf ure, was de geheele kompagnie onder de wapenen, en de kommandant gereed, zijne bekwaamheden in het kommanderen aan den dag te leggen. Na gehoord appel en de kompagnie behoorlijk gerigt te hebben, begint de oude Rus een der eerste artikels uit de bataillons-school bij den kop te grijpen en kommandeert:

Gelederen achterwaarts, opent u!

Op dit kommando begaven de vervullings-onderofficieren en rotsluiters zich achterwaarts, maar bleven de pelotons-kommandanten stil in het gelid staan.

« Wat donder, Heeren! » schreeuwde de oude Rus, « wat moet dat beteekenen? Maakt, dat je in het opsluitend gelid komt, en jij meneer *van Bafferen!* begeef je ter regterzijde van het gelid der vervullings-onderofficieren! »

Nadat de officieren thans aan dit bevel gehoorzaamd en den afstand en rigting van het nieuwe gelid afgebakend hadden, brulde de kommandant:

Marsch!

De hieropvolgende beweging ging voortreffelijk, behalve dat *van Bafferen* zich niet op den linker rotsluiser rigtte, en

daardoor eene nieuwe bestraffing van den kommandant uitlokte. Na de herstelling van deze fout, klonk het :

Staat !

Dit woord werd door beide pelotons-kommandanten letterlijk opgevolgd ; zij bleven staan als een paal , zonder de opening in het eerste gelid weder in te nemen.

« Maar, mijne heeren ! zijt gijlieden dan dronken of gek ? » daverde andermaal de vertoornde kommandant. « Ken jullie dan de eenvoudigste les der bataillons-school niet meer ? »

Allen zetten hierop een gezigt , alsof ze verlegen waren , trokken de schouders op en schenen met verbazing de kommandoos tot de handgrepen aan te hooren , die de oude Rus de manschappen thans , met geopende gelederen , liet uitvoeren. Een volgende beweging toonde nog meer de onhandigheid der officieren aan , zoodat de tijdelijke kommandant zich genoodzaakt zag , den troep te laten inrukken , tot wiens oefening hij zulke onwillige medehelpers had.

Een gesprek , dat hij in het naar huis gaan met zijne tegenstrevers hield , deed hem besluiten van verdere exercitiën en corps af te zien , en den tijd maar ter oefening der soldaten en onderofficieren te benuttigen.

Zoo was hem dan de schaduwzijde van zijne betrekking als kompagnies-kommandant reeds meer dan duidelijk gebleken ; — weldra zou ook zijn bevelhebberschap over het kantonnement zware offers vragen. De ongelukkige oude Rus ! Daags getergd door de spotternijen en tegenstribbelingen zijner kameraden , — mogt hij dan ten minste den nacht niet vrij hebben ? Neen , en nogmaals neen.

Naauw had , op zekeren nacht , de zoete slaap den zorgvollen kantonnements-kommandant aan de beslommeringen van een moeilijken dag onttrokken en hem aan de zachte banden eener diepe rust gekluisterd of een hevig bonzen op zijne vensterluiken , met aandrang en steeds heviger herhaald , gaf hem aan de werkelijkheid , aan de bezinning terug. Met moeite en inspanning rukt hij zich van de verleidelijke legerstede los , en gaart hij de verstrooide kleedingstukken bijeen , om zijne persoonlijkheid ten minste gedeeltelijk te bedekken ;

terwijl het steeds voortdurend gebons en gedruisch, waarbij nu nog het gerammel van wapentuig en het getrappel van een ongeduldig paard kwamen, hem nog tot meerderen spoed aanzetteden, om naar de oorzaak van dit nacht-rumoer te vernemen. IJlings opent hij derhalve een der vensters, toen hij een *marechaussée*, in volle wapenrusting, vóór zich ziet, houdende een groot pakket in de hand, waarmede hij, uit de vesting B...., door den opperbevelhebber gezonden was. Met drift verslindt hij het opschrift, en waarlijk het luidde: *Aan den kantonnements-kommandant te T.....* GROOTE SPOED. Verschrikt liet hij het pakket uit de hand vallen, en geen wonder! Als men berekent, dat er ten minste vier bruggen opgehaald, twaalf deuren ontsloten en vier-en-twintig *contrasignes* en *paroles* moeten gewisseld worden, wil men des nachts eene vesting in tijd van oorlog verlaten, en dat daaraan op zijn minst een vijftig man te pas komen, dan moet er toch wel een gewigtig voorval plaats gehad hebben, om zoodanigen omslagtigen en buitengewonen maatregel te wettigen. En dan *grootte spoed*, dit zet aan de belangrijkheid der *dépêche* gewis ten eenenmale de kroon op. Duizenderlei gedachten verdringen zich beurtelings in het ontstelde brein van den bevenden kommandant. Zou er oproer zijn en men zijne onderhebbende manschappen noodig hebben? Zou de vijand een aanslag tegen het kantonnement willen wagen, en men hem daarvan verwittigen? Zou men zijne waakzaamheid ook verschalkt hebben, en hem dus het voorbijdringen des vijands te wijten zijn? Zou men hem welligt ook eene haghelijke onderneming willen opdragen? Zou... maar alle deze veronderstellingen en gissingen hadden geen einde genomen, had niet de overbrenger der *dépêche* op een *reçu* aangedrongen, hetwelk het eenige was, dat hij in last had aan den opperbevelhebber terug te brengen? Niets was den ouden Rus aangenamer, dan van den lastigen getuige zijner ontsteltenis ontslagen te worden, en gretig overhandigde hij derhalve den *marechaussée* het bewijs van ontvangst, om zich daarna in stilte met den inhoud van het belangrijke stuk te kunnen bezig houden; en zwaar kraakten de kolossale deuren der vesting reeds weder op hare dikke

hengsels ter doorlating van den hijgenden renbode, toen de oude Rus nog bezig was de stevige zegels van het gewigtige document te verbreken. Met bevende hand, alsof hij vreesde het inliggende stuk te zullen aanraken, nam hij den groven bolster van het pakket weg, toen zijn oog op een ongevulden sterkte-staat stuitte, waarop een drietal mede ongevulde rapporten der hoofdwacht te B.... volgden. Na ook deze voorzigtig uit het pakket geligt te hebben, ontmoette hij eindelijk een geschreven stukje papier, welks belangrijke inhoud, als zijnde volstrekt onvermijdelijk voor ons verhaal, wij den lezer hier woordelijk mededeelen.

B.... Aug. 185-.

Amice !

Aangezien Z. K. H. Prins *Frederik* onze vesting, op morgen, met een bezoek zal vereeren, en ik Z. K. H. gaarne een collation zou willen aanbieden, zoo zoudt gij mij ontzaggelijk veel plezier doen, daar u zulks toch eene geringe moeite is, een dozijn patrijzen voor mij te schieten, en mij die, per ordonnance, zoo vroegtijdig mogelijk te zenden.

De opperbevelhebber der vesting B.,

.....

« Daar mag de satan wijs uit worden ! Ik, die nog geen kalkoen kan raken, of hij moet tegen de schijf vastgespijkerd zitten, zou nu maar zoo in eens een dozijn patrijzen schieten ! Ik ? die jagthond, geweer noch hagel heb, en niet eens weet, of ik deze beestjes aan den oever van het water of in de boomen moet zoeken ! Mijn God ! welk een eisch van mij. En daarbij krijgen wij herhaaldelijk zulke strenge aanschrijvingen, dat niemand, op zware straffe, jagen mag of een schot lossen binnen de strategetische jurisdictie der vesting, en thans wordt mij dit door den opperbevelhebber zelven verzocht. Van waar deze tegenstrijdigheid ? De jagttijd is buitendien nog niet daar ; zouden er dus wel patrijzen zijn ?

en zoo ja, zou dan een verzoek van den opperbevelhebber eener vesting verder gaan dan het verbod van den opperhoutvester, om niet binnenstijds en zonder acte te jagen? Wie van deze beide opperbazen zou hier gehoorzaamd moeten worden? Maar al ware ik ook door alle mogelijke jagtauto-riteiten met de hoogste volmagt voorzien, — al gaf men mij jagtgeweer, kruid, hagel en honden, — het zou immers te vergeefs zijn, ik zou niets raken. Welke leugenaar toch heeft mij zulke wilde capaciteiten toegeschreven? Hoe toch komt de generaal aan mijne bekwaamheid als jager en hoe kom ik aan den vereerenden titel van amice? Onbegrijpelijk toeval, hoe brengt gij mij thans in het naauw! Wat zal ik doen, wat moet ik aanvangen? Mijn verstand schiet hier te kort, — welaan, thans meer dan ooit mijne kameraden geraadpleegd!»

Ziedaar de uitboezemingen, waaraan onze onthutste kantonnements-kommandant zich overgaf. Het was hem nogtans eene groote geruststelling een besluit genomen te hebben, en om daaraan al dadelijk het noodige gevolg te geven, liet hij een ordonnance van de hoofdwacht ontbieden, en beval dezen om, in weêrwil van den nacht, alle officieren der compagnie onmiddellijk bij hem te ontbieden, onder voorgeven, van hen over eene belangrijke aangelegenheid te moeten raadplegen. Op dit bevel volgde een gebons op alle vensters en een geschel aan alle deuren der officiers-kwartieren, op welke extraordinaire reveille allen verschrikt ten bedde uitsprongen, en, nog geen kwartier later, in de woning van hunnen kommandant verzameld waren, terwijl zij, zoo wel als alle niet te vast slapende inwoners van het dorp, zich op eene vreeselijke ontknooping van dit raadselachtige tooneel voorbereidden.

Men kan begrijpen, welke vreemde gezigten de pas ontwaakte heeren trokken, toen de oude Rus hun het briefje van den opperbevelhebber voorlegde. Zij moesten evenwel ieder hunne raadgevende stem uitbrengen, en wilden er zich ook volstrekt niet aan onttrekken. Hooren wij hen dus aan.

Ridder. «De opperbevelhebber heeft zich stellig vergist, en den kommandant van een ander kantonement bedoeld of misschien onzen kapitein, dien ik wel eens over de jacht heb

hooren spreken. Ik zou Z. H. Ed. Gestr. derhalve antwoorden, dat ik niets van de jagt op wild verstond en het mij dus speet, niet aan het vereerend verlangen van Z. H. Ed. Gestr. te kunnen voldoen.» —

«Nee, dan maak ik mij er ook al heel gemakkelijk af; dat bevalt mij niet. Zou ik niet spoedig den een of anderen jager opschommelen, — dien het bewuste getal patrijzen laten schieten, en den generaal melden, dat ik, schoon zelf geen jager, mij toch beijverd had, om, door een ander, aan Z. H. Ed. Gestr. wensch te voldoen?»

Hess. «Kewis, kewis. Je moed de badrijzen laten sjieten, aber es an den general overlate om te rade, wie ze for jou gesjooten hat.»

«Nee, ik wil Z. H. Ed. Gestr. niet misleiden.»

«Dat is kein misleitung. Hij vraagd jou zes baar badrijzen, en jij zend z' hem. Das ist grad recht!»

Ridder. «Nu zult gijlieden den tijd verbeuzelen om over patrijzen te twisten, en ik geef u de verzekering, dat gij nergens een jager zult vinden, die, buiten jagttijd en op dezen afstand der vesting, ter jagt zal gaan, al ware hij ook door eene permissie van den kantonnements-kommandant gedekt. Stel dus de bezorging van patrijzen uit uw hoofd en laat ons liever op andere middelen zinnen.» —

Van Bafferen. «Mijn raad zou zijn om, dewijl de generaal misschien in de vesting geen keuze genoeg voor het collation heeft en zich daarom tot u wendt, om Z. H. Ed. Gestr. de onmogelijkheid van de patrijzen-vangst onder het oog te brengen, maar hem tevens, als een blijk van uwe bereidwilligheid, daarvoor iets anders in de plaats te zenden, hetwelk gij hier gemakkelijker kunt verkrijgen.»

Dit laatste voorstel vond algemeen bijval. Men zou nu alle mdeite in het werk stellen, om de eene of andere versnapering magtig te worden. Dadelijk ging nu ieder op zijn eigen houtje handen aan het werk slaan, en, binnen twee uren tijds, weidde het van vreugde schitterende oog van den ouden Rus over het precieuse geschenk voor den opperbevelhebber der vesting B.... vier kippen en een speenvarkentje. Er werd thans een groote vogelkorf voor den dag gebaald, in welks

bovenste verdieping de kippen gehuisvest werden, terwijl monsieur le cochon de lait de benedenste verdieping bewoonde. Vervolgens werd er nog eene begeleidende missive, in den zin van het voorstel van *van Bafferen* opgesteld en aan den korf gehecht, welks kakelende en knorrende inhoud, reeds des morgens te negen ure, de feestvierende vesting binnentrok. De generaal, die, zoo als de Ridder juist verondersteld had, wist van de afwezigheid des kapiteins niets af, en amuseerde zich, zelfs nog onder het collation, met de belagchelijke vergissing. Het grootste der gedierten, welke de oude Rus gezonden had, prijkte, op den avond van dienzelfden dag, midden op den disch van een hoofdofficier, die daarop onderscheidene vrolijke jongens genoodigd had en reeds was het laatste beentje van het borstelig viervoetertje afgekloven, toen nog de opgewonden gasten den edelmoedigen zender herdachten, en dan weêr aanhieven:

« Ah! pour étouffer, n'étouffons que de rire;
N'étouffons, n'étouffons que de rire. »

De oude Rus had zich intusschen al wederom van eene moeilijke taak gekweten, en was nu in zijn schik, deze zwarigheid al weder achter den rug te hebben; alhoewel hij, voor zijne ijverige dienstvaardigheid jegens genoemden opperbevelhebber, nimmer iets anders getrokken heeft, dan de les: *dat het geen bijzonder fijne speculatie is aan groote Heeren cadeaux te maken.*

Wij hebben gezien, dat het dubbele kommandement den ouden Rus, voor alsnog, niet ontzaggelijk te benijden was. De maat evenwel van zijn verdriet, ergernis en teleurstelling was nog niet vol. Hem beidde nog vernedering, miskenning, valsche beschuldiging.

Op een oogenblik namelijk, dat ik bezig was, het vijfdaagsche rapport op te maken, dat de bataillons-kommandant au courant van de zieken-statistiek dient te houden, maar meestal tot pavillotpapier van des adjudants wederhelft strekt, op dat oogenblik, waar de administrative en arithmetische bekwaamheid van den officier van gezondheid eerst regt goed nitkomt, op dat oogenblik, waarop mijne aandacht geheel

tusschen drie kolommen, *ziek geworden, hersteld, naar het hospitaal vertrokken*, verdeeld was, stoof eensklaps mijn hooggeachte kommandant het verblijf van schrijver dezes binnen. Zijne oogen draaiden woest in hunne kleine holten rond, — de gelaatsspieren, door verscheidene likteekens in hunne normale werking bedwongen, wrongen zich, met krampachtige heftigheid, in een, en gaven aan het gelaat een uitdrukking der hevigste gemoedsbeweging; de neusvleugels spanden zich beurtelings om de kleine reukopeningen heen, om zich daarna snel naar de hoogte te ligten; de haren, die anders kogelregt op den platten schedel gekleefd schenen, waren verwilderd en borstelig opgericht; de in- en uitademing was zoo snel, dat ze, als het ware, tot eene rythmus schenen ineen te smelten; de armen waren verdedigenderwijze naar achteren getrokken; de beenen heefden en onder de opgevulde borstvlakte van den naauwsluitenden rok hoorde men duidelijk de kloppingen van het onstuimig hart. Het scheen, dat de spraak geheel en al verloren was. Geen woord immers brak mijne beschouwing van dit ontstemde organisme af, en ware ik schilder geweest, stellig zou ik dit ultimatum van menschelijke opgewondenheid op het doek overgebracht hebben; thans moest ik mij alleen vergenoegen, met de uitwerking van die vreeselijke spanning af te wachten. Het scheen evenwel, dat ik hem aan zijn vermogen om te spreken moest herinneren; want zijn zwijgen duurde steeds voort, totdat ik eindelijk begon:

« Mijn God! wat deert u toch? »

« Deeren? wat mij deert? ik ga kapot. Ik heb dertig jaren aan het medicijnfonds betaald, en nog nooit een druppel uit de apotheek gehad, maar nu wil ik de geheele apotheek gelijk inslikken. Je mot me laten, ik mot bloedzuigers en koppen hebben, daarenboven drankjes, poeijers, pillen, spaansche vliegen en nog veel meer van dat gerommel. Allah! spoedig, help mij, of ik ga kapot.»

« Maar wat mankeert er dan toch aan? »

« Dat kan je niet schelen; — geef op je heele santekraam, en subiet ook, of ik ben kapot.»

« Maar, beste vriend!... »

« St... beste vriend! ik heb geen vriend, en b  n geen vriend; allah! steek in, daar he'je men arm. »

« Zeg mij dan toch eerst, wat je mankeert. »

« Die beroerde pilleboel wil altijd eerst weten, wat iemand mankeert, voor ze iets geeft. Welnu, als je het dan weten wilt: ik heb een beroerte! »

« Een beroerte! »

« Ja, wis en waarachtig een beroerte. »

« Jij bepaalt daar maar zoo stoutweg den aard van je ongesteldheid; veroorloof mij, dat ik ook eens onderzoek, wat mij daarvan in het oog valt. »

« Wat onderzoek! Denk jij de helsche vlam te kunnen ontdekken, die in mijn boezem woedt? Denk jij dat jagen en trillen van al mijn spieren en pezen te kunnen voelen, die mij hondsche en duivelsche maken? Denk jij die drift te kunnen polsen, die mij razend en gek dreigt te maken, die lust tot moorden en branden te kunnen ontdekken, die mij bezielt en tot alles in staat stelt? Weg met jou malle kunst, ik wil mij zelve dokteren, laat op dus, tap af dat gistende bloed, of... »

Hier bezweek de spraak van den schier waanzinnigen kommandant, en vuriger werd nog zijn blik, wanstaltiger nog zijne houding, vreeselijker nog de uitdrukking van zijn ge-
laat. Het scheen mij toe, dat eene aderlating, al werkte die maar alleen als een bedarend middel, hier geen kwaad kon, en bereidwillig ondernam ik dus de zoo zeer door patient gewenschte operatie, met dat gezegende gevolg, dat hij merk-
kelijk bedaarder werd en afgemat op een stoel nederzank. Ik diende hem daarna eenige bedarende droppels toe, en zou hem vast eene heilzame kalmte teruggegeven hebben, zoo ik niet onvoorzigtig genoeg geweest ware, om andermaal naar de oorzaak zijner ontsteltenis te vragen. Een nieuwe schok
scheen hierop zijne ontspannen vezelen en zenuwen te door-
tintelen, en zich plotseling uit zijnen zetel verheffende, riep hij uit:

« Ik ga kapot, ik verbrand, ik verstik! »

« Is u dan een onheil wedervaren, of hebt gij eenig zwaar verlies geleden, heeft men u beleedigd? »

« Beleedigd ; ja , dat zal hij weten ! »

« Wie ? bid ik u ; verklaar u toch nader. »

« *Van Bafferen* heeft mij zwaar beleedigd , mij in mijne eer getast en zich aan insubordinatie schuldig gemaakt ; hij heeft mij , in tegenwoordigheid der overige officieren , (ik zal het nooit vergeten !) voor een poltron uitgemaakt. »

« *Van Bafferen* u voor een poltron uitgemaakt ? ik kan het nooit gelooven. »

« Dan moet je het laten ; het is desniettemin waar , en zwaar zal hij er voor boeten. »

« Maar zeg mij dan toch , hoe zich deze zaak toedroeg ; hij heeft toch maar zoo in eens niet gezegd : *S....!* gij zijt een poltron. Verhaal mij dus eens deze gebeurtenis , waardoor gij u zoo schrikkelijk gekrenkt gevoelt. »

« Welaan , geef mij eerst nog een paar dozijn droppels van dat sterke tuig dáár , en ik zal u weldra in mijne billijke verontwaardiging doen deelen. Mijn goede luim dan van dezen morgen , toen wij gezamenlijk een pijp in onze sociëteit zaten te rooken , bragt mij op het verhaal van onzen terugtogt over de Berezina , in November van het gedenkwaaardige jaar 1812. Ik was juist bezig , de krijgskundige bekwaamheid en moed van den Hertog *de Belluno* , die de arrièregarde kommandeerde , en onder wiens bevelen ik gesteld was , te verheffen , toen *van Bafferen* met de snoode en onvergeeflijke aanmerking tusschen beiden kwam , dat hij dezen overhaastigen en moorddadigen terugtogt over de Berezina voor een grooten misslag , ja voor poltronnerie hield , bij gevolg ons allen , en dus ook mij , voor poltrons uitmaakte. »

« Maar vraegt gij hem dan niet naar de gronden van deze vreemde meening , zoo zeer verschillend van het oordeel der meeste deskundigen ? »

« Ja zeker ; maar verbeeld je , wat zoo'n blambek nu aanvoerde ; hij zeide , dat de maarschalk *Oudinot* de geheele Moldau-armée , met *Tschitschakow* aan het hoofd , tot aan *Borissow* teruggeslagen had , en men derhalve van de vrees , om afgesneden te worden , ontslagen was , waardoor men meerdere en breedere bruggen had kunnen maken , en langzamer en geregelder de noodlottige rivier had kunnen over-

trekken, indien de angst en ontijdige vrees zich niet van ons had meester gemaakt. Hoe kon hij zoo'n oordeel vellen, die toen misschien nog niet eens geboren was?"

«Hoor eens, gij trekt u deze zaak veel te sterk aan. Bedenk eens, hoe weinig het oordeel van *van Bafferen* geldt in eene zoo gewigtige krijgskundige gebeurtenis; en al ware het ook uitgemaakt, dat het een misslag was, wat kan dat u dan nog deren, die immers niet anders deed dan gehoorzamen aan de orders, u door zoo vele honderden van overheden gegeven?»

«Wat mij dat schelen kan? wij, die altijd helden van de Berezina genoemd werden, zouden thans, door zoo'n vlasbaard, dien vereerenden naam tegen dien van poltrons moeten verwisselen? Ik zal het hem nooit vergeven!»

«Stel u gerust; ik zal zorgen, dat hij zijne woorden weder intrekt en u genoegdoening verschaffe.»

«Allons, dan ben ik tevreden.»

De avond kwam, en de luitenant *van Bafferen*, berouw toonende over zijne onvoorzigtige uitdrukkingen van dezen morgen, deed thans hulde aan de manhaftige overtrekkers der Berezina, waardoor onze kommandant in zulk eene vrijgevege stemming geraakte, dat hij het korps officieren dien avond op verscheidene wijnachtige peetekinderen van den heiligen *Stephanus* regaleerde.

Des anderen daags kwam de eigenlijke hoofdman der compagnie terug, en werd de oude Rus van de moeijelijke pligten ontheven, die hem reeds te lang gedrukt hadden. Deemoedig schaarde hij zich wederom in de rij der pelotons-kommandanten, boven welken rang het grillige noodlot nimmer gewild heeft, dat zich de oude Rus zoude verheffen.

XXVII.

DE ZELFMOORDER.

Het is van ouds geloofd, dat van uitmondig roemen,
 Hoe luide dat men roept, niet veel en pleegt te koemen;
 Gij, weest hier wijzer in, en houdt mij dezen voet:
 « Let niet wat iemand *zeit*, maar wat een ieder *doet*. »

Cats.

Kent gij grooter contrast, geachte lezers! dan tusschen het hopeloos handenwringen bij het sterfbed van een geliefd voorwerp en de baldadige aanranding van zijn eigen leven? tusschen de angstvallige en zorgvolle pogingen tot behoud en de zondige, verachtelijke aandrift tot vernietiging? O, wanneer gij ooit den beklagenswaardigen zielstoestand zaagt, waarin ouders over hunne kinderen, kinderen over hunne ouders, betrekkingen over hunne betrekkingen vervielen, wanneer de vale scepter des doods boven de hoofden der geliefden opgeheven was, zoude u het dan wel ooit kunnen invallen, dat zich een roekeloze hand aan het leven kon slaan, voor welks behoud welligt dagelijks zoo vele gebeden ten hemel stegen? Verontrust u echter niet, hier op het akelige tooneel van een aan zich zelve beganen manslag verplaatst te worden, waar uw oog een verbrijzelde hersenpan of de schromelijkste verminking te aanschouwen krijgt; gij zult er ditmaal met den schrik afkomen, en u alleen over de raadselachtige wijze om éclat te maken van een ongehuwd korporaal te verwonderen hebben.

Deze man namelijk, die zich overigens door geenerlei bijzonder goede of kwade eigenschappen onderscheidde, had reeds vroeger in het garnizoen, en laatstelijk in het kamp, het geheele bataillon in rep en roer gebragt door eene vergeefsche poging tot zelfmoord, — vergeefsch, omdat zijne luidruchtige voorbereidselen zijne medgezellen in de gelegenheid gesteld had-

den, om het booze opzet te verijdelen. Het geweld alleen, waarmede men hem zijne doodelijke wapens ontnam, scheen zijn voornemen gestaakt te hebben, en op nieuw liet hij zich telkens de voorkomenheid en gewilligheid zijner kameraden goed aanleunen, waarmede zij hem voortdurend aan de liefde tot het leven trachtten te verbinden. Hoe meer men echter zag, dat hij niet ongevoelig was voor de geneugten dezer wereld, hoe zorgelozer men werd over de herhaling van zijn heilloos plan; en juist deze ongunstige wending in het voorkomend en belangstellend gedrag zijner makkers was het, die hem tot eene nieuwe moorddadige demonstratie aanzette.

De stilte, die er in het aardige dorpje H..... heerschte, waar de staf van een bataillon infanterie gekantonneerd was, werd, op een aangenamen zomermorgen, door een verwilderd rumoer afgebroken; want onze levenszatte korporaal had zich, ten derden male en thans met de grootste halsstarrigheid, van het leven willen berooven, en was, door de vereenigde inspanning van een tiental menschlievende kameraden, in dit voornemen tegengegaan, niettegenstaande de noodlottige kogel, dien hij voor zich bestemd had, den loop des blanken geweurs reeds had verlaten, en schijnbaar toevallig de juiste rigting gemist had. Door sussen, en liefkozen, en vermanen en smeeken was nog eens de wrevel tegen het leven bedaard, en dacht de roekeloze andermaal de begeerlijke vruchten zijner vreemde en barbaarsche industrie in te oogsten. Nu echter had hij buiten den waard gerekend. De bataillons-kommandant toch, dit herhaalde rumoer van den onverlaat moede, deed den korporaal, onmiddelijk na dit laatste voorval, bij zich komen, met plan om hem eens vooral van zijne moordkuur te genezen. Laat ons zien, hoe hij daarin slaagde.

Zoodra de korporaal het vertrek van den strengen bataillons-overste was binnengetreden, deed deze de deur van het vertrek sluiten en hield met hem het volgende gesprek:

« Het is mij ter ooren gekomen, dat gij, dezen morgen, op nieuw eene poging hebt aangewend, om u zelve het leven te benemen; was ik wel onderrigt? »

« Ja, overste! ik moet zulks bekennen. »

« En mag ik dan ook van u weten , waaruit uw tegenzin voor het leven voortspruit ? »

« O ja , dat is kort ; ik ben reeds tweemaal gepasseerd om sergeant te worden , en dergelijke vernedering kan ik niet langer verdragen . »

« Gij hadt daaromtrent bezadigder moeten zijn , en uw gedrag zoo moeten inrigten , dat u de gewenschte bevordering niet ontgaan kon ; dit zou verstandiger zijn geweest. Door uw eergevoel echter zoo ver te drijven , dat gij den dood boven een vermeend onrecht verkoost , zoudt gij u zelven een rampzalig einde , en ons allen een gevoel van afgrijzen berokkenen , waarvoor wij allen zouden wenschen gespaard te worden. Het is derhalve te hopen , dat eene dergelijke overijling , waarbij zeker uw verstand voor een oogenblik verbijsterd is , u niet weder overvallen zal , en dat gij nog in tijds van uwe dwaling terug moogt keeren . »

De schijnbaar deelnemende toon van den overste bragt onzen vermetelen korporaal in den waan , dat ook deze vrees voedde voor zijne herhaalde moordaanslagen op zich zelven. Die meening maakte hem al dadelijk overmoedig ; waarom hij voornam , deze gunstige gelegenheid niet te laten voorbijgaan , maar van de bezorgdheid des oversten de noodige partij te trekken. Hij nam derhalve de onverschilligste houding aan en vervolgde het gesprek :

« Dwaling ? Overste ! dwaling ? Hadden die vervloekte schurken mij maar niet teruggehouden , — een kogel had reeds lang mij aan de verdrietelijkheden des levens onttrokken ! »

« Noemt gij dat schurken , die u van een gewissen dood redden ? Mij dunkt , zij verdienen eerder uwe dankbaarheid. Het zijn menschen , die het wél met u meenen , en u aan de jammerlijke gevolgen eener oogenblikkelijke verstandsverwarring willen onttrekken . »

« Mijn verstand is noch was verward ; ik wist zeer goed , wat ik deed , en vind het een schandelijke inbreuk op iemands vrijheid , hem telkens met geweld van zijn voornemen terug te houden . »

« Maar waarom zoekt gij , bijaldien een zelfmoord u ernst

Steendr v H.J. Backer

DE ZELFDORDER.

was, dan niet eene eenzame plaats op, waar niemand u kon gadeslaan, en gij dus, gerust en zonder stoornis, uw plan hadt kunnen volbrengen?»

«Dat heb ik meermalen gedaan, overste! Maar altijd bespiedde, immer vervolgde, steeds belette men mij de laatste hand aan mijn werk te slaan.»

«En zijt gij uwe helpers, bij bedaardere overweging, naderhand niet dankbaar geweest, dat zij u van den rand des grafs gered en aan uwe betrekkingen teruggegeven hebben?»

«Eerst was ik blij; doch toen de tijd mij steeds duidelijker leerde, dat al mijne verwachtingen in rook vervlogen, begon ik het leven, nog meer dan ooit, te haten, en verwenschte ik de hulp, die mij aan de rust van het graf onttrokken had.»

«Men heeft u dus, dezen morgen, ook weder tegen uwen zin gered; en liever waart gij door het schot gevallen, dat thans in de vrije vlakte rondknalde?»

«Wel zeker; ik had goed gemikt, en als men niet zoo ontijdig tusschen beide was gekomen, — dan had u nu reeds een korporaalspost meer te vergeven gehad.»

«Hoor eens, korporaal! die menschen, uwe kameraden, hebben ter goeder trouw gehandeld. Zij hebben echter te weinig beschaving, menschenkennis en idee van persoonlijke vrijheid, om zich niet in zaken te mengen, die hun eigenlijk niets raken. Gij zijt uw leven moede, en meent het regt te hebben, om er zelf over te beschikken. Het gaat mij dus aan mijn hart, dat men u daar telkens in dwarsboomt, en, wel verre van u hiervan terug te houden, raad ik u aan, er nog gevolg aan te geven; terwijl ik mij aanbied om te zorgen, dat men u hierin verder niet hinderlijk zij.»

«O, als ik u dat verzoeken mogt, overste! ik zou dan eerstdaags mijn plan volbrengen.»

«Zoo lang wil ik u niet eens tergen; en men zou u wederom hinderpalen in den weg kunnen leggen, die ik thans heb getracht te voorkomen. Wij zijn hier geheel alléén, de deur is stevig gesloten, — daar staat een geladen geweer met een touwtje aan den trekker; zet daar nu uw voet in, plaats vervolgens den loop in uwen mond en zend den kogel de hersens in. Ik ben de eenige getuige en geef u mijn woord

van eer, dat ik u geen haarbreed in den weg zal staan
Zie zoo, ga nu uw gang!»

«Vergeef mij, overste! in uwe tegenwoordigheid kan ik
dit niet doen, wat zou de wereld er van zeggen?»

«Wat raakt u de wereld, nadat gij haar verlaten zult
hebben? Voor mij levert dit geen bezwaar op, — ga dus
veilig uw gang en draal nu niet langer.»

«Verschooning, heer overste! ik kan noch mag uw raad
opvolgen; — foei! ik zou mij op de kamer en in tegen-
woordigheid van een hoofdofficier doodschieten!»

«Ik herhaal het: gij hebt mijne permissie, en wanneer
deze niet genoeg is, dan verzoek ik het u.»

«Ook dan kan ik er niet toe besluiten.»

«Gij kent uwe ondergeschiktheid te wel, om niet naar
mijne bevelen te luisteren; welnu, ik *beveel* u hier dadelijk
een einde aan uw leven te maken. Gij moogt hier niet levend
meer van de kamer gaan.»

«Ik moet bekennen, er thans geen moed toe te bezitten.»

«En gij zegt het leven zoo moede te zijn.»

«Dat ben ik ook, en toch durf ik de handen thans niet
aan mij zelve slaan. Het is, of eene geheime magt mij
daarvan terughoudt.»

«Nu, ik wil toonen uw vriend te zijn; kniel spoedig daar
neêr, en ik zal u het verlangde schot toebrengen; want ik
wil niet, dat gij langer ongelukkig zijt. Kniet neêr dus, en
aanschouw uw laatsten lichtstraal.»

«Och, overste!... ik wil... nog...»

«Kniet neêr, of ik verpletter u den schedel met de kolf
van het geweer; kniet neêr, en bid voor het laatst!»

«Vergeving! Overste, vergeving! Och, laat mij leven!»

«Zoudt gij van leven spreken, die zoo dikwijls veinsdet
er naar te staan? Kniet neêr, ellendeling! er is geen hoop
meer voor u.»

Hier viel de wanhopende korporaal op de knieën, niet om
het doodelijke schot te ontvangen, maar om, voor de voeten
van den overste, genade en levensbehoud af te smeeken.

«Genade, overste, genade! — ik wil blijven leven.»

«Dan verplaats ik u naar het depot.»

« Goed. » —

« Dan wordt gij gedegradeerd tot soldaat. »

« Best. » —

« Ik zet u , wegens wangedrag , in de gevangenis. »

« Gaarne. » —

« Uwe kameraden zullen u verachten ; gij zult steeds bespot en uitgelagchen worden. »

« Dat is mij allemaal onverschillig , indien u mij slechts het leven laat. O , laat mij leven , laat mij leven ! »

« Welaan , het leven zij u geschonken , — en zoo gij ooit of te eeniger tijd u weér moogt wagen aan eene voorgewende poging tot zelfmoord , dan zal deze kogel volbrengen , wat gij te vergeefs begonnen zijt. »

Daar stond nu die woeste man , die zich zelve driemaal van kant wilde helpen , bevend als een blad en bleek van doodelyken angst. Hij , die straks nog rangsverhooving en betere behandeling eischte , getroostte zich thans het vernederende eener degradatie , van het terugtrekken in tijd van oorlog naar het depot , ja zelfs gevangenis. Wel had hij gaarne zijne eerste stelling tegenover den overste gehandhaafd en van hem het beletsel ter uitvoering dezer fusillade afgewacht , doch de zucht tot het leven , die zich zoo zeldzaam verloochent , en de onzekerheid in hoeverre de overste aan zijne woorden gevolg zou geven , deed hem over het verlies zijner triomf heenstappen , denkende : *het is beter hard geblazen , dan den mond gebrand.*

XXVIII.

HET BINNENBRUKKEN DER SCHUTTERIJEN.

Hoe zagen ouders , kind en gaâ
 In tranen u bij 't afscheid na!
 Hoe was elks hart te moê! —
 Thans keerdet gij , met roem gekroond;
 De zege heeft uw trouw geloond;
 En 't io galmt u toe!

Blink' haast de vreugde in al haar glans!
 Haast vlechte zich ten hoogtijkrans
 Olijf om 't sluimrend zwaard!
 Doch stoort de wrok zijn sluimring weêr,
 't Ontwaak' van nieuws tot Gelders eer,
 En blijf steeds laauwren waard!

Staring.

I. 24 AUGUSTUS 1834.

Vier-en-twintig Augustus! Hoe gaarne denk ik nog altijd aan dien dag, die, in mijne jeugd, tot een der grootste feestdagen van ons huis, van de plaats onzer inwoning, ja van het geheele land behoorde. Dan toch werd de beste kleeding uit de hoeken gehaald, de pet met een oranje-lintje versierd en de zuur opgespaarde snoepduit aan de sissende zwerm of den knallenden zevenklapper besteed. Dan juichten wij in kinderlijke opgewondenheid, onder het gewapper der kleine vlagjes, die wij zegevierend, aan den dunnen stengel gehecht, den voorbijgangers voor de oogen zwaaiden. Dan had de droefgeestige klokkentoon van den dorpstoren een heel ander en vrolijk geluid aangenomen, en klonk ons als veldmuzijk in de ooren. Dan zagen wij de statige drie-kleur van trans en daken wapperen, de heeren naar de societeit en de dames ter visite gaan; terwijl allen zich des avonds vereenigden, om den dag genoegelijk en naar eisch

te besluiten. Dan tintelde het druivennat op de welvoorziene tafel en wakkerde onze opgewondenheid nog meer aan, die zich dientengevolge in een joelen en bazuinen langs de straat lucht gaf, tot dat eindelijk de slaap ons aan het vergankelijk genot ontrukte. Naarmate ik in jaren vorderde, nam dit feest voor mij in belangrijkheid toe. Ik wist nu dat er dan een Koning verjaarde, van wien men steeds met den grootsten eerbied, liefde, ja vergoding, sprak, en wien men mij steeds leerde lief hebben en hoog schatten als den besten Vorst ter wereld. Die les vond een gretigen ingang, en reeds behoorde ik al tot de geestdriftigste vereerders van onzen Monarch, toen ik zijn persoon nog nimmer gezien, zijne daden nog nooit gekend had. Waar echter een geheel volk zoo éénstemmig lief heeft, zoo éénstemmig goedkeurt, zoo éénstemmig vereert, daar kan die liefde, die goedkeuring, die vereering niet onverdiend zijn! En dit moge dan ook de blinde geestdrift billijken, die mij toen reeds voor dien Vorst bezielde, die mij altijd is bijgebleven, en die ik nimmer hoop te verliezen. Ik laat die dagen dus daar, waarop de gevoelens omtrent dezen miskenden Vorst aan eene schier gedwongene reformatie onderworpen werden; zij behooren tot de geschiedenis en de miskenning van *Willem I* kan naast die van *Theramenes* en *Thrasylulus* geboekt worden, wier ongenade even onverdiend was. Ik spreek alleen van den 24ten Augustus als een feestdag, en dan komen er geene zwartgallige herinneringen meer te pas.

Op den dag nu, met welks aanduiding deze regelen begonnen zijn, lag ik, met een bataillon stedelijke schutterij, te Hoogeloon. Onze bataillons-kommandant, die daartoe evenwel nog het rangs-radikaal miste, had ons op eene blijde tijding voorbereid, waarmede hij de spijsen van het feestmaal dacht te kruiden. Z.W.Ed.Gestr. mildheid nogtans, met welke eigenschap hij tot dusverre zeer geheim geweest was, was misschien nog wel de beste specerij; want naast het bord van ieder zijner onderhoorige officieren was, op zijnen last en, wat meer zegt, maar niet altijd van zelf spreekt, op zijne rekening, een flesch lekkeren Bourdeaux gezet, met welker evacuatie de ouverture van het etenstoonel eindigde. Mildheid, of laat ons liever een meer gebruikelijken term

bezigen, royaliteit is evenwel besmettelijk, en spoedig werd dan ook een der kapiteins door des kommandants voorbeeld aangestoken, dat daarna weder contagieus voor een derde was; zoodat wij, *summa summarum*, ons in liefdewijn baden konden en eene vrijgevigheid ten toon zagen spreiden, die ons wel-dra plus minus twaalf uren verstand kosten zou. Tot deze hoogte echter was het nog niet gekomen, toen onderscheidene welsprekende stemmen den dronk instelden: *ter eere van den Koning!!* wiens hart het, dunkt mij, moet gevoeld hebben, met hoeveel warmte en gehechtheid, met hoeveel geestdrift en liefde, met hoeveel vereering en onderdanigheid hem hier de beker geplengd werd. De toasten, die hiervan nog het gevolg waren, volgden elkander zoo rijkelijk en menigvuldig op, dat zoo wel de kommandant als zijne ondergeschikten de nieuwstijding vergaten, die heden aller ooren treffen zou. Mijne Lezers kennen misschien grootendeels den loop van zoodanig vriendschappelijk diné, en tevens den invloed van een kilogramma ordinairen wijn, trapsgewijze door een betere soort vervangen. Het is en blijft niet te min altijd een opmerkenswaardig en zonderling, ja bespottelijk, verschijnsel, wanneer er zich dan een spreker verheft en in langdradige wartaal zijne valsche voorstellingen den omstaanders kond doet, die, van hunne zetels verzezen en met het glas in de zwaaijende hand, met glazige blikken den orateur aanstaren, maar te gelijk alle krachten moeten inspannen, om het berooide ligchaam in evenwigt te houden. Het gezelschap heeft dan veel overeenkomst met eene beweegbare beelden-groep, waaruit een stootend geluid voortkomt, dat evenwel maar even behoeft te eindigen, om de stomme waggelaars in een luidruchtig en wanklinkend *bravo* te doen uitbarsten, waarna de spreker zijne taak als geëindigd kan beschouwen, en zich weldra onder de toehoorders moet rangschikken; want als het instellen van condities eens en train is, dan kent het *extemporé*-instinct der gasten geen einde meer, maar wordt iedere droppel wijns aan de eene of andere ingeving van het oogenblik geheiligd. In verzen en proza worden wenschen en uitboezemingen, gedachten en toespelingen, overwegingen en vriendschapsbetuigingen, aanbevelingen en toezeggingen weder-

zijds aan elkander toegebracht, tot dat meer of min gepaste stopwoorden eindelijk het spraakgemis aanvullen, waaraan de opgewondene gasten successivelijk beginnen te laboreren. Tot deze begeerlijke hoogte nu was ons feestvierend gezelschap gekomen, toen de kommandant, die, en passant gezegd, tot de staande armée behoorde, nog eens het woord vroeg en tevens permissie, om zijne aanspraak zittend te mogen houden, hetwelk hem dadelijk toegestaan werd. Wij zullen den Lezers hier de aanspraak zoo trouw mogelijk teruggeven, omdat zij tot ons verhaal behoort. Wij moeten echter vooraf opmerken, dat het woord *kameraad* een gebruikelijke term in den mond van een hoofd- of ander officier is, wanneer hij tot zijn korps of tot de officieren spreekt; maar er tevens bij herinneren, dat men aan deze gemeenzame betuiging geen te onbepaalde waarde moet hechten; want deerlijk zou de luitenant den pot verteren, die, daags na zulk een vriendschappelijke aanspraak, zijn chef met den naam van kameraad begroette. Intusschen ter zake:

« *Kameraden!* »

Ik ben trotsch op de eer, ja, daar ben ik trotsch op! Acht maanden heb ik u gekommandeerd, en thans.... (*arme draad! waar blijf je?*) kommandeer ik u nog. (*Langdurige pauze.*) Uw moed en bereidvaardigheid, uw goede discipline en gehoorzaamheid, uwe kunde en accuratesse, ja! wat zal ik meer zeggen? Kameraden, gij kent mij, maar gij kent mij nog niet. Ik voel mij zoo naauw verbonden aan de kompagnie, ik wil zeggen het bataillon, dat..... dat..... dat ik het niet zeggen kan (*herhaalde bravoos van alle kanten.*) Stil eens, kameraden, het is nog niet uit. Ik voel mij zoo naauw verbonden; maar.... wacht eens, dat heb ik reeds gezegd: ik heb dit korps leeren estimeren, en voor ieder uwer een gevoel van.... van ik weet niet wat op.... op..... op..... (« *opgevat!* » *schreeuwde de kwartiermeester*), ja juist, opgevat. Ik vlei mij, ja ik ben er zeker van, dat nooit of nimmer die band (*hier werd de conjunctie te gecompliceerd; de spreker raakte in de war en zou zijn aanspraak niet vervolgd*

hebben, zoo het algemeen geroep van nooit! nooit! hem niet van zelve tot een anderen zin geleid had.) Maar, kameraden! wat voor den één een geluk is, is soms voor den ander een ramp! En ziedaar de reden van mijne aandoe-ning (waarlijk liepen den man de tranen, immers ook een zilverig vocht, langs voorhoofd en wangen af.) Doch, geloof mij, waar wij elkander ook ooit zullen ontmoeten...

« Gaat gij ons dan verlaten? » viel er iemand in.

« Wel neen; maar jullie gaat mij verlaten.... »

Allen. « Wat wil dat zeggen? »

« Wel, zoo als ik het je verteld heb. »

« Maar gij hebt ons nog niets verteld, waar van verlaten inkomt. »

« Heb ik je dan niet gezegd, dat de schutterijen in de andere week huiswaarts keeren? »

« Wel neen; en is daar wat van aan? »

« Ik heb de order reeds in mijn zak, en daarom bedroeft het mij, dat ik weldra niet meer aan.... tot.... van.... uw kommandant zal zijn. Doch ik offer mijn genoeg op aan uwliedier.... geluk.... dat onschatbaar geluk om uwe woning en vrienden, en ouders en broeders, om niet eens van ooms en tantes te spreken (*hier kreeg hij een spraakzame bui, toen hij een gememoriseerd geslachtsregister naging*), weder te zien. Ik dank u dus.... geluk dan.... ik recommandeer mij.... ik kan niet meer! »

Thans rinkinkelden de glazen allemaal tegen dat van den kommandant, die hierdoor in zoo hooge geestdrift geraakte, dat hij om eene algemeene omarming begon te denken, waarin hij evenwel slecht debuteerde, doordien hij, bij het embrasseren van een naast hem staanden kapitein, dezen het glas wijn, 't welk hij vergeten had vooraf op tafel te zetten, over de heldere epaulet goot.

De verrassende nieuwstijding intusschen, die het toeval, als het ware, aan den spraakzamen kommandant ontlokt had, bragt niet die uitwerking voort, welke de spreker zich had voorgesteld. Zij werkte schier electriek, en men weet, dat electrieke schokken antidotisch op dronkenschap en hare onder-soorten werken. Op éénmaal keerde de luidruchtige vrolijkheid

in een somber nadenken, en maakte het doldriftige geruisch voor zachte gesprekken plaats. Was het dan geene blijde boodschap, die de moedige schutters, éénmaal aan hunne bezigheden en betrekkingen ontruikt, weder in het genot hunner burgerlijke vrijheid stelde? Kon er wel eene grootere verrassing denkbaar zijn, dan het vooruitzicht van eerstdaags aan de ongemakken der ongewone krijgsdienst onttrokken en weder vrij burger te zijn? Was nu eindelijk niet de klagte verhoord, die men zoo menigmaal geuit had over de harde noodzakelijkheid, om zoo langdurig onder de wapenen te blijven? Was het niet eene dubbele reden, om heden de billijkheid van den Vorst te roemen, die zoo spoedig mogelijk een einde aan de offers maakte, reeds te lang en te veel van zijne getrouwe en dappere schutters gevraagd? In één woord: vervulde dit vredelievend bericht de harten der schutters niet met dankbaarheid en blijdschap?

Antwoord :

Er moest een zeker getal officieren bij de kaders der baillons overblijven. Aan sommigen dus zou het harde lot te beurt vallen van nog eenigen tijd in dienst te moeten verblijven. Daartoe zouden eerst vrijwilligers gevraagd worden, en zoo deze er niet waren, het lot de personen aanwijzen. En, o wonder! er waren vrijwilligers te veel. Nu moest het lot hieruit kiezen. Daarna werd aan deze vrijwilligers andermaal de gelegenheid opengesteld, om naar hunne haardsteden terug te keeren, of, op half traktement, te blijven. Alweér te veel vrijwilligers. Eindelijk, meen ik, werden er zelfs nog vrijwilligers op een vierde van het tractement gevonden. Wat kan de vaderlandsliefde al niet doen!

II. DE INSPECTIE.

De Koning zou, in eene algemeene revue, de schutterijen plegtig bedanken voor hunne getrouwe diensten en echt patriottische opofferingen! en had daartoe eene algemeene inspectie uitgeschreven, waarop zich alle in 't veld zijnde schutterijen moesten bevinden. Groot waren de voorbereidsels tot

dezen gewigtigen dag, en waarlijk schitterend en verblindend was het gezigt op dat heldere zilver, op die blinkende wapenen, op dat sneeuwwitte ledergoed, op die vuurroode afzetsels. Geene moeite was er gespaard, om dit echt nationale krijgsvolk heden in zijn vollen glans te vertoonen. Waar echter het menschelijk vernuft zich schier uitgeput heeft, om zijne kunstgewrochten de meeste praal en pracht bij te zetten, daar komt somtijds eene malsche regenbui wreedaardig tusschen beiden, om der schepselen overmoed te fnuiken, en op hunne schitterendste glansen eene sombere schaduw te werpen. In digte stralen kletterde weldra de regen op de schoone uniformen neder, toen men op het inspectie-veld genaderd was; waardoor de vrolijke pluimen fletsch over den chacot nederhingen, het heldere ledergoed een vale tint aannam, de blaauwe kleur der rokken zich aan de witte pantalon mededeelde, de kuevelwas langs kin en hals afdroop, de zilveren troetels zich onderling verwarden, en het geheel een naargeestig aanzien verkreeg. Menig verwijfd Vorst zou thans van de inspectie afgezien, of zich, even als *Diomedes* en *Domitianus*, in een gouden of ivoren zegewagen hebben laten voortslepen, doch niet alzoo onze eerste *Willem!* Deze reed, in spijt zijner jaren, in spijt der gure lucht, in spijt der druipende kleederen, langzaam en statig, op zijn geliefden schimmel gezeten, de gelederen rond, iedereen toesprekende, iedereen bedankende, ons allen een hartelijk *vaarwel* toewenshende. Daarna defileerden alle bataillons nog eens voor den geliefden Monarch, die, na alvorens plus minus zes uren in een stortregen te hebben doorgebracht, aangedaan en tevreden onder een dak terugkeerde; hierin menig jongeling beschamende, die met minder welgevallen op dit zure afscheid terugzag.

Doornat volgden wij thans de zwijgende muzikanten naar ons kantonnement, om ons dáár tot den terugtocht naar de haardsteden voor te bereiden. Hard was wel het denkbeeld van ons nu spoedig te moeten onttrekken aan zoo vele vrienden en kennissen, die wij zoo zachtjes aan in de armée gemaakt hadden, van de aangename afwisselingen van het krijgsleven, aan de verzorgende hand des prompten kwartier-

meesters ; doch het vooruitzicht van een zegevierenden intogt en een feestelijke ontvangst waren voor 's hands genoeg in staat , om deze neêrdrukkende gemoedstemming op te heffen , en aan de zwarte denkbeelden eene betere rigting te geven.

Zoo toch heeft de menschelijke begeerte gestadig nieuwe prikkels noodig !

III. DE LAATSTE DAG IN HET KANTONNEMENT.

« Bataillon , halt ! » kommandeerde onze laatste bevelhebber ; toen wij het eenzame Mill bereikt hadden , van waar wij des anderen daags naar Nijmegen zouden marcheren. Nog éénmaal werden ons de dierbare biljetten uitgereikt , — nog éénmaal verschenen wij , met dit toegangkaartje voorzien , aan de deur der gastvrije Noord-Brabanders. Thans echter werd er over geen lokaal voor sociëteit beraadslaagd ; — thans niet nieuwsgierig naar de gehalte van ieder kwartier geïnformeerd , — thans geen gretigen blik op de vrouwelijke omstanders geworpen , — thans geene plannen voor eene behoorlijke exercitie-plaats beraamd , — thans voor wacht- noch piketdiensten geredekaveld ; maar thans begaf zich ieder stilzweigend naar zijn logement , om , door eene vroegtijdige rust , zich tegen de vermoeijenissen en inspanningen van den volgende dag te wapenen.

Al mijmerende over de onzekere bestemming , die ik thans te gemoet zoude gaan , naderde ik zachtjes voor eene onaanzienlijke woning , die mij ditmaal tot nachtkwartier was aangewezen. Eene sybille , wier ruggegraad den normalen stand vaarwel gezegd en zich eene eigene golving verkozen had , opende met bulterige drift de morsige huisdeur , en sloot meteen hare muisaardige kijkertjes dicht , alsof zij bang was , door het rood van mijn overjas verblind te worden. Aan de deur van een achtervertrek , dat insgelijks in den gang uitkwam , stond zij wederom in dezelfde houding ; hetwelk mijne hoogste verbazing opwekte , doordien ik stellig wist , dat ze mij in den gang niet gepasseerd was. Verwonderd vroeg ik dus : « Zeg eens , meisje ! hoe komt gij zoo snel

van de voordeur aan deze?» waarop mij een schel en snijdend stemmetje antwoordde: «ik was niet aan de voordeur; dat was mijn zuster.» Ik was alzoo onder eene lieve familie opgenomen, die bereids door twee zulke gelijkenissen gerepresenteerd werd. Zoodra de portierster mijner logeerkamer begreep, dat mijne ligchamelijkheid zich binnen de ruimte van het vertrek bevond, kletste zij de deur, met vinnig geweld, achter mij dicht, mij aan de sombere eenzaamheid van een hol en donker achtervertrek overlatende. Een looden wijwatersbakje, benevens vier schilderijtjes, waarop zich de heiligheid der portretten onder de hardste kleuren verborg, maakten, benevens de spiegel, de versierselen van den grooten wand uit. Vier wrakke stoelen, wier knoppen door de mot een peperbusaardig voorkomen hadden, stonden ongeregeld om eene roodgeverfde tafel geschaard, waarvan de restes van den straks gehouden maaltijd nog niet verwijderd waren. In aanmerking genomen de rood geruite gordijnen, die zich hier op twee verschillende plaatsen vertoonden, moesten er twee slaappleatsen zijn, ter welker inspectie ik mij, niet zonder huivering, gereed maakte. Het toeval leidde mij eerst naar de bedstede aan de linker zijde, in welker beschouwing ik echter onverwachts gestoord werd door een geluid, dat uit de andere kwam en zoo krijschend en heesch was, dat het mij door merg en been drong.

«Kom hier!» riep de stem, «slordige weêrwolf; hier kun je slapen; dan za'k je de oogen uit je kakement krabben. Kom hier, verschimmelde zeeboef! brrrrr... ik wou da'k je reis had!»

Ik kan niet zeggen, dat die toespraak van mijn onbekende gezellin sterk opwekkend op mij werkte; maar wel dat hare gillende taal mij eene koude rilling over het lijf joeg, welke nog verergerde, toen ik, door de gordijnen heen, het gelaat zag van het misvormdste en afschuwelijkste wezen, dat immer mijne oogen zagen. Ik zal de lezers evenwel eene beschrijving van dit ellendig voorwerp besparen, en hun alleen het resultaat van mijn onderzoek meêdeelen, dat ik oogeblikkelijk, aangaande dit wezen, in het werk stelde.

Op mijn geroep verschenen dadelijk de twee gelijkvormige

gezusters, en op mijne vraag omtrent die rampzalige vrouw, antwoordden ze beide gelijk:

« Dat is grootje — die is stapelgek; maar niks is, is gebonden, — kan geen kwaad doen. »

« Maar waarom gaaft gij mij geen ander vertrek, en waarom mij hiervoor niet gewaarschuwd? »

Beide door elkaâr: « Ander vertrek heb niet — waarschouw vergeten; luitenant gerust zijn, zal eten brengen. »

« 'k Vreet meê! » gilde weêr de krankzinnige, « 'k vreet alles op, schrokhalzen! geef hier, dieveboel disch op, kromme hekseboel, of ik sla je plat! »

Beide te gelijk: « Grootje stil zijn, anders de tobbe over, — grootje geen woord meer zeggen; luitenant lust wel pannekoek? »

« Ja; maar ik moet een ander vertrek hebben. »

« Kan niet krijgen, hebben nog maar een, van vader is, die straks dronken t'huis komt, en dan niemand in zijne kamer wil hebben. »

« Ik kan hier toch niet alleen met dat akelige wijf in de kamer slapen? »

« Luitenant tevreden zijn, wij bij grootje waken, en haar de tobbe opzetten; dan den geheelen nacht stil is. »

« Nu, wij zullen zien; zorgt maar voor wat eten. »

Pas waren nu de ongelukkige zusters vertrokken, of grootje begon op nieuw:

« Zeg eens, vriend! daar ginder ligt een groot mes; jij mot hier de heele krokodille-boel de keel afsnijden, en dan mij loslaten; dan zulle we eens en helsch plezier hebben; toe maak me eens los; dan za'k jou eerst keelen; toe, domme hagelsteen; brrrrr... je brand al, bliksemskind! daar zit je moêr achter... st... st... st... daar komt het mierennest. »

De voortdurende dreigementen van hare kleinkinderen legden haar, gedurende mijn kort diné, het zwijgen op, waarna ik mij verwijderde, aan mijnen oppasser order gevende, zijn bed insgelijks in mijne kamer te verplaatsen, en mij daar heden avond af te wachten.

Wij hadden dien avond nog eene comparitie bij den kommandant bij te wonen, waar de feestelijke aangelegenheden

van morgen behandeld en eene menigte gedragslijnen voorgescreven werden, die echter nimmer opgevolgd zouden worden, dewijl de omstandigheden eene geheel andere rigting vereischten. Intusschen ging ieder toch, voldaan over zijn eigen voornemen, ter ruste, en begaf ook ik mij naar mijn onbehagelijk nachtverblijf, waar mij eene nieuwe verwikkeling wachtende was. De gezusters *IV. IV.* namelijk hadden papa, die straks met een doornat zeil was te huis gekomen, en als naar gewoonte alles aan stukken wilde slaan, in eene bedstede met houten deuren opgesloten, over welke gevangeneming de man zoo verwoed was, dat hij, van uit zijne naauwe vesting, gestadig met al de domme kracht eens beschonkenen op de deuren bombardeerde, welk groot geweld ook zoo opwekkend en aanmoedigend op grootje gewerkt had, dat men, reeds sedert een half uur, verplicht was geweest, haar eene groote waschtobbe over het hoofd en aangezigt te plaatsen, waardoor zij in volstreckte stilzwijgendheid verkeerde; en thans ook weder op hare beurt door den vermoeiden dronkaard in het zwijgen gevolgd werd. Gerustgesteld door de aanvankelijke kalmte, die er thans in mijne woning heerschte, waagde ik het mij in de armen van den slaap te werpen, die mij, trots de vele horribele afleidingen, weldra zoo vast omkneld hielden, alsof ik door de moederlijke zorg op het schommelend dons in slaap gewiegd was. Des morgens vroeg had het zusterpaar reeds eene deugdelijke verkwikking voor mij gereed, die ik in vollen vrede kon nuttigen, dewijl de vader nog onder de bedwelming van den jongsten roes zuchtte, en grootje voortdurend onder haren houten hemel de stomme speelde.

Met deernis nam ik afscheid van de twee ongelukkige zusters, wie zulk een ondragelijk lot beschoren was. Dáár toch lag het verdierlijkste beeld eener volslagene zinneloosheid hare vloekende bedreigingen voor straks op te zamelen, — ginds de snorkende speelbal van den heiloossten aller hartstogten, om nieuwe krachten tegen eene vernieuwde overtreding te verzamelen; terwijl de troost, dien deze zwaar belaste dochters des rampspoeds hij hunne evenmenschen zochten, vernietigd werd

onder den spot, die hare wanstaltigheid bij de deelnemers uitlokte.

Hoe ongelijk drukt toch de last des levens vaak op de schouders der kinderen van ééne schepping!

IV. FEESTELIJKE INTOGT BINNEN NIJMEGEN.

Vrolijk baadden de dartele stralen der morgenzon zich in den glans der geweerloopen, en vrolijk wapperden de roode vaandeltjes op de bajonnetten van sommige onderofficieren, toen wij de vesting Grave verlieten en den koers naar Gelderlands tweede hoofdstad rigtten. Met ligte schreden zette de verheugde troep den marsch voort, tot eindelijk de grijze toren van de St. Stephenskerk zich aan de ongeduldige blikken der nu reeds opgetogen schutters vertoonde. Op een uur afstands van de stad duidde eene zware stofwolk de komst van eenige kavalleristen aan, die naderhand bleken te zijn eenige officieren der veld-artillerie, welke heldhaftige en beleefde mannen onzen kommandant dáár reeds een zwijgenden welkomstgroet bragten, en ons vervolgens tot in de jubelende veste vergezelden. Even buiten de Molenpoort had de regering der stad eene stellaadje doen oprigten, waarboven, waarschijnlijk om deze gelegenheid een meer krijgshaftig aanzien te geven, de spaansche bokken en stormbalken grijnzend naar beneden blikten, en waarop de Edel Achtbare raad der stad, met den burgemeester aan het hoofd, onzen wakkeren troep stond af te wachten. Tot aan dit punt genaderd, hield het bataillon *halt*, en had onze kommandant de aanspraak van den burgemeester te beantwoorden, die, verkort, nagenoeg dus luidde:

« Wel Edel Gestrenge Heer !

Toen onze burgers met u ten strijde trokken, waren wij overtuigd, dat gij ze, óf op het schild óf als overwinnaars, tot ons terug zoudt voeren. Den dunk, dien wij toenmaals van u opvatteden, hebt gij niet beschaamd; en ik ben er trotsch op, u daarvoor de hulde en erkentelijkheid van Nij-

megens ingezetenen toe te brengen. Wij heeten u welkom in onze muren, waar u de dank en eerbied der burgers wachten en waar de algemeene vreugde van dezen dag u ter overtuiging moge strekken, hoezeer men uwen moed, ijver en goede zorg voor onze broeders op prijs weet te stellen.

Leve de stedelijke Geldersche schutterij!»

Dat onzen kommandant, wiens twee voorgangers vroeger reeds eene andere bestemming gekregen hadden, en die naauwelijks acht maanden het bevel over dit bataillon gevoerd had, en dat wel in den diepsten staat van vrede, deze aanspraak raauw op het lijf viel, zal een ieder begrijpen, wien ooit zoo onschuldig zulke eerbewijzingen gedaan, zulke loftuitingen toegezwaid werden. Om echter eene gedetailleerde verontschuldiging in te leveren, was hier de tijd te kort en de gelegenheid te ongeschikt toe. Hij stelde dus, even als de regering, dat hij werkelijk die belangrijke persoon was, en antwoordde rondborstig:

« Edel Achtbare Heeren!

Het was mij eene groote eer, het bevel over deze dappere mannen te voeren, en niet minder groot, om hen als overwinnaars in uwe muren terug te leiden. Ik moet aan den moed, de krijgstucht en den goeden wil uwer burgers de vereischte hulde brengen, en gij kunt er op rekenen, dat zij steeds bereid zullen zijn, om, met even veel roem, als zij thans terugkeeren, andermaal ten strijde te trekken.

Mijne schutters mogen in de hartelijke ontvangst, die uwe voortreffelijke zorgen hun bereid heeft, de verzekering uwer innige tevredenheid vinden.

Leve de regering der stad Nijmegen!»

Na deze twee hartelijke aanspraken stelde de troep zich in beweging door de met vlaggen en groen versierde straten der opgetogene stad, gevolgd door eene ontelbare schare van bloedverwanten, vrienden, kennissen, genoodigden en nieuwsgierigen, begluurd door duizend schoone oogen van balkon

en vensterraam, en gestreeld door het hartverscheurend geroep van *leve* en *welkom*; om niet eens te spreken van het eeuwigdurende: dag *Piet*, dag *Gerrit*, dag *Kees*! enz. Eindelijk bereikten wij de groote markt, waar het bataillon in behoorlijke orde geschaard en de welsprekendheid van onzen kommandant andermaal op de proef gesteld werd. De opperbevelhebber namelijk van de vesting kwam hem hier het welkom toebrengeu, waarop hij insgelijks kordaat antwoordde, op het laatste woord na, dat hij maar niet vinden kon, tot dat eindelijk een der kapiteins het hem influisterde. Het kwam echter te laat; hij had het maar laten steken, en liet er het: *Leve de opperbevelhebber*! voor in de plaats treden. Daarna werden de onderofficieren en schutters uitgenoodigd, om zich te vier ure in het logement van *van Ewijck* op de groote markt te laten vinden, ten einde daar eens feestelijk onthaald te worden; terwijl de officieren verzocht werden, zich bij *den Dokter*, in het wapen van Frankfort, te vervoegen, om almede aan een feestelijk collation deel te nemen, en den dag in gepaste vrolijkheid door te brengen.

Uitgaande van de veronderstelling, dat ieder in Nijmegen zijn bakermat wedervond, had men ons gemakkelijkshalve maar geen kwartier gegeven, hetgeen voor mij nog al lastig was, vermits ik in Nijmegen kind noch kraai kende, en de logementen propvol waren. Intusschen had ik, met mijne deelgenooten, bij onze kameraden, die in Nijmegen te huis behoorden (hartelijken dank zij hun nog daarvoor!), dra gelegenheid tot provisionele huisvesting gevonden, en konden wij ons dus behoorlijk tot den feestmaaltijd et cætera gereed maken.

De feestzaal met den daaraan grenzenden tuin waren, dank zij der uitmuntende zorg van de ceremoniemeesters en den bekenden ijver en goeden smaak van den eigenaar des hôtels, verrassend en doelmatig ingerigt. Men had, ten einde alle verwarring te voorkomen en het gezelschap in meer homogeeue partijen te splitsen, twaalf- of acht-mans tafeltjes in den tuin geplaatst, waar ieder tijdig en rijkelijk van het noodige voorzien werd. De diepe ligging van den tuin maakte het bergje nog verhevener, dat onmiddellijk aan het huis grensde, en op

deszelfs rug de hoogere magten dezer feestelijkheid droeg. Het was dan ook van dáár, dat ons zoo menige welsprekende stem tegenklonk, die den verheugden mond van den eenen of anderen toastinsteller ontglipte. Het was van dáár, dat zich de boezem ontlastte van zoo menige aanspraak, die welligt reeds zoo lang om uitkomst gezocht had.

Het was van dáár, dat wij de stuiptrekkende gezichtsverdraaijingen zagen, die de ongelukkige onderging, wien de gave ontbrak van in het publiek te spreken, en die er nogtans heden toe genoodzaakt was. Het was van dáár, dat wij Koning, Vaderland, regering, schutterijen, Nederland, Oranje, Gelderland, Nijmegen, Arnhem, Zutphen, Thiel, Bommel, Nijkerk, Harderwijk, opperbevelhebbers, burgemeesters, kommandanten, officieren van allerlei wapens tot twee, driemaal toe hoorden voorstellen tot het onderwerp van een feestdrank. Het was van dáár, dat wij de uitgewerkte aanspraak hoorden van zekeren kolonel, waarbij wij hier een oogenblik moeten stilstaan. Deze bekwame krijgsman verplaatste de aandacht zijner toehoorders terug tot op het jaar 1574, toen de wakere Burgemeester *Pieter Adriaanszoon van der Werff* en de onversaagde bevelhebber der burgerij, Jonkheer *Jan van der Does*, het zwaar geteisterde, fel belegerde en schier uitgehongerde Leijden tot in het onmogelijke verdedigden en voor het Vaderland reddeden. Thans trok Z.H.E.G. eene vergelijkingstusschen den eersten en Nijmegens achtbaren burgemeester, tusschen den tweeden en onzen dapperen kommandant, en zette de punten van overeenkomst even geestig als spitsvindig uiteen. Alhoewel wij nu de juistheid van deze vergelijking geheel en al voor rekening van den redenaar overlieten, werd onze achting voor de twee bedoelde autoriteiten niet weinig verhoogd, toen wij hen met twee zulke schitterende mannen uit de vaderlandsche geschiedenis hoorden vergelijken. Onthutst, als ooit iemand, was hierop onze brave kommandant. Tegen zoo veel eer was hij niet opgewassen. Eerst zich te hooren aanspreken als den aanvoerder ter glorie van eene krijgsmagt, die hij slechts eenige malen, pour passer le temps, had laten exerceren, en nu, ter dier zake, in den roem van eenen *van der Does* te deelen! Dat was te

veel voor de geringe gedachte, die deze bescheiden bevelhebber van zich zelfen had. Intusschen kon hij, evenmin als de burgemeester, niet afzijn genoemden kolonel voor zijne vereerende conditie te bedanken; waarop de tweede *van der Werff* (altijd volgens den kolonel), het woord opnam en den tweeden *van der Does* regt hartelijk aansprak en hem, bij herhaling, zijnen en der burgeren innigsten dank betuigde. Deze laatste toespraak bragt onzen kommandant, dien de verbazing bijkans stom gemaakt had, andermaal in beweging, en, de schuimende beker in de hoogte heffende en zich geheel in het karakter van zijnen roemruchtigen voorganger verplaatsende, bragt hij den vereerden burgervader van Nijmegen andermaal een dronk toe, dien ik niet juist meer kan teruggeven; maar die waarschijnlijk in de woorden van *Lucretia Wilhelmina van Merken* zal bestaan hebben:

« o Eedle *van der Werff* (1), die in de Staatsgevaren
 Zoo pal stond als een rots in 't hart der woënde baren;
 Die, zelf verdrukt door 't leed, het onze hebt verzacht!
 Duld dat de dankbre stad u als haar' vader acht'!»

Deze langdurige condities, welke alleen door het begin der illuminatie afgebroken werden, sloten echter den lust der overige gasten niet uit, om ook nog eens een woordje op zijn pas te spreken. Een majoor immers begon weldra met eene verhevene introductie, maar bleef toen, hetzij door aandoe-ning, hetzij door eene andere rede, in de brokken steken, waaruit hij zich niet gemakkelijk gered zoude hebben, zoo niet het welwillende parterre hem met een luid «bravo, lang leev' de majoor!...» goedgunstig geïnterrompeerd had, waarop hij zegevierend den heuvel der welsprekendheid verliet. Nu volgde nog de geestige, te vroeg gestorven, *Clemens* met een toepasselijk dichtstuk, en verhoogde daardoor niet weinig de geestdrift zijner reeds opgewondene toehoorders. Naarmate er nu meer ontkurkingen plaats hadden, verminderde de gehalte der sprekers; zoodat er reeds langzamerhand luitenants den Helicon begonnen op te klauteren, en meer of min geestige, bombastische of sentimenteele aanspraken hielden. De

(1) Altijd volgens den kolonel.

lust en vrijmoedigheid tot spreken werd eindelijk zoo groot , dat men elkander (gaat het niet altijd zoo , als er spraakvocht gebruikt is ?) beurtelings het woord betwistte en er eindelijk toe besloot om liever te zingen , waaraan meerderen te gelijk deel kunnen nemen. Het scheen , dat de aristocratische leden dezer partij het thans langer onvoegzaam achtten , hunne tegenwoordigheid hier verder te dulden ; immers waren wij spoedig , *pour ainsi dire* , en familie en konden wij onze vreugde dus eens regt vrij en ongehinderd botvieren. Niet lang echter maakten wij van deze vrijheid gebruik ; maar begaven ons weldra op weg , om de algemeene illuminatie te bezichtigen , waarmede Nijmegens ingezetenen hunne verheugde stemming nog tot in den nacht voortzetteden. Verscheidene opgeluisterde etablissementen werden alsnu nog bezocht ; tot dat wij eindelijk ter ruste gingen met luidruchtige tevredenheid over de regt hartelijke ontvangst van Nijmegens burgers en het regt gul onthaal harer regering , en ontwaakten met het stille gevoel van dankbaarheid en nog meer andere stille gevoelens.

Wij waren des anderen daags nog uitgenoodigd , om de feestelijke ontvangst der schutterij in Gelderlands hoofdstad bij te wonen , aan welke uitnoodiging wij echter geen gevolg gaven ; —

Ik zou in staat zijn , ja zelfs lust gevoelen , dit feest te Nijmegen nog meer in bijzonderheden te schetsen , waarvan ik mij echter onthoud ; —

Ik zou deze schetsen uit het kantonnementsleven in Noordbrabant nog lang kunnen voortzetten , en nog menige bijzonderheid uit dit eigenaardige tijdperk aan den dag kunnen brengen ; maar durf niet meer van de welwillende aandacht mijner lezers vergen ; —

Want *Omne nimium nocet.*

EINDE.

